

Kristian Torp
Civilprocesretlig
Julealmanak

2025

Civilprocesretlig Julealmanak

December 2025

Forord (2020)

I oktober 2019 satte jeg mig i hovedet, at jeg ville kaste mig over disciplinen »Nyhedsbreve«. Planen var, hver måned, at gennemgå de store tidsskrifter for afgørelser om civilprocesretlige spørgsmål for at plukke de interessante ud og gennemgå dem i helt kondenseret form. Efter nogle få måneder blev ambitionsniveauet udvidet; jeg ville læse alle afgørelser, gennemgå hovedparten og analysere de vigtigste.

Året efter, i oktober 2020, fejrede jeg 1-års jubilæum og gjorde status. 183 afgørelser, havde jeg dengang omtalt, de fleste ledsaget af små analyser. I oktober gav det anledning til følgende observation:

»[Da jeg startede] forestillede jeg mig nok, at det kunne gøres ret hurtigt og let - så hvorfor ikke sigte efter en månedlig opdatering. Bordet fanger som bekendt, og arbejdet har siden vist sig langt mere omfattende; men det er heldigvis både sjovt og lærerigt; og når der samtidig er folk, der læser med - både her og på min nyligt oprettede mailingliste - er det hele indsatsen værd.«

Den konklusion er stadig rammende, heldigvis. En anden observation jeg gjorde mig i november var, at selve produktet efterhånden var blevet langt. Omkring 160 sider havde jeg samlet i et oversigtsdokument, der således »næsten udgjorde en bog«. Og det gav anledning til den tanke, at man vel kunne samle de mange månedsbreve i en mere systematisk gennemgang af året der gik; som et værktøj til selv at genopfriske årets udvikling og som et muligt opslagsværk for læserne. Produktet følger på de næste omkring 200 sider.

Analyserne er alle mine egne, og jeg står på mål både for både fejl (og fortræffeligheder). Når man beskæftiger sig med nyhedsbreve, kan det ikke undgås, at der er en del af de første. Dommene og kendelserne analyseres alle »ved første indtryk«, og selvom det er både mit håb og min ambition at sætte afgørelserne i en sammenhæng, hvor forståelsen for læseren øges, rammer jeg sikkert med mellemrum forbi skiven.

Arbejdet er derimod langt fra mit alene. Året igennem har først Karina Nyboe Skaning og siden Signe Bruun Svensson hjulpet med korrektur, mens Anne Marie Vestergaard har stået for opsætning. I forbindelse med julealmanakken har Hanne Freudendahl korrekturlæst alle nye afsnit og Anne Marie Vestergaard har på ny stået for opsætningen. Hele almanakken er gennemlæst af stud.jur., Amalie Motzfeldt, der med nyttige kommentarer har styrket både det faglige og sproglige udtryk og derved mærkbart øget læsbarheden af det færdige produkt.

Forord (2025)

Året 2025 går på hæld, og igen i år har december givet anledning til at gøre status på året, der gik i civilprocessen.

Jeg plejer på dette sted at bemærke, at Almanakken i dens nuværende form langt overstiger, hvad jeg ved projektets spæde start i 2019 havde haft nogen rimelig grund til at forvente – både i relation til det med Almanakken forbundne arbejde, men så sandelig også i forhold til det afkast, bogen giver.

År efter år bliver jeg bekræftet i, at nyhedsbrevene ikke kun bliver læst, de bliver faktisk også værdsat. Af kollegaer i forskellige brancher; både praktikere og akademikere; og af jurister på alle stadier af deres faglige rejse; fra studerende til erfarne advokater.

Helt fra starten var det min ambition med først nyhedsbrevene og siden Almanakken at formidle procesret, og derfor er det brænde på bålet, hver eneste gang jeg modtager henvendelser fra læsere, hvad enten det blot er med beskeden, at de har læst (og måske haft nytte) af nyhedsbrevet, eller fordi vedkommende har set noget i sagen, som jeg ikke så.

Og måske er navnlig de sidste henvendelser dem, jeg husker ved årets afslutning. Udoover at de ikke sjældent giver anledning til at genbesøge analyser, så bekræfter de mig i, at analyserne i årets løb faktisk tjener et formål: De ansporer til overvejelser om og diskussion af retspraksis. Henvendelser af den art er altid lærerige, hvad enten jeg er enig eller uenig.

De løbende henvendelser om alternative måder at se en dom eller kendelse på tjener samtidig – stadig – til en nyttig påmindelse om en pointe, jeg også selv prøver at holde mig for øje og italesætte ved enhver given lejlighed: Mine nyhedsbreve er på ingen måde er fejlfri.

Jeg overser (sikkert jævnligt) nuancer i sagerne, eller udlægger en sætning (eller et helt præjudikat) på en anden måde, end det nok skulle forstås. Anderledes kan det ikke være med det valgte format – og jeg kan blot håbe, at det ikke svækker nyhedsbrevenes værdi som en kilde til at holde sig opdateret. Som læser kan man jo altid slå dommene efter, hvis de ud fra min beskrivelse fanger ens interesse.

For femte år i træk udkommer Almanakken i både en elektronisk og fysisk udgave, og igen i år gøres begge udgaver frit tilgængeligt for alle, der vil læse med. Det er på mange måder fuldstændig som det plejer, og så kan man let glemme, hvor stort et arbejde, der ligger bag – og hvor mange mennesker, der skal prioritere projektet, for at det lykkes. Det bliver samtidig nemt usynligt for læseren af Almanakken – der trods alt bærer mit navn – at Almanakken i dens endelige form er produktet af mange menneskers arbejde.

Selvom analyserne er mine egne, og jeg selv står på mål både for eventuelle fortræffeligheder og for uundgåelige fejl, så var hverken nyhedsbreve eller Almanak kommet meget videre end idefasen, hvis ikke jeg havde fået hjælp.

Tak til Hannah Krüger Jensen, der året igennem har læst korrektur på samtlige nyhedsbreve – ofte allerede dagen efter jeg selv havde et manuskript klar. En tilsvarende tak skylder jeg Tine Falkenberg Ravn, der med vanlig grundighed har sikret korrekturen af de mange nytilkomne afsnit, jeg i december har tilføjet Almanakken.

Den færdige Almanak er som altid sat op af Anne Marie Vestergaard, der i sin tid designede både den fysiske og elektroniske form, og som igen i år har givet begge udgaver deres grafiske udtryk.

Herudover en stor tak til advokat Amalie Motzfeldt, som igen i år har brugte mange af sine decemberaftener på at læse og kommentere Almanakken i fuld længde. Det har utvivlsomt øget værkets kvalitet, både sprogligt og indholdsmæssigt. Særligt i år skylder jeg en lignende tak til Simon Kærslund Terp, der har læst og kommenteret kapitel 1 om retlig interesse – et emne, han nu har papir på sin store indsigt i.

Endelig har stud.jur. Sarah Attrup med stor grundighed kvalitetssikret alle henvisninger i Almanakken, ligesom det er hende, der har forsynet de enkelte afgørelser med oplysning om en eventuel behandling ved Procesbevillingsnævnet samt udarbejdet Almanakkens domsregister.

Endelig skylder jeg en tak til min dejlige kæreste, Line, og min datter Anna. At skrive en Almanak tager tid, og som familiefar i december er det ikke en selvfølge, at man blot kan sætte sig til tastene. Det har jeg heldigvis fået både rum og opbakning til fra et bagland, som godt kan mærke, hvor meget jeg nyder at skrive min Almanak.

Tak til alle, der har hjulpet, og til alle dem, der læser med.

Indholdsfortegnelse

Indledning	13
Kapitel 1 Retlig interesse (og proceshabilitet)	17
1. Indledning. Highlights	17
2. Praksisgennemgang	19
2.1. Proceshabilitet og det der ligner	19
2.2. Påstandens formulering	22
2.3. Rette sagsøger	23
2.4. Rette sagsøgte	26
2.5. Sagens betydning for parten. Aktualitetskravet	28
2.6. Mandatarer	37
2.7. Øvrige spørgsmål	38
Kapitel 1a Lov og ærbarhed	41
1. Indledning. Highlights	41
Kapitel 2 Saglig kompetence	43
1. Indledning. Highlights	43
2. Praksisgennemgang	44
2.1. Kompetencefordeling. Voldgift og anden ADR	44
2.2. Kompetencefordeling retterne imellem. Retsplejelovens § 226	45
Kapitel 3 Værneting	51
1. Indledning. Highlights	51
2. Praksisgennemgang	51
2.1. Værneting efter retsplejeloven	51
2.2. International kompetence. Internationale værnetingsregler	52
2.3. Værnetingsaftaler	53
2.4. Andre spørgsmål	56
Kapitel 4 Samlet behandling og delafgørelser	57
1. Indledning. Highlights	57
2. Praksisgennemgang	57
Kapitel 5 Sagsførelse. Sagsportalen	59
1. Indledning. Highlights	59
2. Praksisgennemgang	59
2.1. Kommunikation med retterne. Sagsportalen	59

Kapitel 6	Bevisførelse. Syn og skøn	67
1.	Indledning. Highlights	67
2.	Praksisgennemgang	68
2.1.	Edition	68
2.2.	Ensidigt indhentede erklæringer	72
2.3.	Syn og skøn	77
2.4.	Retslægerådet	87
2.5.	Vidner	88
2.6.	Øvrige spørgsmål	92
Kapitel 7	Udeblivelse	97
1.	Indledning. Highlights	97
2.	Praksisgennemgang	97
2.1.	Forkyndelse og anden meddelelse	97
2.2.	Lovligt forfald	100
2.3.	Vurderingen af udeblivelse og prækclusion	102
2.4.	Øvrige spørgsmål	103
Kapitel 8	Genoptagelse	105
1.	Indledning. Highlights	105
2.	Praksisgennemgang	105
Kapitel 9	Anke- og kærebegrænsninger	109
1.	Indledning. Highlights	109
2.	Praksisgennemgang	111
2.1.	Møderet	111
2.2.	At anke eller kære (og hvortil)	116
2.3.	Kontrakære og kontraanke	118
2.4.	Retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt.	119
2.5.	Retsplejelovens § 368, stk. 4	123
2.6.	Retsplejelovens § 368 a	125
2.7.	Retsplejelovens § 389	136
2.8.	Retsplejelovens § 389 a	137
2.9.	Retsplejelovens § 388	141
2.10.	Øvrige spørgsmål	144
Kapitel 10	Oprejsningsbevillinger	145
1.	Indledning. Highlights	145
2.1.	Praksisgennemgang	146
2.1.	Oprejsningsbevilling i andre tilfælde	146
2.2.	Øvrige spørgsmål	146

Kapitel 11 Retskraft. Berigtigelse	147
1. Indledning. Highlights	147
2. Praksisgennemgang	147
2.1. Retskraft	147
Kapitel 12 Prøvelse af voldgiftskendelser	151
1. Indledning. highlights	151
2. Praksisgennemgang	152
Kapitel 13 Øvrige spørgsmål	153
1. Indledning. highlights	153
2. Praksisgennemgang	154
2.1. Habilitet	154
2.2. Opsættende virkning (herunder i appel)	155
2.3. Dokumentoffentlighed. Aktindsigt	155
2.4. Fuldbyrkelse (af udenlandske afgørelser)	157
2.5. Øvrige spørgsmål	158
Kapitel 14 Sagsomkostninger	161
1. Indledning. highlights	161
2. Praksisgennemgang	167
2.1. Fri proces. Beskikkede advokater	167
2.2. Sagens værdi	169
2.3. Retsafgifter	173
2.4. Sagsomkostninger til den vindende part. Vundet eller tabt	174
2.5. Fastsættelse af sagsomkostninger	181
2.6. Fastsættelse af sagsomkostninger. Store sager	184
2.7. Fastsættelse af sagsomkostninger. Sagen delhovedforhandlet	185
2.8. Sagsomkostninger i flerpartssager	185
2.9. Retshåndhævelsesdirektivet	188
2.10. Håndteringen af visse udgifter	190
2.11. Retsplejelovens § 318	191
2.12. Isoleret bevisoptagelse	191
2.13. Blandede bolsjer	192

Indledning

2025 lakker mod enden, og det er derfor tid til at gøre status. Civilprocesretligt forsøger jeg i årets Almanak at gøre netop dette: At tage en status på året, der gik. Grundlaget for Almanakken er de månedlige nyhedsbreve, jeg de seneste godt 12 måneder har udsendt.

I alt blev det i løbet af til 2025 til analyser af 136 afgørelser, der i Almanakken er suppleret med omtale af yderligere 9. De 145 afgørelser, der omtales i årets Almanak, er det absolut laveste antal i de år, jeg har skrevet Almanakken. Det kan være et tilfælde, men noget tyder for mig at se på, at der trykkes færre procesretlige afgørelser. Det kan selvfølgelig være fordi, de vigtigste spørgsmål efterhånden afklares – men det er også muligt, at det er et udslag af processen for at udvælge afgørelser til publicering.

Uanset årsagen, så har det ikke ført til en afkortning af Almanakken, og i al sin enkelthed er det vel udtryk for, at analyserne samtidig er blevet længere. Det er ikke et mål i sig selv, men er nok udtryk for, at 6 års arbejde med at analysere afgørelser har skabt en forståelsesramme, som jeg synes er værd at formidle til læserne.

I øvrigt ligner Almanakken sig selv. Det er de samme 136 (+9) afgørelser – og de samme 136 nyhedsbrevsomtaler – der udgør kernen i min julealmanak. Udgangspunktet er også i år de løbende nyhedsbreve, og analyserne er langt hen ad vejen de samme, både i indhold og form, som da jeg første gang omtalte de enkelte afgørelser. Der er med andre ord ikke tale om et værk, hvor jeg detaljeret har genbesøgt de næsten 150 afgørelser, og for flittige læsere af mit nyhedsbrev vil meget af indholdet derfor – forhåbentlig – vække gensynets glæde.

Det store arbejde, der er lagt i Almanakken, består i stedet først og fremmest i et omfattende arbejde med at systematisere afgørelserne inden for den struktur, jeg i 2020 »låste« Almanakken fast på: »Retlig interesse«, »Saglig kompetence«, »Værneting«, »Samlet behandling og delafgørelser«, »Sagsførelse. Sagsportalen«, »Bevisførelse. Syn og Skøn«, »Udeblivelse«, »Genoptagelse«, »Anke- og kærebegrænsninger«, »Oprejsningsbevillinger«, »Retskraft. Berigtigelse«, »Prøvelse af voldgiftskendelser«, »Øvrige spørgsmål«, og »Sagsomkostninger«.

Inden for hvert kapitel er årets afgørelser emneinddelt yderligere i overensstemmelse med, hvad afgørelserne efter min forståelse siger noget om. Navnlig i de store kapitler er der derfor lagt et stort arbejde i yderligere at tematisere kendelser og domme inden for emner, der peger mod en fælles kerne i rettens ræsonnement. En del underemner er hentet fra den civilprocesretlige litteratur, men mange andre er blevet til i lyset af, hvad jeg i mine løbende analyser har ment at kunne udlede af afgørelserne. Det er hermed håbet, at den strukturerede gennemgang i sig selv bidrager til rammesætningen og dermed forståelsen af de enkelte afgørelser.

Med udgivelsen af »2. udgave« i 2021 besluttede jeg, at jeg så vidt muligt – men ikke for enhver pris – også ønskede at beholde underoverskrifterne fra Almanakken 2020. Motivationen var også her et ønske om at øge genkendeligheden og læsbarheden af værket, men der foretages på emneniveauet justeringer fra år til år, når hensynet til de enkelte analyser tilsiger det.

Hvor der i årets løb slet ikke har været afgørelser inden for et bestemt underemne, er overskriften udgået. Og omvendt, hvor jeg ved arbejdet med Almanakken har ment, at forståelsen af nogle årets afgørelser kunne øges ved at samle dem i et fælles emne, er emnet tilføjet. Opbygningen er derfor ikke identisk med tidligere års Almanak, men den bør føles genkendelig, og det endelige produkt er forhåbentlig udtryk for et rimeligt kompromis imellem hensynet til en konsistent struktur og ønsket om – igennem Almanakkens struktur – at fremhæve strømninger i den civilprocesretlige retspraksis.

Det andet hovedområde for min indsats med Almanakken er indledningerne til hvert af kapitlerne og en stor del af underemnerne.

I indledningen til samtlige kapitler har jeg forsøgt at sætte det overordnede procesretlige emne i en sammenhæng; ikke en generel, dogmatisk beskrivelse af (hele) det pågældende retsspørgsmål, men derimod en konkret, juridisk rammesætning for det eller de temaer, som retspraksis i det forgangne år navnlig har beskæftiget sig med. Samme tilgang er benyttet ved de enkelte underoverskrifter.

Det er altså ikke i Almanakken, man finder en generel redegørelse for retsplejens regler om sagkyndig bevisførelse; men til gengæld finder man en særskilt analyse af rammerne for fremsendelse af ensidige erklæringer til en skønsmand på forskellige stader af processen (fordi det tema igen i år var oppe at vende i en af de kapitlets centrale afgørelser). Med samme begrundelse finder man i år en ganske omfattende diskussion af den terminologiske ramme for vurderingen af sagsøgers retlige interesse; en gennemgang af praksis om møderet og advokat-skifte på sagsportalen; en gennemgang af flere aspekter ved udmeldingen af skønsmænd og meget andet.

Almanakken er struktureret, og bør læses og benyttes, med dette sigte for øje.

Inden for hver af de 14 kapitler giver jeg indledningsvist en oversigtspræget gennemgang af året der gik. Gennemgangen indeholder enkelte generelle bemærkninger om (aspekter af) de behandlede emner, men har i øvrigt de enkelte afgørelser som tyngdepunkt. I gennemgangen fremdrages de afgørelser, som efter min opfattelse i særlig grad kalder på opmærksomhed, og det sammenfattes i én eller to sætninger, hvad disse afgørelser fastslår – herunder om de bekræfter, uddyber eller ændrer praksis som den så ud inden året begyndte. Kapitelindledningerne kan på denne måde læses selvstændigt som 14 miniresuméer af det forgangne år:

14 gange 1-2 sider med alt det, man som civilprocesretligt interesseret jurist (som minimum) bør vide.

De enkelte kapitler er struktureret i en række underemner, hvoraf mange indledes med en lignende generel gennemgang. Når det ikke er tilfældet ved alle underemner, skyldes det, at jeg i Almanakken gennemgående har prioriteret indhold over ensartethed. Når et emne kun indeholder én afgørelse, giver det bedre mening blot at analysere denne. Og hvis et emne, der indeholder flere afgørelser, ikke giver anledning til mere generelle bemærkninger, har jeg ikke ønsket at skrive blot for at skrive.

I de af underemnerne, der giver grundlag herfor, indeholder den indledende gennemgang dels en række af de mere generelle aspekter af mine analyser (der for en dels vedkommende baseres på årets analyser af de enkelte afgørelserne), dels en mere detaljeret gennemgang af afgørelserne på det pågældende område. Tanken er, at man ved at læse indledningen til underemnerne får en bedre forståelse for de retsspørgsmål, der har præget årets praksis.

Jeg har samtidig igen i år forsøgt i disse afsnit at gøre læseren opmærksom, hvis der i årets løb er kommet ny (special-)litteratur om det pågældende tema. Håbet er hermed at bidrage til, at gennemgangene af underemnerne for praktikerne i vidt omfang kan stå alene som en samlet opdatering på det civilprocesretlige år der gik.

Endelig indeholder Almanakken samtlige mine enkeltanalyser af domme og kendelser trykt på tværs af Ugeskrift for Retsvæsen, Tidsskrift for Bolig- og Byggeret, Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling, Miljøretlige afgørelser og domme, Fuldmægtigen og Tidsskrift for Familie- og Arveret – samt af afgørelser, der er offentliggjort på overretternes respektive hjemmesider.

De er alle gennemlæst, og et stort antal er gennemskrevet af hensyn til sammenhængen og læsbarheden. Henvisninger til tidligere nyhedsbreve er ændret til henvisninger til de relevante afsnit i Almanakken; repetitive afsnit (fordi samme analyse har været relevant i forskellige måneder) er fjernet, så de kun fremgår ét sted; generelle afsnit er i stort omfang flyttet op i de relevante indledninger, og sproget er enkelte steder opdateret, hvor der har været særligt behov herfor.

Ved denne gennemlæsning lægger jeg generelt (og nok i stigende grad) en indsats i at overveje, om en analyse bør genbesøges og eventuelt uddybes. Det fremgår derfor også i flere af domsamtalerne, at min forståelse har rykket sig siden den første omtale.

Grundlaget herfor er blot ikke en systematisk gennemgang af samtlige sager, og selvom jeg har genbesøgt mange sager, er der langt flere, som har jeg har ladet

stå. Hovedparten af domsamtalerne er derfor redaktionelt behandlede genoptryk af mine tidligere analyser. Formålet med at gentage dem her er – foruden at skabe et samlet opslagsværk – således først og fremmest at sætte afgørelserne i den rette kontekst.

Almanakkens analyseafsnit henvender sig derfor nok navnlig til de læsere, der enten er særligt nysgerrige på et bestemt emne eller (og formentlig hyppigere) til den praktiker, der sidder med et konkret problem foran sig, og ønsker et sted at slå op.

God læselyst!

Kapitel 1

Retlig interesse (og proceshabilitet)

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Som altid handler årets første kapitel om retlig interesse og proceshabilitet, der som bekendt udgør grundbetingelserne for et sagsanlæg.

Kravet om retlig interesse er samtidig grundbetingelsen for alle øvrige retsskridt; at den part, der begærer det pågældende retsskridt, har en civilprocesretlig værnet interesse i anmodningen (Kistrup taler i den sammenhæng om »Proceskravets formål«, jf. »Civilprocessen«, s. 404), og emnet står derfor centralt i enhver civilprocesretlig fremstilling.

Året har – som altid – budt på en broget bunke afgørelser, og de fortjener alle omtale. Men den måske vigtigste nyhed er af litterær karakter, da 2025 blev året, hvor vi fik en dansk afhandling om retlig interesse; den første selvstændige undersøgelse af emnet siden Hurwitz' værk fra 1940. Simon Kærslund Terps afhandling (»Retlig interesse i civile sager«) har samtidig givet anledning til at justere strukturen for emnet – en øvelse jeg i flere år har haft lyst til, men som jeg tålmodigt har udskudt, og som jeg i år ofrer lidt krudt på både her og i de enkelte afsnit. Bær derfor over med mig, kære læser.

Kapitlet indledes som det plejer, nemlig med sagerne om proceshabilitet og det der ligner (2.1.), hvor året bød på to konkret begrundede afgørelser men ingen store nybrud.

Herefter følger i år sagerne om påstandenes formulering (2.2.). Det er et emne, som bl.a. Wetterling har skrevet om (U 2018 B s. 123 ff.), og i min optik har en naturlig plads forud for de mere klassiske spørgsmål om retlig interesse. Det er nemlig her vi finder ud af, om parterne overhovedet har formået at *beskrive den tvist*, de ønsker rettens stillingtagen til – og uden at kende tvisten kan man ikke sige noget begavet om, hvorvidt den kan behandles. Årets enlige afgørelse om dette spørgsmål er i øvrigt ikke i sig selv noget highlight.

Når påstanden er præciseret, bliver det naturlige næste spørgsmål, om den i påstanden formulerede tvist efter sin art *overhovedet kan afgøres ved domstolene*. Som betegnelse for disse sager er jeg tilbøjelig til at bruge ordet »retlighedskravet«, der både anvendes i den brede litteratur og hos Simon Terp. Men da vi ingen afgørelser fik om emnet i 2025, behøver jeg ikke tage endeligt stilling.

I tidligere år fulgte herefter afgørelserne om aktualitet, men det afsnit har jeg – med inspiration fra Simons afhandling – flyttet under afsnittet om sagens parter for derved at tydeliggøre, at det retlige spørgsmål er, om sagen er *aktuel for netop de parter*. Derfor behandler Almanakken i afsnit 2.3. og 2.4 spørgsmålet om sagens parter i snæver forstand. Det er de sager, som af Simon Kærslund Terp behandles under overskriften »tilknytningskravet«. I Almanakken har jeg, i lighed med tidligere år, foretrukket betegnelserne rette sagsøger og rette sagsøgte. Dels fordi det er sprogbrugen i retsplejeloven, dels fordi det gør det muligt at afspejle den i afhandlingen anvendte *indholdsmæssige skelnen mellem privat- og offentligretlige sager* til den terminologiske ramme – men mere herom i de pågældende afsnit.

Den eneste sag om rette sagsøger (2.3.) er **U 2025.2776 Ø**, hvor Østre Landsret – i min optik med god grund – afviste et søgsmål fra en privatperson om gyldigheden af de eksporttilladelser, der ligger til grund for salg af dansk udstyr til F35-fly. Afgørelsen siger noget om *tilknytningskravet* og lægger samtidig klangbunden for Højesterets afgørelse i »søstersagen« (der er anlagt af en række »relevante« foreninger), som vi kan forvente at få i det nye år. Om rette sagsøgte (2.4.) fik vi dobbelt så mange afgørelser, men hverken den ene eller den anden siger noget nyt om emnet.

Da der i år ikke var nyt om *nødvendige procesfællesskaber*, følger dernæst afsnittet om sagens aktualitet (2.5.), der i år *både* omfatter de hypotetiske og historiske sager og *de sager, som aldrig har haft eller vil kunne få betydning for parten* – eller mere præcist sagerne, hvor der er tvist herom.

Det er derfor i dette afsnit, man finder en af årets mest omtalte afgørelser fra Højesteret, nemlig **U 2025.4628 H (Samsam)**. Inden man når dertil, kan man notere sig, at årets almanak indeholder en ganske omfattende drøftelse af *grundlaget for at fravige aktualitetskravet i visse historiske sager*, der er ment som et generelt oplæg til dialog (med domstolene og deres præmisskrivning) og som en ramme for navnlig **U 2026.582 H** som er interessant på sin egen måde.

Herefter – og stadig inden Samsam – følger en omtale af **U 2025.3247 V**, der fastslår, at *en sagsøger kan vælge at nedlægge en anerkendelsesspørgsmål om grundlaget for sit krav, selvom vedkommende kunne nedlægge en fuldbyrdelsespåstand*. Som uddybet i analysen kunne man også argumentere for det modsatte svar, og jeg tror derfor ikke, at vi har set det sidste til emnet.

Afslutningsvist følger et kort afsnit om mandatarer (2.6.), og et næsten lige så kort afsnit med de afgørelser, som ikke passer ind i de tematiske overskrifter (2.7.).

Og dermed blev jeg næsten klar til at kaste mig over domsanalyserne. For i grundighedens navn – og da artiklerne ikke kan siges at høre til under de enkelte emner – vil jeg nævne, at vi i år fik to nye artikler, der berører nogle af de samme temaer som dette kapitel.

Det var for det første ET 2025.6, hvor Cavaleri, Frederik Larsen og Lukas Breindahl giver en indføring i begrebet »litigation funding«, og opstiller forslag til en mulig regulering af området. (Artiklens tilhørsforhold i dette kapitel skal ses i sammenhæng med, at den mest naturlige reaktion på *utilbørlig procesfinansiering* må være afvisning ud fra samme frie betragtninger, som har været anvendt over for »processelskaber«, der er oprettet alene for at føre retssag og dermed omgå omkostninger, jf. U 2000.1575 H m.fl.).

For det andet er det Anders Schäfers artikel i U 2025 B s. 77 ff. om civile bøder i konkurrenceretten, der indeholder en læseværdig gennemgang af den EU-retlige ramme – som det over tid formentlig bliver relevant for flere og flere advokater at kende, hvis den igangværende udvikling i retning af øget civilretlig håndhævelse fortsætter – efterfulgt af en udførlig gennemgang af den danske, procesretlige ramme for behandlingen af civilretlige bødesager.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Proceshabilitet og det der ligner

Før den retlige interesse kommer partsevnen og partshabiliteten.

Enhver, der kan være part i et retsforhold, kan være part i en retssag. Partsevnen er derfor en medfødt ret for både fysiske og juridiske personer, og den bevarer man almindeligvis, indtil man stiller træskoene (eller som selskab bliver opløst).

Spørgsmål om partsevne opstår derfor navnlig i livets start (for juridiske personer) og dets afslutning (for fysiske og juridiske personer). I sidstnævnte tilfælde opstår samtidig undertiden spørgsmålet, hvem der »nu« kan føre sagen. Svaret herpå vil typisk være givet i den relevante skiftelov (konkursloven, dødsboskifteloven m.v.), og sager herom er derfor sjældent *generelt interessante*.

Med partsevnen kommer normalt også proceshabiliteten – retten/evnen til at optræde i sagen på egne vegne. Denne ret er ikke medfødt, men opnås automatisk, når man bliver myndig, jf. retsplejelovens § 259 og § 257 e.c. (juridiske personer har i sagens natur altid behov for en repræsentant). Som myndig må man stemme, skifte religion, købe tobak og alkohol, og altså optræde som selvmøder i en retssag.

Er sagen kompliceret eller er parten kun i ringe grad i stand til at føre sagen, kan retten meddele advokatpålæg, jf. retsplejelovens § 259, stk. 2, hvorefter parten ikke længere kan afgive indlæg. Som noget nyt i år lærte vi, at denne regel også kan anvendes over for en advokat (!), jf. U 2025.2814 Ø, der omtales i kapitel 13.

Effekten af et advokatpålæg er på mange måder den samme som fortabelse af proceshabiliteten, men der skal mindre til at meddele advokatpålæg – og som fremhævet i flere landsretskendelser *forudsætter* et advokatpålæg, at man er proceshabil. Manglende proceshabilitet kan ikke afhjælpes gennem advokatpålæg (se

f.eks. U 2020.2709 Ø og FM 2018.219). Praksis fra Vestre Landsret viser dog samtidig, at advokatrepræsentationen kan indgå ved vurderingen af, om parten kan forstå og disponere i sagen (jf. FM 2023.132 og U 2024.3233 V), mens vi mig bekendt stadig har til gode at se trykt praksis fra Østre Landsret, hvor præmisserne fremhæver denne omstændighed.

Vil man forstå praksis om retsplejelovens § 258, stk. 2, er et godt sted at starte hos Kistrup, der i »Civilprocessen« skriver, at der for parter med retlig handleevne (værgemålslovens § 6) nok skal »forholdsvist meget til«, medmindre retten har et relativt sikkert grundlag for vurderingen (s. 375. Se fra ældre praksis U 2018.1270 Ø, U 2018.3497/1 Ø og som nyere eksempler den ovenfor nævnte FM 2023.74 samt FM 2023.132, der begges er omtalt i Almanakken 2023, s. 19).

Dernæst gør man klogt i at huske, at sagerne altid er meget konkrete, og at afgørelsen – navnlig i første instans – i vidt omfang beror på rettens indtryk af parten (et moment der i sig selv kan tale for, at landsretterne i tvivlstilfælde stadfæster en afgørelse om procesinhabilitet, i hvert fald hvis landsdommerne ikke selv har set parten). Af samme grund skal man være forsigtig med at udlede brede læresætninger.

Den anden af årets afgørelser, **U 2025.2874 Ø** (2.1.2.), er netop en sådan konkret afgørelse, der næppe skal læses som andet end et eksempel på, hvornår en part er procesinhabil.

Forudsætningen for denne vurdering er naturligvis, at retten får et indblik i partens forhold, og her vil jeg lige genbesøge en afgørelse fra sidste år, nemlig U 2024.4828 Ø (Almanakken 2024, s. 21), som jeg kun omtalte helt lakonisk. Når jeg hiver den frem i år, er det fordi jeg ikke dengang citerede landsrettens konklusion i sagen – hvor skyldneren var en ældre person, som var bosat på plejehjem, og for hvem kommunen havde søgt om etablering af et økonomisk værgemål:

»Landsretten finder, at de foreliggende oplysninger om S' helbredsforhold ikke giver tilstrækkeligt grundlag for at antage, at han mangler myndighed til at råde over sagen. ... Landsretten ophæver på ovenstående baggrund fagedrettens afgørelse om afvisning af sagen og hjemviser den til fornyet behandling med henblik på at indhente yderligere oplysninger om S til brug for vurderingen af hans proceshabilitet.«

Landsretten var i tvivl og reagerede ved at pålægge underinstansen at indhente yderligere oplysninger. Det fremhæver jeg, fordi Vestre Landsret i år fik en sag, som i hvert fald for en af dommerne rejste det samme spørgsmål. Det er afgørelsen omtalt i **FM 2024.144** (2.1.1.), som altså måske – og med forbehold for sagernes meget konkrete karakter – kan holdes op imod sidste års kendelse fra Østre Landsret.

Igen i år stammer begge afgørelser fra fagedprocessen, og igen i år medtages de, fordi habilitetsvurderingen både i fagedprocessen og i de almindelige civile sager foretages efter § 258, stk. 2.

Sagerne genbekræfter, hvad jeg skrev i 2024: At spørgsmålet om proceshabilitet (meget) ofte opstår i fogedsager, og typisk i form af spørgsmålet om, hvorvidt rekvisitus er proceshabil. Sidste år skrev jeg i den sammenhæng lidt om det skisma, der opstår, når procesinhabiliteten reelt antager karakter af en søgsmålsimmunitet – og tilmed i en sagstype, hvor hensynet til modparten (udlejer) er let at få øje på. Det vil jeg ikke gentage, men jeg nævner det kort, fordi spørgsmålet i årets anden sag blev rejst af den inhabiles advokat og altså helt reelt blev brugt som et juridisk våben mod en udsættelsesforretning.

Vil man læse mere om dette emne, må man have 2024-udgaven ned fra hylden. Det er i så fald s. 20 f., man skal slå op på.

2.1.1. FM 2024.144 – om retsplejelovens § 258, stk. 2

I den første sag var det oplyst af lejer i fogedretten, at han havde været indlagt på en psykoseafdeling ad flere omgange og at han fire år tidligere fået foretaget en medikamentel lobotomi (det indgreb der populært kaldes »det hvide snit«, hvilket i givet fald peger mod – men jo ikke i sig selv etablerer – procesinhabilitet.

Af landsrettens kendelse fremgår supplerende, at »L synes samtidig at have forklaret sig relevant og sammenhængende om de spørgsmål, fogedsagen angår«.

Den sætning hæfter jeg mig ved, fordi praksis efter min læsning generelt ikke har krævet mere for at anse en part for proceshabil, end at vedkommende (eventuelt med bistand fra en advokat, jf. de i indledningen omtalte afgørelse) kan forstå *sagens genstand*.

Alligevel fandt et flertal i landsretten sag ikke, at lejeren havde proceshabilitet.

Et mindretal ville hjemvise sagen med den begrundelse, at der ikke var indhentet lægejournal eller lægelig udtalelse. Om det konkret var nødvendigt, er svært at vurdere ud fra den korte gengivelse i Fuldmægtigen, men det må vel i reglen være det naturlige første skridt, hvis retten bliver i tvivl om, hvorvidt en part har proceshabilitet. Det har således været reglen snarere end undtagelsen, at der i de øvrige trykte afgørelser har foreligget en (special-)lægefaglig udtalelse (igen er FM 2023.74 illustrativ).

(Fogedsagen var også i første instans nægtet fremme, men her fordi fogedretten ikke fandt det bevist, at lejeren havde foretaget den ildspåsættelse, som havde givet grundlag for ophævelsen).

2.1.2. U 2025.2874 Ø (T:BB 2025.500) – om proceshabilitet

I den anden sag – også om udsættelse af en lejer – var lejeren repræsenteret af en advokat. Det var faktisk lejerens egen advokat, der »fik ideen« og nedlagde påstand om afvisning.

Strategien virkede, for selvom lejerer vel kunne forvente, at advokaten hjalp ham med at forså sagen, så viste det det ganske righoldige materiale tydeligt, at lejerer – der var psykisk syg – ikke forstod sagen. Det var således både konklusionen fra en speciallæge i psykiatri og fra politiet, ligesom det var fogedrettens eget indtryk efter retsmødet.

2.2. Påstandens formulering

Som skrevet i indledningen er forudsætningen for, at retten kan afgøre en tvist, at parterne formår at formulere tvisten, og at det sker så præcist – og med et sådant indhold – at domstolene faktisk har noget at sætte efter sætningen »thi kendes for ret«.

Da påstanden samtidig definerer tvisten, udgør den selve grundlaget for vurderingen af, om sagsøger har retlig interesse, og derfor kommer sagerne herom naturligt først i praksisgennemgangen.

I år blev det til én sag, som intet nyt siger, men som minder domstolene om, hvordan de skal håndtere (for) brede eller på anden måde ubehjælpelige påstande fra en selvmøder, hvis det i øvrigt er klart, at sagsøger forsøger at indbringe en reel tvist.

(Ved genlæsning af afgørelsen kommer jeg til at tænke på U 1978.497 H, der godt nok ikke handler om påstandens formulering, men som alligevel angår samme grundspørgsmål; nemlig om retten bør afvise en stævning som uegnet, bare fordi sagsøger har formuleret sig (meget) dårligt).

2.2.1. U 2025.4143 V – om retlig interesse i prøvelse af et adgangsforbud (og lidt om reaktionen på selvmøderes til tider ubehjælpelige påstande)

Sagsøger havde i stævningen nedlagt påstand om bl.a., at en kommune skulle vedkende sig, at han ikke havde fremsat trusler over for en række navngivne personer, og at et adgangsforbud på kommunens rådhus (derfor) skulle ophæves.

Lidt overraskende blev den sag afvist i sin helhed af byretten under henvisning til, at påstanden »ikke [kunne] danne grundlag for en domskonklusion« (... derfor var stævningen uegnet til at danne grundlag for sagens behandling, og derfor skulle sagen afvises efter retsplejelovens § 349, stk. 1).

Afgørelsen skal nok ses som en reaktion på, at stævningen samlet set fremstod som kværlant, idet de fulde påstande lød:

»Horsens Kommune skal til A betale 0,00 kr.

Horsens Kommune skal vedkende sig, at sagsøger ikke har fremsendt trusler over for en række navngivne personer.

Adgangsforbudet til Horsens Kommunes Rådhus skal ophæves.

Horsens Kommune skal tilbagekalde deres anmeldelse til politiet.«

Den første påstand er oplagt meningsløs. Der kan ikke føres sag med påstand om betaling af ingenting. Og den fjerde påstand var nok reelt uegnet til prøvelse. Men påstand 2 og 3 dækkede over en reel tvist; borgeren var adressat for en myndighedsafgørelse (adgangsforbuddet), som var begrundet i påståede trusler mod en række navngivne personer – og en dom i overensstemmelse hermed ville have den betydning for borgerens retsstilling, at han (igen) kunne færdes på rådhuset.

I landsretten admitterede man derfor påstanden vedrørende adgangsforbuddet, mens påstanden om, at borgeren ikke havde fremsat trusler, blev afvist med følgende (helt stringente) begrundelse:

»Påstanden [må] anses som et anbringende til støtte for påstanden om ophævelse af adgangsforbuddet.«

Det er utvivlsomt en rigtig beskrivelse af påstandenes indbyrdes sammenhæng, og lige så rigtig er reaktionen, jf. hertil gennemgangen i U 2018 B s. 123 ff. (afsnit 2.4 med netop dette typetilfælde).

(Afgørelsen fra landsretten indledes med nogle betragtninger, som heller ikke er helt irrelevante. Byretten havde nemlig ikke givet frist for afhjælpning af manglerne – hvilket normalt ville være reaktionen på en mangelfuld stævning – ligesom byretten ikke havde forsøgt at hjælpe sagsøger, der var selvmøder, med at præcisere påstandene. I hvert fald i en sag som den foreliggende, hvor det umiddelbart var klart, at der er tale om en borger, som ønsker at få prøvet en forvaltningsafgørelse rettet mod den pågældende, må det da også være den normale reaktion.)

2.3. Rette sagsøger

De næste afsnit handler om det, som jeg vil kalde retlig interesse i mere snæver forstand. Herom er der skrevet meget, og også meget forskelligt, jf. også de indledende bemærkninger.

For mig er spørgsmålet helt grundlæggende, om de parter, der optræder i sagen, også er dem, som berøres (tilstrækkeligt) af påstanden.

Dette spørgsmål er procesretligt, men svaret beror i de fleste tilfælde ikke først og fremmest på en procesretlig vurdering. Det afhænger af det underliggende materielle retsforhold.

Som beskrevet i indledningen, har Simon Kærslund Terp advokeret for at skelne mellem privatretlige og offentligretlige sager. Det giver intuitivt god mening, og det fungerer i hvert fald godt for Almanakken.

I privatretlige sager er rette sagsøger den person, der i henhold til de materielle retsregler, der finder anvendelse på det underliggende retsforhold, har (eller ikke har) den påståede rettighed eller fordring hhv. er underlagt den omtvistede pligt,

jf. illustrativt U 2005.1577 H. Sager af denne art er – ofte – ligetil, fordi sagsøgers påstand enten vedrører sagsøger selv eller en anden, jf. som eksempel på sidstnævnte den i Almanakken 2022 omtalte U 2022.4515 H, hvor 4 advokater og det advokatfirma, hvori de alle var partnere, alle havde nedlagt påstand om betaling af et nærmere beløb til advokatfirmaet. Påstanden vedrørte oplagt advokatfirmaets (påståede) rettighed, og påstanden blev derfor afvist for så vidt angik de fire advokater.

I offentligretlige sager er spørgsmålet undertiden sværere. Det siger sig selv, at adressaten for en afgørelse normalt vil være rette sagsøger (i en sag om afgørelsens gyldighed). Men det er et kendetegn for forvaltningens afgørelse – og for store dele af forvaltningens virke – at den berører forskellige personer på forskellige måder.

Problemet kender man også i forvaltningsretten, hvor der i litteraturen er tænkt store tanker om, hvornår man har partsstatus (og derfor skal partshøres, f.eks. fordi man er nabo til et byggeri), og hvornår man som ikke-part har klageret.

Også her må det gælde – som det så fint hedder i den i øvrigt noget gamle og praktisk lidet anvendelige § 255, stk. 1 – at det er lovgivningens almindelige regler, in casu forvaltningsretten, der afgør spørgsmålet om rette sagsøger, og man kan derfor med rimelig grund opstille en formodning for, at de samme hensyn, som kan begrunde *parts- eller klagestatus*, også gør vedkommende til rette sagsøger.

I procesretlig sammenhæng virker det for mig velbegrundet om disse sager at adoptere det begreb – *tilknytningskravet* – som er opstillet i Simons afhandling (hvor det anvendes som samlebetegnelse for analysen i både de privat- og offentligretlige sager. Jeg foretrækker den lidt snævrere anvendelse, fordi det navnlig er i de offentligretlige sager, at partens *tilknytning* i praksis kan begrunde en retlig interesse. Herved kommer jeg også uden om at skulle forklare, hvorfor en parts kreditor ikke i kraft af sin interesse i partens betalingsdygtighed har en sådan *tilknytning* til sagen, at han kan anlægge sag mod kreditors egne skyldnere).

Om dette spørgsmål fik vi en enkelt afgørelse i år, **U 2025.2776 Ø** (2.3.1.), hvor en privatperson fik afvist sit søgsmål om lovligheden/gyldigheden af en række tilladelser til brug for eksport af dele til F35-fly, fordi hans *tilknytning til afgørelserne ikke var stærk nok* – den var ikke stærkere end »alle andres«.

Hermed mangler jeg at nævne i hvert fald en enkelt sagstype, som det er nyttigt at have med i systematikken, og som på mange måder hænger naturligt sammen med den netop omtalte afgørelse. Det er de såkaldte »foreningssager« - et begreb, der ikke i sig selv har et retligt indhold, men som er velegnet til at beskrive en særlig type af sager: Nemlig dem, der anlægges af en forening, organisation eller lignende, og som vedrører et spørgsmål af generel eller almen karakter (se om sådanne sager U 2016 B s. 213 ff.).

Om disse sager tror jeg helt overordnet, at der gælder de betingelser, som Simon andetsteds har opstillet (med henvisning til U 2019.437 H), og som jeg blot tillader mig at gengive her. En forening kan anlægge sag, hvis foreningen:

- 1) Selv er individuelt og konkret berørt af sagen,
- 2) Har lovbestemt klageret, partsstatus eller søgsmålskompetence,
- 3) På anden måde er tillagt en særstatus,
- 4) Er en faglig organisation eller brancheforening, eller
- 5) Hvis der i øvrigt er »særlige omstændigheder«, der taler for at lade foreningen føre sagen i eget navn.

Det svære – og dermed sjove – spørgsmål er i disse sager, hvad der kan udgøre særlige omstændigheder. Det har vi ikke megen praksis om, og intet, som fandt vej til nyhedsbrevet. Svaret er nok noget i retning af, at de særlige omstændigheder foreligger, hvis sagen er så vigtig, at den *bør prøves*, og der i øvrigt ikke er nogen gode alternativer til foreningens søgsmål. Det bliver vi formentlig klogere på næste år, hvor »søsterafgørelsen« til den i afsnit 2.3.1. omtalte U 2025.2776 Ø skal for Højesteret.

(Og så vil den skarpe læser bemærke, at der kun er en enkelt afgørelse under denne overskrift, og at jeg derfor for en stor dels vedkommende har skrevet sidevis om »ingenting«. Det gør jeg ikke normalt, men fordi jeg i år ændrer Almanakkens systematik, virkede det på sin plads. Flere af de i afsnit 2.5 omtalte sager vedrører nemlig det, som i nogle lærebøger kaldes »konkret interesse«, og som jeg plejede at omtale på dette sted i Almanakken).

2.3.1. U 2025.2776 Ø – om retlig interesse

Der er som skrevet i indledningen tale om en »søsterafgørelse« til den noget mere medieomtalte sag, som en række organisationer anlagde til prøvelse af de eksporttilladelser, der ligger til grund for salg af dansk udstyr til F35-fly, som bl.a. bruges i Israel og Gaza.

Foreningerne har anket afvisningen, hvilket – vist nok – ikke er tilfældet for den i dette afsnit omtalte sag, som vi for lethedens skyld kan kalde den »private« sag.

I den private sag, var sagsøger en palæstinensisk statsborger, der som grundlag for sin retlige interesse pegede på, at »hans nære familiemedlemmer bliver udsat for eller er i risiko for at blive udsat for forhold, der indebærer overtrædelser af den humanitære folkeret og EMRK artikel 3.«

Landsrettens præmisser er grundige og – synes jeg – læseværdige.

Om nogle af sagsøgers påstande – der reelt havde til formål at få afgjort, om de omtvistede eksporttilladelser var i strid med våbenloven som fortolket i lyset af Danmarks internationale forpligtelser – udtalte landsretten, at de var »uden retlige konsekvenser for retsforholdet mellem parterne«, og at de »reelt har karakter af anbringender til støtte for [de] øvrige påstande«.

Begge begrundelser kan bære en afvisning, og man kan derfor overveje behovet for denne dobbeltbegrundelse (det havde vel været lige så nemt kun at anføre den anden begrundelse, jf. om disse situationer U 2018 B s. 123 ff.).

Om de øvrige påstande – der havde til formål at få erklæret de omtvistede tilladelser ugyldige – udtalte landsretten, at sagsøger ikke var adressat eller i øvrigt part (og implicit, at sagsøger derfor ikke kan forfølge sagens interesse, hvis ikke der kan peges på en anden retlig interesse i sagen).

For landsretten var det herefter afgørende, at det »ikke [kunne] lægges til grund, at der [for A's familie] er tale om forhold, der adskiller sig fra forholdene for befolkningen i Gaza i øvrigt«. Med andre ord; sagsøger havde ikke (i kraft af sin familie) en mere individuel eller væsentlig tilknytning til sagen end alle andre.

(Landsretten har faktisk endnu et led; nemlig en overvejelse af, om sagen har en sådan »tyngde«, at den af den grund skal admitteres – dvs. om man kan anvende præjudikatet fra Maastricht-sagen. Det fandt landsretten ikke, og det må også være (klart) det rigtige resultat. Der er langt fra suverænitetsoverladelse til tilladelser til eksport af våben – og selv i det omfang, man ville sidestille dem, ville det næppe tale for at admittere en privatpersons søgsmål, når en række egnede foreninger har anlagt sag om samme spørgsmål).

2.4. Rette sagsøgte

Læser man retsplejelovens § 255, kan man konstatere, at reglen både taler om »ret sagsøger« og »ret sagvolder«, det der på nudansk hedder »rette sagsøgte«.

Hvad der er sagt om vurderingen af den rette sagsøger gælder i vidt omfang tillige ved spørgsmålet om rette sagsøgte – og i praksis giver spørgsmålet vist nok kun sjældent anledning til problemer.

Det er således næppe noget tilfælde, at de fleste af de *privatretlige* sager, jeg gennem årene har omtalt, udspringer af retsforhold, hvor *den materielle partsrelation er særegen* (se navnlig Almanakken 2021, s. 34 ff. om rette sagsøgte i lejeretlige sager, hvor sagsøgte er en boligorganisation eller en afdeling af samme).

I praksis har spørgsmålet derimod først og fremmest været sat på spidsen i *sager om prøvelse af en forvaltningsakt, der anlægges mod en forkert myndighed*.

Rette sagsøgte i sager om prøvelse af myndighedsafgørelser er som bekendt den myndighed, der i sidste instans har truffet afgørelse om det pågældende spørgsmål (det står i snart sagt alle både forvaltnings- og procesretlige lærebøger og er indgående behandlet i et bidrag til Festskrift til Jens Peter Christensen, »Retssager vedrørende afgørelser fra tvistnævn«).

Har myndigheden haft karakter af et *tvisteløsningsnævn*, gælder hertil den modifikation, at sagen må anlægges mod modparten i den administrative sag. Sådan har

det været siden (længe før) jeg studerede jura, og sådan er det stadig.

Ingen undtagelse uden yderligere undtagelser. Grundlaget for det anførte er, at tvisten i disse sager *reelt* vedrører den administrative sags parter, og at den dom *derfor vil rette sig mod dem*. Er det undtagelsesvist ikke tilfældet – f.eks. fordi en part påstår, at *tvisteløsningsnævnet skal anerkende eller gøre noget* – ja så må sagen anlægges mod tvisteløsningsnævnet. Også her gælder det, at rette sagsøgte er den, som efter påstanden skal anerkende, tåle, gøre eller undlade noget – og netop den sætning kan bruges til at forstå begge årets afgørelser T:BB 2025.594 (2.4.1.) og U 2026.16 V (2.4.2.).

2.4.1. T:BB 2025.594 – om rette sagsøgte i lejesag

I den første sag udtog udlejer stævning mod lejer med påstand om, at lejer skulle anerkende, at en afgørelse fra huslejeankenævnet om at afvise en anke skulle hjemvises til fornyet behandling.

Den sag blev afvist – og med god grund.

Som forklaret af landsretten giver en dom om *hjemvisning* mellem lejer og udlejer ingen mening, når dommens indhold helt åbenbart retter sig mod huslejeankenævnet (som ikke er part og derfor ikke ville være bundet).

(Man bør i øvrigt læse i hvert fald de første to afsnit i landsretternes præmisser, hvor landsretten gør sig meget umage for at formulere sagsøgers (appellantens) påstand som noget, der overhovedet kan tages under pådømmelse).

2.4.2. U 2026.16 V (T:BB 2025.854) – om rette sagsøgte i lejesag (ii)

I den anden sag havde udlejer anlagt sag mod både lejerne og huslejenævnet med påstand om, at nævnets afgørelser, der angik huslejens størrelse, skulle ophæves.

Spørgsmålet om rette sagsøgte blev udskilt, og derfor fik by- og landsret anledning til at tage stilling til spørgsmålet i den reneste form (om end på baggrund af et lidt forskelligt faktum, hvilket må have in mente ved læsning af byrettens afgørelse). Jeg har sympati for begge afgørelser og omtalte derfor i mit nyhedsbrev både byrettens og landsrettens afgørelser – og det mener jeg stadig er berettiget.

I byretten handlede sagen navnlig om gyldigheden af nævnets (materielle) afgørelser om huslejens størrelse. Det er en tvist mellem lejer og udlejer, hvor huslejenævnet fungerer som tvisteløsningsnævn, og hvor rette sagsøgte derfor er den anden part (in casu lejer), og sagen blev derfor afvist i relation til huslejenævnet.

Sagen adskiller sig fra den ovenfor nævnte afgørelse, hvor sagsøger som nævnt ønskede *hjemvisning*, der er en afgørelse rettet mod tvisteløsningsnævnet. En afgørelse om *ugyldighed* vedrører nævnets afgørelse, men retter sig mod retsforholdet mellem de to parter.

I landsretten var sagens genstand en anden. Udlejer havde nu frafaldet påstanden om ugyldighed (og altså tvisten mod lejer), mens en påstand vedrørende *gebyret i huslejenævnet* var fastholdt (den havde byretten afvist med den begrundelse, at den udsprang af den materielle tvist).

Landsretten fandt med henvisning til boligforholdslovens forarbejder, at nævnet var rette sagsøgte i den sag – og det virker også rigtigt. Som anført af landsretten pålægges gebyret ved en forvaltningsafgørelse, og sådanne kan prøves i en sag mod den pågældende myndighed (det ville også være tilfældet uden særskilte holdepunkter i forarbejderne, når blot der er tale om prøvelse af et *forvaltningsgebyr*).

2.5. Sagens betydning for parten. Aktualitetskravet

Når det er konstateret, at påstanden faktisk angår sagsøger og sagsøgte, er man nået langt, men ikke i mål. Påstanden skal også have en *faktisk betydning for parternes retsstilling*. Det vil formentlig altid være tilfældet for en fuldbyrdelsespåstand (den »gør noget«), men det er ikke altid tilfældet for en anerkendelsespåstand. En nyttig formulering i denne sammenhæng findes hos Kistrup, der i »Civilprocessen« skriver, at et anerkendelsessøgsmål har til formål at »fjerne en bestående retsuvis-hed«.

Selvom sætningen ikke rummer alle dele af kravet, udgør den et solidt anker for analysen, fordi den tydeliggør det helt grundlæggende krav, at en dom i henhold til sagsøgers påstand *på domstidspunktet skal gøre noget ved retsforholdet mellem parterne*. Hvad der nærmere ligger heri forstås bedst ved at overveje situationerne, hvor kravet ikke er opfyldt.

De første typetilfælde er dem, hvor sagsøgers timing er forkert.

Det kan være tilfældet, fordi sagsøger er for tidligt ude. En sag om en rent hypotetisk tvist nyder ikke procesretlig beskyttelse. Den skal manifestere sig med en sådan fasthed, at det med sikkerhed kan siges, at besvarelsen af det med påstanden stillede spørgsmål har betydning for parternes retsstilling (dette kriterium hjælper samtidig til at afskære søgsmål, der har til formål at få domstolene til at bedrive reskonsumlignende virksomhed).

Disse sager ses (relativt set) sjældent i praksis. Når tvisten kun er hypotetisk, vil parterne også ofte have en interesse i at vente og se tiden an (Lærebogseksemplet er U 2000.974 Ø, hvor en udlejer ville lade rettens vurdering af en hypotetisk opsigelse afgøre, om han faktisk skulle opsiges lejemålet. Et nyligt eksempel finder man dog i U 2024.3477 V, som er omtalt i Almanakken 2024, s. 24 f.).

Det kan også være tilfældet, fordi sagen anlægges efter, at tvisten så at sige har udspillet sig – eller (som det hyppigere er tilfældet) forsøges videreført, efter den oprindelige tvist har mistet sin betydning.

Navnlig i de sidstnævnte sager har vi i de seneste år set et ikke ubetydeligt antal afgørelser om *ikke at afvise sagen*. Det kan for en umiddelbar betragtning undre, al den stund at sagsøger (appellanten) på afgørelsestidspunktet ikke har en faktisk interesse – men der kan anføres fine argumenter for, at sagsøger alligevel har retlig interesse, som taler for admittering af i hvert fald visse sagstyper:

- 1) Hvis sagen er langt fremskredt, er der mindre hensyn at tage til både sagsøgte og domstolene, som allerede har brugt ressourcer på sagen, og for hvem de nødvendige yderligere ressourcer alt andet lige er mindre end ved sagens anlæg.
- 2) Hvis sagsøgte er en offentlig myndighed og sagen vedrører en myndighedsafgørelse, er der alt andet lige et mindre hensyn at tage til myndigheden (end til en privat sagsøgte), mens der omvendt indtræder et selvstændigt hensyn til sagsøgerens retssikkerhed i bredere forstand. Dette hensyn styrkes, des mere indgribende den omtvistede afgørelse har været.
- 3) Hvis sagen er af en art, hvor tvisten næsten altid vil miste sin aktualitet undervejs, f.eks. fordi der er tale om en midlertidig afgørelse, vil en streng anvendelse af aktualitetskravet reelt afskære muligheden for overhovedet at prøve afgørelser af den pågældende type.
- 4) For de nævnte sager vil en afledt konsekvens kunne blive, at der på det pågældende retsområde bliver et »præjudikatshul«, hvilket forringer retssikkerheden i almindelighed.

Argumenterne samvirker i betydelig grad, men det er mit indtryk, at det specielt er de to sidstnævnte argumenter, der vejer tungt i praksis, hvilket **U 2026.582 H** (2.5.2.) måske er et eksempel på. Argumenterne kunne også være overvejet i afsnittets første sag, **U 2026.331 V** (2.5.1.), som jeg dog ved nærmere eftertanke konkret ikke kan se få et andet udfald af den grund.

Særligt for *sager ved Højesteret* kan man overveje et femte moment, som taler for at behandle en sag, selvom den har mistet sin aktualitet. Hvis en sag – materielt – er nået Højesteret, er det fordi den vedrører et spørgsmål af principal betydning, som har væsentlig samfundsmæssig interesse. Samfundet vil altså gerne kende (og har brug for) svaret. Det skal ses i sammenhæng med, at Højesterets selverklærede rolle er som præjudikatsdomstol – det er altså meningen, at Højesteret skal afklare principielle spørgsmål. Og det skal igen ses i sammenhæng med, at kriterierne for at komme i Højesteret ikke er, at afgørelsen er forkert (partshensynet), men netop retsspørgsmålets betydning. Hele systemet tilsiger således, at Højesteret bør gives en mulighed for at afgøre de indbragte sager – hvilket understøttes af, at sagerne på dette tidspunkt altid vil være nået langt (pkt. 1 ovenfor), og at sagerne ofte vil have været længe undervejs, hvilket øger risikoen for, at sagerne »taber aktualitet« (punkt 3 og 4).

Hvor meget dette hensyn slår igennem er svært at sige, fordi Højesteret aldrig skriver det. Min egen fornemmelse er, at det – i hvert fald på det ubevidste plan – vejer ganske tungt. (Et ønske om at virke som præjudikatsdomstol synes også at

kunne spores i sager, hvor Højesteret i begrundelsen går videre, end hvad der var nødvendigt, jf. særlig tydeligt U 2026.296 H, der omtales i kapitel 2, afsnit 2.4, og hvori realiteten vel er, at Højesteret under afsnit 2 foretager en indgående prøvelse af en anden afgørelse end den, der var indbragt for Højesteret).

Hensynet er ikke uden merit, men det bliver svært at navigere i, hvis det virker i baggrunden. Skal jeg ønske mig noget til jul, kunne et godt bud derfor være, at Højesteret skriver det i præmisserne, hvis sagen admitteres af ovennævnte grunde. Det vil gøre os alle klogere, og det vil samtidig gøre det lettere for by- og landsretterne at vurdere parternes retlig interesse i »deres sager«, hvis de ikke skal forsøge at efterligne prøvelsen i Højesteret.

En særlig variation af de historiske sager fik vi i **U 2025.3247 V** (2.5.3.), der samtidig udgør et af kapitlets vigtigste præjudikater, idet Vestre Landsret her fastslår, at en sagsøger, der har *mulighed for at nedlægge en fuldbyrdelsespåstand kan vælge at nedlægge anerkendelsespåstand*. Når afgørelsen – der analyseres ganske grundigt nedenfor – medtages her, er det fordi spørgsmålet (også) kan anskues sådan, at *anerkendelsen har mistet sin (selvstændige) betydning* på det tidspunkt, hvor sagsøger kan nedlægge fuldbyrdelsespåstand.

Og her plejer jeg at stoppe afsnittet om aktualitet – efter de fremtidige (hypotetiske) og de historiske sager. Men som påpeget af Simon Kærslund Terp, er grundlaget for aktualitetskravet det mere almene synspunkt, der som skrevet indledningsvist genfindes ved Kistrup, at domstolene ikke skal prøve tvister, der ikke med sikkerhed vil få nogen *betydning eller konsekvenser*. Det er selvfølgelig tilfældet for tvister, der endnu ikke er aktuelle, eller som har mistet deres aktualitet. Men det er også tilfældet for sager, som *aldrig har været og aldrig bliver aktuelle*. De sager har jeg tidligere år behandlet ovenfor i afsnittet om konkret interesse, men de rykkes fra i år ned i dette afsnit, hvor de på mange måder har et mere naturligt slægtskab.

Og netop disse sager fik vi nogle stykker af i år, nemlig **U 2025.673 Ø** (2.5.4.) og **U 2025.4682 H** (2.5.5.).

Den sidstnævnte sag er afgørelsen i Samsam-sagen, som alle vel efterhånden kender og har en mening om, men som også er så speciel, at jeg næsten overvejede at lave en særskilt overskrift om »helt særegne sager«, og derfor er det faktisk afgørelsen fra Østre Landsret, der kandiderer mest til et highlight – ikke så meget på grund af sagens udfald men på grund af en sætning i præmisserne, som kan være værd at overveje i alle sammenhænge, hvor parterne lægger op til en præjudiciel stillingtagen til spørgsmål, som ligger (klart) uden for den sag, der er til prøvelse.

2.5.1. U 2026.331 V (TFA 2025.83, FED 2025.171, FM 2025.125) – om retlig interesse i arbejdsskadesag

Vestre Landsret fandt ikke, at et dødsbo havde retlig interesse i at få prøvet Ankestyrelsens afgørelse om, at afdøde ikke havde været udsat for en arbejdsskade, og sagen, som *oprindeligt var aflagt af afdøde*, blev derfor afvist.

Afgørelsen bygger på en fortolkning af arbejdsskadesikringslovens regler, og en eventuel diskussion af dens rigtighed må derfor i første række tages her. Det processuelle rationale virker nemlig umiddelbart fornuftigt.

Hvis man – som landsretten – når frem til, at der slet ikke kan udbetales erstatning efter arbejdsskadesikringsloven, hvis den tilskadekomne på tidspunktet for afgørelsen er død, har en dom om anerkendelse af arbejdsskaden ingen (retlige) konsekvenser, og så er det sagen om Roskilde Festival om igen (U 2007.2161 H).

Skulle man alligevel tage den procesretlige diskussion, så kunne man overveje, om retsstillingen i dag er helt så firkantet, som den var i 2007. Som skrevet i indledningen tyder meget på, at i hvert fald visse »historiske« tvister kan prøves, navnlig når der er tale om prøvelse af myndighedsafgørelser.

Dette spørgsmål overvejede jeg i mit nyhedsbrev, og jeg har ved gennemskrivningen til Almanakken genovervejet det – herunder i lyset af, at afgørelsen nu er trykt i sin fulde længde – og er nået til den konklusion, at landsrettens afgørelse konkret var (meget) rigtig.

De i indledningen nævnte afgørelser er nemlig alle kendetegnende ved at være væsentligt mere indgribende (de er af mere personlig karakter), ligesom sagsøger i alle tilfælde har været den person, der faktisk har været berørt. De samme tungtvejende hensyn var ikke til stede i denne sag, der da også blev procederet på det materielle spørgsmål.

2.5.2. U 2026.582 H – om retlig interesse i rådighedsfratagelse

Det procesretlige spørgsmål gemmer sig lidt i denne sag, som først og fremmest vedrører betingelserne for rådighedsfratagelse (og hvor spørgsmålet om retlig interesse derfor i øvrigt opstod i en skifteretssag, hvilket man må have in mente ved læsning af afgørelsen).

Skifteretten havde på begæring afsagt kendelse om, at en personlig skyldner blev frataget rådighed over bankkonti, aktiebeholdning og en fast ejendom uden forudgående underretning. Da tvisten herom nåede Højesteret, var skyldneren taget under personlig konkurs og havde i medfør heraf »mistet« rådigheden over alle sine aktiver. Højesteret fandt ikke, at skyldneren herved havde mistet sin retlige interesse i kæremålet.

Højesteret henviser i domsnoten til en passage i »Retlig interesse i civile sager« om admittering af sager, der er kendetegnet ved at angå *midlertidige/tidsbegrænsede indgreb*, og hvor det i praksis vil være nødvendigt at lempe aktualitetskravet, hvis det skal være muligt at kontrollere myndighedsindgreb. Sådan kan sagen sagtens forklares, hvad jeg også skriver i indledningen. Det er bare ikke det, Højesteret skriver.

Præmisserne lyder:

»Højesteret bemærker, at den rådighedsfratagelse, der er en følge af konkursdekretet, alene har virkning fra konkursdekretets afsigelse, jf. konkurslovens § 29 og § 32, stk. 1. Hertil kommer, at skifteretten i forbindelse med afsigelse af konkursdekret alene skal tage stilling til, om konkursbetingelserne er opfyldt, og således ikke om en tidligere rådighedsfratagelse efter konkurslovens § 26 er sket med rette. Højesteret finder derfor, at A under denne kæresag har krav på en prøvelse af, om det var med rette, at skifteretten den 26. januar 2024 traf afgørelse om rådighedsfratagelse.«

Det anførte er notorisk rigtigt, men det highlighter netop, at der er tale om en historisk tvist og siger omvendt ikke ret meget om, hvorfor sagen faktisk er admitteret. Man kan derfor overveje, om afgørelsen tillige kan ses som udtryk for det i højesteretssagerne særlige hensyn, at det for retsanvendelsen ved underinstanser er nyttigt med et præjudikat om det pågældende materielle retsspørgsmål.

2.5.3. U 2025.3247 V (FED 2025.85) – om retlig interesse i anerkendelsespåstand

Den tredje sag befinder sig i et systematisk grænseområde, men har fået sin plads her, fordi det i min optik er egnet til at øge forståelsen.

Sagens spørgsmål var helt grundlæggende, om en skadelidt, der – ubestridt – kunne opgøre dele af, men ikke hele, sit erstatningskrav, kunne vælge alene at nedlægge påstand om, at skadevolderen skulle anerkende ansvaret, eller om skadelidte var forpligtet til at indtale sit foreløbige krav som en fuldbyrdelsespåstand.

Svaret fra landsretten var, at skadelidte havde retlig interesse i at nedlægge anerkendelsespåstand, og det havde nok også været mit gæt, hvis man havde spurgt mig inden.

Det ligger efter min forståelse rimeligt klart, at en part ikke *samtidig* kan nedlægge påstand om anerkendelse og fuldbyrdelse vedrørende samme skade, idet anerkendelsespåstanden da blot er et anbringende til støtte for fuldbyrdelsespåstanden (se udtrykkeligt U 2018 B s. 123 ff., afsnit 2.4). Anerkendelsespåstanden skal i disse sager afvises på grund af manglende retlig interesse.

Det ligger også klart, at en skadelidt ikke vilkårligt kan opdele sit krav (fuldbyrdelsespåstanden) i flere sager. Det har imidlertid intet at gøre med retlig interesse – den første sag admitteres – men med reglerne om retskraft og ulovlig udstykning. Den anden sag *afvises* ud fra retskraftsbetragtninger (se U 2010.1431 H. Mens sag #1 verserer, sker håndhævelsen gennem reglerne om litispendens, jf. U 2020.1688 Ø).

Men der er mig bekendt ingen klar praksis – og slet ikke fra Højesteret – på, om en part, der *kan nedlægge fuldbyrdelsespåstand*, men vælger ikke at gøre det, er berettiget hertil.

Denne situation er ikke fuldt sammenlignelig med situationen, hvor parten i samme sag nedlægger begge påstande, og hvor anerkendelsespåstanden derfor ingen særskilt betydning har. Påstanden har jo betydning, indtil der fastslås en betalingspligt.

Situationen er heller ikke (fuldt) sammenlignelig med den anden situation. Der er ikke tale om, at sagens *krav og dermed værdi* opdeles (med den følge, at modparten forledes til at tilrettelægge sin indsats efter den umiddelbare – og lavere – værdi). Sagen har principielt den fulde værdi – og denne skal jo skønnes bl.a. til brug for beregning af retsafgift – men dens delspørgsmål opsplittes.

I mit nyhedsbrev skrev jeg, at argumenterne for i denne situation at afvise anerkendelsessøgsmålet efter min opfattelse i hovedtræk er (1) at sagsøger ikke (til potentiel skade for sagsøgte) skal kunne opdele sagen i flere deltvister, idet både domstolene og sagsøgte herved tvinges til at medvirke i flere retssager med deraf følgende øgede omkostninger i tid og penge, og (2) at fremgangsmåden udhuler den adgang til at udskille spørgsmål, som ellers tilkommer retterne i medfør af § 253.

Det mener jeg sådan set stadig. Specielt det sidstnævnte argument er i mine øjne stærkt. Hvis retten ikke ville have udskilt ansvarsspørgsmålet på sagsøgers anmodning, hvorfor skal sagsøger så have lov til selv at gennemføre en sådan udskillelse gennem formuleringen af påstanden. Der er i så fald tale om en art omgåelse, og dem har domstolene almindeligvis adgang til at imødegå.

En anden måde at se sagen på er i den kontekst, hvor jeg nu har placeret den. Man kunne nemlig rimeligvis anføre, at *fordi sagsøger har mulighed for at nedlægge fuldbyrdelsespåstand, har det ikke reelt selvstændig betydning at få prøvet en anerkendelsespåstand*. Anerkendelsespåstandens *aktualitet* er så at sige mindsket, fordi der er et mere egnet middel til rådighed.

Uanset hvordan man vinkler det, skal argumenterne afvejes over for hensynet til sagsøger og det almindelige princip om, at retterne bør være tilbageholdende med at afvise sager på grund af manglende retlig interesse.

I min verden står argumenterne for afvisning stærkest. Hvis sagsøger kan opgøre sit krav, så er det ikke urimeligt at kræve, at han eller hun faktisk gør det – og hvis sagsøgers vurdering er, at sagen mere hensigtsmæssigt kan køres i dele, så må spørgsmålet lægges op til retten, der, efter at have inddraget sagsøgte, træffer afgørelse.

Men i praksis tror jeg, at den forsigtige tilgang vil slå igennem, i hvert fald indtil vi får et klart præjudikat fra Højesteret (som jeg håber meget på!).

Det var også den sti, Vestre Landsret i 2024 tog det første skridt nedad – men i en sag, hvor resultatet konkret har mere for sig end i det typetilfælde, der udgør grundlaget for den generelle diskussion ovenfor. For som skrevet i indledningen

kunne sagsøger kun opgøre noget af sit krav, og der ville derfor under alle omstændigheder skulle føres (mindst) 2 sager. Mit argument #1 finder med andre ord slet ikke anvendelse på sagen, og så står hensynet til retten og modparten alt andet lige svagere.

Det er værd at huske, når præjudikatet fremover skal anvendes.

2.5.4. U 2025.673 (TFA 2025.8) Ø – kompetence i dødsformodningssag (og lidt om retlig interesse)

Den første af årets to afgørelser om, hvorvidt sagen overhovedet (nogensinde) har betydning for sagsøger, handlede egentlig mest om (international) stedlig kompetence – men i en situation, hvor spørgsmålet reguleres af en særregel i borteblevneloven, og hvor værnetingsspørgsmålet derfor ikke var alment interessant.

Overskriften til trods var det derfor spørgsmålet om retlig interesse, jeg brugte mest krudt på. Og på samme måde er afgørelsen i Almanakken placeret i kapitel 1 (og ikke i kapitel 3).

Den afdøde person var dansk statsborger, men var udrejst af Danmark for at kæmpe for Islamisk Stat og formodedes dræbt i Syrien. Personen havde sidste kendte bopæl i Danmark, idet der ikke var nærmere oplysninger om personens eventuelle nye bopæl i Syrien, og landsretten fandt ikke, at der i oplysningen om, at personen havde tilsluttet sig Islamisk Stat kunne indlægges en forståelse af, at han havde opgivet senere at vende hjem til Danmark, hvortil han stadig havde tilknytning (i form af familie). Da reglen i borteblevnelovens § 8 fandtes at måtte udfyldes i overensstemmelse med almindelig dansk international procesret, fandt flertallet på den baggrund, at personen på tidspunktet havde bopæl i Danmark, og de danske domstole var derfor kompetente i dødsformodningssagen.

Hermed værnetingsspørgsmålet, men hvad med den retlige interesse?

Det spørgsmål opstod lidt særegent i sagen, der var anlagt af den afdødes datter (som var bosat i Danmark).

Den retlige ramme er i sager om dødsformodning en særregel i borteblevnelovens § 7, der tillægger søgsmålsret til den borteblevnes »ægtefælle, arvinger, og andre, der har retlig interesse«.

Med den formulering kunne man så foranlediges til at tro, at A som datter af den borteblevne (og dermed arving) bare ville flyve igennem, men landsretten endte faktisk med at forholde sig til, om sagen nu også havde betydning for hende, dvs. om hun havde retlig interesse i sagen. Og hvis man først går ind på den analyse, så må kravet om retlig interesse antageligt skulle udfyldes i overensstemmelse med den almindelige procesretlige forståelse (naturligvis med øje for, hvad de retlige konsekvenser er af en dødsformodningsdom; det er jo dommens retlige konsekvenser for sagsøgeren, der afgør, om denne har retlig interesse).

Det mente hun selv, at hun havde, og hun gjorde i sammenhængen gældende, at en dødsformodningsdom *kunne få betydning for hendes mulighed for at opnå dansk statsborgerskab*.

Landsrettens præmisser herom er jeg på mange måder stor fan af. Man skriver kort og godt:

»Spørgsmålet om hendes statsborgerskab foreligger ikke til selvstændig prøvelse for landsretten, og det findes overvejende betænkeligt at fastslå, at hun ikke på den anførte baggrund har den til førelse af sagen til dødsformodningsdom fornødne retlige interesse, jf. lov om borteblevne § 7.«

Det lyder måske lidt undvigende, men det er i mine øjne udtryk for en ganske fornuftig tilgang til prøvelsen af denne *type* af spørgsmål. For hvor det ofte vil være naturligt (og let) for retten at forholde sig konkret til, om en tvist er aktuel, er spørgsmålet om afgørelsens *mulige betydning for parten* sværere at prøve (uden at man derved de facto prøver en række forhold, som ikke omfattes af sagen – og det bør man normalt undlade). Har en part identificeret, at sagens udfald kan få retlig betydning for denne, og kan den påberåbte retsvirkning ikke klart og let afvises, må sagen normalt prøves (for det kan ikke inden for rammerne af sagens påstande fastslås, at sagsøger ikke har retlig interesse).

2.5.5. U 2025.4628 H – Samsam

Vi slutter afsnittet med årets måske mest omtalte dom. Det er en afgørelse, der er skrevet – og vil blive skrevet – meget om. Min analyse er kortere (men ikke kort) og alene med fokus på det procesretlige spørgsmål.

Som de fleste ved, fandt Østre Landsret forrige år, at Samsam ikke havde retlig interesse i at få prøvet, om han var agent, og hans sag blev derfor afvist. Den sag har jeg skrevet om i Almanakken 2023, s. 27, hvor jeg var ganske langt rundt om den retlige ramme. Min egen konklusion var i 2023, at der var gode argumenter for at admittere sagen, idet man enten kunne *lempe kravet til Samsams bevis* for, at sagen kunne få betydning for den spanske straffedom, eller simpelthen admittere sagen under henvisning til dens helt særlige karakter og samfundsmæssige betydning.

Det ligner for mig at se, at begge momenter har været på spil i Højesteret – men det er ved læsning af dommen også klart, at man har gjort sig umage for at skrive begrundelsen så tæt op ad den konkrete sags faktum, at den kun vanskeligt kan påberåbes i andre sager. Det kan der være gode grunde til.

Højesterets begrundelse for den retlige interesse er lang og indeholder flere momenter. Foruden en mere klassisk analyse af den retlige interesse står der således ganske meget om, hvorvidt enkeltpersoner *overhovedet kan få fastslået eksistensen af et kildeforhold*. Bemærkningerne herom står under overskriften »retlig interesse«, men leder næsten tankerne i retning af en art søgsmålsimmunitet. Om man bruger

det ene eller det andet ord, synes essensen at være, at denne *sagstype* normalt slet ikke bør kunne føres ved domstolene – et vigtigt udsagn, som imidlertid har ringe praktisk betydning på alle andre sagsområder.

Derfor interesserer jeg mig i Almanakkens kontekst mere for den sidste del af Højesterets begrundelse og navnlig sætningen:

»Højesteret finder, at det ikke kan udelukkes, at det kan få betydning for, om han kan få genoptaget den spanske straffedom, hvis det kan lægges til grund, at der har været et sådant samarbejde.«

Også denne sætning må naturligvis læses i lyset af den konkrete sag, men den er i min optik *egnet* til at danne et mere generelt præjudikat.

Nu er det naturligvis en mulighed, at det forskellige udfald i Højesteret og landsretten primært handler om en forskellig *konkret bevisvurdering*; altså at landsretten ikke fandt det tilstrækkeligt sandsynliggjort, at en dansk dom ville få praktisk betydning i Spanien, og at Højesteret vurderede det modsatte.

Men det er også en mulighed – og i mine øjne en mere nærliggende mulighed – at den forskellige vurdering til dels skyldes et forskelligt beviskrav. Når landsretten skrev, at Samsam »ikke har sandsynliggjort, at der består en adgang for ham til at opnå genoptagelse ...« er det rent sprogligt et andet krav, end hvad der udtrykkes i Højesterets sætning om, at det »ikke kan udelukkes at...«.

Netop dette tema var en hovedpointe i min analyse af sagen i Almanakken 2023 (og det farver mig måske lidt i min læsning af Højesterets dom, men derfor kan det jo godt være rigtigt).

Det er et alment interessant spørgsmål, hvilke beviskrav man kan stille til sagsøger i sager, hvor spørgsmålet om retlig interesse kan koges ned til en vurdering af afgørelsens *betydning for parten*. Svaret kan næppe gives generelt, for der er forskel på, hvor »let« vurderingen er for domstolene – og bl.a. i sager, hvor hovedtemaet er tvistens »aktualitet«, synes domstolene at foretage en mere nærgående prøvelse. Men i tvivlstilfælde taler meget efter min opfattelse for at være forsigtig med ikke at opstille et for strengt beviskrav; man risikerer i modsat faldt at betinge den retlige interesse af noget, som sagsøger aldrig vil kunne bevise. Her bør man efter min opfattelse ofte lægge sagsøgers *anbringende* om, at sagen har betydning, til grund, medmindre det *på det foreliggende grundlag* kan udelukkes.

Det er præcis den tanke, jeg med stor sympati syntes at kunne læse i afgørelsen nævnt ovenfor (U 2025.673 Ø), hvor landsretten udtrykkeligt afstod fra at prøve spørgsmål, som klart lå uden for sagen – og lod tvivlen komme sagsøgeren til gode. For i min optik, var der meget af det samme på spil i sagen om Samsam. Det lå ikke til prøvelse ved de danske domstole, om den spanske sag skulle genoptages (det kunne end ikke prøves, da danske domstole ikke har kompetence til at genoptage en spansk straffesag, og argumentet for tilbageholdenhed var derfor om noget

stærkere). Og uanset, om det ændrede resultat skyldes, at Samsam simpelthen havde større held med at overbevise Højesteret om sagens betydning, virker det derfor for mig mere rigtigt at skrive, at »det ikke kan udelukkes«, så man ikke i en dansk sag om Samsams ansættelsesforhold kommer til at tage stilling til en spansk straffesag.

Så mens sagen generelt må læses i sin helt ekstraordinære kontekst, vil jeg tillade mig selv at lægge lige præcis den sætning fra Højesteret i bunken over præjudikater, der mere generelt siger noget om grænserne for domstolenes prøvelse og om håndteringen af retsspørgsmål, som ligger uden for den konkrete sag.

2.6. Mandatarer

Der kom i år mange eksempler på sager, hvor en mandatar mødte – de fleste af dem i de klassiske typesituationer, hvor mandataren er en brancheorganisation, en fagforening eller et forsikringselskab.

Der kom derimod – igen i år – ingen sager, som direkte vedrørte betingelserne for at optræde som mandatar, og det blev vi derfor ikke klogere på.

Heller ikke spørgsmålet om retsvirkningerne af at være mandatar var direkte til prøvelse, men der kom en enkelt afgørelse fra Højesteret som indirekte – og formentlig på grund af en fejl – berørte spørgsmålet. Den afgørelse omtalte jeg i mit nyhedsbrev, og selvom der måske alene er tale om en skrivefejl, ville det være forkert ikke at medtage den i Almanakken.

U2.6.1. 2026.137 H – lidt om mandatarer

Sagen handlede om ansvar for sætningsskader og var anlagt af en husejer mod den kommune, der havde ladet arbejdet udføre. Kommunen havde for sit vedkommende adciteret den entreprenør (nu under konkurs), der havde lavet arbejdet. Højesteret fandt, at kommunen var ansvarlig, og at entreprenøren i adcitationssagen skulle betale en del af beløbet, og skrev herefter:

»This kendes for ret:

Gjensidige Forsikring, dansk filial af Gjensidige Forsikring ASA, Norge, som mandatar for Y Kommune skal til X ApS betale 338.750 kr. med procesrente fra den 11. juni 2020.

...

Tryg Forsikring A/S som mandatar for Z A/S under konkurs skal til Gjensidige Forsikring, dansk filial af Gjensidige Forsikring ASA, Norge, som mandatar for Y Kommune betale 292.429,50 kr., hvoraf 169.375 kr. forrentes med procesrente fra den 11. juni 2020, og 123.054,50 kr. forrentes efter rentelovens § 8 a.«

Og det kan ganske enkelt ikke være rigtigt.

Både kommunen og entreprenøren var ganske rigtigt repræsenteret af mandater, hvilket bl.a. betyder, at omkostningsspørgsmålet skal afgøres ud fra mandatarens forhold, og at mandataren hæfter solidarisk for de pålagte omkostninger. Men mandatarfuldmagten giver ikke mandataren hverken pligter eller rettigheder i det materielle retsforhold. Den materielle dom er mandataren uvedkommende, og uanset hvad parternes påstande er (jeg kan nemlig se i landsrettens dom, at formuleringen med »som mandatar« stammede fra skadelidtes påstand, der måske blot er kopieret ind i dommen), så må domskonklusionen altid være, at sagens egentlige part pålægges eller tilkendes de omstridte beløb.

2.7. Øvrige spørgsmål

Vi slutter kapitlet med to sager om rettens reaktionsmuligheder i hhv. et ganske almindeligt forekommende tilfælde – nemlig **U 2025.3695 Ø** (2.7.1.) om en sagsøger, der mistede partsevne – og en usædvanligt udsædvanlig sag – nemlig **U 2025.4450 Ø** (2.7.2.), der ikke kan beskrives kort.

2.7.1. *U 2025.3695 Ø (TFA 2025.57) – om afvisning, når sagsøger eller sagsøgte »mister« partsevne*

Spørgsmålet om processuel partsevne kan opstå i mange afskygninger, men blandt typetilfældene er sager, hvor den ene part (ofte sagsøger) endnu ikke har fået retsevne, eksempelvis fordi der er tale om et selskab under stiftelse, og sager, hvor den ene part mister retsevnen. Sidstnævnte sker for fysiske personer ved deres død og for selskaber ved deres opløsning.

I begge situationer anviser de materielle regler ofte et retssubjekt, som succederer i partens processuelle stilling. Går et selskab konkurs, er dette subjekt konkursboet. Og dør en fysisk person, er det dødsboet, der succederer.

Men både konkursboet og dødsboet kan sluttes – og det var netop, hvad der skete i denne sag. Boet efter sagsøgte blev afsluttet ved boudlæg, og da der ikke var grundlag for at genoptage boet, fandtes der derfor ingen, som kunne optræde som sagsøgte (nu indstævnte; sagen var i mellemtiden anket).

Er det tilfældet, er løsningen altid den samme: afvisning (jf. U 2001.2231 H. Se fra landsretterne foruden den i dommen citerede FED 2021.22 også U 2005.459 Ø og U 2001.1638 Ø).

2.7.2. *U 2025.4450 Ø – en mærkelig sag om retlig interesse*

Under behandlingen af en konkursbegæring nedlagde skyldneren påstand om afvisning, idet der efter hans opfattelse ikke var værneting. Det spørgsmål optog skifteretten derfor til kendelse – og så blev det ellers meta.

Skyldneren var nemlig utilfreds med, at spørgsmålet om værneting var optaget til kendelse, og skifteretten afsagde derfor kendelse *om at ville afsige kendelse*.

(Sagen er lidt svær at læse, men utilfredsheden gik vist i virkeligheden på, at S ønskede en afgørelse om værneting på skriftligt grundlag, »inden han udtaler sig omkring forhold relateret til konkursbetingelserne«. Den konkrete skadevirkning af, at skifteretten optog værnetingsspørgsmål til særskilt kendelse efter forudgående procedure, har jeg derfor svært ved at se. Nuvel...)

Skyldneren kærede herefter skifterettens kendelse om at ville afsige kendelse til landsretten, der nok mest har ledt efter en god grund til at afvise sagen. Det landede på den præmis, at »S ikke har retlig interesse i at kære den omhandlede kendelse.«, og her har jeg nok mere sympati for resultatet end begrundelsen. For strengt taget var der vel tale om et retligt spørgsmål, som direkte vedrørte skyldneren.

For mig er den mere rammende begrundelse, at skifteretten frit kan vælge afgørelsesform, og at skyldneren derfor overhovedet ikke havde krav på en afgørelse om, at spørgsmålet var optaget til kendelse (og at der derfor aldrig burde have været noget at kære).

Kapitel 1a

Lov og ærbarhed

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Igen i år blev det til en enkelt sag om lov og ærbarhed, og den er ikke nødvendigvis hverken teoretisk interessant eller praktisk relevant. Jeg nøjes derfor med at gengive omtalen fra nyhedsbrevet.

1.1.1. *U 2025.2391 Ø (TFA 2025.34) – om lov og ærbarhed*

Sagens faktum kan sammenfattes ret simpelt. Et tidligere kærestepar indgik i en aftalekonstruktion, som havde til formål at unddrage aktiver (fast ejendom) fra mandens kreditorer ved at lade manden betale udbetalingen ved erhvervelsen af et hus, hvor kvinden blev registreret som køber.

Den aftale fungerede fint, indtil parret blev skilt, hvorefter manden mente, at der udestod et større lånebeløb mellem dem i anledning af handlen.

At sagen blev afvist – selvom det ved U 2014.2434 H er fastslået, at afvisning ikke bør være automatreaktionen, når en tvist udspringer af en ulovlig aftale – har jeg faktisk ret stor sympati for. Situationen ligner nemlig ganske meget U 2023.1001 H (ligeledes om en proformaaftale).

For mig er det afgørende, at sagen var anlagt af manden, der ønskede dom for, at han havde lånt kvinden det omtvistede beløb. En dom med dette indhold ville realisere den unddragelse, som gjorde aftalen i strid med ærbarhed, og påstanden kunne derfor ikke tages under behandling.

(Det er ikke præcis det, landsretten skriver. Men det er efter min opfattelse den mest stringente begrundelse for resultatet).

Kapitel 2

Saglig kompetence

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Sagerne om kompetencefordeling mellem retterne kan med fremstillingsteknisk gevinst deles i tre grupper.

Det drejer sig således om (1) domstolenes kompetence i forhold til specialorganer, (2) domstolenes kompetence i henhold til aftaler med voldgiftsklausuler, og (3) domstolenes indbyrdes kompetence, navnlig i sager omfattet af retsplejelovens § 226.

I år blev det til en enkelt afgørelse om forholdet til voldgift (2.1.). Det er **U 2025.3540 Ø**, der bygger videre på den eksisterende praksis om, at et konkursbo er bundet af voldgiftsaftaler indgået af det konkursramte selskab.

Langt flere afgørelser blev det til i afsnittet om retternes kompetencefordeling (2.2.), mens der afslutningsvist blev plads til et par stykker i det obligatoriske opsamlingsafsnit (2.3.).

At der igen i år var mange sager om kompetencefordelingen mellem retterne er der intet nyt i. Det er nemlig her, man finder afgørelser efter § 226. Og det vigtigste at tage med er nok egentlig, at retsstillingen ved årets udgang er præcis som da vi vendte kalenderens første blad. Henvi sning af en sag til afgørelse ved landsretten i første instans har (stadig) undtagelsens karakter og forudsætter, at sagens afgørelse ikke først og fremmest beror på konkrete vurderinger.

Det eneste rigtigt interessante er, at der i 2025 kom en afgørelse om *den grønlandske pendant*. Det er **U 2026.255 H**, som jeg af samme grund ofrer en lille smule energi på. Derudover er tiden – for 4. år i træk – formentlig bedst givet ud ved at (gen-)læse U 2022 B s. 357 ff.

Mere spændende er de to afgørelser fra rodekassen, der beskæftiger sig med ganske væsentlige spørgsmål. Den første er **U 2026.296 H** om *kompetencefordelingen mellem domstolene og lovgiver* (om end i en sammenhæng, hvor retsstillingen allerede er afklaret), og den anden er **U 2026.406 Ø** om betydningen af EMRK art. 5 og *access to justice*, når denne ret kommer i konflikt med folkeretlige immunitetsregler.

Afslutningsvist vil jeg nævne, at jeg selv i det forgange år har publiceret en artikel om trinvis tvisteløsning i ET 2024.133. Artiklens fokus er overvejende forældelses-

retligt, men det drøftes i første del, om, og i bekræftende fald hvordan, aftaler om bl.a. tvungne forhandlinger kan håndhæves af domstolene (det er ifølge artiklen et kompetencespørgsmål).

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Kompetencefordeling. Voldgift og anden ADR

2.1.1. U 2025.3540 Ø – om rækkevidden af en voldgiftsaftale ved konkurs

Procesbevillingsnævnet har den 10. september 2025 under journalnummer 25/16656 meddelt tilladelse til at indbringe sagen for Højesteret.

Sagen har flere ligheder med U 2025.4944 V, der er omtalt i kapitel 3, idet det retlige spørgsmål i begge sager grundlæggende var, om en part, var subrogeret i et krav, som følge heraf var bundet af en aftale om tvisteløsningens forum – men den adskiller sig ved, at svaret ikke beroede på en subrogationsanalyse, men på en subsumption af kravet (konkurs- eller erstatningsretligt).

I sagen fandt Østre Landsret, at en tvist om et konkursbos erstatningskrav mod to tidligere bestyrelsesmedlemmer skulle afgøres ved voldgift i overensstemmelse med bestyrelseskontrakternes bestemmelser herom.

Det er i min verden veletableret, at et konkursbo er bundet af voldgiftsaftaler (eller værnetingsaftaler) indgået af selskabet, medmindre tvisten vedrører konkursretlige spørgsmål og sagen handlede derfor umiddelbart navnlig om denne undtagelse. (Se generelt ET 2013.337 og ET 2017.263. Der er efter min analyse i nyhedsbrevet kommet yderligere et bidrag til emnet. Det drejer sig om artiklen »Bør konkursboers tvister oftere løses ved voldgift?« i Festskrift for voldgiftsloven, der navnlig s. 74 ff. har en ganske grundig analyse af dette afgrænsningsspørgsmål. For en grundigere analyse kan henvises til »De danske domstoles kompetence på det konkursretlige område« s. 230 ff. med omtale af de såkaldt blandede sager fra s. 253).

Det var således i Sø- og Handelsretten begrundelsen for at admittere sagen, at tvisten var nært knyttet til konkursretlige spørgsmål.

Som tvisten er beskrevet i Østre Landsret præmisser, kan jeg umiddelbart godt forstå resultatet. Heraf fremgår, at der var tale om et erstatningssøgsmål, hvor den ansvarsretlige bedømmelse, der efter selskabslovens § 361, stk. 1, skulle foretages af bestyrelsesmedlemmerne, kunne foretages uafhængig af konkursen. Spørgsmålet for Højesteret bliver nok navnlig, om denne beskrivelse er rigtig, og jeg tror derfor, at vi i den forestående afgørelser kommer til at se, at der ofres lidt flere ord på at identificere tvistens reelle kerne.

2.2. Kompetencefordeling retterne imellem. Retsplejelovens § 226

Spørgsmålet om kompetencefordelingen mellem retterne (saglig og stedlig kompetence; sidstnævnte dog omtalt i kapitlet om værneting) kommer i mange varianter, og i år starter vi da også med en enkelt om snitfladen mellem de almindelige domstole og boligretten, **U 2025.2863 Ø** (2.2.1.) – men det er i trykt praksis absolut retsplejelovens § 226, der giver anledning til flest afgørelser.

Bestemmelsen hjemler som bekendt henvisning af sager fra byretten til landsretten til afgørelse i 1. instans, hvis sagen er af principiel karakter og har generel betydning for retsanvendelsen.

Heri ligger både, at sagen skal rejse principielle (vanskelige) spørgsmål, men også at disse skal være »nye«, og at deres afgørelse skal have vidererækkende betydning. Det er forudsat, at bestemmelsen gives et snævert område – og det bekræfter årets praksis helt utvetydigt.

Eksemplerne er således naturligvis alle konkrete, men de bekræfter også mere eller mindre, hvad vi alle sammen godt ved. (Vil man slippe for at læse analyserne, kan man konstatere, (1) at linjen fra U 2021.4078 H stadig gælder, og (2) at praksis er præcis som beskrevet og begrundet i U 2022 B s. 357 ff.).

Som skrevet tidligere år gælder det i sager, der rejser et principielt spørgsmål, som også berøres i andre (lignende) sager, at en eller få sager bør henvises – og så må de øvrige sager eventuelt udsættes, indtil de principielle »forløbere« er afgjort, jf. U 2021.4078 H og U 2024.1353 H. I disse komplekser kommer der et tidspunkt, hvor sagerne i venteposition skal tages under behandling, og til den tid skulle de helst ikke være principielle mere, og de skal derfor ikke henvises. Det illustrerer **U 2025.2834 Ø** (2.2.2.) meget godt.

2.2.1. *U 2025.2863 Ø (T:BB 2025.497) – saglig kompetence i erhvervslejesag*

Landsretten fandt, at en tvist om opsigelse af en lejeaftale vedrørende et havneareal skulle behandles af retten i egenskab af almindelig civil domstol (og ikke boligret), idet der ikke var tale om erhvervsmæssig leje af bygninger/lokaler, men alene en ubebygget grund. Den omstændighed, at kontrakten henviste til erhvervslejeloven, kunne ikke ændre herpå.

(Bemærk i øvrigt, at byrettens kendelse med samme udfald var kærret *med Procesbevillingsnævnets tilladelse*. Sagen indeholder således også et – helt ukontroversielt – eksempel på brugen af § 389 a).

2.2.2. *U 2025.2834 Ø – om retsplejelovens § 226, stk. 3*

Jeg plejer at »sortere« afgørelserne i Almanakken sådan, at jeg starter med de sager, der blev admitteret. De er nemlig mest interessante. Det samme ville jeg gerne gøre i år, men der er simpelthen ingen af dem.

I stedet starter jeg med en sag, der er (lidt) speciel ved, at det er en »ventesag« i et af de komplekser, hvor retterne har sendt udvalgte sager i forvejen med henblik på at få en principiel afklaring ved Højesteret. Afgørelsen er samtidig værd at læse, fordi den begrundes med mere end bare, at sagens afgørelse beror på en konkret fortolkning.

Landsretten fandt i sagen ikke, at der var grundlag for at henvise en sag om et ledelsesmedlems personlige ansvar for Skattestyrelsens tab som følge af, at en virksomhed gennem en periode ikke havde betalt skat i Danmark, til behandling i landsretten i første instans.

Det interessante i sammenhængen er som nævnt begrundelsen.

Sagen havde i byretten forinden været udsat på afgørelsen af en sag om samme retlige spørgsmål i Højesteret (U 2024.4206 H – Panama Papers), og det principielle spørgsmål var dermed afgjort. At der i den her omtalte sag – tillige – var fremsat et anbringende om forældelse, kunne ikke ændre herpå, bl.a. fordi anbringendet først blev fremsat efter Højesterets dom (og altså længe efter sagens anlæg), og fordi der allerede var henvist en sag med en tilsvarende forældelsesproblemstilling til Vestre Landsret.

(Igen tænker jeg, at begrundelserne sådan set hver for sig var tilstrækkelige. At landsretten ikke valgte kun at henvise til, at der verserede en sag i første instans om samme spørgsmål, skal nok ses i lyset af det beskrevne forløb, og altså som en tilkendegivelse af, at man som udgangspunkt ikke bør kunne »opfinde« principielle spørgsmål sent i sagens forløb).

2.2.3. U 2025.2413 H – om retsplejelovens § 226, stk. 1

Højesteret fandt ikke, at en sag om en gruppe minkavlernes mulige krav om økonomisk kompensation fra Fødevarestyrelsen efter EMRK i forbindelse med coronanedlukningen af minkerhvervet skulle behandles ved landsretten i første instans.

Østre Landsret var forinden nået samme resultat.

Sagen har den lidt mærkelige »krølle«, at både Fødevarestyrelsen og Bæredygtigt Landbrug, der førte sagen som *mandatar* for tre minkavlere, gjorde gældende, at afgørelsen først og fremmest beroede på en konkret vurdering, men at de tre minkavlere *selv gjorde gældende*, at sagen var principiel.

Hvordan det hænger sammen, at de tre sagsøgere havde kæret landsrettens afgørelse med en anden påstand end deres mandatar, kan jeg ikke helt gennemskue.

2.2.4. U 2026.354 H – om retsplejelovens § 226

Sag BS-35386/2025. Afgørelsen stadfæster U 2025.3707 V

Landsretten fandt ikke, at en sag om fortolkning af kategoriseringsbestemmelsen

i ejendomsvurderingslovens § 3 skulle behandles af landsretten som 1. instans. Begrundelsen herfor – der dækker over en konkret vurdering af den enkelte sag – er den klassiske. Sagens afgørelse beroede først og fremmest på en konkret vurdering. Præmisserne er imidlertid værd at citere, fordi de pædagogisk indrammer snitfladen mellem abstrakt fortolkning (ofte egnet til henvisning) og konkret subsumption:

»[Sagens hovedspørgsmål] beror på en fortolkning af ejendomsvurderingslovens § 3. Forarbejderne til denne bestemmelse indeholder en nærmere beskrivelse af dette skøn og de momenter, der skal indgå ved afgørelsen af, hvilken kategori en ejendom skal henføres til. Der er efter det oplyste ikke tidligere ved domstolene taget stilling til ejendomsvurderingslovens § 3, men landsretten finder, at den lovfortolkning, der skal finde sted, i lyset af fortolkningsbidragene i forarbejderne til bestemmelsen, ikke har en sådan karakter, at sagen er principiel. ...

Herefter og da sagens udfald efter landsrettens opfattelse også i det væsentlige vil bero på en konkret skønsmæssig vurdering af forholdene vedrørende A's ejendom, herunder navnlig vedrørende anvendelsen af ejendommen, er betingelserne for at henvise sagen til landsretten i 1. instans i medfør af retsplejelovens § 226, stk. 1, ikke opfyldt.«

I Højesteret var man enig i både resultat og begrundelse.

2.2.5. Højesterets kendelse af 10. november 2025 – om retsplejelovens § 226

Sag BS-31412/2025

Sagen angik spørgsmål om en funktionærs ret til en afpasset andel af sin (hypotetiske) bonus i forbindelse med, at han havde opsagt sin stilling. Landsretten fandt, med henvisning til tidligere afgørelser fra Højesteret, at de overordnede rammer herfor var afklaret, og at sagen således angik en konkret vurdering af, om den aftalte bonus anses for en præmiering af fortsat ansættelse eller et vederlag for udført arbejde. Heri var Højesteret enig, og da sagens afgørelse således først og fremmest beroede på en konkret fortolkning af parternes aftale, var der ikke grundlag for at henvise den til behandling i landsretten i første instans.

2.2.6. Højesterets kendelser af 20. juni 2025 – om retsplejelovens § 226, stk. 1

Sag BS-57945/2024, sag BS-47890/2024 og sag BS-60564/2024

Vi slutter gennemgangen af de »danske« sager med tre kendelser, som Højesteret alle afsagde den 20. juni 2025, og hvor Højesteret i alle tilfælde stadfæstede landsrettens afgørelse om, at en sag ikke skulle henvises til landsretten i første instans, jf. retsplejelovens § 226, stk. 1.

De tre sager har intet med hinanden at gøre og vedrører end ikke samme retsområde. Men det må efterhånden stå læseren klart, at alt er som det plejer på dette område, og derfor tænker jeg fint, at jeg kan samle dem under én overskrift.

I den første sag havde Foreningen Far anlagt sag mod Statsministeriet og Social- og Boligministeriet med påstand om anerkendelse af, at en række forskellige bestemmelser i love og bekendtgørelser tillige med Familieretshusets praksis var i strid med ligestillingsloven (vil man forstå den materielle sag, kan jeg anbefale at læse landsrettens afgørelse, der er tilgængelig på domsdata-basen. BS-29054/2024).

I den anden sag havde en privatperson anlagt en sag mod Skatteministeriet, der helt overordnet vedrørte anvendelsen af ligningslovens § 16 E i en situation, hvor der var sket vilkårsændringer i borgerens lån. Højesteret fandt i modsætning til landsretten faktisk, at sagen rejste et *principielt* spørgsmål, men fandt på det foreliggende grundlag ikke, at sagen kunne antages at have generel betydning for retsanvendelsen, og dommen – der er den absolut mest interessante af de tre – viser således betydningen af bestemmelsens to led.

At udfaldet blev, som det blev, skal ses i lyset af, at tvisten vedrørte ændringer i et lån optaget *før vedtagelsen* af ligningslovens § 16 E. Bestemmelsen er i dag mere end 12 år gammel, og Skatteministeriet oplyste, at man ikke var bekendt med andre tvister om samme spørgsmål. Afgørelsen illustrerer på det punkt nok en typesituation; principielle spørgsmål, der på tidspunktet for sagens udløb har »udspillet« deres betydning (på grund af tidens blotte gang eller på grund af mellemkommende lovændringer).

I den tredje sag var spørgsmålet, om Ankestyrelsen havde pligt til at prøve en beslutning fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring om at genoptage en erhvervsevnetabssag efter udløbet af 5-årsfristen i den dagældende arbejdsskadesikringslov (det mente Ankestyrelsen ikke at have kompetence til, fordi der – da beslutningen gik ud på at genoptage sagen – ikke var tale om en afgørelse men om et administrativt sagsbehandlingsskridt). Hverken landsretten eller Højesteret fandt, at dette spørgsmål havde principiel betydning, hvilket måske kan ses som udtryk for, at man her var enig med Ankestyrelsen i, at spørgsmålet er afklaret ved Østre Landsrets dom af 8. januar 2014 (underinstansafgørelsen i U 2015.3233 H).

2.2.7. U 2026.355 H – om den grønlandske retsplejelovs § 57 a, stk. 1

Sag BS-22808/2025

Afsnittets sidste sager handler som nævnt ikke om § 226, men om den grønlandske pendant til bestemmelsen.

Denne forskel til trods ligner begrundelsen den, vi kender fra sagerne ved byretterne i Danmark. I en sag, hvor parterne var uenige om, hvorvidt tvisten angik et principielt spørgsmål, fandt Højesteret efter en nærmere gennemgang af sagen, at dens afgørelse i vidt omfang måtte bero på konkrete bevisvurderinger. Den skulle derfor ikke starte ved Grønlands Landsret.

2.3. Andre spørgsmål

2.3.1. U 2026.296 H – afvisning af påstand i indfødsretssag (kompetence over for lovgiver)

Afgørelsen er en udløber af U 2025.4496 H (der fastslog, at forventnings- og indrettelseshensyn kan føre til, at en person opretholder sit danske statsborgerskab, selv om lovens betingelser for at erhverve dansk statsborgerskab ikke har været opfyldt), og det processuelle islæt er ganske særegent. Men afgørelsen *har* et procesretligt indhold, og derfor skal den selvfølgelig med i Almanakken.

Sagen var den, at sagsøger efter den nævnte dom om indfødsret mente, at hun også burde meddeles dansk indfødsret – men som sagen blev ført, endte Højesterets prøvelse med at være noget mere begrænset (det forklarer Højesteret ganske grundigt i præmisserne, hvorefter Højesteret i øvrigt også (alligevel) kommenterer ganske udførligt på lige præcis det spørgsmål...).

Nuvel. Essensen i det hele var, at kvinden selv havde tilskåret sagen på en sådan måde, at Højesteret måtte lægge til grund, at hun ikke var dansk statsborger, og at Højesteret alene skulle forholde sig til, om hun (under disse omstændigheder) burde være optaget på et lovforslag til en indfødsretslov. En sådan påstand kan man imidlertid ikke nedlægge uden at komme på kant med *kompetencefordelingen mellem statsorganerne*. Og når domstolene mangler kompetence af denne type, må sagen afvises. Det blev den også.

(Jf. den citerede U 2013.3328 H. For de særligt interesserede kan f.eks. henvises til U 2020 B s. 285, navnlig afsnit 4, om kompetencefordelingen ved prøvelse af regeringsprærogativer. Artiklen tager en procesretlig vinkel. En grundig statsretlig udlægning findes i »Festskrift til Jens Peter Christensen« fra s. 305 ff. Som det fremgår af disse – og andre – litteratursteder, er det en konklusion med nuancer, idet domstolene bl.a. prøver spørgsmål relateret til Danmarks folkeretlige forpligtelser. Det gjorde Højesteret også i oktober).

2.3.2. U 2026.406 Ø – om EMRK Art 6 og OSCE

Sag BS-21103/2025

Vi slutter kapitlet med en sag, som vedrører et spørgsmål, jeg ikke har beskæftiget mig med før, men som på mange måder er kerneprocessuelt. Den handler nemlig om EMRK artikel 5 og den heri indeholdte ret til adgang til domstolene (access to justice).

Jeg tog i min omtale i nyhedsbrevet det forbehold, at jeg her er lidt på udebane, og det vil jeg gerne gentage, for det tilfælde, at læseren af Almanakken tillægger mig større etos, end jeg rimeligvis kan bære (det forbehold gælder naturligvis for alle mine analyser, men det virker særligt relevant her).

Sagen udsprang af, at OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe) havde ophævet en medarbejders ansættelsesaftale. Under en af medarbejderen anlagt sag om berettigelsen heraf, påstod OSCE afvisning under henvisning til, at organisationen på traktatretligt grundlag nyder søgsmålsimmunitet i sager af denne art.

Heri var medarbejderen uenig, og synspunktet var – stærkt kondenseret – at der ellers ikke ville være nogen mulighed for domstolsprøvelse. OSCE havde godt nok et *internt organ* – et advisory board – som kunne prøve sådanne sager, og den konkrete sag var da også blev prøvet her. Men udtalelsen herfra var ikke bindende, og selvom vurderingen faktisk konkret havde været, at ophævelsen var uberettiget, havde OSCE blot fastholdt ophævelsen.

Landsrettens præmisser indeholder en gennemgang af Waite and Kennedy (EMD-sag 26083/94), der fastslår, at hensynet til internationale organisationer er et *legitimt hensyn*, som kan begrunde en fravigelse af retten i artikel 6, men som samtidig er *undergivet en proportionalitetsvurdering*.

Efter en konkret vurdering fandt landsretten, at hensynet til medarbejderens *access to justice* – i en sag, hvor ophævelsen jo (i hvert fald præsumptivt) var uberettiget – vejede tungest, og sagen blev derfor hjemvist til realitetsbehandling ved byretten (så håber jeg i øvrigt, at advokaten husker fristen i § 388, jf. U 2025.1359 H).

Kapitel 3

Værneting

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Det blev også i 2025 til en god håndfuld afgørelser om værneting, der gennemgås i samme systematik som tidligere år.

I afsnit 2.1. har jeg således medtaget årets enlige afgørelse om værneting efter retsplejeloven (danske parter). Afsnittet omfatter bl.a. **U 2025.1613 Ø**, som er en lidt speciel sag – man kan spørge, om den overhovedet handler om »værneting«, men den handler dog om kompetencefordelingen mellem sideordnede retter – men samtidig en praktisk nyttig sag at kende. Den fastslår nemlig, at *retsplejelovens § 245 om værnetingsaftaler ikke gælder mellem landsretterne*.

Dernæst følger i afsnit 2.2. sagerne om internationalt værneting (navnlig Bruxelles I-forordningen og Lugano-konventionen). Det er i år kun **U 2025.5029 Ø**, der anvender velkendte præjudikater fra EUD ved fastlæggelsen af *deliktsværnetinget*, men som er værd at kende, fordi præmisserne er gode at slå op i (og blive inspireret af).

Herefter har jeg samlet årets (to) afgørelser om værnetingsaftaler, hvoraf den første, **U 2025.2176 SH**, er afgjort efter Bruxelles-I, og man kunne derfor have overvejet at tage den med i afsnittet inden. Nu er sammenhængen nævnt her.

I opsamlingsafsnittet findes en helt kort omtale af en afgørelse, **U 2025.1514 Ø**, der blot gentager, hvad vi lærte sidste år: en idrætsforening er som lejer af en ladestander (normalt) forbruger.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Værneting efter retsplejeloven

Indledningsvist vil jeg lige gentage, at **U 2025.673 Ø**, der er omtalt i kapitel 1, afsnit 2.5., faktisk (også) handler om værneting, men efter en særregel i borteblevneloven. Den vil jeg ikke genbesøge her, og jeg vil derfor begrænse mig til at gengive analysen af **U 2025.1613 Ø**, der imidlertid også i sig selv er interessant.

2.1.1. *U 2025.1613 Ø – (ikke) henvisning mellem landsretter på grund af sagsbehandlingstid*

Som mange læsere af Almanakken sikkert ved, fik vi sidste år i retsplejelovens §

245 a en regel om henvisning af sager mellem byretter, hvis sagsbehandlingstiden ved den behandlende byret er lang. Reglen supplerede § 245 om parternes ret til at vælge mellem sideordnede retter (værnetingsaftaler) og har navnlig betydning i sager, hvor parterne ikke er enige om en henvisning.

Den særlige bestemmelse i § 245 a omfatter efter sin ordlyd helt klart kun byretterne; men hvad med retsplejelovens § 245. Kan parterne *aftale*, at en sag skal ankes til (henvises til) den »anden« landsret end den, sagen egentlig hører under?

Svaret fra Østre Landsret var så kort, som det kan være (næsten... »nej« er teknisk set 50 % længere end »ja«, der altså er det kortest mulige svar): Det kan bestemmelsen ikke rumme.

Det ville også have været min egen konklusion, både intuitivt, men også efter at undersøgt det lidt. Men det er da et rart svar at kende.

(Og her et postscript til de særligt interesserede. For jeg endte faktisk med at dyrke spørgsmålet:

I den oprindelige formulering fra 1915, hvor bestemmelsen fandtes i § 247, stod det udtrykkeligt, at parterne kunne indgå aftale om valg af en ret i første instans. Bestemmelsen blev flyttet og sprogligt opdateret ved lov 1986/324, der bygger på betænkning 1985/1052. Af betænkningen fremgår det flere steder, bl.a. s. 16 f. og s. 61 f., om gældende ret, at værnetingsaftaler kunne indgås i første instans, mens der intetsteds lægges op til ændringer heri. Tværtimod fremgår det i bemærkningerne til udvalgets forslag til § 245, at den – med sproglige ændringer – skulle svare til den dagældende § 247. Da det samtidig fremgår af lovforslag 1986/118, at det fremsatte og vedtagne forslag svarede til betækningsudkastet, er konklusionen ret klar: bestemmelsen omfatter ganske klart kun sagens behandling ved byretterne.

Med disse bemærkninger vil jeg samtidig knytte det lille »måske« til kendelsen, at der formentlig må skelnes mellem sager ved landsretten i 1. og i 2. instans. Det er altså ikke nødvendigvis »landsretten«, der er særlig, men snarere »2. instans«.)

2.2. International kompetence. Internationale værnetingsregler

2.2.1. U 2025.5029 Ø – værneting efter Bruxelles-I, art. 7, nr. 2

Et dansk selskab under konkurs havde anlagt sag mod et tysk selskab med påstand om betaling af erstatning uden for kontrakt under henvisning til, at det tyske selskab uberettiget havde modtaget betalinger fra det danske selskab.

Sagen blev anlagt i Danmark, og da der var tale om en deliktsag mellem EU-borgere (og da det ikke var åbenbart grundløst, at der kunne være et ansvarsgrundlag), var det processuelle spørgsmål, om skadetilføjelsen var foregået i Danmark, jf. Bruxelles I, art. 7, nr. 2.

Skaden var i den konkrete sag opstået ved, at det tyske selskab ikke afviste betalingerne, og ved at selskabet ikke efterfølgende tilbageførte beløbene. Begge handlinger var »foretaget« på det tyske selskabs kontor og altså i Tyskland, hvor skadestilføjelsen således var foregået.

Landsrettens efterfølgende præmis, der tager stilling til den omstændighed, at »tabet« kunne siges at være indtrådt på selskabets (danske) konto, er værd at citere:

»Efter EU-Domstolens praksis, jf. bl.a. EU-Domstolens dom i sag C-12/15, omfatter angivelsen i Bruxelles I-forordningens artikel 7, nr. 2, af »det sted, hvor skadestilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå«, ikke det sted, hvor sagsøger har bopæl, alene af den grund, at han har lidt økonomisk skade som følge af et tab af en del af sin formue, som er indtrådt og lidt i en anden medlemsstat, medmindre der foreligger andre særlige tilknytningsmomenter.«.

I den konkrete sag fandt landsretten ikke, at der forelå sådanne særlige tilknytningsmomenter. Det er nok korrekt, men det er værd at huske, at der efter praksis fra EU-Domstolene ikke kræves »tunge« tilknytningsmomenter, hvilket kan illustreres ved at sammenligne den af Østre Landsret citerede dom med C-375/13 (Kolasza), hvor begrundelsen for, at der blev statueret værneting i kontohaverens hjemland, må findes i, at skadevolderens ansvarspådragende adfærd havde foranlediget betalingen fra kontoen (se »Kommenteret retsplejelov« s. 797 med omtale af yderligere praksis). Forskellen til årets afgørelse er, at det tyske selskab ikke havde foranlediget en betaling, men havde modtaget og efterfølgende nægtet at tilbagebetale. Selskabet havde derfor ikke påvirket de handlinger, der blev foretaget i Danmark.

2.3. Værnetingsaftaler

2.3.1. U 2025.2176 SH (FED 2025.148) – (ikke) værneting efter Bruxelles-I, art 25

Sagen vedrørte – med Sø- og Handelsrettens ord – »tre containere indeholdende ost«, der skulle transporteres fra Østrig via Wien og Hamborg til New York.

Aftalen var imidlertid mere kompleks end som så, idet den oprindelige transportør (T1) havde viderekontraheret udførelsen til T2, der havde viderekontraheret udførelsen til T3, der havde viderekontraheret dele af udførelsen til T4. Kunden havde tegnet vareforsikring i HDI – og så har vi vist de relevante aktører på plads.

Sagen var anlagt af HDI mod flere af transportørerne, og det her omtalte procesuelle spørgsmål var, om HDI i medfør af Bruxelles 1-Forordningens art. 8, nr. 1, kunne anlægge sag mod T3 i Danmark, eller om HDI var bundet af en værnetingsklausul i T3's almindelige forretningsvilkår.

Præmisserne indeholder en overordentlig grundig – og stærkt læseværdig – gennemgang af de relevante regler og deres indbyrdes sammenhæng, men kan sammenfattes derhen, at det centrale spørgsmål var, om HDI var indtrådt i den kon-

traktuelle retsstilling, hvori værnetingsaftalen var vedtaget (idet der ikke var uenighed om, at den var gyldigt vedtaget mellem T2 og T3).

Svaret herpå var bekræftende med den (overordnede) begrundelse, at det krav, HDI var indtrådt i (kundens krav mod T3), overvejende var kontraktuelt (misligholdelse af aftalen mellem T2 og T3) – idet der som følge af retsforholdets karakter dog måtte suppleres med en analyse af søloven.

Da Bruxelles I-Forordningens art. 25 (værnetingsklausuler) har forrang for art. 8, måtte sagen mod T3 afvises.

2.3.2. U 2025.4944 V (FED 2025.157) – værneting i regressag mod engelsk part

I den anden sag var vi uden for EU, hvilket blev styrende for landsrettens analyse.

Et (dansk) forsikringsselskab havde udbetalt erstatning til en person, der var kommet til skade under sit arbejde. Skaden var indtrådt ved betjening af en maskine, der var leveret af et engelsk selskab, og forsikringsselskabet sagsøgte derfor den engelske leverandør (producentansvar).

Det engelske selskab påstod sagen afvist fra de danske domstole og henviste til, at selskabets salgs- og leveringsbetingelser indeholdt en værnetingsaftale.

Lige præcis her er det værd at gøre ophold, inden jeg vender mig mod landsrettens begrundelse og resultat. For det er i det underliggende *materielle* retsforhold, svaret på sagen efter min opfattelse skal findes.

(Netop retsgrundlaget for et ansvarsselskabs regreskrav mod solidariske skadevoldere blev nærmest samtidig med kendelsens publicering undergivet en grundig behandling i U 2025 B s. 179/2 ff., som giver en god oversigt over den formueretlige ramme for analysen, men som ikke behandler det i sagen rejste spørgsmål).

Salgs- og leveringsbetingelserne udgør en del af aftalegrundlaget mellem leverandøren og arbejdsgiveren, men arbejdstageren er ikke part heri. Forsikringsselskabet havde udbetalt erstatning til en tilskadekommen medarbejder, og forsikringsselskabet var derved indtrådt i *arbejdstagerens krav mod leverandøren*, idet der netop blev gjort et *regreskrav* og ikke et *mangelskrav* gældende (men *igennem arbejdsgiveren*, idet selskabets betaling netop havde til formål at dække dennes ansvar). Selve forudsætningen for det engelske selskabs argument var altså i første række, at forsikringsselskabet *ved at betale på vegne af arbejdsgiveren, var blevet omfattet af værnetingsaftalen*.

Landsrettens præmisser tager så vidt ses samme formueretlige udgangspunkt, men vælger herfra en vej, hvis rigtighed jeg er noget tvivlende overfor.

Det anføres i den centrale præmis, at regreskravet støtter sig på *indtræden i skadelidtes retsstilling*, og at regreskravet baserer sig på reglerne i lov om produktansvar,

der er udelukket fra Haagerværnetingsaftalekonventionens anvendelsesområde, jf. artikel 2, stk. 2, punkt j.

Den pågældende regel er imidlertid efter min forståelse en regel om afgrænsning af konventionens funktionelle anvendelsesområde, og konsekvensen er derfor ikke, at værnetingsaftalen ikke kan påberåbes, men at spørgsmålet ikke reguleres af konventionen. Det følger i det tilfælde af retsplejelovens § 247, stk. 1, modsætningsvist, at værnetingsaftalen må bedømmes efter dansk ret, og her er den relevante bestemmelse § 245, som ikke giver særlige regler for produktansvarssager (heller ikke det i retspraksis udviklede krav om en vis tilknytning til det valgte forum, jf. U 1975.428/2H, synes i den konkrete sag at kunne fratage klausulen betydning).

I mine øjne er den »rigtige« vej, hvis man vil nå til landsrettens resultat, en anden. Det må i så fald først fastslås, at regreskravet er opstået ved subrogation *direkte* i den skadelidtes retsstilling (eventuelt i medfør af forsikringsaftalelovens § 95), og at der mellem skadelidte og leverandøren ikke var nogen værnetingsaftale.

Alternativt må man fastslå, at arbejdsgiveren var indtrådt i arbejdstagerens stilling, og at forsikringsselskabet herefter var indtrådt i arbejdsgiverens retsstilling (fordi forsikringen var tegnet for denne), men at forumaftalen efter en nærmere fortolkning alene omfattede krav på baggrund af kontrakten og derfor ikke fandt anvendelse på det konkrete krav.

Begge veje er processuelt farbare men tåler nok et kritisk blik i forhold til de underliggende materielle konklusioner, og derfor stopper min analyse, hvor jeg startede. For i virkeligheden afhænger sagens rette udfald af, om man (materielt) vil anse forsikringsselskabet for bundet af (indtrådt i) aftalen mellem arbejdsgiveren og producenten ud fra den betragtning, at forsikringsselskabet jo betaler på vegne af arbejdsgiveren, eller om man vil anskue forsikringsselskabets regreskrav som løsrevet herfra.

I mit nyhedsbrev skrev jeg, at meget taler for den førstnævnte anskuelse, og altså det modsatte af hvad sagen endte med, men at en endelig besvarelse lå uden for rammerne af mit nyhedsbrev. Det affødte flere henvendelser om, om ikke U 2014.2042 H svarede på spørgsmålet. Afgørelsen var jeg – hånden på hjertet – fuldt opmærksom på, for den danner hele grundlaget for min processuelle tilgang. Men mens aftalen utvivlsomt anviser den rigtige tilgang (en analyse af, hvordan kravet er opstået og siden overgået til sagsøger), så mener jeg ikke, at den giver et endeligt svar på den konkrete konstruktion. I 2014-dommen var der ganske vist også tale om et ansvarsforsikringsselskab, som søgte regres, men *grundlaget* for regreskravet var ikke subrogation i skadelidtes retsstilling men derimod (påståede) mangler i den sagsøgte arbejde for den sikrede (altså svarende til, at forsikringsselskabet i årets sag påberåbte sig, at maskinen var *mangelfuld*, og at det engelske selskab *derfor var ansvarlig i kontrakt*).

Heller ikke U 2018.461 H – der bruger samme tilgang – svarer for mig at se på årets spørgsmål. I den sag var der tale om, at skadelidte i medfør af forsikringsaftalelovens

§ 95 rettede et direkte krav mod et ansvarsforsikringsselskab, fordi skadevolder var gået konkurs og Højesteret tog ved løsningen af sagen udgangspunkt i, at dette krav bestod *direkte mellem skadelidte og forsikringsselskabet* og altså ikke var overdraget fra en part (den sikrede), som havde indgået aftale om værneting med forsikringsselskabet.

Og derfor er min konklusion også her ved årsskiftet, at det falder uden for rammerne af min Almanak at forsøge at anvise et alternativt svar i sagen.

2.4. Andre spørgsmål

2.4.1. *U 2025.1514 Ø – idrætsforening var forbruger*

Sagen ligner U 2024.163 Ø (der da også nævnes i den redaktionelle note), så vi kan gøre det kort.

Landsretten fandt, at en idrætsforening i en sag om leje af en ladestander måtte anses for forbruger, og foreningen var derfor ikke bundet af en værnetingsaftale i kontrakten.

Kapitel 4

Samlet behandling og delafgørelser

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Spørgsmålet om samlet behandling af sager opstår i mange afskygninger: En af de oprindelige parter ønsker at inddrage yderligere sagsøgte; en tredjepart ønsker at indtræde som bi- eller hovedintervenient; eller parterne i flere beslægtede sager ønsker at lade disse behandle i sammenhæng.

Kriterierne for vurderingen er i langt de fleste tilfælde de samme. Det skal processuelt og procesøkonomisk give mening. Barren er sat lavest ved de »små« sammenlægninger (biintervention hhv. samlet behandling), hvor kravet vel grundlæggende er, at det giver bedre mening at samle end at adskille. Men også ved de egentlige processuelle sammenlægninger af sager (hovedintervention og adcitation) er der vid adgang til at samle tvister, når det er hensigtsmæssigt.

Afvejningen, der nødvendigvis må være konkret, tager i alle tilfælde grundlæggende afsæt i betænkning 698/1973.

Den vurdering foretager retterne i mange sager årligt, og hvis man ville, kunne man derfor også finde mange sager at omtale i Almanakken. Men her gør det samme sig gældende som for mandatarer. Den omstændighed, at det af en given dom kan udledes, at der er sket kumulation, intervention eller lignende, gør ingen klogere. Det kræver en egentlig stillingtagen hertil (dvs. i første række en uenighed), og dernæst at denne stillingtagen publiceres. Ingen af årets afgørelser lever op til de kriterier.

Kapitlet indeholder derfor i år kun få sager om udsættelse og udskillelse – og da den ene af de to sager ret beset hører til i kapitlet om sagsomkostninger og derfor ikke omtales her (U 2025.852 Ø), og den anden er ganske konkret, bliver kapitlet uden egentlige highlights i år.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1.1. U 2025.830 Ø – om retsplejelovens § 345

Østre Landsret fandt efter en samlet vurdering ikke, at der var grundlag for at udsætte en sag om omstødelse og erstatning på Landsskatterettens afgørelse i en

klagesag (som angik rigtigheden af et moms krav, der udgjorde en del af grundlaget for erstatningskravet i retssagen).

Kapitel 5

Sagsførelse. Sagsportalen

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Under overskriften »Sagsførelse« hhv. »Sagsportalen« samler jeg hvert år de domme og kendelser, der har det til fælles, at de bør læses af procesførende advokater, som gerne vil vide, hvordan de praktisk skal bære sig ad.

Spændvidden for kapitlet har ofte været bred, men tendensen har været, at det i stigende grad er sagerne om »Kommunikation med retterne. Sagsportalen« der fylder, og at der i øvrigt bliver mindre praksis herom, efterhånden som de vigtigste spørgsmål finder deres afklaring. Den tendens holder så sandelig også i 2025.

Den bærende sætning for analysen af sagerne om sagsportalen er den samme som i de forgangne år: »Man skal bruge portalen, og man skal bruge den korrekt – dvs. i henhold til vejledningen« (også selvom man er selvmøder, jf. FM 2023.106 og FM 2023.108). Årets praksis har givet anledning til at supplere mantraet med følgende sætning: »Man skal (også) følge Beredskabsplanen, og man skal gøre, som der står i den«.

Den sætning forudsætter for mig at se, at situationen faktisk er omfattet af Beredskabsplanen, og det efterlader derfor følgende interessante spørgsmål: *Hvad gør man, når Beredskabsplanen ikke gælder.* Det spørgsmål gør jeg mig lidt tanker om i afsnittet nedenfor og i forbindelse med gennemgangen af **U 2025.3366 H**, der er kapitlets med afstand mest interessante afgørelse.

Afslutningsvist vil jeg lave en lille krydshenvisning. For i kapitel 9 om anke- og kærebegrænsninger har jeg i lighed med tidligere år samlet afgørelserne om *møderet* (afsnit 2.1). I praksis vedrører sådanne afgørelser ikke sjældent (tillige) brugen af sagsportalen, og det er også tilfældet i år, hvor navnlig **U 2025.2861 H** reelt handler lige så meget om portalen som om møderetten. Den afgørelse kommer jeg til at berøre flere steder i det følgende.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Kommunikation med retterne. Sagsportalen

Som skrevet i samtlige mine almanakker har det – lige siden retterne tog den digitale sagsportal (minretssag.dk) i brug – været et hovedspørgsmål, hvornår og hvordan parterne skal kommunikere via portalen.

Dette spørgsmål er over årene opstået i »klynger« af afgørelser om forskellige delspørgsmål.

Blandt de første afgørelser kom en række sager, hvor retterne tog stilling til, hvornår man er berettiget til at kommunikere på andre måder end sagsportalen.

Det er man naturligvis i de i retsplejelovens § 148 a, stk. 3, 4 og 6, nævnte situationer, men også i tilfælde, hvor det er teknisk umuligt at bruge sagsportalen, har parterne hidtil været berettiget hertil. Det meste praksis herom er fra 2020 – med enkelte drypvise tilføjelser, jf. således FM 2021.76 (Almanakken 2022, s. 71) samt gennemgangen i 2023 med omtale af hele tre afgørelser (Almanakken 2023, s. 67 ff.), som jeg kommer lidt ind på i årets almanak.

Den næste klynge bestod af sager om »forkert brug af sagsportalen«, hvor linjen blev lagt med U 2021.1632 H. Afgørelsen, og senere afgørelser fra Højesteret (jf. U 2023.328 H), har tidligere givet mig anledning til at sammenfatte følgende skema over Højesterets præmissskrivning i disse sager, som jeg stadig synes er værd at gengive:

1. Retsplejelovens § 148 a skaber en pligt til at anvende sagsportalen.
2. Retsplejelovens § 148 a, stk. 9, giver hjemmel til, at Domstolsstyrelsen kan fastsætte nærmere regler om portalens anvendelse.
3. Forarbejderne til § 148 a forudsætter overordnet, at bestemmelsen indebærer et krav om »korrekt« anvendelse af portalen, hvilket omfatter iagttagelse af de med hjemmel i stk. 9 fastsatte formkrav.
4. Bekendtgørelse 1173/2016 om sagsportalen fastsætter en række krav af teknisk/formel karakter, herunder vedrørende afgivelse af centrale oplysninger om påstande, parter m.v.
5. Bekendtgørelsen suppleres af en grundig vejledning, som bl.a. beskriver, hvordan de enkelte felter skal bruges i relation til nærmere bestemte sagsskridt, og der er derfor ingen undskyldning for at begå fejl i sagsskridt, som er nærmere beskrevet heri.

I U 2021.1632 H blev parten i overensstemmelse hermed »dømt ude«, fordi vejledningen beskrev den rette fremgangsmåde. Og omvendt blev parten i U 2023.328 H reddet på målstregen, fordi der ikke i vejledningen var en løsning på den præcise situation (uanset at man vel ret let kunne have deduceret sig hertil).

Omtrent samtidig hermed – og tematisk beslægtet – kom et enkelt præjudikat fra Højesteret om *sagsportalens betydning (forrang), når oplysningerne på portalen og i processkrifterne divergerer*. Det var U 2022.3836 H, som fastslog portalens forrang i forhold til partsangivelsen med henvisning til lovmotivernes bemærkninger om forrang i sammenlignelige situationer. (Afgørelsen blev sidste år fulgt op i U 2024.1790 Ø om forrang ved uoverensstemmelse med sagens værdi).

Om dette emne fik vi i år et nyt præjudikat fra Højesteret, **U 2025.3366 H** (2.1.), der fortsætter linjen, men i et tilfælde hvor portalens forrang i mine øjne var mindre

oplagt – og samtidig med præmisser, som er (endnu) mere universelle i deres anvendelse.

Herefter var den næste vigtige udvikling vedtagelsen af sagsportalsbekendtgørelsens § 8 a og den dertil hørende Beredskabsplan fra Domstolsstyrelsen, der som jeg skrev i Almanakken 2024 giver grund til at genstille det første spørgsmål i en lidt anden formulering: »Har beredskabsplanen helt fortrængt et eventuelt rum for en konkret vurdering?«

Både i 2023 og 2024 besvarede jeg spørgsmålet benægtende, og det er stadig min opfattelse, hvilket nødvendigvis kommer til at farve min analyse af årets praksis. Derfor er det relevante at tone rent flag.

Med samme formål må jeg også hellere deklarerer, at min læsning af praksis fra Højesteret (i hvert fald siden 2019) har været, at man her har adopteret en pragmatisk og vel også nogenlunde imødekommende tilgang til spørgsmål, som ikke er direkte reguleret. Det kan siges at være en variation af den samme tilgang, som jeg har beskrevet ovenfor om ”korrekt brug” af portalen; hvis noget er klart beskrevet, skal parterne følge vejledningen – men i andre tilfælde bør der ikke kræves mere end en rimelig indsats.

(Dette synspunkt kan helt lavpraktisk begrundes med, at der i sådanne tilfælde ofte er grund til at have tillid til advokaten. En advokat, der sender en mail med angivelse af, at en bestemt knap ikke virker, og vedhæfter det relevante processkrift, har jo demonstreret, at vedkommende kender fremgangsmåden og har lavet det nødvendige arbejde. Det er alt andet lige mere besværligt at sende den forklarende mail end at trykke på knappen, og det er derfor mere end plausibelt, at den af advokaten anførte tekniske forhindring faktisk findes – også selvom domstolenes egne systemer ikke har registreret den...).

Jeg glædede mig derfor også over, at den ene af årets afgørelser, **U 2025.2363 H** (2.1.2.), *omgør Østre Landsrets kendelse i U 2024.3959 Ø*, som for mig at se var vanskelig at forene med den pragmatiske tilgang, som i min forståelse følges ved Højesteret. Samtidig vil jeg erindre læseren om, at afgørelsen vedrører et forløb, *som ligger før Beredskabsplanen og derfor ikke nødvendigvis er gældende ret*, hvad den noget atypiske »servicebemærkning« i den redaktionelle note også kunne tyde på.

Når jeg alligevel bruger krudt på afgørelsen her, er det fordi det som skrevet er min opfattelse, at Beredskabsplanen i mange sammenhænge ikke udgør den relevante regulering – f.eks. i tilfælde hvor den tekniske fejl består i, at en bestemt funktion på portalen (der i øvrigt ikke oplever driftsforstyrrelser) på en bestemt sag ikke virker. Og hvis det er rigtigt, så er der for mig at se ingen grund til at tro, at Højesteret vil se anderledes på retsstillingen i disse sager, end man i øvrigt så på tekniske problemer, før vi fik Beredskabsplanen. Det var jo faktisk hele humlen i Højesterets afgørelse, at der ikke stod noget sted, hvad advokaten skulle gøre; præcis det samme kan man sige om de tekniske problemer, der ikke nævnes i Beredskabsplanen.

Kapitlets sidste to sager er begge fra tiden efter Beredskabsplanen. Den første, **FM 2025.48** (2.1.3), følger planen til punkt og prikke i en situation, hvor der ikke var grund til andet. Den anden, **FM 2025.76** (2.1.4.), er strengt taget netop et eksempel på en situation, som ikke gribes af Beredskabsplanen. Det er imidlertid samtidig en sag, hvor forløbet ikke kunne føre til andet end en afvisning.

2.1.1. *U 2025.3366 H – om ankesagens parter og om betingelserne for at fravige angivelser på sagsportalen (lang analyse).*

Jeg har tidligere omtalt landsrettens afgørelse i samme sag (U 2024.4650 Ø), som jeg havde stor sympati for. I årets afgørelse nåede Højesteret et andet resultat – men uden at det nødvendigvis er udtryk for en anden retlig vurdering. Da afgørelsen kom, sad jeg som læser snarere med indtrykket af, at der var tale om en helt anden sag. Det var det selvfølgelig ikke, men for den almindelige læser, der kun kan se sagsfremstillingen i afgørelsen, bliver denne fremstilling jo nødvendigvis rammen for forståelsen af dommen. Det fremhæver jeg her, fordi det betyder noget for, hvordan man læser begge afgørelser.

Sagen udspringer af en tvist mellem tre parter.

En ejerforening fik i byretten dom for, at A og B solidarisk skulle betale et større beløb, og at A alene skulle betale et mindre beløb. I det indbyrdes forhold mellem A og B fik B medhold i en friholdelsespåstand, således at A endeligt skulle betale det fulde beløb.

Som sagen var beskrevet i landsrettens dom, var der herefter tale om, at A ankede dommen over for ejerforeningen, men ikke over for B; men at B alligevel – efter ankefristens udløb – indgav et ankesvarskrift, hvori B nedlagde påstand om frifindelse over for ejerforeningen, og lidt senere et supplerende ankesvarskrift over for A, hvori B påstod afvisning, subsidiært frifindelse.

Med denne beskrivelse var spørgsmålet, om A som part i ankesagen mod ejerforeningen *tillige* kunne nedlægge påstande over for B, selvom A ikke særskilt (rettidigt) havde anket over for denne. Det spørgsmål besvarede landsretten benægtende, og det mener jeg stadig er det helt rigtige svar!

Læser man beskrivelsen i Højesteret, ser forløbet imidlertid noget anderledes ud, og spørgsmålet blev derfor også et andet. Baggrunden for den ændring gemmer sig i en sætning fra landsrettens dom, som jeg simpelthen ikke tillagde betydning ved min gennemgang sidste år. Der står:

»A har ikke anket byrettens dom i forhold til B, jf. *landsretten retsbog af d.d. herom.*«

Den retsbog viste sig at gemme på kimen til sagens afgørelse.

Læser man Højesterets afgørelse, får man meget mere information om selve ankestævningen. Den er ganske enkelt gengivet i store uddrag. Her kan man se, at

det af den autogenererede ankestævning fremgik, at anken blev indgivet mod begge parter (ejerforeningen og B). Og man kan se af den supplerende ankestævning, at denne (tydeligt) var rettet kun mod ejerforeningen.

Jeg gætter på baggrund af disse oplysninger på, at landsretten ved vurderingen af spørgsmålet om ankens parter lagde afgørende vægt på selve ankestævningen (fordi den autogenererede ankestævning jo »blot« indeholder de parter, der nu engang står på portalen).

Men vi har efterhånden lært, at der i Højesteret lægges stor vægt på angivelserne på sagsportalen, og hvis man kigger her først, tager sagen sig ganske anderledes ud. For hvis udgangspunktet er den autogenererede stævning, bliver spørgsmålet – som jeg blot tyvstjæler fra Højesterets præmisser – om der er grundlag for at fravige det, der står heri. Den af Højesteret opstillede ramme for den vurdering er værd at citere:

»Højesteret finder, at der må *foreligge sikre holdepunkter*, hvis der skal ses bort fra partsangivelsen i den genererede ankestævning i den foreliggende sag, hvor der er spørgsmål om A's friholdelse af B for det krav fra E/F X, som anken angår.«

Den sætning har efter min bedste overbevisning en ganske bred anvendelse.

Også Højesterets konkrete vurdering er værd at gengive – for selvom den netop er *konkret*, så viser den meget godt, hvilke overvejelser der kan være relevante i en sådan »fravigelsessituation«:

»Højesteret bemærker i den forbindelse, at det af Domstolsstyrelsens vejledning til minretssag.dk (pkt. 30) og landsretspræsidenternes vejledning om behandling af civile sager ved landsretterne (pkt. 2.3) fremgår, at en appellant, der ikke ønsker at anke over for samtlige parter i byretssagen, ved oprettelsen af anken på den digitale sagsportal kan fravælge en part - hvilket som nævnt ikke er sket i relation til B.

Der foreligger ikke oplysninger om, at B ved en fejl ikke blev fravalgt som indstævnt i forbindelse med oprettelsen af anken på den digitale sagsportal. Sagens forløb, herunder den ankestævning, som den 17. maj 2024 blev uploadet som »supplerende sagsoplysninger«, og det yderligere processkrift, som A uploadede den 31. maj 2024, udgør efter Højesterets opfattelse ikke sådanne sikre holdepunkter, at der er grundlag for at bortse fra, at B er angivet som indstævnt i den genererede ankestævning.«

Altså samme tilgang som i de sager, jeg har nævnt i indledningen, blot parallelforskuet til spørgsmålet om fravigelse. Når Højesteret generelt lægger til grund, at advokater kan (skal) gøre, som der står i vejledningen, er det logisk også at lægge til grund, at advokaten ville have fulgt vejledningen, hvis han ønskede at ændre sagens parter.

I hvert fald i teorien. For i praksis er jeg ikke et sekund i tvivl om, at mange advokater ikke kender til denne funktion. Og jeg er endnu mindre i tvivl om, at der i den konkrete sag reelt var tale om, at advokaten enten valgte (eller glemte) kun at anke mod én part.

(Og lige præcis her vil jeg foreslå, at man indsætter en henvisning til kapitel 9, afsnit 2.1. med omtale af U 2025.2861 H, for som jeg skriver i den analyse, skal man være mere end almindeligt velvillig for at forene de to præjudikater).

2.1.2. U 2025.2363 H – om tekniske problemer på portalen (før Beredskabsplanen)

De næste tre afgørelser handler alle om tekniske problemer. De er af hensyn til sammenhængen lagt i kronologisk rækkefølge efter hvornår fejlen opstod, og vi starter derfor med en afgørelse om et forløb, der lå før Beredskabsplanen.

Afgørelsen omgør U 2024.3959 Ø, der er omtalt i Almanakken 2024 s. 63. Højesterets præmisser følger nogenlunde den »praktiske« løsning, der i Almanakken plæderes for, og har man en fysisk udgave stående, kan man måske med fordel tilføje en henvisning i marginen.

Sagen var anlagt ved mail til Københavns Byret, idet der i den relevante periode – hvor en søgsmålsfrist efter erhvervslejeloven udløb – var generelle og kendte problemer med sagsportalen. Københavns Byret kvitterede herfor og oplyste, at retten ikke selv ville oprette sagen digitalt, hvilket advokaten ved førstkommende mulighed skulle gøre (og gjorde).

Herefter blev sagen admitteret, hvilket sagsøgte imidlertid kærede (og vandt). Som begrundelse herfor anførte Østre Landsret, at stævning var indleveret på frisdagen kl. 14.47, og sagsøger havde derfor haft tid og mulighed for at søge om tilladelse til at indlevere uden om sagsportalen.

Som jeg skrev i min omtale af landsretsafgørelsen, var dette rationale ikke hentet ud af ingenting. Retsplejelovens § 148 a, stk. 7, indeholder en hjemmel til, at retten kan træffe beslutning om, hvordan en sag, der ikke kan anlægges eller behandles på sagsportalen, skal behandles. Og Højesteret skrev i det ledende præjudikat, U 2020.1336 H, hvor et kæreskrift blev admitteret trods en forkert fremgangsmåde, bl.a. at:

»Der er ikke i denne sag truffet beslutning om at tillade kære fremsendt ved mail, og kæren den 26. marts 2019 er derfor ikke indgivet i overensstemmelse med reglerne i retsplejeloven. Det må imidlertid efter de oplysninger, der er fremkommet for Højesteret, anses for godtgjort, at det var særlige tekniske problemer, der forhindrede, at kæreskriftet kunne indgives på sagsportalen den 26. marts 2019, og at *det ikke var muligt inden kærefristens udløb samme dag at søge retten om tilladelse til at indgive kæreskriftet ved mail*. På denne baggrund, og da modpartens advokat samtidig blev orienteret om kæren, finder Højesteret, at kæreskriftet helt undtagelsesvis kan anses for gyldigt indgivet ved mailen af 26. marts 2019.«

Jeg skrev imidlertid også, at landsrettens afgørelse fremstod (for) streng. For selv om advokaten vel kunne have sendt en anmodning inden rettens lukketid, så var der ingen grund til at tro, at en sådan anmodning kunne blive behandlet samme dag. Og ville man endelig insistere på, at parten skal anmode om tilladelse, så kunne man have valgt en pragmatisk tilgang ved simpelthen at anse den alternative indgivelse af kæreskriftet for en anmodning om tilladelse til at kommunikere på den pågældende måde.

Der var med andre ord flere veje til et *konkret rimeligt resultat*. Sådan gik Højesteret også til sagen.

Efter at have gentaget hovedreglen om – og den er trods alt nyttig at kende, så lad os lige citere den her:

»Der er ikke i den foreliggende sag truffet beslutning om at tillade stævningen fremsendt pr. mail. Stævningen med bilag er derfor ikke inden udløb af fristen den 22. juni 2022 indgivet i overensstemmelse med reglerne i retsplejeloven.«

Gik Højesteret ind i den konkrete sags omstændigheder:

- Der var velkendte og dokumenterede (langvarige) problemer med portalen
- Der var (på tidspunktet) ikke oplysninger om, hvordan man i en sådan situation skulle forholde sig
- Ankestævning var sendt til landsretten og modparten, som altså var bekendt med anken

Under disse omstændigheder fandt Højesteret ikke, at det kunne kritiseres, at ankestævningen »kort før rettens lukketid« var sendt på mail. Det virker konkret meget rimeligt.

Men. Og det er et vigtigt men. Det fremgår som en central del i præmisserne, at der ikke var oplysninger om, hvordan man i en sådan situation skulle forholde sig. Det hænger sammen med, at sagsforløbet lå før Beredskabsplanen. I dag har vi altså oplysninger – og i Beredskabsplanen står der, at man skal vente til rettens lukketid. Det kan man mene om, hvad man vil (jeg synes personligt, at det er overdrevet formalistisk), men jeg tror, at vi kan være ret sikre på, at samme forløb i dag ville få det modsatte udfald. For nu ved vi, hvad vi skal gøre i lige præcis den situation.

2.1.3. FM 2025.48 – om tekniske problemer på sagsportalen efter Beredskabsplanen

De næste to afgørelser er fra tiden efter Beredskabsplanen, og her starter vi i den helt ukontroversielle ende af skalaen.

I forbindelse med et (registreret) nedbrud på portalen, indgav en advokat ankestævning via e-mail. Problemet var, at det skete *dagen før* fristen (og i øvrigt virkede portalen igen på fristdagen). Det var derfor – ret klart – ikke i overensstemmelse med beredskabsplanen, og ankestævningen blev derfor afvist.

(Ankestævningen var også fejladresseret, idet den var sendt til landsretten. Det er både efter retsplejeloven og beredskabsplanen byretten, der er rette modtager for en ankestævning).

2.1.4. *FM 2025.76 – ankestævning sendt på mail (og måske lidt om retsplejelovens § 372, stk. 2, 5. pkt.)*

Også den anden afgørelse vedrører som nævnt et forløb efter Beredskabsplanen, men den vedrører strengt taget en situation, som ikke dækkes i planen. Det til trods – og selvom jeg i øvrigt er pragmatisk anlagt i disse sager – vil jeg ikke betegne afgørelsen som hverken formalistisk eller streng.

Efter at have fået tilladelse fra Procesbevillingsnævnet sendte advokaten en ankestævning på mail. Det gjorde han, fordi han endnu ikke havde fået adgang til sagen (efter advokatskifte), hvilket altså ikke er en situation omfattet af beredskabsplanen.

(Han gjorde det samtidig 3 dage før ankefristen, og altså væsentligt uden for det vindue, hvor beredskabsplanen i øvrigt hjemler en sådan kommunikation, og han gjorde det ved en mail til landsretten, og altså til den forkerte instans.)

Under de omstændigheder kan jeg godt forstå, at landsretten afviste sagen. Dels var det i langt mindre grad nødvendigt (og derfor undskyldeligt). Dels var der efter min bedste opfattelse ikke tale om en situation, hvor advokaten ikke havde andre (gode) muligheder. Faktisk går landsretten så langt som til at skrive, hvad advokaten kunne have gjort:

»Landsretten bemærker, at en ankestævning kan indleveres for landsretten af en advokat med møderet for landsret, jf. retsplejelovens § 261, stk. 2, og retspraksis herom, *eller af parten selv.*«

Og det er nok løsningen, hvis man som part har været repræsenteret af en advokat i byretten, der ikke har møderet, og man først finder en mødeberettiget advokat så sent, at denne ikke kan blive oprettet på sagsportalen (og her kan man så lave kapitlets anden krydshenvisning til U 2025.2861 H, hvor netop denne model blev løsningen).

Kendelsen indeholder i øvrigt en lidt kryptisk sidste præmis. Her skriver landsretten – hvad der er helt rigtigt – at landsretten efter ansøgning kan give tilladelse til anke indtil et år efter dommens afsigelse i 1. instans, jf. retsplejelovens § 372, stk. 2, 5. pkt.

Når sætningen for mig at se er iøjnefaldende, er det fordi landsretterne i andre tilfælde blot har anset en for sen ankestævning som en ansøgning efter § 372, jf. f.eks. landsrettens afgørelse i U 2015.913 H. Det virker på mange måder som en smidig løsning; en part, der anker for sent, vil antagelig gerne have tilladelse til at anke. Som den her omtalte afgørelse er formuleret, synes døren åben for, at appellanten kan indgive særskilt anmodning; og instruksen er i så fald, at en sådan er påkrævet.

Kapitel 6

Bevisførelse. Syn og skøn

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Igen i år er kapitlet om bevisførelse blandt Almanakkens kvantitative sværvægte, hvilket må glæde mange advokater. Det er nemlig her, man finder mange af de præjudikater, som har både praktisk betydning og bred anvendelighed.

Afsnittet om edition (2.1.) består som altid af en lille bunke konkrete afgørelser, og heller ikke i år er der tegnet uden for stregerne. Alligevel er det værd at hæfte sig ved den ene, **U 2026.419 H**, fordi Højesteret her både siger noget generelt og noget konkret om betydningen af, at tredjemand er (eller risikerer at blive) part i en sag.

Herefter følger et emne, der altid er tungt; ensidigt indhentede erklæringer (2.2.). Det er i mindre grad tilfældet i år med kun to afgørelser. Det har jeg så til gengæld gjort op for ved at forsyne afsnittet med en meget lang intro, der samler og sætter rammen for **U 2025.4929 Ø** om *fremsendelse af ensidigt indhentede erklæringer til skønsmanden*. Den lukker ikke diskussionen, og vi kan derfor stadig rimeligvis se frem til, at en egnet sag bliver indbragt for Højesteret.

Kapitlets største emne målt på antallet af afgørelser er afsnittet om syn og skøn (2.3.). Vi kommer i år hele paletten rundt, hvilket den lidt lange indledning også afspejler, men det er kun få steder, der vindes nyt land. Et highlight er **U 2025.3373 Ø**, der er det kun andet trykte eksempel på *udmeldelse af to skøns mænd fra forskellige skoler*. Også afgørelsen straks efter, **U 2026.339 V**, vil for mange være et højdepunkt, men det er nok navnlig på grund af underholdningsværdien. Der var, som det vil fremgå af analysen, tale om en skønsmand, som gik ganske langt ud over sin rolle. Den sidste afgørelse, **U 2025.948 V**, om en *advokats hæftelse* er indbragt for Højesteret, og det er meget muligt, at sagen næste år bliver et highlight – men afgørelsen fra Vestre Landsret var på mange måder »som forventet«.

For personskadeadvokater må **U 2025.1033 H** (2.4.) om *inhabilitet i Retslægerådet* være pligtlæsning. Det samme må **U 2025.3386 H** (2.5.) om *observationsrapporter* – men den er potentielt mere end det. Som det fremgår af min meget lange analyse, ser jeg i afgørelsen et slægtskab med **U 2020.038 H**, **U 2022.97 H** og **U 2023.1563 H**, og hvis jeg har ret heri, er der tale om et ganske bredt anvendeligt præjudikat.

Også i opsamlingsafsnittet (2.6.) finder man pligtlæsning. Det er **U 2025.933 Ø**, der lægger op til at begrænse danske domstoles adgang til at pålægge tredjemænd edition (og formentlig også vidnepligt) af folkeretlige grunde. Det er store emner

og et praktisk stort og vigtigt område, og det var derfor ikke overraskende, at afgørelsen blev tilladt indbragt for Højesteret. Selvom vi først næste år får en endelig afklaring, kan man sagtens varme op ved at (gen-)læse analysen af afgørelsen fra januar.

Og kan man slet ikke få nok af at læse om kapitlets emner, så er der hjælp at hente i årets litteratur. Det forgange år bød nemlig på ikke færre end 3 artikler om bevisspørgsmål.

Den første er Niels Chr. Ellegaards artikel i ET 2025.3, der på baggrund af en utrykt kendelse fra Sø- og Handelsretten overvejer – og giver praktiske anvisninger til – hvad der kan kræves, førend en part kan bruge generativ AI til bevisførelsen.

Den anden er U 2025 B s. 44 ff. om ensidigt indhentede erklæringer, hvor Nicholas Madsen gennemgår og sætter afgørelserne U 2024.3333 Ø, U 2024.2424 V, U 2024.2375 Ø og FM 2023.148 i kontekst. Artiklen er nærmere omtalt i afsnit 2.2. Den udgør nemlig den perfekte ramme for læsningen af årets nye dom om emnet.

Endelig har Mathis N. Stelter Kelm i JUR 2025 s. 257ff. skrevet et sjældent bidrag om bevisbyrde og -bedømmelse i en artikel om det erstatningsretlige bevis.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Edition

I år blev det til tre trykte afgørelser om edition, hvoraf de to er som den slags sager er flest: en kurator ønskede edition i materiale til brug for konkursbehandlingen. De er selvfølgelig en omtale værd, men de rykker ingen skelpæle, og derfor har jeg sat dem sidst.

(Se om spørgsmålet også Almanakken 2022, s. 78 med omtale af U 2022.3833 Ø, der eksemplificerer en typebegrundelse for at afvise edition i sådanne sager: dokumenterne kan potentielt danne grundlag for et (erstatnings-)krav, og edition er derfor udelukket efter vidnefritagelsesreglerne. Et godt eksempel på det modsatte udfald finder man i FM 2020.180).

Man bør ved læsning af omtalerne samtidig huske, at selvom hjemlen for edition i disse sager er retsplejelovens § 298, jf. henvisningen til konkurslovens § 240, så skal kendelser på dette område altid læses med blik for retsområdernes forskellighed.

Den første afgørelse, **U 2026.419 H** (2.1.1.) er anderledes. Den tager nemlig fat på et mere principielt spørgsmål: Er det til hinder for tredjemandsedition, at den pågældende tredjemand er (eller risikerer at blive) part i en sag om beslægtede spørgsmål?

Svaret fra Højesteret kan kort sammenfattes til »almindeligvis ja, men i den konkrete sag nej«. Den længere udgave får man i omtalen straks nedenfor.

2.1.1. U 2026.419 H – om tredjemandsedition

Som nævnt i indledningen var sagens retlige spørgsmål følgende: Er det til hinder for tredjemandsedition, at den pågældende tredjemand er part i en sag om beslægtede spørgsmål.

For at forstå Højesterets svar, er det værd at gå lidt grundigt ned i forløbet af både den konkrete sag og de beslægtede sager, hvor skaden i givet fald kunne indtræde.

Spørgsmålet opstod i en sag, som var anlagt af bl.a. et amerikansk pensionselskab mod Danske Banks tidligere direktør med påstand om erstatning for tab på bankens aktier. Sideløbende hermed – men noget senere – anlagde de samme sagsøgere sag mod Danske Bank ligeledes vedrørende erstatning, og *den sag* blev udsat for at afvente en række andre sager mod Danske Bank om samme spørgsmål.

(Komplekset har jeg tidligere omtalt i Almanakken 2021 s. 49 med omtale U 2021.4078 H, der netop vedrørte behandlingen af de mange ensartede sager mod Danske Bank. Den trykte afgørelse fra Højesteret er et typeeksempel på, hvordan retterne ved en kombination af henvisning og berosættelse kan sikre, at der forlods sker prøvelse af repræsentative prøvesager til afklaring af eventuelle principielle spørgsmål, hvorefter sammenlignelige sager kan forventes afgjort hurtigere og med større sikkerhed for en ensartet praksis).

I sagen mod direktøren anmodede pensionselskabet under anken (byretten havde frifundet direktøren) om tredjemandsedition i dokumenter fra Danske Bank. Det gjorde man bl.a. med henvisning til, at Danske Bank i de »prøvesager«, der verserer ved landsretten mod banken, var blev pålagt at udlevere samme materiale ved partsedition.

(Østre Landsrets afgørelse om edition i prøvesagerne mod banken er fra november 2022 og blev dengang offentliggjort på landsrettens hjemmeside. Afgørelsen er omtalt i Almanakken 2022, s. 79 ff., hvor man kan læse mere om landsrettens vurdering, der primært forholder sig til kravene til specifikation m.v. af det begærede materiale).

Editionspåstanden var noget særegen, og den er det nødvendigt at citere for at forstå Højesterets afgørelse:

»Danske Bank tilpligtes at fremlægge de dokumenter, som banken i den direkte mod Danske Bank anlagte sag, er pålagt og måtte vælge at fremlægge, jf. Østre Landsrets kendelse af 23. november 2022 i sag BS- 55994/2019-OLR mfl.«

Efter lidt skriftveksling om spørgsmålet, pålagde landsretten edition i medfør af retsplejelovens § 300, stk. 1 (skriftvekslingen er gengivet i narratio på dommens s. 4, for dem der vil læse mere om rettens stillingtagen til præciseringskravet i en situation, hvor begæringen blot omfatter »det samme materiale som i x sag«.).

For Højesteret blev spørgsmålet i første omgang det, som også er stillet indledningsvist. Danske Bank mente nemlig, at det ville gøre bankens partsbeføjelser i sagerne anlagt af pensionsselskabet mod banken illusoriske, hvis banken blev pålagt tredjemandsedition i sagen mod direktøren.

Synspunktet vandt *efter en konkret vurdering* ikke gehør i Højesteret – og jeg fremhæver her ordet »konkret« for at tydeliggøre, at afgørelsen efter min tolkning (af både præmisserne og af reglerne i øvrigt) ikke på et mere generelt plan fejer argumentet af bordet. Det er nemlig god latin at tage hensyn til, om adressaten for et editionspålæg kan antages senere at blive part i sagen eller i en anden sag om samme tema.

I den konkrete sag var argumentet imidlertid mindre godt af netop de grunde, som fremgår af min lange faktumgengivelse. Efter sin formulering rettede påstanden om edition sig mod materiale, som Danske Bank *måtte blive pålagt eller frivilligt måtte vælge af fremlægge*, i den verserende sag *mellem samme parter* (den udsatte sag). Det var altså kun dokumenter, som alligevel kom frem i sagen mod Danske Bank, og så er beskyttelseshensynet alt andet lige lavere end i normalsituationen (der er jo reelt ingen risiko for, at materialet fremlagt ved edition efterfølgende kommer banken til skade i retssagen mod banken, når forudsætningen for edition er, at materialet allerede er fremlagt i den sag).

Lidt mere medvind fik Danske Bank i bankens subsidiære synspunkt. Det var nemlig også gjort gældende, at editionsbegæringens henvisning til »argumentationen i Prøvesagerne« ikke var tilstrækkelig til at begrunde, hvor edition var relevant i den konkrete sag. Det var Højesteret enig i, og sagen blev derfor hjemvist med henblik på en stillingtagen til – efter nye indlæg fra parterne – at tage stilling til de enkelte dokumenters relevans i den konkrete sag.

(*Postscript.* Som et lille kuriosum hæftede jeg mig ved den enlige henvisning i den redaktionelle note. Det er til U 2011.2002 H, som er en af mine favoritafgørelser, og som jeg selv jævnligt bruger til i forskellige sammenhænge at understøtte et argument om, at man ved anvendelsen af processuelle regler, der gør forskel på parter og andre, må skele til sagens »reelle partsforhold«. I sagen for 2011 ophævede Højesteret et pålæg om tredjemandsedition over for en skadelidt i lægeakter til brug for en arbejdsskadesag mellem Ankestyrelsen og den ansvarlige skadevolder under henvisning til, at sagen *reelt* angik en tvist mellem skadevolderen og skadelidte og derfor burde være afgjort efter reglerne om partsedition. De samme grundlæggende overvejelser synes at være på spil her, hvor Højesteret bl.a. har taget stilling til, hvordan man sikrer, at Danske Bank som *reel part i det samlede erstatningssagskompleks* ikke stilles anderledes (ringere), fordi banken formelt ikke er part i den ene af sagerne).

2.1.2. U 2025.4215 V – kurators editionsbegæring (i)

De tre næste sager vedrører som varslet alle den situation, at et konkursbo anmoder om at få materiale – fakturaer, mails eller andet – som belyser (typisk) direktørens adfærd.

I den første sag fik kurator ikke medhold i begæringen. Begrundelsen fra skifteretten var kort og præcist:

»Henset til at dokumenterne begæres udleveret med henblik på en undersøgelsespræget gennemgang til konstatering af et eventuelt krav mod A A/S, og da det ikke kan udelukkes, at udlevering af de begærede dokumenter kan danne grundlag for et krav mod A A/S selv, finder skifteretten ikke, at betingelserne for at pålægge tredjemand at udlevere de begærede dokumenter er opfyldt, jf. konkurslovens § 240 analogt jf. retsplejelovens § 299, tillige jf. U.2022.3833 Ø.

Der er lagt særlig vægt på, at et pålæg om udlevering af de begærede dokumenter vil risikere at foregribe selskabets processuelle rettigheder under en eventuel civil sag.«

(Landsretten stadfæstede reelt i henhold til grundene. Kendelsen indeholder en supplerende bemærkning om, at der ikke på tidspunktet verserede en sag mellem parterne, og at spørgsmålet derfor skulle afgøres efter retsplejelovens § 299. Det havde skifteretten også gjort – og det er altid hjemlen i denne type sager – og bemærkningen skal derfor ses i lyset af, at kurator under kæremålet havde ønsket en analog anvendelse af retsplejelovens § 298 om partsedition).

2.1.3. FM 2024.122 – kurators editionsbegæring (ii)

Kurator havde anmodet skifteretten om at pålægge en advokat, der (på en eller anden måde) var involveret i forbindelse med det nu konkursramte selskab i forbindelse med salget af en fast ejendom, at fremlægge nærmere oplysninger om salget.

Også her blev det reelle spørgsmål, om edition var udelukket efter reglerne om vidnefritagelse og vidneudelukkelse, men denne gang i forhold til retsplejelovens § 170, stk. 2, 1. pkt., idet advokaten angav at være pålagt tavshedspligt (af en unavngiven klient, som ikke var sammenfaldende med det sælgende og nu konkursramte selskab).

(Sagens tvistepunkt bliver tydelig, hvis man læser skifterettens præmisser. De er både grundige og ganske belysende for det faktiske forløb – og så tiltræder landsretten i henhold til grundene).

At skifteretten konkret pålagde advokaten at udlevere materialet, jf. retsplejelovens § 299, jf. § 170, stk. 2, 2. pkt., forklares – overbevisende – med, at der var tale om et salg til ca. 2 mio., hvoraf kun cirka halvdelen fandt vej til sælgerselskabets konto og først med 2 års forsinkelse. Der var med andre ord så meget, der pegede på

urent trav, at editionsbegæringen gik fra en mere generel (og undersøgelsespræget) anmodning til en konkret og velbegrundet anmodning om centralt materiale.

(Afgørelsens narratio indeholder i øvrigt en interessant beskrivelse af parternes uenighed om, hvorvidt spørgsmålet skulle afgøres på skriftligt grundlag eller efter mundtlig procedure – kurator anmodede om førstnævnte, bl.a. under henvisning til det snarlige udløb af omstødelsesfristen. Heri fik kurator medhold – men der sluttede temaet faktisk ikke. For også for landsretten gjorde advokaten synspunktet gældende, nu i form af et anbringende om, at skifteretten havde begået en *rettergangsfejl*, og at sagen derfor skulle gå om. Heller ikke i landsretten havde advokaten medvind i den diskussion).

2.2. Ensidiigt indhentede erklæringer

Et stort og praktisk vigtigt emne, som jeg år efter år prioriterer at forsyne med en ganske lang indledende analyse – også i de år, hvor der har været lidt længere mellem afgørelserne.

Navnlig i de praksisfattige år har argumentet været, at emnet er blandt de praktisk vigtigste i Almanakken – og nok også til dels, at jeg fagligt interesserer mig ganske meget for spørgsmålet.

I år har jeg droppet den mere generelle gennemgang, for vi har kun fået to ny afgørelser, og hele afsnittet ville derfor blive afskrift fra tidligere. Læserne henvises i stedet til Almanakken 2024 (s. 71) og tidligere årgange, og så lover jeg igen at medtage det forkromede overblik næste år, hvis der bliver grundlag for mere omfattende opdateringer.

Den anden grund til, at jeg i år »skærer til« i indledningen, er at jeg så får anledning til gå i dybden med de emner, der faktisk var på spil i 2025.

Den første af årets afgørelser, **U 2025.4929 Ø** (2.2.1.) om karakteren af en erklæring fra en parts interne lægekonsulent, synes jeg står i sin egen ret, og navnlig forekommer det mest hensigtsmæssigt, at mine bemærkninger i nyhedsbrevet om afgørelsens forenelighed med tidligere praksis – som jeg ved årsskiftet stadig står ved – tages i sammenhæng med afgørelsen.

Den anden afgørelse fortjener derimod en bredere rammesætning.

Som bekendt er den retlige ramme for bedømmelsen af ensidiigt indhentede erklæringer retsplejelovens § 341 a, der efter sin ordlyd finder anvendelse på erklæringer, der er (i) sagkyndige, (ii) ensidiigt indhentede og (iii) indhentet efter sagen. Den slags erklæringer fik vi ingen afgørelser om i år!

Det følger modsætningsvist af bestemmelsen, at sådanne erklæringer, når de er indhentet *før sagens anlæg*, frit kan *fremlægges* – præcis som det også var praksis før reguleringen blev lovfæstet.

Når erklæringerne kan fremlægges i sagen, indebærer det *som udgangspunkt også*, at de kan sendes til en eventuel skønsmand; men dette udgangspunkt er de seneste år i flere sager blevet udfordret. Inspirationen hertil kommer vist nok fra voldgiftsprocessen, hvor VBA i årevis har haft den praksis, at sagkyndige erklæringer *ikke kan fremsendes til en skønsmand forud for dennes første besvarelse*. Argumentet for retsstillingen er det rent menneskelige, at skønsmænd – som alle andre mennesker – er mest påvirkelige, når de endnu ikke har taget stilling selv. Har skønsmanden omvendt først sat sin vurdering på papir, træder den faglige stolthed (og måske til tider et element af argumentresistens) ind og mindsker risikoen for påvirkning.

Ved domstolene har denne praksis ikke slået fuldt igennem, hvilket hænger sammen med, at udgangspunktet som nævnt er et andet – og at udgangspunktet er fastslået af både Højesteret og lovgiver.

Det vigtigste af de ældre præjudikater er 2010.2471 H, der i generelle vendinger fastslår, at skønsmanden som udgangspunkt skal have adgang til sagens fulde materiale. Den blev året efter fulgt op i U 2011.3074 H, der med henvisning til 2010-afgørelsen direkte fastslog, at skønsmanden derfor normalt skal have ensidigt indhentede erklæringer, der er fremlagt i sagen. (Det tilføjes dog også, at der af de grunde, der var anført af by- og landsret ikke var grund til at antage, at erklæringen ville påvirke skønsmanden *utilbørligt*. Med tanke på, hvor vigtig det ord senere er blevet, kan man ærgre sig over, at hverken by- eller landsrettens begrundelse er gengivet i den trykte kendelse).

Den retsstilling, som blev fastlagt i 2010 og 2011 er lovfæstet i forbindelse med vedtagelsen af § 341 a, men det gøres i lovforslaget også klart, at der kun er tale om et udgangspunkt (LFF 2016/20):

»Den foreslåede bestemmelse regulerer ikke dette spørgsmål. Tilladelse til at fremlægge en ensidigt indhentet erklæring som bevis indebærer således ikke automatisk, at erklæringen også til sin tid skal medsendes til en eventuel skønsmand. Dette er et selvstændigt spørgsmål ...«.

Selvom forarbejderne altså på ingen måde rykkede på retsstillingen, så var man samtidig opmærksom på, at § 341 a ikke skulle være til hinder for, at domstolene efter en konkret vurdering begrænsede skønsmandens adgang til sagens materiale.

Der gik herefter 6 år, før Højesteret første gang tog tilløb til en egentlig undtagelse, og da skete det alene i en bisætning, hvis betydning kan være genstand for megen debat. Selv hælder jeg til at tillægge formuleringen ganske stor betydning som *et signal fra Højesteret* om, hvor vi er på vej hen. Jeg tænker her på U 2022.97 H, om en ensidigt indhentet revisorerklæring, og på sætningen »Fremlæggelse og udlevering af *erklæringen* om tabsopgørelsen *til skønsmanden inden gennemførelsen af syn og skøn* om samme tema *ville indebære en risiko for utilbørlig påvirkning af skønsmanden*«.

Selvom afgørelsen handlede om retten til at *fremlægge* erklæringen (§ 341 a), var det for mig klart fra den citerede præmis – der må ses i sammenhæng med det erklærede formål med overhovedet at fremlægge erklæringen – at en del af Højesterets bekymring gik på erklæringens mulige indvirkning på skønsmandens arbejde.

Herefter fik vi fire afgørelser fra landsretterne, som jeg alle har omtalt grundigt i Almanakken 2024, hvor jeg på s. 80 forsøger at sammenfatte retsstillingen, som jeg ser den.

Det drejede sig dels om en afgørelse fra hhv. Vestre Landsret og Østre Landsret (FM 2023.148 og U 2024.3333 Ø), der ikke tillod fremlæggelse af ensidigt indhentede erklæringer (af meget vurderende karakter) under henvisning til risikoen for utilbørlig påvirkning af skønsmanden, og hvor navnlig afgørelsen fra Vestre Landsret er formuleret på en måde, hvor det bliver *hovedreglen*, at sådanne erklæringer ikke må sendes til en skønsmand.

Og så drejede det sig om (endnu) en afgørelse fra hver af de to landsretter (U 2024.2424 V og U 2024.2375 Ø), hvor skønsmanden fik tilsendt ensidigt indhentede erklæringer med en begrundelse, som stærkt betoner udgangspunktet.

Den fulde analyse vil jeg ikke gentage, og vil man vide mere om emnet vil jeg i stedet anbefale Nichlas Madsens artikel i U 2025 B s. 44 ff., der bl.a. indeholder en langt grundigere gennemgang af de fire kendelser, som er afsagt i 2023 og 2024, end jeg har givet ovenfor. Artiklen gør det tydeligt, at man i princippet sagtens kan forene afgørelserne *udfald*, og mine bemærkninger ovenfor og i Almanakken 2024 skal da også først og fremmest læses som en analyse af afgørelserne *begrundelser*.

Jeg vil i den forbindelse gentage mit eget standpunkt i diskussionen, fordi det uvægerligt kommer til at farve min læsning af årets afgørelse: Selvom skønsmanden ifølge lovmotiverne som udgangspunkt skal have alt materiale, er der bedre argumenter for at *indfortolke den (generelle) modifikation*, at det ikke gælder fremsendelse af ensidigt indhentede faglige vurderinger, førend skønsmanden selv har haft lejlighed til at bedømme sagen, end der er for det modsatte udgangspunkt. Herved strækkes motiverne til det yderste, men jeg mener godt, at de kan bære – og en sådan retsstilling er i min optik hensigtsmæssig.

(At der er tale om en generel modifikation indebærer også, at der på dette punkt er plads til en konkret vurdering, og at f.eks. en mere objektiv brandrapport for så vidt sagtens kan fremsendes med en sætning om, at den, uanset at den er ensidigt indhentet og fremsendt inden skønsmandens første besvarelse, ikke er egnet til utilbørligt at påvirke skønsmanden).

Med årets afgørelse, **U 2026.232 V** (2.2.2.), er pausestillingen principielt 3-2 til de sager, der nægter fremsendelse af en ensidigt indhentet erklæring, men sagens forløb og afgørelsens præmisser gør, at man bør være forsigtig med, hvor håndfast

præjudikatet udlægges, og vi venter derfor stadig på, at Højesteret får lejlighed til at kommentere på spørgsmålet.

2.2.1. U 2025.4929 Ø – om retsplejelovens § 341 a

Vi starter årets afgørelse om § 341 a med en klassisk sag om, hvorvidt et givent dokument overhovedet er en sagkyndig erklæring (se for en nærmere rammesætning f.eks. Almanakken 2023, s. 71).

Sagens omstændigheder var ret så ligetil. Et forsikringsselskab havde under en personskadesag bedt selskabets *interne lægekonsulent* om at udarbejde en faglig vurdering af grundlaget for tilskadekomnes arbejdstid i en række praktikforløb. Selskabet mente, at dokumentet var *internt* og derfor et *partsindlæg*. Modparten mente, at indlægget var *lægefagligt* og derfor en sagkyndig erklæring – og landsretten var enig med tilskadekomne.

Afgørelsen må naturligt læses sammen med Højesterets praksis om samme spørgsmål, og her er det centrale præjudikat i min verden U 2022.97 H om en erklæring udarbejdet af partens *eksterne revisor*. Kendelsen er bl.a. fulgt i FM 2023.46, der afviste en erklæring fra selskabets tidligere revisor, der – ligesom afgørelsen fra Højesteret – betonedes, at erklæringen udgjorde revisorens *bearbejdning* (og altså faglige behandling og dermed vurdering) af nogle regnskabstal.

På det punkt (bearbejdningen) ligner årets afgørelse ganske meget de nævnte kendelser, men den adskiller sig ved, at den sagkyndige var *intern* – og det kunne man godt have tillagt større vægt, end landsretten gjorde.

For står en af sagens parter som formel og reel afsender af en sagkyndig erklæring, har udgangspunktet efter min forståelse altid været, at erklæringen må tillades (og bevismæssigt bedømmes som et partsindlæg, jf. bl.a. gennemgangen i U 2014 B s. 356 f. med yderligere henvisninger. Det i artiklen anførte har efter min forståelse tilslutning i hele litteraturen).

Man kan så indvende, at en *intern konsulent* ikke reelt kan sidestilles med parten. Det er ikke urimeligt, og det er vel nogle af de samme tanker, jeg udtrykker nedenfor i afsnit 2.4 i min analyse af Højesterets kendelse om inhabilitet i Retslægerådet. Men vil man gå den vej, skal man være konsistent, og det er praksis i min verden ikke.

Flere af de i artiklen nævnte afgørelser handler netop om *lægekonsulenter*, jf. U 2006.2155V (Ankestyrelsens lægekonsulent) og U 2013.2197 Ø (Beskæftigelsesankenævnets lægekonsulent), og også forløbet i U 2018.1611 V (FM 2018.92), om et teknisk bilag fra Kulturministeriet, Slots- og Kulturstyrelsen, der med en konkret begrundelse blev identificeret med den ene part, må kunne sidestilles hermed (den foretagne identifikation har jeg været, og er jeg stadig, skeptisk overfor. Men at resultatet herefter blev, at bilaget kunne fremlægges, har jeg stor sympati for). Samme vej peger efter min opfattelse U 2021.2642 V om anvendelsesområdet for retsplejelovens regler om moderklæringer.

Fælles for afgørelserne er således, at de internt udarbejdede rapporter - også dem der har lægefaglig karakter - kan fremlægges, og det er derfor ikke efter min opfattelse let at forene årets afgørelse med de sager om andre mere eller mindre interne fagpersoner – medmindre man da køber ind på en præmis om, at forskellen er, at parten i alle de nævnte sager var en myndighed, mens der i den her omtalte afgørelse var tale om et forsikringsselskab (men hvorfor skulle private parter være stillet dårligere...).

2.2.2. U 2026.232 V – tilsynsnotat ikke sendt til skønsmand

Årets sag om en ensidigt indhentet erklæring i syn og skøn angik en tilsynsrapport, der på skalaen »objektive beskrivelser« til »faglige vurderinger« ligger helt over i den ende, hvor erklæringen reelt træder i stedet for en skønserklæring. At Vestre Landsret begrænsede skønsmandens adgang skal ses i lyset heraf.

Hvis man, som jeg, synes emnet er interessant, er det samtidig værd at hæfte sig ved landsrettens præmisser. De ligner nemlig mere dem, som har været anvendt i de to afgørelser, *der tillod fremsendelse til skønsmanden* (af to brandrapporter) end de afgørelser, der sagde det modsatte. Afgørelsen siger derfor mindre om, hvad der er udgangspunktet, end eksempelvis FM 2023.148.

Det anføres i afgørelsen indledningsvist, at Højesteret ved de to domme fra 2010 og 2011 har fastslået, at skønsmanden normalt skal have alt (præcis som i U 2024.2375 Ø), og herefter følger en ganske tæt gennemgang af tilsynsnotatet, som peger på flere problematiske momenter.

Dels er der som anført tale om et vurderende dokument (landsretten anfører da også selv, at det kan sidestilles med en skønserklæring). Dels er skønssagens genstand udbedret, hvilket alt andet lige gør, at skønsmanden vil have et ringere grundlag og derfor (præsumptivt) vil være mere tilbøjelig til at skele til erklæringen (det sidste skriver landsretten ikke, det er mine tanker).

Når resultatet her blev, at notatet ikke for tiden kunne sendes til skønsmanden, siger det altså snarere noget om, at retterne *kan* begrænse skønsmandens adgang til materiale, hvis der er en konkret risiko for væsentlig (og dermed) utilbørlig påvirkning, end om at man normalt eller blot ofte skal.

Afgørelsen er derudover interessant at læse, fordi landsretten faktisk ikke nægtede skønsmanden adgang til hele bilaget.

Notatet indeholdt nemlig en række fotos, og da de omtvistede skader som anført var udbedret, udgjorde billederne det eneste grundlag for skønsmandens besvarelse. Under de omstændigheder – og i lyset af den almindeligt lempelige tilgang til fotos, jf. U 2013.2296 H (der skal ses i sammenhæng med, at fotos præsumptivt er objektive gengivelser, sml. også U 2023.456 V, hvor de pågældende fotos netop ikke var dette) – var det derfor naturligt, at de pågældende billeder blev tilladt fremsendt.

Og så er vi ikke engang helt færdige. For landsretten skulle også tage stilling til, om skønsmanden skulle have adgang til nogle fakturaer, som vedrørte selve udbedringsarbejdet. At landsretten tillod fremsendelse af disse, kan jeg også sagtens forstå. Man kan naturligvis indvende, at de *indirekte* dokumenterer den vurdering, der lå i det tilsynsnotat, som nægtedes fremlagt. Men omvendt er en faktura for udført arbejde nærmest definatorisk ikke utilbørlig. Den er nemlig ikke vurderende, men er i stedet udtryk for det helt lavpraktiske faktum, at et givent arbejde faktisk har haft en given pris (det er næppe heller tilfældigt, at de første sager, vi fik om fremsendelse af ensidigt indhentede erklæringer *efter sagens anlæg* til skønsmænd, vedrørte fakturaer af samme art, jf. U 2020.282 H).

2.3. Syn og skøn

Under denne overskrift findes i de forskellige år praksis om et væld af problemer, som jeg forsøger at systematisere »kronologisk« i den forstand, at jeg ganske enkelt går frem efter den almindelige skønsproces og så omtaler de spørgsmål, der opstod i årets løb.

Et syn og skøn starter som bekendt med en begæring, der skal leve op til kravene i retsplejelovens § 196. Det skrev jeg lidt om sidste år i forbindelse med U 2024.2293 V, og da årets praksis ikke giver anledning til et genbesøg, vil jeg blot henvise til tidligere udgaver af Almanakken.

Når skønsbegæringen er godkendt – og retten har truffet afgørelse om eventuelle tvister vedrørende spørgsmålene, jf. retsplejelovens § 197, som heller ikke lå til pådømmelse i trykt praksis i år – skal der findes en skønsmand.

Denne skal normalt leve op til de krav, som fremgår (eventuelt implicit) af skønsbegæringen, parternes bemærkninger og rettens afgørelse. Det kan føre til megen skriftveksling mellem parter, som af den ene eller den anden grund er utilfredse med den foreslåede skønsmand – og i sjældne tilfælde kan man forestille sig, at det viser sig, at der ganske enkelt ikke er en egnet skønsmand. Hvad gør man så? Det spørgsmål svarer kapitlets første afgørelse, **U 2025.756 H** (2.3.1.), på. Forløbet i sagen er ganske specielt, men afgørelsen er værd at nævne til illustration af, at rettens afgørelser om syn og skøn (og andre afgørelser om skønsforretningen) er af procesledende karakter og derfor i medfør af retsplejelovens § 222 kan omgøres, hvis de viser sig uhensigtsmæssige. På det punkt er afgørelsen ikke »første af sin art«, jf. f.eks. U 2022.1977 Ø om omgørelse af en beslutning om skønsmandens honorar. Men den er illustrativ.

Grundlaget for udmeldelse af en skønsmand er typisk, at Teknologisk Institut eller en relevant organisation har bragt en skønsmand i spil (i år var der ikke eksempler på tvist om det »foreslående« institut, sml. fra forrige år U 2022.1370 V. Den pågældende skønsmand oplyser herefter, om han anser sig fagligt kompetent til at besvare spørgsmålene, og redegør nærmere for sine kompetencer (også det kan parterne skændes om, jf. FM 2023.28 omtalt i Almanakken 2024, s. 82 f.). Samtidig

oplyser den foreslåede skønsmand almindeligvis, hvornår han forventer at kunne svare, og hvad det skal koste – og også disse oplysninger indgår i de forhold, som parterne kan knytte bemærkninger til (skændes om), inden retten træffer afgørelse om udmeldelse, jf. udtrykkeligt U 2024.4534 V.

Netop den sidstnævnte afgørelse fik en (direkte) opfølger i år, hvor spørgsmål – mig bekendt for første gang – var om skønsmandens honoraroverslag var så højt, at han ikke burde udmeldes. Vestre Landsret svarede i den konkrete sag, **U 2025.2262 V** (2.3.2.) »nej«.

Undertiden kan en eller begge parter have det synspunkt, at det ikke er nok med én skønsmand.

For det første kan det være tilfældet, hvis besvarelsen af spørgsmålene kræver forskellige fagligheder (og det ikke er muligt at udpege en skønsmand, som kan svare på *hovedparten* af spørgsmålene, og som til brug for de resterende spørgsmål kan indhente bistand, jf. som eksempler på rettens vurdering f.eks. U 2019.3876 V, U 2019.4087 V og U 2022.5037 V og uddybende »Syn og Skøn« s. 207 f. med omtale af disse og andre afgørelser).

For det andet kan det være tilfældet, selvom skønsmændene har samme faglighed, hvis retten konkret vurderer, at der er rimelig udsigt til, at en anden skønsmand vil vurdere sagen anderledes, og sagen i øvrigt kan bære det, jf. retsplejelovens § 198 (oprindelig udpegning af flere skøns mænd) og § 209, 2. pkt. (efterfølgende syn og skøn ved ny skønsmand). Man taler i sådanne sager ofte om kravet om »flere skoler« for at udtrykke, at det som udgangspunkt skal være forskelle i *tilgangen*, der begrunder en ny skønsmand, ikke blot muligheden for, at en ny skønsmand konkret vurderer forholdet anderledes.

Det kræver, at den anmodende part dokumenterer behovet, og at sagen i øvrigt »kan bære det« (i praksis at der er tale om en sag med betydelige værdier). Praksis herom er meget sparsom, jf. navnlig U 2019.3020 H (tilladt) og U 2021.3630 H (ikke tilladt). Derfor er det interessant, at vi i år fik endnu et eksempel, hvor *betingelserne var opfyldt*, jf. **U 2025.3373 Ø** (2.3.3.), der forekommer meget overbevisende.

Når skønsmanden er udmeldt, skal han sætte sig ind i sagen. Det sker normalt på baggrund af de bilag, der er uploadet på portalen (som skønsmanden rent teknisk får ved at få adgang til sagen), men undertiden begrænset, f.eks. fordi der på sagen ligger ensidigt indhentede erklæringer, som er egnet til utilbørligt at påvirke skønsmanden (se det forudgående afsnit). Undertiden er det nødvendigt, at skønsmanden får et *større materiale*, hvilket kan nødvendiggøre selvstændige undersøgelser eller indhentelse af materiale fra en eller begge parter.

Er der i de sidstnævnte tilfælde tale om et begrænset (og sædvanligt) materiale, vil fremgangsmåden i praksis være, at dokumenterne på skønsmandens anmodning fremlægges i sagen (før, efter eller samtidig med, at de fremsendes til skønsman-

den). Alternativt kan parterne mere uformelt aftale, at materialet blot sendes til skønsmanden, der vedlægger det som bilag.

Er materialet meget omfattende og af teknisk karakter eller gør andre hensyn sig gældende, f.eks. til fortrolighed, kan det være nødvendigt, at skønsmanden indhenter materialet ensidigt. Det var tilfældet i den ganske interessante **U 2026.398 H** (2.3.4.), hvor spørgsmålet blev aktuelt, fordi den anden part mente, at skønsmanden herved havde gjort sig inhabil (og erklæringen ubrugelig). Afgørelsen kan med fordel læses sammen med **FM 2025.47** (2.3.5.), der handlede om skønsmandens (egenhændige) undersøgelser, men som begrundedes på samme måde. I begge sager blev det nemlig afgørende, at skønsmanden ved sin indhentelse af oplysninger ikke gik ud over, hvad *parterne ved deres spørgsmål havde forudsat og dermed accepteret*.

Afgørelsen trykt i Fuldmægtigen er samtidig en fin overgang til det næste retlige spørgsmål, nemlig habilitet. Det kan i praksis opstå på alle tider i processen (er inhabiliteten forudgående vil det almindeligvis blive opdaget inden udmeldelsen). I praksis ses det dog ikke sjældent, at det netop er under skønsmandens afvikling af skønsforretningen og/eller i hans øvrige dialog med parterne, at han gør sig inhabil. Det var således også indsigelsen i den netop omtalte **FM 2025.47**, og det var i år tillige på spil i **U 2026.339 V** (2.3.6.), hvor skønsmanden blev afsat efter et forløb, som er ganske underholdende men antageligt også ret unikt.

(Vil man have andre, mere almindelige, eksempler, kan jeg anbefale **FM 2021.27** og **U 2021.4536 H**. Ved læsningen af afgørelser på området må det erindres, at det allerede ved **U 1985.1009 H** blev fastslået – og i flere senere landsretsafgørelser er bekræftet – at det kun er grovere/bevidste forskelsbehandlinger, der kan begrunde inhabilitet. Mindre forskelle er præsumptivt udtryk for undskyldelige fejl, som naturligvis skal rettes op, men som ikke kan tages til indtægt for et med- eller modsætningsforhold).

Når skønserklæringen er afgivet (og skønsmanden afhjemlet), må retten vurdere, hvilken værdi den skal tillægges. Det træffes der typisk ikke afgørelser om, men i år har jeg fundet plads til en lidt sjov kendelse fra voldgift, **T:BB 2025.318** (2.3.7.), som sætter vurderingen direkte på præmisser.

Herefter udestår kun én ting. Betalingen. Den påhviler i første række den part, som ved en retsbog er pålagt at betale (typisk den part, der har stillet det pågældende spørgsmål), men det gælder samtidig i medfør af retsplejelovens § 208, stk. 3, at partens *advokat hæfter for omkostningerne*. Betydningen heraf er i praksis ikke stor, men navnlig hvis parten går konkurs (og konkursboet ikke indtræder, hvorved omkostningerne bliver massekrav), kan reglen komme i spil. Det fik vi i år et sjældent eksempel på ved **U 2025.948 V** (2.3.8.), der blev afgjort i overensstemmelse med hovedreglen. Den er tilladt indbragt for Højesteret, hvor det principielle spørgsmål synes at være, om advokaten kunne anses for en »forbindelsesadvokat« for kurator (der jo selv er advokat).

2.3.1. U 2025.756 H – omgørelse af kendelse om syn og skøn (lang faktumgengivelse)

Kendelsen udspringer af sagskomplekset vedrørende O.W. Bunker og angik et toleddet spørgsmål om (1) muligheden for at omgøre en kendelse om syn og skøn, og (2) håndteringen af den situation, at der ganske enkelt ikke findes egnede skønsmænd.

Vi starter fra starten og med en lidt grundig faktumgengivelse, som efter min opfattelse er nødvendig for at forstå kendelsen (orker man ikke at læse hele gengivelsen, kan man springe ca. 2/3 ned i analysen, hvor jeg i punktform sammenfatter det spørgsmål, Højesteret tog stilling til).

I sagen om (muligt) erstatningsansvar for bl.a. en række ledelsesmedlemmer i O.W. Bunker og for selskabets revision, havde konkursboet anmodet om syn og skøn med henblik på at belyse revisionsmæssige forhold; grundlæggende spørgsmålet, om revisor havde overholdt god revisionsetik.

(En lille krølle her. Læser man narratio kan man se, at landsrettens første afgørelse i føljetonen direkte tog stilling til »egnetheden« af begæringen, og mere præcist til kravene til rekvirentens beskrivelse af genstanden for syn og skøn, der var helt kort og overordnet beskrevet af konkursboet. Landsrettens præmisser i så henseende er jeg helt enige i, men jeg synes, de tåler en særskilt omtale:

»Genstanden for dette syn og skøn og formålet fremgår nærmere af udkastet til skønstemaet og er yderligere uddybet under skriftvekslingen, herunder i konkursboernes procedureindlæg af 26. maj 2020.

På denne baggrund og under hensyn til, at det ifølge forarbejderne til retsplejelovens § 196 fremgår, at en begæring om syn og skøn skal være en kort anmodning, som angiver den overordnede ramme for syn og skøn, finder landsretten, at betingelserne i retsplejelovens § 196 for investorernes og konkursboernes fremsættelse af begæringer om optagelse af syn og skøn er opfyldt.«

Læser man videre, kan man også læse landsrettens stillingtagen til de tidsmæssige kriterier – et spørgsmål der opstod, fordi komplekset består af sambehandlede sager ved landsretten, der på begæringstidspunktet var på forskellige stader. Den del må man selv læse, hvis man er interesseret. Vi skal tilbage til kernen i sagen for Højesteret.)

Der foregik herefter skriftveksling mellem parterne om skønsmændens kvalifikationer, hvilket spørgsmål ultimativt blev afgjort af landsretten (det er nødvendigt at vide, at det var et særskilt fokuspunkt for at forstå Højesterets kendelse!). Udfaldet blev en henvendelse til FSR med nærmere angivelse af krav til skønsmændens kompetencer samt en ganske omfattende liste over revisionsvirksomheder, der ansås for inhabile.

Svaret fra FSR blev, at organisationen kun havde været i stand til at finde en enkelt egnet revisionsvirksomhed (som ikke var inhabil), og svaret fra den ene mulige skønsmænd var, at han ikke ønskede at påtage sig opgaven.

På konkursboets foranledning blev parterne herefter enige om at rette henvendelse til FSR med en lempet beskrivelse af skønsmandens kompetencer (det udgik som krav, at skønsmanden skulle have indsigt i børsnoterede selskaber). Der blev rettet fornyet henvendelse til FSR, der pegede på to nye skønsmænd (S2 og 3), hvoraf den ene (S2) viste sig at være inhabil.

Det førte til en tredje runde ved FSR, der pegede på en fjerde mulig kandidat (S4) – og landsretten tilkendegav herefter at ville udpege S3 og S4.

Herefter afgav det indstævnte revisionsselskab bemærkninger om, at de to skønsmænd efter selskabets opfattelse ikke havde de fornødne faglige kompetencer (under henvisning til, at man i dialogen vedrørende kompetencespørgsmålet ikke havde opgivet kravet om indsigt i børsnoterede selskaber, men alene havde accepteret at foretage en konkret vurdering også af kandidater uden denne kompetence) – og så er vi fremme ved det spørgsmål, som først landsretten og så Højesteret tog stilling til.

På det her tidspunkt var der nemlig tale om

- At landsretten havde truffet en *afgørelse* om, at der skulle afholdes syn og skøn, og at der skulle udpeges to skønsmænd
- At landsretten havde truffet en *afgørelse* om, hvilke kompetencer de mulige skønsmænd skulle have
- At der var modtaget forslag til skønsmænd, som ubestridt ikke havde disse kompetencer,
- At den ene part nu henholdt sig til afgørelsen om skønsmændenes kompetencer,
- At det ved gentagne henvendelser til den relevante brancheorganisation var blevet klart, at der ikke fandtes skønsmænd med de ønskede kompetencer – eller dog, at der ikke inden for en rimelig tid kunne identificeres sådanne, og
- At sagen – som var berammet til 100 retsdage og allerede var udsat én gang på at afvente syn og skøn – ville skulle omberammes på ny, hvis man overhovedet ville forsøge en yderligere runde med FSR

Hvad gør man så – og mere præcist: Hvilke(n) afgørelse(r) kan og bør landsretten ændre for at komme videre.

Spørgsmålet om »kan« er det letteste af disse. For efter retsplejelovens § 226 kan kendelser af procesledende karakter og beslutninger omgøres, når nye oplysninger foreligger. Den bestemmelse rummer efter min forståelse enhver beslutning eller kendelse i relation til afviklingen af syn og skøn, og landsretten havde derfor hjemmel til at se med helt friske øjne på det samlede spørgsmål, om der kunne og burde gennemføres syn og skøn (og hvordan).

Det andet spørgsmål (»bør«) var sværere. For var det bedst at gennemføre syn og skøn med mindre kvalificerede skønsmænd eller at opgive at gennemføre et syn og skøn (en tredje mulighed, som landsretten forkastede, ville være en yderligere udsættelse af sagen for – igen – at forsøge at finde egnede skønsmænd).

Landsretten tog sit udgangspunkt i, at det var en relevant og nødvendig kravsbeskrivelse, at en eventuel skønsmand skulle have betydelig erfaring med børsnoterede virksomheder, og så gav sagens udfald sig selv: Når der ikke kan findes en egnet skønsmand, kan der ikke afholdes syn og skøn, og derfor var det landsrettens afgørelse om overhovedet at gennemføre syn og skøn, der måtte omgøres efter § 222.

Den vurdering fandt Højesteret ikke grundlag for at tilsidesætte.

(I Højesteret fik sagen endnu en lille krølle i form af et spørgsmål om, hvorvidt der kunne gennemføres et »begrænset« syn og skøn alene vedrørende konkursboets spørgsmål, idet konkursboet ikke mente, at det for besvarelse af disse var nødvendigt at have kendskab til revision af børsnoterede selskaber. En sådan opsplitting fandt Højesteret ikke grundlag for at foretage – med en begrundelse, der faktisk kan være værd at læse for de meget interesserede.).

2.3.2. U 2025.2262 V – skønsmand udmeldt trods højt overslag

Afgørelsen lægger sig op ad U 2024.4534 V, der fastslog det ret indlysende, at der er mulighed for at nægte at udpege en skønsmand, hvis hans honoraroverslag er for højt (Almanakken 2024, s. 84). Faktisk lægger den sig ikke kun op ad afgørelsen fra 2024. Det er samme sag. For ved Vestre Landsrets kendelse fra sidste år blev sagen hjemvist med instruks om, at byretten skulle forholde sig til overslaget (byretten havde oprindeligt anlagt den fortolkning, at der slet ikke var hjemmel til at tillægge overslaget betydning).

At en skønsmand *kan* nægtes udpeget, er ikke det samme, som at han *altid* skal nægtes udpeget, blot fordi en af parterne er uenige i hans overslag. Det illustrerer Vestre Landsrets anden afgørelse i føljetonen.

Om vurderingstemaet hedder det i afgørelsen, at »retten kan på baggrund af en indsigelse fra en af parterne efter en konkret vurdering afvise at udpege den pågældende skønsmand, såfremt der er grundlag for at antage, at overslaget ikke er rimeligt.«

At det skulle være tilfældet, var efter landsrettens opfattelse ikke godtgjort af den part, der gjorde indsigelse, og da der ikke var gjort andre indsigelser, blev skønsmanden udpeget. (Det kunne ikke føre til et andet resultat, at en virksomhed med tilknytning til en af parterne havde udarbejdet et overslag, der var 50.000 kr. lavere end skønsmandens).

2.3.3. U 2025.3373 Ø – syn og skøn ved ny skønsmand (flere skoler)

Retsplejelovens ordning er som bekendt, at der udmeldes én skønsmand. Som beskrevet i indledningen gøres der bl.a. undtagelse herfra, hvis der på et givent område hersker flere skoler, og sagen i øvrigt kan bære de hermed forbundne merudgifter. Begge betingelser var opfyldt i sagen for Østre Landsret.

Der var tale om en sag med en genstand på tæt ved 120 mio. (som altså kunne bære ganske betydelige udgifter), og den anmodende part havde gjort et betydeligt forarbejde.

Til brug for landsrettens vurdering lå nemlig flere erklæringer fra en aktuar og en professor, der nærmere beskrev de faglige valg, der lå til grund for skønsmandens besvarelse, og som ikke var egenrådige inden for faget (dem må man godt indhente ensidigt, når de ikke skal fremlægges i sagen, men kun skal understøtte en begæring om nyt syn og skøn ved en ny skønsmand).

2.3.4. U 2026.398 H – om materialet til brug for en skønserklæring (ikke fremlagte oplysninger)

Som beskrevet i indledningen var det retlige spørgsmål i denne sag, om en skønserklæring skulle udgå (på grund af fejl ved dens tilblivelse), men indsigelsen – og dermed det reelle spørgsmål – gik på, at erklæringen baserede sig på materiale, som ikke burde være tilgået skønsmanden.

Den materielle sag vedrørte en handelsagents mulige krav på provision, og i ankesagen anmodede agenten om syn og skøn ved en revisor. Den udmeldte revisor meddelte parterne, at han skulle bruge materiale fra agenturgiveren for at kunne give en fyldestgørende besvarelse, og at han var indforstået med, at det efterspurgte materiale udgjorde erhvervshemmeligheder. Rekvirenten svarede, at materialet måtte fremlægges i sagen først, men det skete aldrig. Efter en opfølgende mail fra skønsmanden fik han – uden yderligere dialog med parterne – tilsendt materialet i form af et dataudtræk og besvarede herefter skønstemaet.

Indsigelsen fra rekvirenterne var efterfølgende, at skønsmanden havde baseret sin besvarelse på *materiale, som ikke indgik i retssagen, og som rekvirenten ikke havde haft lejlighed til at forholde sig til.*

Den citerede indsigelse er utvivlsomt en rigtig beskrivelse af det retlige udgangspunkt, jf. også udtrykkeligt Højesterets præmisser i den her omtalte sag: »Det klare udgangspunkt er, at der ikke ved en skønsforretning bør indgå andet materiale end det, der er fremlagt i retssagen og tilgængeligt for alle parter.«

Men ethvert udgangspunkt kan fraviges (det fremgår også af dommen: »... medmindre det sker efter aftale med parterne«), og her landede vi i denne sag. Med Højesterets ord, som jeg blot vil citere:

»Som parternes spørgsmål til skønsmanden er formuleret, finder Højesteret, at det imidlertid må have stået klart for parterne, at flere af spørgsmålene i skønstemaet, der var godkendt af landsretten, ikke kunne besvares, uden at skønsmanden fik adgang til [dataudtræk].«

(Jeg stopper citatet her, fordi det *i min verden* er begrundelse nok. Højesterets begrundelse indeholder lidt mere, som bekræfter rigtigheden af resultatet: »Hertil

kommer, at parterne er enige om, at det på telefonmødet den 4. juni 2024 mellem skønsmanden og parterne blev aftalt, at skønsmanden kunne deltage i et møde med [agenturgivers] økonomidirektør med henblik på at drøfte tilvejebringelse af yderligere materiale til brug for skønsmandens besvarelse. Højesteret finder, at det på denne baggrund ikke kan kritiseres, at skønsmanden herefter lagde til grund, at der mellem parterne var enighed om, at han skulle indhente yderligere materiale, herunder fra [agenturgivers] bogholderisystem, til brug for besvarelsen af spørgsmålene.«).

2.3.5. FM 2025.47 – skønsmand ikke afsat

Den næste afgørelse blev kronologisk afsagt før U 2026.398 H, men den bygger på samme tankegodt, og det giver derfor i Almanakken mening at skubbe den et afsnit ned, så man som læser har fået fundamentet etableret.

Under en sag om isoleret bevisoptagelse viste det sig, at det var en forudsætning for, at skønsmanden besvarede et af rekvirentens supplerende spørgsmål, at han foretog visse udbedringsarbejder på den besigtigede bil.

Skønsmanden ringede derfor til rekvirentens advokat og fik samtykke til udbedringsarbejdet, som han herefter lod udføre af en ansat.

Den fremgangsmåde affødte en protest fra den ene part, som mente, at skønsmanden herved var blevet inhabil – og det er jo ikke en helt urimelig tanke at få, når en skønsmand har kontaktet én af parterne direkte. I den konkrete sag var der imidlertid ikke tale om forskelsbehandling af en art, som kunne begrunde inhabilitet. Det konkrete spørgsmål udsprang af, at skønsmanden i sin første besvarelse havde oplyst, at en nærmere vurdering forudsatte visse udbedringsarbejder. Det var derfor klart for begge parter, at det omhandlede spørgsmål lagde op til disse arbejder. Og da skønsindstævnte ikke havde haft bemærkninger til spørgsmålet, var skønsmanden konkret gået frem efter *parternes* anvisninger, der blot var bekræftet af den ene advokat.

2.3.6. U 2026.339 V – skønsmand afsat (lange citater)

For skønsmanden i den næste sag gik det mindre godt. Læser man dommen i sin helhed, kan man godt forstå det udfald – og netop fordi afgørelsen hænger så snævert sammen med det passerede, vil jeg i det følgende citere lidt fra skønserklæringen.

Twisten udsprang af en sag om isoleret bevisoptagelse, hvor rekvirenten ønskede at få belyst nogle forhold omkring en nabos produktion af bær, der angiveligt havde ført til et værditab på rekvirentens ejendom (tankerne ledes hen på FM 2023.214 om samme naboretlige spørgsmål).

Habilitetsindsigelsen udsprang af en række handlinger fra skønsmanden under skønssforretningen, hvor begge parter havde været til stede, men hvor skønsmā-

den havde påtaget sig rollen som mægler (det er ikke skønsmandens opgave), og hvor han tilsyneladende havde fortsat besigtigelsen efter skønsmødet på et tidspunkt, hvor kun skønsrekvirenterne var til stede.

Man må så give skønsmanden, at han var 100 % gennemsigtig, for hele forløbet fremgår direkte af skønserklæringen, som jeg synes er værd at citere i uddrag:

»Skønsmandens afsluttende bemærkninger:

Umiddelbart efter skønsmødet færdiggjorde jeg min besigtigelse af stuehuset på X-vej 12 sammen med C & B. Under dette fremkom der supplerende oplysninger, som har betydning for min vurdering af ejendommens værdi pr. d.d.

...

9. Generelt om skønsforretningen

...

Som ejendomsmægler laver man en research på ejendommen, omgivelserne og nabo-ejendomme m.m. Ejendomsmæglere har undersøgelsespligt og oplysningspligt. Denne research har givet anledning til en række spørgsmål, idet jeg gerne vil prøve at forstå hændelsesforløbet og dermed blive klogere på, hvordan der så ud umiddelbart før opførelsen af overdækningerne. I disse spørgsmål og kommentarer, vil I måske føle, at jeg beskæftiger mig med de juridiske aspekter, men det er på ingen måde hensigten. Men der foreligger jo en Stævning og et svarskrift, som jeg også må forholde mig til.

...

3. Spørgsmål til A efter min research:

- Har set din hjemmeside, kørt af en velholdt fællesvej og set flotte marker og fået indblik i god natur og en ikke generende landbrugsdrift. Når man så når ud til marken bag nr.12 ophører denne oplevelse!*
- Så hvad gavn skal overdækningen gøre?*

...

- Havde du inden etableringen overvejet at drøfte det med naboerne i nr. 12?*

...

Sidste spørgsmål til begge parter:

- Tror I på, at der igen kan etableres et fornuftigt naboskab?*
- Ingen svar på dette her midt i sagsforløbet.*
- Er nogen interesseret i en drøftelse af forlig?*
- Svar: Nej.»*

Det vil formentlig være oplagt for læserne af denne almanak, at flere af de citerede udsagn er dybt problematiske. Selvom det ikke i sig selv gør en skønsmand inhabil, at ikke begge parter er til stede på skønsforretningen (det kan der være gode grunde til), er det langt fra heldigt, at han efter en afsluttet skønsforretning mod-

tager oplysninger fra den ene part. Og beskrivelsen af hans ageren under skønsforretningen er helt uden for skiven. En skønsmand skal naturligvis ikke »forholde sig til« en stævning og et svarskrift. Det skal retten. En skønsmand skal heller ikke mægle mellem parterne. Det er dels ikke hans opgave, og dels kan det næsten ikke undgå at skabe en situation, hvor parterne bliver utrygge ved hans faglighed og upartiskhed.

I en sådan situation må konsekvensen være, at skønsmanden afsættes som inhabil, og at han som følge heraf fortaber sit honorar. Det blev da også resultatet ved landsretten.

2.3.7. T:BB 2025.318 – skønserklæring uden bevisværdi

Inden vi helt forlader spørgsmålet om skønsmandens erklæring har jeg fundet grund til at omtale en voldgiftskendelse, fordi situationen – og løsningen – efter min opfattelse sagtens kan opstå i en civil sag.

I en entrepriseretlig tvist var der afholdt syn og skøn vedrørende nogle skæve vinduer. Efter skønserklæringen blev afgivet, viste det sig, at vinduerne ganske nemt kunne rykkes på plads og fastlåses i den korrekte position.

Voldgiftsretten udtalte derfor meget direkte – men også helt rimeligt – at erklæringen var uden bevisværdi.

2.3.8. U 2025.948 V (FM 2025.34) – advokat hæftede for udgifter til syn og skøn

Procesbevillingsnævnet har den 24. april 2025 under journalnummer 25/00021 meddelt tilladelse til at indbringe sagen for Højesteret.

Den sidste afgørelse handler som varslet om retsplejelovens § 208, stk. 3.

Det er en regel, der altid er i spil (den fastsætter bl.a., at rekvirenten hæfter for udgifterne), men i år var det altså i en sammenhæng, hvor den trods alt sjældent bringes direkte i anvendelse. For reglen fastsætter hæftelse for både rekvirenten (parten) og dennes advokat (rettergangsfuldmægtige). Sidstnævnte har naturligvis ingen betydning, når parten kan betale. Men det får betydning, hvis parten undervejs går konkurs – og det var netop tilfældet her.

Sagsøger (et selskab), der havde begæret syn og skøn, gik konkurs under sagen på et tidspunkt, hvor syn og skøn var iværksat. Ved konkursdekretet var skønsforretningen planlagt, men endnu ikke gennemført, men kurator anmodede selskabets advokat om at møde på skønsforretningen, der herefter blev afviklet. Herefter meddelte kurator, at boet ikke ønskede at indtræde.

Reglen i retsplejelovens § 208 er i disse sammenhænge klar; både parten og dennes rettergangsfuldmægtig hæfter – men advokaten mente i den konkrete sag, at han alene var mødt som »forbindelsesadvokat« for kurator. Sådan så landsretten ikke forholdet, og det må da også være hovedreglen, at en advokat, der møder for

et selskab – også selvom det er under konkurs – er omfattet af retsplejelovens § 208.

Afgørelsen er tilladt indbragt for Højesteret, og det er derfor muligt, at der gemmer sig nuancer, som jeg ikke kan gennemskue. Foreløbigt vil jeg dog holde fast i min afsluttende bemærkninger fra nyhedsbrevet om, at afgørelsen med sindsro læses som et »almindeligt« eksempel på anvendelsen af denne regel – og af advokater kan den læses som en illustration af de risici det indebærer at varetage et konkursramt selskabs interesser under en skønsforretning uden en stillingtagen fra kurator til, om konkursboet indtræder i sagen.

2.4. Retslægerådet

Som bekendt er Retslægerådet inden for rådets lovbestemte område (retslægerådslovens § 1) enekompetent til at udtale sig om lægefaglige spørgsmål, jf. U 2019.1252 H.

Forelæggelse for rådet har væsentlige lighedspunkter med et traditionelt syn og skøn, og afgørelser om rammerne for spørgsmål er derfor interessante til inspiration for advokater på andre retsområder.

I år blev det til en enkelt afgørelse, der ikke alene er interessant som inspiration, den er med Højesterets ord udtryk for anvendelse af *samme inhabilitetsstandard, som anvendes på skønsmænd*. Det er derfor alment interessant at læse, hvorfor Højesteret i **U 2025.1033 H** (2.4.1.) fastslog, at et medlem af Retslægerådet, der arbejdede som koordinerende lægekonsulent ved Ankestyrelsen, var inhabil i en sag, hvor Ankestyrelsen var part.

2.4.1. U 2025.1033 H – inhabilitet i retslægerådet

Den indkærede afgørelse er trykt som U 2024.2577 V (FED 2024.19) og omtalt i Almanakken 2024 s. 91.

Ved denne – praktisk meget vigtige – afgørelse har Højesteret for første gang taget stilling til inhabilitet i Retslægerådet.

Det er derfor interessant at notere sig, at Højesteret på rådet vil bruge samme argumentation, som hidtil har begrundet, at retsplejelovens habilitetsregler (dommerhabilitet) anvendes ved bedømmelse af syns- og skønsmænd (U 2014.1094 H). Det ligger således nu fast, at Retslægerådets medlemmer er undergivet samme habilitetsvurdering, som kendes fra syn og skøn.

I den konkrete sag fik Højesteret samtidig anledning til at vurdere det forhold, at et af rådets medlemmer havde sit ordinære arbejde hos en af parterne (i en situation, der næppe er helt sjældent forekommende).

Sagens baggrund var, at en lægekonsulent ved Ankestyrelsen, der tillige virkede i Retslægerådet, havde medvirket ved besvarelsen af spørgsmål i en sag, hvor Ankestyrelsen var part.

Lægekonsulenten havde ikke i regi af Ankestyrelsen medvirket i den konkrete sag, men han var til daglig *koordinerende lægekonsulent* for styrelsen.

Både landsretten – og altså nu Højesteret – fandt, at lægekonsulenten derfor var inhabil, men navnlig af Højesterets præmisser fremgår det for mig at se ret klart, at vurderingen er meget konkret, og at det altså ikke i sig selv var det forhold, at den pågældende (i det hele taget) udførte arbejde som konsulent for den ene part.

Det svarer til, at en skønsmand sagtens kan udmeldes, selvom han på konsulentbasis har udført arbejde for den ene af parterne, når blot arbejdet ikke har et sådant omfang, at der opstår en afhængighedsrelation, som kan (antages at) påvirke hans uafhængighed. Diskussionen er ikke væsensforskellig fra den, der også kendes ved voldgiftsdommere, hvor spørgsmålet ofte (tillige) opstår ved »repeat appointments«. Den slags sager har vi ikke mange af i Danmark, men man kan måske skele til svensk praksis som beskrevet i »Voldgiftsdommerens upartiskhed og uafhængighed« (s. 129), der også indeholder nogle mere generelle betragtninger om de to hensyn, som navnlig synes at have været på spil: pengerelationen (s. 109 ff.) og fællesinteressen (s. 117 ff.) (se nu også NJA 2022.905, som er afgjort efter den omtalte afhandling).

Med disse bemærkninger tror jeg altså, at man skal lægge ganske meget i den *koordinerende rolle*, hvilket både kan indikere en større tilknytning (loyalitet) og en formodning for involvering (koordination betyder i et vist omfang behandling af sager), og jeg tager derfor personligt ikke sagen til indtægt for, et generelt udgangspunkt om, at Ankestyrelsens lægekonsulenter ikke kan deltage i Retslægerådet i sager, hvor Ankestyrelsen er part.

(Og så syntes jeg i øvrigt det var interessant, at Ankestyrelsen skulle betale sagsomkostninger. Det er naturligvis hovedreglen, når nu styrelsen tabte, men omvendt var der tale om den første sag af sin art. Mon ikke det har spillet ind, at den tabende part var en myndighed i en tvist mod en borger).

2.5. Vidner

Under denne overskrift gemmer sig både praksis om vidnerne i retten og om skriftlige vidneerklæringer (og det der ligner) – og netop sidstnævnte var et hovedemne i år.

Afsnittets retlige fundament er derfor igen i år reglen i § 297 om skriftlige vidneerklæringer, men den måske mest interessante afgørelse er den, hvor Højesteret fandt, at bestemmelsen *ikke fandt anvendelse*, jf. **U 2025.3386 H** (2.5.2.) om forsikringsselskabers observationsrapporter.

Som det også vil fremgå af analysen, læser jeg afgørelsen sådan, at Højesteret lægger vægt på, at rapporten *alene gengiver (faktuelle) oplysninger – og at dette sker i realtid*. Om det er en rigtig karakteristik af sådanne erklæringer, kan man nok have

delte meninger om, men det vil retligt sidestille erklæringerne med fotos (som tillades fremlagt) og adskille dem fra vidneerklæringer (som udgøres af vidnets *erindring om det passerede*).

Hvis den forståelse er rigtig, er afgørelsen måske i slægtskab med U 2020.038 H, U 2022.97 H og U 2023.1563 H, der alle indeholder sætninger om grænsedragningen mellem »fakta« og hhv. § 297 og § 341 a.

I afgørelsen fra 2020 om en psykologerklæring, der blev nægtet fremlagt, fordi den var ensidigt indhentet (§ 341 a), skriver Højesteret således i karakteristikken af erklæringen: »Vi finder på denne baggrund, at der *ikke blot er tale om journaloptegnelser* eller bevidnelse af tidligere iagttagelser, men om en egentlig sagkyndig erklæring.«

I afgørelsen fra 2022 var det en revisorerklæring, der ikke måtte fremlægges (også § 341 a). Her skrev Højesteret bl.a., at »rapporten *ikke blot har karakter af en talopstilling* eller lignende«.

Og i afgørelsen fra 2024 var baggrunden for at tillade fremlæggelse af dokumenter, der umiddelbart kunne ligne vidneforklaringer (§ 297), at de pågældende e-mails fra en skadelidt arbejdstager »som det væsentlige *alene indeholdt en faktisk oplysning* om, hvornår han første gang blev behandlet for nakkesmerter«, mens et telefonnotat, der på mange måder lignede en (gengivelse af) en sagkyndig erklæring blev tilladt fremlagt, fordi notatet kun *oversatte* et dokument (med Højesterets ord: »forklarer, hvordan man skal forstå journaltilførslen – der delvis er på latin og med forkortelse – fra den pågældende dato«).

Jeg er selvfølgelig opmærksom på, at bestemmelserne i § 297 og § 341 a ikke er ens, og navnlig er det langt mere tydeligt, at undergrænsen for § 341 a går ved, om den fagkyndige person har foretaget (faglige) vurderinger. Men hvis jeg har ret i, at Højesterets afgørelse om observationsrapporter – på samme måde – betoner fraværet af den menneskelige *bearbejdning* af oplysningerne, er sammenligningen berettiget.

Selv er jeg uafklaret med, om det er den rigtige måde at læse praksis fra Højesteret. Det er helt sikkert ikke den eneste, men det er i skrivende stund for mig at se den, der virker mest overbevisende. I så fald bliver det spændende at se, hvordan praksis administrerer skillelinjen mellem rent faktum (i skreven form) og vidneforklaringer.

Inden vi når så langt, har jeg en kort omtale af **U 2025.2007 Ø** (2.5.1.), der i tråd med en ganske righoldig praksis tillod afhøring af lægekonsulenter fra Ankestyrelsen (jf. f.eks. U 2004.1464 H, U 2006.405 H, U 2007.1553 H, hvor det fremgår, at lægekonsulenter afgav forklaring for by- eller landsretten. Spørgsmålet blev direkte prøvet i U 2017.956 H, hvor en sådan bevisførelse blev tilladt, og det endda i en situation, hvor det var lægekonsulenten ved en underordnet myndighed, hvor bevisværdien velsagtens var mindre).

Efter Højesterets kendelse har jeg medtaget **U 2025.4711 Ø** (2.5.3.), der tillod fremlæggelse af en vidneerklæring *indhentet inden sagens anlæg*.

2.5.1. U 2025.2007 Ø – om vidneførelse (lægekonsulenter fra Ankestyrelsen)

I en arbejdsskadesag fik Ankestyrelsen tilladelse til at føre to lægekonsulenter som vidner, selvom der i sagen var indhentet erklæringer fra Retslægerådet.

De to lægekonsulenter havde deltaget i sagens behandling ved Ankestyrelsen, og formålet med afhøringen var angivet til at være en uddybning af de lægefaglige udtalelser, som lå til grund for Ankestyrelsens afgørelse (og som var fremlagt i retssagen).

Byretten havde efter en samlet vurdering nægtet bevisførelsen med den begrundelse, at det var uden betydning for sagen – tilsyneladende navnlig ud fra den betragtning, at der jo lå notater i sagen, og at den nærmere lægefaglige vurdering var sket ved Retslægerådet.

Landsretten så anderledes på det.

Afgørelsen er absolut ikke første gang, en lægekonsulent har afgivet forklaring, jf. de i indledningen nævnte domme, og i det hele taget må det gælde, at så længe forklaringen angår den vurdering, konsulenten har afgivet under den administrative sagsbehandling, så må det være udgangspunktet, at forklaringen tillades (retten må så blot påse, at lægekonsulenten alene uddyber den oprindelige vurdering og ikke ender med at agere egentligt sagkyndigt vidne på et område, hvor Retslægerådet er enekompetent).

2.5.2. U 2025.3386 H – om retsplejelovens § 297 (observationsrapporter)

En afgørelse, som navnlig for forsikringsselskaber er praktisk vigtig. Som begrundet i indledningen mener jeg også, at den er værd at læse grundigt for alle os andre.

I den konkrete sag havde et forsikringsselskab fremlagt en såkaldt observationsrapport – en skriftlig rapport, der bl.a. belyser forsikringstagerens funktionsniveau ved at beskrive vedkommendes gøren og lade på baggrund af observationer i det offentlige rum.

Om begrundelsen for at tillade erklæringerne fremlagt hedder det helt kort i Højesterets afgørelse:

»Højesteret bemærker herved, at observationsrapporterne, der er *baseret på en fysisk overvågning* af A i det offentlige rum, *indeholder observatørernes (samtidige) notater* om hans aktiviteter og adfærd.«

Som skrevet i indledningen, forstår jeg afgørelsen i sammenhæng med flere tidligere afgørelser, og ikke mindst U 2023.1563 H, der også vedrørte *vidneforklaringer*

(og altså ikke undergrænsen for § 341 a), og som også er nævnt i domsnoten til årets kendelse. Det var sagen, hvor Højesteret ikke fandt, at to mails og et telefonnotat udgjorde skriftlige vidneerklæringer, fordi »bilag G (de to mails fra tilskadekomne) som det væsentlige alene indeholder en faktisk oplysning om, hvornår han første gang efter ulykken blev behandlet for nakkesmerter hos sin kiropraktor, og at bilag H (telefonnotatet) gengiver Ankestyrelsens samtale med kiropraktoren, som forklarer, hvordan man skal forstå journaltilførslen - der delvis er på latin og med forkortelser - fra den pågældende dato.«

Som jeg forstår de i indledningen omtalte afgørelser, opererer man i Højesteret overordnet med den tilgang, at rene faktuelle gengivelser – når det kan lægges til grund (og det er jo en svær øvelse...), at det alene er faktuelle gengivelser – ikke har karakter af vidneerklæringer.

Den parentetiske tilføjelse i præmisserne i årets afgørelse (samtidige) forstår jeg i den sammenhæng som en yderligere begrundelse for, at observationsrapporten må antages at indeholde sådanne faktuelle gengivelser; fordi de er noteret straks, er der mindre risiko for fejlnotering (at rapporten ubevidst er præget af observatørens skøn).

2.5.3. U 2025.4711 Ø – om skriftlige vidneerklæringer

I denne sag havde parten været tidligt ude, idet advokaten havde haft telefonisk kontakt med to (mulige) vidner og taget referat af deres forklaring inden sagens anlæg. De pågældende referater var sendt på mail til vidnerne, og det ene vidne havde skriftligt bekræftet indholdet.

Fordi referaterne var udfærdiget inden sagens anlæg, var man (klart) uden for § 297 (og dermed også den praksis, som påberåbtes af modparten). I stedet rejste sagen et spørgsmål om, hvorvidt og hvilken betydning referaterne overhovedet kunne have for sagens afgørelse – og her blev det ene vidnes svar afgørende.

For ved vidnets skriftlige bekræftelse fik mailen karakter af en skriftlig redegørelse fra et muligt vidne, og sådanne kan efter rimelig fast praksis fremlægges, hvis de er indhentet før sagens anlæg (se udtrykkeligt U 2008.2393 H og fra landsretspraksis U 2012.63 V, der tillige forholder sig til retsplejelovens § 341 og dermed bevisværdien i en situation, hvor den pågældende også skal afgive vidneforklaring).

Det andet vidne havde ikke bekræftet referatet, der derfor ikke fremstod som en redegørelse fra den pågældende, hvilket førte landsretten til på forhånd at udelukke, at referatet kunne have bevisværdi, og med den begrundelse at nægte fremlæggelse af bilaget med henvisning til § 341.

2.6. Øvrige spørgsmål

2.6.1. U 2025.933 Ø (FM 2025.33) – om eksterritorialitet (lang analyse).

Procesbevillingsnævnet har den 21. maj 2025 under journalnummer 24/32549 meddelt tilladelse til at indbringe sagen for Højesteret.

Kapitlets sidste afgørelse var en af årets første men også praktisk vigtigste. Da kendelsen kom, skrev jeg, at den »bør læses af alle, og forhåbentlig [havde] dannet grundlag for en tredjeinstansansøgning (ikke fordi den nødvendigvis er forkert, men fordi det pågældende spørgsmål kalder på en afklaring ved Højesteret)« for sagen var et tidligt men godt bud på den af årets sager, som med størst sikkerhed fortjente en tur i Højesteret.

Den er heldigvis kæret, og i 2026 får vi derfor Højesterets svar. Mens vi venter, kan man nedenfor læse min analyse af kendelsen, da den kom i januar.

Kendelsen angik en editionsbegæring, der blev afvist med en begrundelse, der – som min overskrift antyder – nærmest var af folkeretlig karakter.

For at forstå afgørelsen og dens betydning er det måske meget fint at starte ved starten).

Selve tvisten udsprang af et konkursbo (af en vis størrelse... anmeldte krav for 1,3 mia.), hvor kurator ønskede at få adgang til e-mails på en Gmail-konto. De pågældende mails blev opbevaret af Google Ireland og i Irland.

Herimod gjorde Google Ireland indsigelse med henvisning til en række forhold (se sammenfatningen nederst på s. 934 i ugeskriftsudgaven), hvoraf særligt en er interessant. Google gjorde således sammenfattende bl.a. gældende, at skifteretten og landsretten »ikke har myndighedskompetence over for extra-territoriale juridiske personer, som Google, og at et direkte påbud om tredjemandsedition mod Google vil udgøre en overtrædelse af Danmarks folkeretlige forpligtelser«, og at begæringen i stedet skulle behandles efter retsplejelovens § 342 om optagelse af bevis i udlandet.

Herved opstod et spørgsmål i spændingsfeltet mellem retspleje og folkeret, som vi straks skal dykke ned i.

Hvis vi starter ved retsplejen, er de relevante regler efter min forståelse følgende:

Efter konkurslovens § 240 finder retsplejelovens regler tilsvarende anvendelse (med nødvendige tilpasninger) på behandlingen af et konkursbo. Det omfatter klart reglerne om edition.

Efter retsplejelovens § 299 kan retten pålægge tredjemand at forevise eller udlevere dokumenter (tredjemandsedition). Kompetencen er underlagt en række processuelle begrænsninger. For det første i form af krav til begæringen (§ 300) og for det andet i kraft af en henvisning til reglerne om vidnefritagelse og -udelukkelse (§ 299, stk. 1, sidste led). Bestemmelsen er ikke direkte underlagt territoriale begrænsninger og er ikke underlagt særskilte værnetingsregler (reglen kan med andre ord anvendes, når retten har saglig og stedlig kompetence i den civile sag, hvoraf begæringen udspringer, eller i en sag om isoleret bevisoptagelse, jf. retsplejelovens § 343).

Retsplejelovens §§ 168 ff. indeholder reglerne om vidnepligt og om vidnefritagelse og -udelukkelse. Ingen af disse bestemmelser fastsætter særlige regler for processuelle udlændinge.

Det fremgår dog helt lakonisk af betænkning 316/1962 s. 100, at bestemmelsen (i overensstemmelse med hidtidig ret) ikke omfatter »eksterritoriale personer«. Hvad der ligger i dette udtryk uddybes ikke, ej heller begrundelsen, idet betænkningen alene henviser til, at reglen kan »smh« med den (nugældende) retsplejelovens § 871, stk. 2, nr. 4.

Denne sætning har umiddelbart vundet generelt indpas i litteraturen, jf. således f.eks. Karnovs note (og ja, her synes jeg faktisk det er ok at nævne den) til § 168, stk. 1, om, at »kongehusets medlemmer og eksterritoriale personer« ikke kan indkaldes som vidne. (Retsplejelovens § 871, stk. 2, nr. 4, er en regel om bevisførelse i straffesager. Mere præcist er § 871, stk. 2, en regel om, hvornår der undtagelsesvist kan ske bevisførelse ved oplæsning af visse tidligere forklaringer. Og undtagelsen i nr. 4 vedrører personer omfattet af DL 1-2-1 (kongehuset) og »personer, der har eksterritorialitetsret, hvis de pågældende ikke møder i retten under hovedforhandlingen.

Bestemmelsen synes ganske rigtigt at forudsætte, at der ikke altid kan gennemtvinges vidneafhøring af disse personer – men heraf følger ikke nødvendigvis, at der ikke kan gives vidne*pålæg*. Udfordringen kunne jo sagtens være, at et pålæg ikke kan håndhæves. Mere herom senere).

Sætningen findes også i »Retsplejeloven med kommentarer«, der starter omtalen af § 168 med en modifikation for kongehuset og eksterritoriale personer. I samme værk anføres videre (om de personer, der faktisk kan pålægges vidnepligt), at det »som udgangspunkt ikke [kan] gennemtvinges, at en person, der opholder sig i udlandet, afgiver forklaring direkte for retten ...« (denne distinktion mellem pålægget og dets håndhævelse kommer jeg som varslet tilbage til).

(Lovkommentaren henviser bl.a. til »Moderne Folkeret« s. 297 ff. Det anførte sted vedrører *immunitet*, som efter min opfattelse er noget ganske andet, end hvad der var på spil i januar. Det citerede værk indeholder imidlertid andre interessante passager, jf. straks nedenfor).

Endelig indeholder retsplejelovens § 342 (påberåbt af Google Ireland) en regel om, hvordan parterne og retten skal gå frem, hvis der skal »optages bevis i udlandet«. Reglen anvendes bl.a., hvis et vidne skal afgive forklaring for en udenlandsk domstol (se. f.eks. U 1984.342 H), men den siger efter min forståelse intet hverken direkte eller indirekte om de danske domstoles kompetence til at træffe afgørelse om bevisskridt (det er f.eks. ikke uforeneligt med § 342, at en dansk domstol meddeler et vidnepålæg, for derefter at rette henvendelse efter § 342 til en udenlandsk domstol om den praktiske gennemførelse af vidneforklaringen.)

Herefter vender vi os mod den folkeretlige regulering. Den er mindre fast og derfor sværere at beskrive, men et sted at starte er netop »Moderne Folkeret«.

Det folkeretlige udgangspunkt er (i hvert fald teoretisk), at stater er suveræne, hvilket indebærer et forbud mod at udøve magt på andre staters territorium. Grænserne herfor er ikke alle lige lette at fastlægge.

I »Moderne Folkeret« s. 263 ff. findes en grundig oversigt over jurisdiktionsproblemet, der i behandlingen af territorialhøjhedens grundsætning (stateres ret til at udøve jurisdiktion) argumenterer for en forskellig behandling af *udøvende*, *lovgivende* og *dømmende* jurisdiktion.

Hovedpointen er, at det klart vil være i strid med territorialhøjhedens grundsætning, hvis en stat *udøver* magt (forvaltningsmyndighed, politimyndighed m.v.) på en anden stats territorium. Mens det ikke principielt er udelukket at *lovgive* og *dømme* med virkning for andre stater (eksemplificeret og sat på spidsen med et ældre citat af Alf Ross, der om emnet har skrevet, at den danske regeringsmagt frit kan forbyde »en franskmand at ryge i gaderne i Paris«).

De præcise rammer skal ikke forfølges her (dels fordi formatet ikke er til det, dels fordi jeg selv er bedre til proces- end folkeret), men eksemplet nævnes, fordi det illustrerer den hovedpointe, at det ikke (nødvendigvis) er et folkeretligt problem, at en dansk lov eller dom rækker ud over landets grænser, så længe vi ikke tvangshåndhæver.

(Samme grundlæggende tanke er anerkendt i folkeretten, hvor flertallet i den kendte Lotus sag accepterede, at både Tyrkiet og Frankrig kunne lovgive om forholdene på et fransk skib): »Far from laying down a general prohibition to the effect that States may not extend the application of their laws and the jurisdiction of their courts to persons, property and acts outside their territory, it leaves them in this respect a wide measure of discretion ...«)

Med det store forbehold, at grænserne absolut ikke er faste, er det altså efter min forståelse en rimelig sammenfatning af den folkeretlige ramme, at princippet om staters suverænitet ikke automatisk udelukker, at der lovgives og dømmes om forhold, der for så vidt kan siges at befinde sig i udlandet.

Og så vender vi tilbage til årets afgørelse.

Landsrettens præmisser er korte, men de er præcise og af stor generel betydning. De citeres derfor:

»Den indgivne begæring [...] rejser derfor i første række spørgsmålet om, hvorvidt danske domstole har international kompetence til at udstede et pålæg som det begærede.

Et bindende påbud som det, kurator har nedlagt påstand om, vil indebære dansk myndighedsudøvelse over for Google Ireland Limited.

Da Google Ireland Limited ikke er hjemmehørende i Danmark, har danske domstole ikke kompetence til at tage kurators påstand om pålæg af edition over for Google Ireland Limited til følge.«

Som afgørelsen er formuleret, er der ingen tvivl om, hvad præjudikatet siger. Danske domstole kan ikke meddele editionspålæg eller vidnepålæg til en processuel udlænding, når denne ikke har nogen tilknytning til sagen.

(Landsretten siger ikke noget om, hvorvidt et pålæg kan meddeles, hvis der er en (anden) væsentlig tilknytning, men jeg mener heller ikke, at den lukker døren. Det ville harmonere med den grundlæggende tanke, der også ligger til grund for flere af de folkeretlige analyser, at staters jurisdiktion er begrundet i genstandens, sagens eller personens *tilknytning* til landet – og under alle omstændigheder er det nok en nødvendig kvalifikation, da suverænitetsbegrebet er stærkt nuanceret).

I den konkrete sag var der tale om en editionsbegæring fra et konkursbo. Men præjudikatet må gælde alle editionsbegæring (også i civile sager), og det må også gælde for pålæg om vidnepligt (og alle andre afgørelser om bevisskridt).

Afgørelsen er med andre ord af stor praktisk betydning for et en bred vifte af sager.

Det er også muligt, at den er rigtig. Der er i hvert fald ingen tvivl om, at folkeretten (bl.a.) har til formål at beskytte staters suverænitet, og at dette sker gennem regler om jurisdiktion.

Men at resultatet følger tvungent af folkeretten, er ikke for mig en selvfølgelighed. De folkeretlige regler er nuancerede, og man kunne nok godt – med forbehold for, at vi nu er uden for mit normale felt – argumentere for en lempeligere vurdering af Danmarks lovgivnings- og domsjurisdiktion end af fuldbyrdelsen. Eller mere præcist; man kunne rimeligvis anføre, at et editionspålæg ikke rejser store problemer, så længe vi ikke fuldbyrder det (eller får bistand til at fuldbyrde det af den relevante hjemstand, f.eks. i kraft af en traktat herom).

Og man kunne under alle omstændigheder overveje, om et editionspålæg – der jo ikke er en dom – overhovedet har en sådan karakter, at den kan betegnes som myndighedsudøvelse.

Begge argumenter ville kunne anføres til støtte for det resultat, som givetvis af mange vil opleves som det praktisk mest hensigtsmæssige: At man godt kan få pålæg om edition og vidnepligt over for udlændinge (med den risiko, at man ikke nødvendigvis kan få det fuldbyrdet).

Kapitel 7

Udeblivelse

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Det er for alle advokater og dommere vigtigt at have et overblik over reglerne om fristers beregninger, reglerne om oprejsningsbevilling (der er udskilt til et selvstændigt kapitel) og reglerne om lovligt forfald.

Rammerne for navnlig udeblivelse og lovligt forfald er velkendte og -beskrevne, jf. først og fremmest gennemgangene i U 2001 B s. 322 og U 2020 B s. 1, der efter min opfattelse stadig udgør de vigtigste litterære bidrag.

I år fik vi lidt spredte afgørelser, som vi kan føje til en i øvrigt rimelig velkendt praksis – måske med en eller to undtagelser.

Blandt de tre afgørelser om *forkyndelse* m.v. (2.1.) skiller **U 2025.2813 V** sig ud ved at fastslå, at rettens meddelelser til en udenlandsk part kan gives på sagsportalen, selvom parten ikke har adgang. At det også konkret blev fremgangsmåden skal ses i sammenhæng med sagens omstændigheder, for her er »kan« og »skal« absolut ikke udskiftelige.

Afsnittene om lovligt forfald (2.2.) og udeblivelsens virkninger (2.3.) er business as usual, idet årets afgørelse om udeblivelse med en ekstrakt, **U 2025.4463 V** dog samtidig er et ganske fint eksempel på, hvornår en sådan udeblivelse konkret (undtagelsesvist) bør sanktioneres.

I opsamlingsafsnittet (2.4.) er kun medtaget en enkelt afgørelse. Det er **U 2026.588 Ø**, som nok er for særegen i sit faktum til at være relevant i mange sammenhænge, men som har givet mig anledning til at skrive lidt om udeblivelsens virkning i sager med flere parter.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Forkyndelse og anden meddelelse

En forudsætning for, at udeblivelse kan tillægges retsvirkninger (til skade) er, at den pågældende frist er gjort bekendt for parten. Foreskriver retsplejeloven det, skal underretning ske ved forkyndelse, mens det i øvrige tilfælde er overladt til retten at beslutte, hvordan meddelelse skal gives.

I afsnittets første sag var det bl.a. dette spørgsmål – altså underretningsformen – der var på spil, jf. **U 2025.2813 V** (2.1.1.). Efter først at have besluttet (fysisk) forkyndelse ombestemte landsretten sig og gav underretning på portalen om en forestående frist. Det rejste det mere interessante spørgsmål, om retterne kan *anvende sagsportalen over for en part, som præsumptivt ikke har adgang*. Svaret var i den konkrete situation ja, men der skal nok lægges tryk på »konkrete«.

De næste to sager, **U 2025.3985 Ø** (2.1.2.) og **U 2026.168 V** (2.1.3.) handler begge om forkyndelse, hhv. i form af forenklet digital forkyndelse (e-Boks) og forkyndelse i Statstidende.

2.1.1. *U 2025.2813 V – om udeblivelse (udenlandsk selskab)*

Det første afgørelse er som skrevet navnlig interessant, fordi appellanten (der udeblev) var et udenlandsk selskab og derfor bl.a. ikke havde adgang til den digitale sagsportal.

Vi skal have en lille smule faktum med for at forstå dommen – men det bliver med det samme forbehold som i nyhedsbrevet; man kan ikke læse ret meget ud af den trykte afgørelse, og jeg må derfor gætte lidt.

Sagen var oprindeligt anlagt af et selskab hjemmehørende i Tjekkiet, der i byretten ikke fik medhold. Selskabet ankede derfor sagen. Efter lidt skriftveksling pålagde landsretten selskabet at indlevere et processkrift, jf. retsplejelovens § 378, stk. 2, 2. pkt., og tilkendegav, at manglende indlevering kunne tillægges udeblivelsesvirkning.

Selskabet var på dette tidspunkt ikke (længere) repræsenteret af advokat.

Der fremgår således ingen advokat i forbindelse med selskabet i den trykte dom (mens det omvendt fremgår af præmisserne, at selskabet på et tidspunkt under landsretssagen havde været repræsenteret af en advokat, der imidlertid udtrådte).

Landsretten besluttede (derfor) i første række at sende retsbog med frist for indlevering af processkrift til forkyndelse på den adresse, der var angivet i ankestævningen, men besluttede efterfølgende, at meddelelsen *ikke skulle forkyndes*, men blot sendes til den nævnte adresse, jf. retsplejelovens § 373, stk. 1, nr. 5, der netop identificerer det som det udtrykkelige formål med adresseangivelsen, at retten skal kunne sende materiale til parten.

Da selskabet ikke indleverede processkrift, blev sagen afvist, idet (med Vestre Landsrets ord):

»Det følger af retsplejelovens § 154, at meddelelser fra retten gives på den måde, som rettens formand bestemmer, medmindre loven indeholder anden forskrift herom. Uanset at A S.R.O. som et udenlandsk selskab ikke kan antages at kunne tilgå sagen på domstolens sagsportal, jf. retsplejelovens § 153, stk. 1, er A S.R.O.

ikke undtaget fra at anvende sagsportalen, jf. retsplejelovens § 148 a, stk. 4. Der er således ikke krav om, at meddelelsen skal forkyndes for A.S.R.O. for at tillægge den manglende indlevering af processkriftet udeblivelsesvirkning.«

Selvom forløb som det her beskrevne nok trods alt er relativt sjældne, er det ikke en uinteressant præmis. Tværtimod. Det er en generelt formuleret præmis, der rent sprogligt synes at gælde for enhver sag, hvori der optræder en udenlandsk part – og som i så fald får praktisk betydning i enhver situation, hvor den pågældende part ikke er repræsenteret af en dansk advokat.

Netop fordi valget af kommunikationsform er underlagt rettens skøn, bør man dog for nu være forsigtig med at udlægge præjudikatet for bredt. Det samlede narratio tegner et billede af en part, som i betydelig grad selv var skyld i, at retten ikke havde nogen egnet måde at træffe selskabet, og når der så samtidig undervejs havde været en advokat på, som i forbindelse med sin udtræden kunne have afklaret den fremtidige kommunikation, så kan man ikke fortænke landsretten i at mene, at det ikke var rettens problem.

2.1.2. U 2025.3985 Ø (TfK 2025.327) – forenklet digital forkyndelse

Sagen er en straffesag, men det bør ikke skræmme læseren væk. For det egentlige spørgsmål var, om der var sket forkyndelse (for den udeblevne tiltalte), og her er reglerne fælles for de civile og strafferetlige sager.

Den relevante regel var retsplejelovens § 155, stk. 1, nr. 3, om digital forenklet forkyndelse, og argumentet fra tiltalte var – helt kort – at han i en længere periode havde været udrejst til Somalia og derfor ikke havde haft adgang til e-Boks.

Heroverfor stod i den konkrete sag, at tiltalte ifølge sagens oplysninger – bortset fra kortere perioder i Sverige – havde været bosat i Danmark i en længere årrække. Han havde endvidere i ca. et halvt år forud for forkyndelsen været tilmeldt en folkeregisteradresse i Danmark. Forkyndelsen var sendt til tiltaltes E-Boks, og meddelelsen var åbnet samme dag. Der var derfor sket digital forkyndelse.

(Forenklet digital forkyndelse kan som bekendt alene ske for personer, der ikke er omfattet af retsplejelovens § 158, dvs. som ikke har kendt bopæl eller opholdssted i udlandet. Den bestemmelse blev – som jeg læser afgørelsen – i U 2022.422 V fortolket til at betyde, at det afgørende var, om det var kendt at/i hvilket land, den pågældende havde ophold. En bedre læsning er, at den faktiske adresse skal være kendt, jf. U 2024.1351 V. I årets afgørelse var der ingen problemer med reglen, da borgeren ikke havde været udrejst fra Danmark. Se om rejsesituationerne også U 2024.4016 H om telefonforkyndelse, der er undergivet samme begrænsninger).

2.1.3. U 2026.168 V – om forkyndelse i statstidende

Den tredje sag handler om netop det tema, der fik en parentetisk eftersætning ovenfor. Landsretten fandt således, at betingelserne for forkyndelse i Statstidende,

jf. retsplejelovens § 159, stk. 1, var opfyldt i en sag, hvor sagsøgte var udrejst efter at være blevet udvist ved dom, og hvor hans nuværende bopæl eller opholdssted ifølge politiet var ukendt.

Afgørelsen indeholder en ret specifik bemærkning til fortolkningen af § 159, stk. 1, som måske er foranlediget af byrettens kendelse (det er svært at læse ud af landsrettens kendelse, der ikke gengiver byrettens begrundelse).

Det følger således af retsplejelovens § 159, stk. 1, at forkyndelse i Statstidende kan ske, når »den pågældendes bopæl eller opholdssted eller hans arbejdssted her i landet ikke kan oplyses«, hvilket kunne forlede en til at overveje, om »her i landet« knytter sig til både bopæl, opholdssted og arbejdssted med den virkning, at vedkommende skal have en (ukendt) bopæl eller adresse i Danmark, eller om formuleringen kun knytter sig til arbejdsstedet.

Den blotte læsning af ordlyden peger på det sidste (brugen af ordet eller mellem bopæl og opholdssted og inden sætningsleddet med arbejdssted indikerer, at der ikke er tale om en opremsning), hvilket understøttes af den praktiske overvejelse, at formålet med et kendt arbejdssted er at kunne lave stævningsmandsforkyndelse (hvilket kræver et arbejdssted i Danmark), mens bopæl og opholdssted også kan bruges til brevforkyndelse. Og det var da også, hvad landsretten anførte som led i afgørelsen af, at der kunne ske forkyndelse i Statstidende for en udrejst borger.

(Den modsatte læsning ville da også omgøre samtlige de afgørelser, der er nævnt i omtalen af U 2025.3985 Ø ovenfor).

2.2. Lovligt forfald

Når en part, et vidne eller en advokat udebliver fra en »sanktioneret frist«, opstår som bekendt spørgsmålet, om det skyldtes lovligt forfald. Det er tilfældet, hvis sygdom eller lignende konkret forhindrede vedkommende i at »dukke op«.

Netop spørgsmålet om lovligt forfald er jævnligt oppe, både i trykt praksis og i den juridiske litteratur, og det opstår givetvis endnu oftere i »den virkelige verden«.

Blandt de spørgsmål, der ofte opstår, er, hvilke krav retterne kan stille til partens, vidnets eller en advokats *dokumentation* for den indtrådte hindring, og da de to afgørelser i dette afsnit handler om netop dette tema, kan jeg igen i år gengive de overordnede linjer, der ikke har ændret sig siden jeg sidst skrev en almanak.

Retsstillingen er på dette område ret klar og velbelyst, jf. først og fremmest gennemgangene i U 2001 B s. 322 og U 2020 B s. 1.

Normalt forudsættes dokumentation for et påberåbt sygeforløb i form af en lægeerklæring. Denne skal udfærdiges på baggrund af en fysisk konsultation (jf. U 2016.132 Ø, U 2015.2944 H, U 2020.48 Ø og U 2020.1349 V), men må i denne sam-

menhæng gerne alene tage udgangspunkt i pågældendes egen symptombeskrivelse (U 2019.492 H).

Selve undersøgelsen må gerne være foretaget »på bagkant« (jf. U 2011.3374/1 H), men der skal nok være en vis tidsmæssig sammenhæng.

Erklæringen skal både beskrive sygdommen og dens betydning for vedkommandes fremmøde (U 2020.1503 V/FM 2020.82) – og det skal ske ret konkret, hvad årets sag også viser.

Gør den det, lægges erklæringen almindeligvis til grund, medmindre sagens hidtidige forløb eller andre faktiske oplysninger giver grund til at betvivle rigtigheden af den påberåbte hindring (jf. som eksempel U 2021.2637 Ø).

2.2.1. FM 2025.45 – om dokumentation for lovligt forfald

Årets første afgørelse var af den strenge slags.

Under en udsættelsessag oplyste lejers advokat, at lejer på grund af en psykisk svær belastningsreaktion ikke kunne møde de næste 3 måneder. Til støtte herfor fremlagdes en lægeerklæring, som hverken efter fogedretten eller landsrettens opfattelse udgjorde tilstrækkelig dokumentation:

»Efter indholdet af lægeerklæringen, herunder særligt den kortfattede beskrivelse af sygdommen og de følger af sygdommen, der konkret forhindrer patienten i at møde i retten, og at den i øvrigt ikke er udarbejdet af en speciallæge i psykiatri, finder landsretten, at L ikke har dokumenteret lovligt forfald til retsmødet den 16. december 2024.«

Man kan få den tanke, at afgørelsen også til dels har været båret af, at begge instanser fandt selve udsættelsen af lederen (klart) berettiget, og at den underliggende tvist har influeret på vurderingen af, at den påberåbte forfaldsgrund var helt eller delvist opfundet til lejligheden. Det ville i hvert fald forklare, hvorfor landsretten under supplerende oplysninger både omtaler lægeerklæringen og det forhold, at der i den mellemliggende periode var tilkommet yderligere 10 støjklager fra naboer.

2.2.2. FM 2025.69 – ikke dokumenteret lovligt forfald

Også årets anden sag om lovligt forfald opstod i skifteprocessen – men her kan vurderingen ingenlunde betegnes som streng.

Forud for et møde til behandling af en konkursbegæring fremsendte selskabets direktør en lægeerklæring, hvoraf fremgik, at han var syg og ikke kunne møde samme dag. Så kunne man jo tro, at mødet ville blive udsat, men de nærmere omstændigheder omkring erklæringen førte til det modsatte resultat.

Det fremgik således af lægeerklæringen, at direktøren ikke var blevet tilset, og at lægens vurdering alene var baseret på telefonisk modtagne oplysninger.

Det ville normalt i sig selv være nok til at anse erklæringen for utilstrækkelig, og i den konkrete sag kan der næppe have været stor tvivl. Det fremgår nemlig også, at samme direktør under et tidligere skifteretsmøde vedrørende et andet selskab havde meldt sig syg med kort varsel, og at sygemeldingen i den konkrete sag kom efter, at skifteretten havde afvist en anmodning om at udsætte mødet (som ikke var begrundet i sygdom).

2.3. Vurderingen af udeblivelse og præklusion

Er det konstateret, at en frist kan sanktioneres, og at advokaten/parten ikke har lovligt forfald, skal retten endeligt vurdere, om overskridelsen konkret bør sanktioneres.

Vurderingen er altid konkret, men vil man have en rettesnor, kan man med fordel skele til U 2023.1534 V og U 2023.4753 Ø, der i stort set enslydende præmisser formåede at sammenfatte begrundelsen for ikke at tillægge en udeblivelse virkning:

»Der var tale om en *begrundet anmodning* vedrørende en *kort udsættelse* af fristen, og det må antages, at fristoverskridelsen *hverken har forsinket sagens behandling eller har haft betydning for modparternes muligheder for at varetage deres interesser under sagen*.

Herefter og under hensyn til det oplyste om *baggrunden for overskridelsen* [sygdom] af fristen finder landsretten efter en samlet vurdering, at overskridelsen af fristen ikke skal tillægges udeblivelsesvirkning«.

Det citerede peger imod det udgangspunkt, som for både advokater og dommere er værd at have med. Selvom en frist kan sanktioneres, er det ikke en automatik – udeblivelsesvirkningen bør i mange sammenhænge reserveres til tilfælde, hvor udeblivelsen er bebrejdesværdig og/eller har betydning for sagen.

I årets enlige sag, **U 2025.4463 V** (2.3.1.) var begge momenter til stede, og sagsøgers manglende indlevering af ekstrakt fik derfor konsekvenser.

Afgørelsen kan lægges i bunke med U 2002.131 H U 2014.789 H, U 2018.428 Ø og (måske navnlig) U 2023.459 Ø.

2.3.1. U 2025.4463 V – udeblivelse med ekstrakt

Byretten havde ca. 1 år inden sagens hovedforhandling fastsat, at sagsøger skulle indlevere ekstrakt senest en uge, inden sagen, der var berammet til 2 dage, skulle hovedforhandles.

Om eftermiddagen på fristdagen oplyste advokaten, at han var forsinket, og retten fastsatte derfor – dagen efter – en frist til samme dag for parternes bemærkninger til udeblivelsesvirkninger samt til advokatens redegørelse for forsinkelsens årsager.

Advokaten gav herefter et noget forplumret svar: Der havde været problemer med at fremsøge materiale; med at downloade materiale fra sagsportalen og med lagring i det af advokaten anvendte program.

Fra sagsøgtes advokat var historien lidt en anden. Hun havde mere end en uge inden fristen spurgt, hvornår hun kunne forvente at modtage ekstrakten til supplerende indstregninger uden at få svar og havde først på fristdagen kl. 16.27 fået et udkast.

Endelig havde sagsøgers advokat efter eget udsagn påbegyndt upload af ekstrakt sent på eftermiddagen dagen efter fristen men havde først dagen efter over middag endeligt uploadet den.

Landsretten fandt efter en samlet vurdering af dette forløb, at det havde været berettiget, at byretten tillagde udeblivelsen virkning.

2.4. Øvrige spørgsmål

2.4.1. U 2026.588 Ø – udeblivelsesdom efter inddragelse af medsagsøgt

Vi slutter kapitlet med en sag om en speciel problemstilling – og med et resultat, som efter givelsen i resumeet måske kunne være nuanceret anderledes.

Sagen var oprindeligt anlagt mod et interessentskab og vedrørte betaling for udført arbejde. Da interessentskabet udeblev, afsagde byretten udeblivelsesdom. Denne blev på interessentskabets anmodning genoptaget, hvorefter sagsøger fik lov til at inddrage de to interessenter i sagen. Ved hovedforhandlingen af genoptagelsessagen udeblev alle de sagsøgte, og byretten afsagde herefter ny udeblivelsesdom.

Sagen for landsretten opstod, da interessentskabet og interessenterne ankede under påberåbelse af sagsbehandlingsfejl, idet byretten ikke burde have afsagt udeblivelsesdom, men i stedet burde have ladet den første udeblivelsesdom mod interessentskabet stå ved magt, jf. retsplejelovens § 367, stk. 2.

(Denne lidt kontraintuitive anke gætter jeg på skal ses som udtryk for, at interessenterne kunne leve med en dom mod *interessentskabet*, hvis det fik dem personligt af kroget. Rationalet er i så fald fejlbehæftet. Dels vil interessenterne – materielt – ultimativt komme til at hæfte, dels vil en dom mod interessentskabet ikke afskære en dom mod interessenterne. Hvis interessenterne havde ret, ville byrets-sagen kun have afgjort en retstvist mellem sagsøger og interessentskabet. Afgørelsen heraf ville ikke have retskraft over for interessenterne, og sagsøger ville herefter kunne anlægge særskilt sag mod disse...)

Landsretten fandt ikke, at der var begået fejl, og afviste derfor ankesagen.

Mit eget umiddelbare take var (og er stadig), at der blev begået en fejl.

Der kan i sager mod flere parter afsiges udeblivelsesdom mod nogle – men ikke alle – parter. Efter samme logik må der i sager mod flere parter kunne afsiges afgørelse efter retsplejelovens § 367, stk. 2, mod nogle – men ikke alle parter. Og jeg er grundlæggende enig med interessenterne i, at dette var den rigtige reaktion over for interessentskabet. I så fald ville det være udtryk for en bedre »orden i skuffedariet«, hvis byretten havde truffet bestemmelse om, at den første udeblivelsesdom stod ved magt over for interessentskabet, og *samtidig* havde afsagt udeblivelsesdom mod interessenterne personligt.

Det ville på bundlinjen nok have ført omtrent samme sted hen, men det virker processuelt mere stringent.

Kapitel 8

Genoptagelse

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Er man som sagsøgte udeblevet, er der ofte håb alligevel. Udeblivelsesdomme kan genoptages. Det har man som sagsøgte retskrav på, hvis man ellers er hurtigt nok ude, jf. retsplejelovens § 367. Men som praktisk udgangspunkt kun én gang.

Udebliver sagsøgte på ny under genoptagelsen, er retsvirkningen afvisning efter § 367, stk. 2, med den virkning, af den oprindelige udeblivelsesdom står ved magt, og så er chancen for genoptagelse efter § 367, stk. 1, 1. pkt. forpasset (... i hvert fald i praksis. Teoretisk kan man vel godt inden for 4 ugers-fristen nå at få en genoptagelse, udeblive på ny, og så bede om genoptagelse af den oprindelige dom. Så hurtigt går det bare ikke i virkeligheden).

(Her kan man så lave en henvisning i marginen til i kapitel 8 omtalte dom af 22. oktober 2025 fra Østre Landsret om håndteringen af den situation, at der i en sag med flere parter er nogle, som er udeblevet én gang, og nogle som er udeblevet to gange).

Skal man i disse tilfælde have genoptaget sagen (på ny), er den formelle hjemmel § 367, stk. 1, 2. pkt. om ekstraordinær genoptagelse (og selv her er der frister, nemlig et år. Man kan altså ende i en situation, hvor der end ikke er hjemmel til en sådan genoptagelse).

I år fik vi intet nyt om, hvornår der skal ske genoptagelse, men vi fik en lidt sjov sag om, hvad *genoptagelsen betyder for en eventuel tvangsfuldbyrdelse*. Det er **FM 2024.130**, som følger straks nedenfor (2.1.1.).

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1.1. FM 2024.130 – (ikke) tvangsfuldbyrdelse af genoptaget udeblivelsesdom

En udeblivelsesdom var genoptaget (med sikkerhedsstillelse) på sagsøgtes begæring, hvorefter sagen var *hævet* og sendt til et forbrugerankenævn.

(Reglerne herom findes i retsplejelovens § 361, der som udgangspunkt giver forbrugeret et retskrav på, at en af den erhvervsdrivende anlagt sag hæves, når tvisten kan behandles af et godkendt privat tvistløsningsorgan. Se om frister og om rettens vejledningspligt § 361, stk. 2 og 3. Værd at nævne i denne sammenhæng er det, at

det af § 361, stk. 4, fremgår, at en retssag, der anlægges efter nævnsbehandlingen er afsluttet, anses for anlagt på datoen for den første stævning i relation til frister og beregning af procesrente. Bestemmelsen udtrykker det grundprincip, at der er tale om en samlet/sammenhængende behandling af sagen, hvor klagenævnshandling udgør et trin (en »0. instans«) i den samlede retssag).

Efter sagen var hævet, traf byretten afgørelse om, at den stillede sikkerhed skulle *udbetales til sagsøgeren* (det fremhæver jeg, fordi det undrer mig noget. Jeg læser landsrettens afgørelse derhen, at denne afgørelse var forkert).

Herefter indledte sagsøgeren tvangsfuldbyrdelse af den oprindelige udeblivelsesdom, hvilket gav anledning til nogle ret interessante præmisser om prøvelsens genstand.

Byretten havde nemlig i forbindelse med afgørelsen om at udbetale sikkerhedsstillelsen (indirekte) forholdt sig til *retskraften* af den oprindelige udeblivelsesdom – og det gav fogedretten en udfordring (ikke mindst fordi fogedretten ret klart *ikke* mente, at udeblivelsesdommen burde fuldbyrdes).

Som bekendt kan fogedretten ikke tage stilling til indsigelser mod rigtigheden af domme og kendelser, jf. retsplejelovens § 501, stk. 2.

Fogedretten fandt en vej uden om denne begrænsning med følgende rationale: »Spørgsmålet om udeblivelsesdommen var ikke i sig selv genstand for påkendelse ved afgørelsen. Den omstændighed, at den pågældende dommer ved sin begrundelse indirekte har taget stilling til spørgsmålet om retskraft, kan ikke føre til, at fogedretten er afskåret fra at prøve samme spørgsmål ...«

Præmisserne er ikke uden merit, men rigtigheden må vel afhænge af, om byrettens *indirekte stillingtagen var nødvendig* for afgørelsen af spørgsmålet om sikkerhedsstillelse – for så må hovedreglen være, at dommen også har retskraft for denne stillingtagen. Eller om byrettens stillingtagen var en konsekvens af de valgte præmisser – således at der reelt var tale om et obiter dictum, der som bekendt ikke har retskraft (se udtrykkeligt U 2021.766 H).

Uanset hvad, kan jeg godt forstå fogedrettens ønske om at prøve spørgsmålet – for det virker intuitivt forkert at tvangsfuldbyrde en udeblivelsesdom, når sagen er genoptaget og (reelt) fortsat verserer ved et godkendt ankenævn.

Også fogedrettens vurdering af retskraftsspørgsmålet tåler gengivelse (man sidder med indtryk af, at der er gjort en betydelig indsats ved udformning af kendelsen):

»S anmodede Retten i Viborg om genoptagelse af sagen den 28. maj 2021, hvilket er inden 4 uger efter afsigelsen af udeblivelsesdommen. Anmodningen havde derfor efter retsplejelovens § 367, stk. 1, 4. pkt., samme opsættende virkning som anke, jf. retsplejelovens § 480, hvorfor udeblivelsesdommen aldrig har været eksigibel.«

Det er en flot begrundelse, og den virker intuitivt også rigtig. Jeg ville alligevel selv være gået en anden vej – nemlig via den ovenfor nævnte regel i § 361, stk. 4, der peger på, at sagens oversendelse til et godkendt tvisteløsningsnævn ikke afslutter sagen (samme argument fremførte sagsøgte). Reglen *ligestiller i processuel henseende* nævnsbehandlingen med domstolsbehandling, og ingen ville jo være i tvivl om, at der ikke kunne ske fuldbyrdelse, mens den genoptagne sag blev behandlet i byretten.

Alligevel synes jeg, at fogedrettens begrundelse er både stringent og god. Og så er den »bredere« end den begrundelse, jeg foreslår. Den forklarer nemlig, *hvorfor* der (heller) ikke kan ske fuldbyrdelse under behandlingen af den genoptagne sag. Den mangler blot at forklare, hvorfor dette *stadig* gælder, når nu genoptagelsen er hævet (og den rigtige begrundelse er derfor måske en kombination af de to).

For landsretten var spørgsmålet et lidt andet, fordi sagen i mellemtiden havde udviklet sig. Det pågældende tvisteløsningsnævn havde nemlig afvist sagen – men sagsøger havde *ikke* anlagt sagen på ny.

Landsretten fandt, at der »allerede af denne grund« ikke var et fundament.

(Hvad der nærmere ligger heri, synes jeg ikke, er helt ligetil. Som minimum må det vel indebære, at man i landsretten var enig med fogedretten i, at en rettidigt genoptaget udeblivelsesdom ikke kan fuldbyrdes, men vel også, at rettens afgørelse om at hæve sagen i medfør af § 361, stk. 4, ikke er det samme som en afvisning af genoptagelsen, idet sidstnævnte jo medfører, at den oprindelige udeblivelsesdom står ved magt.).

Kapitel 9

Anke- og kærebegrænsninger

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Med indførelsen af retsplejelovens § 389 a og § 368 a er emnet »anke- og kærebegrænsninger« blevet et hovedtema i retsplejen, hvad udgivelsen af en fremstilling udelukkende om dette emne – »Appeltilladelser« i første udgave fra 2016 og anden udgave fra december 2024 – vidner om. (Der fandtes naturligvis også tidligere en righoldig praksis om et væld af bestemmelser; men de to brede appelbegræsningsregler har om noget sat emnet i fokus).

Det er derfor ingen overraskelse, at jeg igen i år kan indlede kapitlet med at konstatere, at året har budt på ganske mange afgørelser om appelbegræsningsreglerne. De dækker samtidig næsten hele paletten af emner, som relaterer sig til denne brede overskrift.

I lighed med tidligere år er kapitlet indrettet sådan, at jeg starter med nogle tværgående spørgsmål. Det drejer sig i år om sagerne vedrørende møderet (2.1.), sagerne om »valget mellem anke eller kære« (2.2.) og sagerne om kontrakære og -anke (2.3.).

Vil man nøjes med highlightsene herfra, er det vel reelt kun **U 2025.2861 H**, der er obligatorisk at notere sig. Her fandt Højesteret – på et i mine øjne meget spinkelt grundlag – at en ankestævning var indleveret af parten selv, og så var advokatens manglende møderet uden betydning. Det var i sagen nok, at partens navn stod nederst på ankestævningen (ved siden af advokatens), og dermed har vi fået en let anvendelig løsning for alle advokater, der mangler møderet (og som på grund af tidspres eller lignende ikke kan nå at gennemføre et advokatskifte).

De mange sager om anke eller kære er alle det jeg plejer at kalde »business as usual«, altså hverken skelsættende eller væsentlige bidrag til praksisudviklingen, men trods alt pænt placeret inden for rammerne af den hidtidige praksis, og det samme er årets enlige afgørelse om kontrakære.

Herfra skal vi videre til de enkelte appelbegræsningsregler, der behandles (stort set) i den rækkefølge, de er skrevet ind i retsplejeloven.

Året bød på flere spændende præjudikater om retsplejelovens § 368, stk. 1 (2.4.). Vigtigst er nok **U 2025.3742 H** (ændrer **U 2024.2851 V**) om reglens anvendelse i private straffesager. Herudover blev det ved **U 2025.1601 Ø** entydigt slået fast, at i sager med flere parter (subjektiv kumulation), skal beregningen af sagens værdi ske i forhold til hver af de appelindstævnte.

Sagerne om § 368, stk. 4 (2.5.) er næsten alle konkrete, men vi lærte som noget nyt, at reglen ikke gælder på skifteretlige afgørelser, jf. **U 2025.3394 H**.

Herefter følger afsnittet om § 368 a (2.6.) om udsigtsløse anker (jeg har tidligere brugt betegnelsen »åbenbart grundløse«, men tager i årets Almanak den terminologiske konsekvens af, at landsretterne i min optik har sat standarden noget lavere).

De sager har jeg gennem årene skrevet meget, og også meget kritisk om. Det kunne jeg også gøre i år, hvor vi med ikke færre end 16 (!) trykte afgørelser – hvoraf 15 (!!!) stammer fra Østre Landsret – har fået rigeligt at diskutere. Imidlertid arbejder jeg med en god kollega på en klassisk artikel om emnet, og jeg vil derfor gemme mit skyts.

Den samme overflod var der ikke i 2025 på sager om § 389 (2.7.). Faktisk kom der kun én. Jeg har imidlertid fundet grund til at tage to afgørelser om § 584 a (beløbsbegrænsning på kære af sagsomkostninger i fagedprocessen) med, og navnlig **U 2025.1988 H** om kære af afgørelser efter § 320 vil jeg anbefale, at man læser. Som det fremgår i analysen, giver den anledning til at overveje rigtigheden af **U 2023.3526 Ø**.

Det blev dernæst til en håndfuld sager om § 389 a (2.8.), men også her er det tilstrækkeligt at omtale en enkelt. Det er **U 2025.2320 H**, der på baggrund af en konkret fortolkning af retsplejelovens § 393, stk. 2, nr. 2 fastslår, at karebegrænsningsreglen i § 389 a *ikke gælder* for journalisters kære efter § 393.

Og så skal jeg måske, med tanke på **U 2025.2833 Ø**, hvor det gik galt for advokaten, lige gentage, hvad jeg skrev sidste år. Husk nu, at bestemmelsen (nu) også gælder kendelser truffet under en sag om isoleret bevisoptagelse.

Det sidste tematiske afsnit er nyt i år. Det handler om § 388 (2.9.), og det er måske det vigtigste at læse. Som skrevet i den lidt længere omtale i afsnittets indledning, er det en regel, som mange advokater formentlig end ikke vidste eksisterede (hånden på hjertet; før **U 2024.3920 Ø** kendte jeg den heller ikke selv...), men som kan få stor praktisk betydning.

Derfor er det værd at notere, at Højesteret i **U 2025.1359 H** har fastlagt den fortolkning, at det *altid er nødvendigt at anmode retten om at behandle en hjemvist sag inden for den i bestemmelsen fastsatte frist på 4 uger*.

Den anden afgørelse i afsnittet kan læses som et eksempel på risikoen ved ikke at give en formel meddelelse. Den er også streng, og som jeg skriver i omtalen er den tilladt indbragt for Højesteret. Jeg forudser derfor, at vi også næste år får en overskrift om § 388 (og til den tid har vi alle lært den at kende).

Og så kom vi vist igennem kapitlets egentlige highlights. Dem var der, det samlede antal afgørelser taget i betragtning, faktisk overskueligt få af. Var man opdateret ved årets indgang, er det derfor overkommeligt også at være det ved årets udgang.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Møderet

At få sit (L), og endnu bedre sit (H), er noget, mange advokater går op i. Det har både status og praktisk betydning, om man kan procedere sager ved de højere instanser.

I almindelighed er det en ordning, der er let at administrere. Man må møde ved den domstol, man har møderet ved – og man må på samme måde appellere til den ret, man har møderet til (se om kære U 2019.510 H).

(At advokaten har en proceduretilladelse er uden betydning, jf. f.eks. FM 2023.179. Ved Østre Landsret gælder derimod tilsyneladende den modifikation, at en advokat uden møderet må anke, hvis vedkommende samtidig anmelder sagen som sin prøvesag, og landsretten umiddelbart vurderer sagen egnet, jf. U 2024.1608 Ø.)

I praksis har problemerne navnlig relateret sig til selve appelskridtet, og altså til kravet om, at advokaten, der anker eller kærer til (i praksis) landsretten, er berettiget hertil. Det skulle man umiddelbart mene var et nemt spørgsmål at besvare. Det er det også, hvis man ved, *hvilken advokat, der konkret har anket* – og netop det spørgsmål har reelt været tvistepunkt i de trods alt ganske mange sager, vi drypvist har fået gennem de sidste 3-4 år. For når den advokat, der står registreret på sagen ikke har møderet, må der findes en anden advokat (eller parten må selv i sving), og det kan tilsyneladende gøres på mange mere eller mindre kreative måder.

Vurderingen vanskeliggøres af, at der ved brug af sagsportalen genereres ganske mange dokumenter, og at de (tilsyneladende) i praksis sagtens kan indeholde vidt forskellige oplysninger. Det drejer sig navnlig om:

- Den automatiske ankestævning, der indeholder en rubrik med angivelse af partens repræsentant. Her vil den advokat, som repræsenterede parten i forudgående instans fremgå, idet kun parten kan ændre repræsentationsforhold på portalen.
- Sagens metadata, hvoraf kan læses, hvilken bruger der har oprettet og uploadet ankestævningen.
- Den egentlige ankestævning, som typisk uploades som et processkrift af typen »suppl. sagsoplysninger«

Hvilke dele, der tages i betragtning eller ikke, ved vurderingen af om et processkridt er taget af en advokat med møderet, er der efterhånden en del praksis om.

Det vigtigste præjudikat er i min optik U 2020.1746 H, hvori Højesteret helt overordnet fastslog, at det grundlæggende krav er, at ankestævningen *hidrører* fra en mødeberettiget advokat. Hertil kræves med Højesterets ord, »at den mødeberettigede advokat har formuleret eller godkendt indholdet af ankestævningen eller det supplerende processkrift«. I tvivlstilfælde må det være dette kriterium, der er afgørende.

I U 2019.1532 Ø – der er afgjort før 2020-præjudikatet men flugter fint hermed – er det lagt til grund, at kravet er opfyldt, hvis den supplerende ankestævning fremstod som indgivet af en advokat med møderet. Sådan må det nødvendigvis være.

Selv har jeg gættet på, at det også vil være tilstrækkeligt, hvis selve ankestævningen på sagsportalen er oprettet og uploadet af en advokat med møderet (hvilket navnlig er relevant, når der ikke uploades en supplerende ankestævning). Det samme må gælde, hvis ankestævningen er oprettet og uploadet af en sekretær eller fuldmægtig på vegne af en mødeberettiget advokat (sml. FM 2022.150, hvor der konkret ikke forelå en sådan instruks).

Jeg har tidligere også gættet på, at det vil være tilstrækkeligt, hvis stævningen er indleveret efter instruks fra en mødeberettiget advokat. Det vil i praksis være forbundet med vanskeligheder at dokumentere, men navnlig efter årets afgørelser (jf. nedenfor) føler jeg mig ret sikker på den konklusion også. Det er samtidig ikke uforeneligt hermed, at Østre Landsret i U 2021.4019 Ø afviste en ankestævning i en situation, hvor anken blev indleveret *i henhold til aftale med en mødeberettiget advokat*, der var ansat ved et andet firma end den advokat, der indleverede anken, og som oplyste at han ville overtage sagen i anken.

Det ligger endeligt fast, at alt hvad der sker *efter ankefristens udløb*, er uden betydning (se U 2019.510 H og særligt tydeligt FM 2022.129), og vil en advokat med møderet »redde« en ankesag, som er iværksat af en advokat uden de rette credentials, må advokaten derfor reagere hurtigt.

Sådan så rammen altså – mere eller mindre – ud, ved årets start. Og havde man på den baggrund bedt mig om at træffe afgørelse på baggrund af det sagsforløb, der lå til prøvelse i den anden af årets sager ved Højesteret, ville jeg derfor være nået frem til, at anken skulle afvises.

Det gjorde Højesteret imidlertid ikke i **U 2025.2861 H** (2.1.2.), der strækker fortolkningen af, hvem der har indgivet ankestævningen (meget) langt i en sag, hvor appellanten pludselig havde en interesse i *selv at stå som afsender* (fordi advokaten ikke havde møderet).

Inden vi når til den sag, har jeg en kort omtale af **U 2025.1932 H** (2.1.1.) om det mere klassiske »advokatskifte«, der hjælper med at afklare *(form-)kravene til en mødebe-*

rettiget advokats tiltrædelse af en allerede indleveret anke. Den siger helt kort – men vigtigt – at den indtrædende advokat skal bekræfte (tiltræde) ankestævningen på *portalen*.

2.1.1. *U 2025.1932 H – om møderet (brug af portalen ved advokatskifte)*

I sagen var ankestævning indleveret af en advokat uden møderet, og så skal der jo normalt ske afvisning.

Landsretten blev i den konkrete sag – inden ankefristens udløb – af egen drift opmærksom på den manglende møderet og rettede i den forbindelse henvendelse til den ankende advokat med anmodning om, at denne fik en advokat (L) til at »tiltræde« stævningen.

Anmodningen blev 3 dage senere – og stadig inden udløbet af ankefristen – opfyldt ved en *mailhenvendelse* fra en advokat med møderet, der udtrykkeligt tiltrådte anken og samtidig anmodede om at blive registreret på sagsportalen. Dagen efter blev advokaten oprettet på sagen, og kort efter blev mailtråden, inklusive en mailbekræftelse fra landsretten af mailens tilstrækkelighed, journaliseret på sagen.

Indstævnte påstod herefter afvisning med det (ikke helt urimelige) synspunkt, at advokaten jo ikke havde tiltrådt ankestævning på *sagsportalen*, jf. retsplejelovens § 148 a.

At sagen ikke blev afvist, er i min verden ikke overraskende. Sagen var jo *inden ankefristens udløb* anket af en advokat med møderet for landsretten, der godt nok havde kommunikeret på e-mail, men dette i en situation, hvor han ikke kunne gøre andet (han var jo ikke oprettet), og hvor landsretten efterfølgende havde givet ham al mulig grund til at antage, at mailkorrespondancen var nok (hvis landsretten havde bedt om det, kunne han jo have (gen-)tiltrådt anken på sagsportalen, så snart han var oprettet herpå.

Den konkrete sag kunne ikke ende anderledes, men derfor er det alligevel interessant at læse Højesterets præmisser, der gør det klart, at den fulgte fremgangsmåden normalt ikke er tilstrækkelig:

»Det fremgår af retsplejelovens § 148 a, stk. 1, 2. pkt., at enhver skriftlig meddelelse om en sag skal ske via domstolenes sagsportal. Højesteret finder derfor, at advokat René Wøhler inden for perioden fra den 27. oktober 2023, hvor han fik adgang til sagen via sagsportalen, til ankefristens udløb den 30. oktober 2023 burde have tiltrådt ankestævningen via domstolenes sagsportal.«

At fremgangsmåden *konkret* var acceptabelt, skyldtes som beskrevet, at landsretten havde »godkendt« mailen – men hovedreglen er altså, at den tiltrædende advokat straks må give besked på portalen også.

2.1.2. U 2025.2861 H – om møderet (hvem har indleveret)

I årets anden sag var faktum ret simpelt, men afgørelsen gav alligevel anledning til en ganske lang analyse, som jeg i vidt omfang vil gentage. Jeg er nemlig stadig ikke helt solgt på, hvordan sagen faldt ud.

Sagsøger havde som tabende part anket byrettens dom til landsretten. I byretten var sagsøger repræsenteret af en advokat, som ikke havde møderet, og sagsøger havde ikke inden ankestævningens indlevering skiftet advokat.

Så skulle man jo tro, at sagen straks blev afvist. *Men...* Sagsøger mente selv at have indgivet ankestævningen (og altså ikke ved sin advokat) – og da man som selvmøder må møde i alle instanser, blev vurderingen af det argument centralt.

Til brug for vurderingen lå følgende oplysninger:

- På sagsportalen var registreret, at sagsøger var repræsenteret af en advokat
- I den automatisk genererede ankestævning på minretssag.dk var advokaten (derfor) anført som advokat for appellant
- I selve ankestævningen – dvs. dokumentet uploadet under dokumenttypen »Suppl. sagsoplysninger« - var advokaten ligeledes angivet som advokat
- I samme dokument var både advokaten og appellant anført som underskriver
- Efter ankefristens udløb oplyste advokaten i en meddelelse, at ankestævningen var indleveret af appellant selv

Med de oplysninger ville mit intuitive svar være, at sagen skulle afvises.

Indtil nu har vi godt nok primært haft sager, hvor spørgsmålet har været, *hvilken af flere advokater* man skulle anse ankestævningen for indgivet fra, og så skal man jo være lidt forsigtig med sine konklusioner, når det pludselig er parten selv, der mener at have anket. Men jeg ville alligevel have været tilbøjelig til at overføre rationalet fra »advokatskiftesagerne«, og altså navnlig Højesterets formulering fra U 2020.1746 H om, at den pågældende skulle have formuleret eller godkendt indholdet af ankestævningen, og Højesterets præjudikat fra U 2019.510 H (og flere senere landsretssager) om, at handlinger foretaget efter ankefristens udløb er uden betydning.

Skulle jeg anvende disse sætninger på årets sag ville jeg starte med at konstatere, at den *efterfølgende* oplysning om, at sagen var anket af parten selv, ikke i sig selv kunne være afgørende for sagens udfald (noget andet er så, at den naturligvis kan indgå i *vurderingen* af, om det faktisk var tilfældet).

Jeg ville dernæst konstatere, at den autogenerede ankestævning fremstod som afsendt af en advokat (uden møderet), og derfor vende mig mod det centrale spørgsmål; hvem var – reelt – afsender af ankestævningen uploadet under »supplerende sagsoplysninger).

Her ville jeg tage udgangspunkt i dokumentets egen angivelse af partsrepræsentationen, der i den konkrete sag var sålydende:

»Som advokat for:

B

(advokat C)

Påanker undertegnede herved til Østre Landsret den af Retten i Viborg afsagte dom, af 1. marts 2024 i sagen BS-9230/2022-VIB.«

(Og ja, der står faktisk Østre Landsret i dokumentet. Man kan få den tanke, at det er gået lidt hurtigt ved anvendelsen af en skabelon.)

Når en part er repræsenteret ved advokat, har det formodningen for sig, at advokaten er afsender af processuelle meddelelser og dokumenter. Dette forstærkes (bekræftes), når ankestævningen indledes med en sætning om, at anken indgives af den pågældende advokat på vegne af klienten – ligesom den vel i almindelighed forstærkes, hvis stævningen i øvrigt er oprettet på advokatens brevpapir eller på anden måde fremstår som udfærdiget af en advokat.

Jeg ville herefter konkludere, at angivelsen af appellants navn nederst på ankestævningen, *når det skete sammen med advokatens navn* og på en ankestævning med den ovenfor citerede indledning, ikke i sig selv udgjorde et bevis for, at ankestævningen »hidrørte« fra parten selv.

(Og så ville jeg i mit stille sind tænke, at en sådan retsstilling også var egnet til at undgå omgåelse, idet enhver advokat uden møderet ellers kunne anke ved blot at »påføre« klientens navn i en af advokaten udarbejdet ankestævning).

Sådan så Højesteret ikke på det:

»Højesteret finder, at der ved vurderingen heraf må lægges afgørende vægt på, at det af den ankestævning, som er indleveret i et dokument af dokumenttypen »Suppl. sagsoplysninger« med overskriften »ANKESTÆVNING«, fremgår, at B er afsender af ankestævningen. Det er således ikke kun advokat C som har underskrevet ankestævningen, men også B der som part i sagen er berettiget til at gå i rette for sig selv, jf. retsplejelovens § 259, stk. 1, og som dermed på egne vegne gyldigt kan indlevere ankestævningen til landsretten.«

Synes man sætningen er vidtgående, kan man i øvrigt med fordel læse afsnittet lige nedenfor i dommen. For her skriver Højesteret, at »der foreligger ikke oplysninger om, at B ikke skulle have godkendt ankestævningen«, og det er nok centralt for anvendelsen af præjudikatet.

Rationalet synes at være, at når både advokaten og parten har oplyst, at ankestævningen hidrører fra parten (og implicit at denne har godkendt det udkast, advokaten har skrevet), så er det nok rigtigt. Det var samtidig i den konkrete sag under-

støttet af underskriften, og da der ikke var holdepunkter for et andet resultat, måtte sagen admitteres.

2.2. At anke eller kære (og hvortil)

... er spørgsmålet (der som skrevet i flere tidligere udgaver af Almanakken bl.a. er søgt besvaret i to bidrag til »Retsplejelovens 100 år«; hhv. »Sagen optaget til afgørelse – men i hvilken form« og »Appel af delafgørelser«. Vil man vide noget om valget mellem anke eller kære, er det bedste sted at blive klogere i netop disse artikler).

Kan man nøjes med det korte svar, så er det, at kendelser kæres og domme ankes – medmindre retsplejeloven udtrykkeligt siger noget andet.

Det lidt længere svar er, at det både afhænger af, om sagen *rettelig burde være afgjort ved kendelse eller dom*, og om der i øvrigt er grundlag for at antage, at retten har *vejledt parten om en bestemt appelform*.

Netop dette tema har gennem årene udgjort tyngdepunktet under denne overskrift, men i år er afsnittet kendetegnet ved et bredere udvalg af afgørelser. Ingen af dem kan betegnes som nyskabende, men jeg vil alligevel kort sammenfatte de enkelte temaer.

De første to sager, **U 2025.3004 V** (2.2.1.) og **FM 2025.62** (2.2.2.), er begge variationer over den samme sætning: Et retsforlig er en aftale og kan derfor ikke appelleres, jf. udtrykkeligt retsplejelovens § 270, stk. 2, 1. pkt. (reglens 2. pkt. indeholder en snæver undtagelse, hvorefter indsigelser, der støttes på fejl ved rettens handlinger, gøres gældende ved kære).

Den næste sag, **FM 2024.162** (2.2.3.), illustrerer vigtigheden af at sende sit appelskrift (konkret et kæreskrift) til den rigtige ret – et problem der i praksis næppe er stort, da appel i sager behandlet på sagsportalen jo sker på portalen (og dermed automatisk på den rigtige domstol), sml. dog det meget særegne tilfælde i **FM 2020.268** (der var som følge af en afgørelse om henvisning oprettet to byretssager).

Herefter følger **U 2025.3394 H** (2.2.4.), der helt kort fastslår, at fordringsprøvelsessager ved Sø- og Handelsretten ikke kan ankes direkte til Højesteret.

Og endelig har vi som rosinen i pølseenden **FM 2025.46** (2.2.5.), der som den eneste af årets afgørelser handler om det, der ovenfor er beskrevet som afsnittets klassiske problem; at vælge det rigtige appelskridt.

2.2.1. *U 2025.3004 V – ingen kæreadgang efter »aftale«*

På et skiftemøde tilkendegav skifteretten, at man påtænkte at træffe afgørelse om at sætte kurator i besiddelse af skyldnerens private mailadresse.

Herefter *accepterede* skyldneren dette, og der blev således ikke (formelt) afsagt kendelse. Derfor kunne skyldneren ikke kære spørgsmålet. Det er helt efter bogen.

2.2.2. FM 2025.62 – *saglig kompetence i sag om gyldighed af retsforlig*

Som skrevet i indledningen er appel det rigtige retsmiddel, hvis parten (undtagelsesvist) gør gældende, at retten har begået (sagsbehandlings-)fejl i forbindelse med retsforliget.

I de sager, hvor bestemmelsen giver anledning til grundigere overvejelser, er der nok i praksis ofte tale om tilfælde, hvor en part (ofte en selvmøder) i sine anbringender ikke er skarp på, hvorpå indsigelsen mod forliget støttes. Modtager (lands-)retten en kære af denne art, må det først afklares, hvad kærrens genstand faktisk er.

I den her omtalte afgørelse havde lejer indgået retsforlig med en andelsboligforening om, at lejeren skulle give andelsboligforeningen adgang til lejemålet på et nærmere bestemt tidspunkt med henblik på udskiftning af døre og loftslem.

Lejer kærede dette forlig til landsretten (selve kæreskriftet er desværre – men nok af helt praktiske grunde – ikke gengivet i dommen), *der forstod sagen således*, at kæremålet »støttes på, at der er sket fejl ved fogedrettens handlinger i forbindelse med forligets indgåelse, idet hun følte sig presset til at indgå forliget, og at begrundelsen for forliget byggede på et svigagtigt forslag.«

Et kæremål med den anførte begrundelse må siges at falde i både 1. og 2. pkt., og sådan synes landsretten også at have behandlet det.

Landsretten fastslog således først, at der på baggrund af det oplyste om forløbet af fogedretsmødet ikke er grundlag for at fastslå, at der var sket fejl ved fogedrettens handlinger (altså en prøvelse af den del af sagen, som kunne appelleres)

Landsretten bemærkede dernæst (uden at forholde sig til spørgsmålet), at en eventuel indsigelse om forligets gyldighed (svigsindsigelsen...) ikke kan prøves ved kære.

2.2.3. FM 2024.162 – *om at kære til den rigtige (by-)ret*

Landsretten afviste et kæremål, idet kæreskriftet rettidigt var indleveret til (1) en forkert byret og (2) landsretten. Ingen overraskelse her.

Kære iværksættes ved indlevering af et kæreskrift til byretten – og det skal naturligvis være den byret, der har afsagt den påkærede afgørelse. Enhver anden handling har ingen retsvirkning, og hvis kæreskriftet først indgives på rette sted efter fristens udløb, er kæren for sen.

(At det gik så galt, skal i øvrigt ses i sammenhæng med, at det var en skiftesag. Den var derfor ikke på sagsportalen, og det var derfor muligt at fejladressere mailen.).

2.2.4. U 2025.3394 H – om anke til Højesteret i fordringsprøvelsessag ved Sø- og Handelsretten

Højesteret fastslog, at der ikke kan ankes direkte fra Sø- og Handelsretten til Højesteret i en fordringsprøvelsessag.

Afgørelsen beror på en fortolkning af konkurslovens § 252 og siger direkte kun noget om rækkevidden af denne bestemmelse: Den omfatter alle afgørelser, der træffes af Sø- og Handelsrettens skifteret.

2.2.5. FM 2025.46 – kæreskrift admitteret som ankestævning

Afsnittets sidste afgørelse er fra det familieretlige område. Det er værd at holde for øje, da der særligt på dette område er en tendens til i højere grad at se igennem fingrene med (advokat-)fejl i forbindelse med appel, jf. fra i år U 2025.2422 Ø, der er omtalt i kapitel 10 om oprejsningsbevillinger.

Afgørelsen er alligevel værd at læse, fordi den vedrører et typisk problem, og fordi løsningen kan betegnes som en typeløsning.

Det ligger nemlig efter min opfattelse nogenlunde fast, at et forkert appelskridt, der *opfylder både de tidsmæssige og indholdsmæssige krav* til det korrekte appelskridt, almindeligvis skal admitteres (der er så reelt blot tale om en fejlnavngivning).

Det er for så vidt angår anke, hvor man burde have kæret, fastslået ved U 2021.4122 H. Det omvendte tilfælde var til pådømmelse ved Højesteret i U 2015.910 H, der ikke admitterede appelsagen – men som skrevet i mange tidligere Almanakker må det nok ses som reaktion på partens forsøg på omgåelse. Den ledende dom for denne typesituation er i stedet U 2006.958 Ø (der nævnes i den redaktionelle note til 2021-afgørelsen).

I år fik vi så endnu et eksempel fra landsretterne på det, jeg vil tillade mig at kalde hovedreglen. Den ene ægtefælle kærede i en situation, hvor der skulle have været anket. Kæreskriftet var – oplagt, da fristen er kortere – rettidig, og da det samtidig havde et indhold, som levede op til kravene i retsplejelovens § 373, admitterede landsretten sagen som en ankesag.

2.3. Kontrakære og kontraanke

2.3.1. FM 2025.77 – om kontrakære (og om sagens værdi til brug for sagsomkostninger ved tvist om løbende ydelser)

En sag om kontrakære, hvor Østre Landsret 1:1 fulgte linjen fra U 2021.1632 H, der da også citeres: Hvis man som indkæret vil nedlægge selvstændig påstand under kæresagen, skal man *særskilt kontrakære*, hvilket *skal ske på underinstansens sag* (og ved brug af de rigtige knapper).

Landsretten afviste med den begrundelse en påstand fra indkærede under et omkostningskæremål og stod herefter tilbage med kærendes påstand om, at de tilkendte omkostninger skulle nedsættes.

Sagen er interessant af en anden grund også. Nemlig i forhold til selve afgørelsen af det omkostningsspørgsmål, der var genstand for kære. Da der er tale om et særskilt spørgsmål og en særskilt afgørelse, har jeg i Almanakken udskilt denne del, og vi skal derfor *genbesøge* afgørelsen i kapitel 13.

2.4. Retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt.

Selvom det blev til fire afgørelser om retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt. (beløbsgrænsen), så er det ikke en regel, der indbyder til en generel redegørelse. Det er derimod i år på sin plads at fremhæve i hvert fald to af kendelserne, fordi de har væsentlig praktisk betydning.

Det er for det første, **U 2025.3742 H** (2.4.1.), fordi den helt generelt fastslår, at bestemmelsen *ikke gælder private straffesager* (og samtidig siger lidt om, hvad der forstås ved en privat straffesag). Netop her vil jeg samtidig foreslå, at man måske kan sætte en stjernernote ud for FM 2023.218 (Almanakken 2024, s. 131). Ved den afgørelse blev det fastslået, at retsplejelovens § 389 a fandt anvendelse på en privat straffesag. Det mener jeg ikke nødvendigvis er rigtigt. For når § 368, stk. 1, ikke finder anvendelse, så er det svært at se, hvorfor § 389 a skulle gøre.

For det andet er det **U 2025.1601 Ø** (2.4.2.), der fastslår, at i sager med flere sagsøgte (subjektiv kumulation), skal beløbsberegningen foretages *individuel* for *appellantens krav mod hver part*, når sagen ankes.

Afgørelsen er ikke overraskende, (det samme står allerede flere steder i litteraturen), også henset til, Højesteret i U 2022.1606 H (der omtales flere steder i afgørelsen) har lagt flere af de nødvendige trædesten. Selvom sagen for så vidt angik en helt anden situation (der var tale om *objektiv kumulation*), indeholder den nemlig en generel præmis om den metodiske tilgang:

»Højesteret finder, at sagens økonomiske værdi efter retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt., må opgøres på samme måde som efter retsafgiftslovens § 3 og retsplejelovens § 401 og § 477 a.«

(Og i § 401-situationerne er det klart, at kravene skal opgøres i forhold til hver part).

2.4.1. U 2025.3742 H (TfK 2025.276) – om retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt. i privat mortifikationssag

Landsrettens afgørelse er trykt som U 2024.2851 V (TfK2024.197) og omtalt i Almanakken 2024 s. 113. Den har Højesteret ændret, og har man sidste års udgave af Almanakken stående, bør man derfor tilføje en note.

Sagen er sådan set ganske interessant.

Det følger af retsplejelovens § 989, at straffesager, der påtales af private, behandles efter retsplejelovens civile regler – og spørgsmålet var så, om det også indebar, at retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt., fandt anvendelse på en mortifikationssag, hvorunder der var nedlagt påstand om godtgørelse for injurier.

Det ville i sagen få betydning, fordi forurettede havde nedlagt påstand om injuri-godtgørelse med mindre end 20.000 kr., og da anken var indgivet uden Procesbevillingsnævnets afgørelse, skulle den derfor ved et bekræftende svar afvises.

Landsretten besvarede spørgsmålet bekræftende og afviste sagen, men Højesteret så anderledes på forholdet. Som led i begrundelsen siger Højesteret to ting, som er værd at vide:

For det første (i virkeligheden for det andet, men det er pædagogisk at vende om):

At »§ 368, stk. 1, må forstås sådan, at domme i private straffesager kan ankes til landsretten uden Procesbevillingsnævnets tilladelse«.

Og for det andet:

At der ved private straffesager forstås »sager, hvor en privat nedlægger påstand om straf, jf. retsplejelovens § 683, og sager, hvor en privat – uden hensyn til, om der samtidig nedlægges påstand om straf – nedlægger en påstand som nævnt i retsplejelovens § 684, herunder om mortifikation efter straffelovens § 270.« Det indebærer, at sager, »hvor en privat alene nedlægger påstand om betaling af erstatning eller godtgørelse, er ikke private straffesager, uanset om betalingskravet støttes på, at der er begået en strafbar handling«.

Dermed er bestemmelsen afgrænset, om end på en anden måde end i landsretten. Det kan man nøjes med at notere sig, eller man kan overveje baggrunden. Og her giver Højesteret lidt hjælp ved at henvise til »bl.a. Højesterets dom af 13. november 2009 [U 2010.423 H]«.

Det er en dom, man skulle have læst indenad mere end bare en enkelt gang, hvis man selv skulle have fået ideen at anvende den. Den handler nemlig om noget helt andet. Men læser man præmisserne grundigt, så giver henvisningen faktisk rigtig god mening. For i sagen – der vedrørte prøvelse af en advokatnævnsafgørelse, og som endte med afvisning i medfør af § 368, stk. 1 – skrev Højesteret bl.a. følgende:

»Der er ikke grundlag for at anlægge en anden fortolkning i relation til disciplinærbøder pålagt efter retsplejelovens § 147 c. En disciplinærbøde er ikke en straf for et strafbart forhold, og *det forhold, at privat påtalte straffesager ikke anses for omfattet af ankebegrænsningen i § 368, stk. 1, 2. pkt.*, kan derfor ikke føre til, at sager om disciplinærbøder undtages fra ankebegrænsningen.«

2.4.2. U 2025.1601 Ø – om retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt. ved flere sagsøgte

Sagen var anlagt af en boligforening mod tre sagsøgte (SVL, A og B), jf. retsplejelovens § 250, stk. 1 (subjektiv kumulation). Foruden boligforeningens krav mod de tre sagsøgte omfattede sagen i første instans også A's selvstændige krav mod boligforeningen (der var altså også sket objektiv kumulation, jf. § 249, stk. 2).

I ankesagen nedlagde boligforeningen igen påstand over for alle tre parter: over for SVL og A om betaling in solidum af ca. 1 mio. kr., og over for B om frifindelse mod betaling af 78.000 kr.

Påstanden mod B kræver lidt forklaring:

B havde i byretten fået medhold i et krav på 97.500 kr. og var blevet frifundet for boligforeningens krav. I ankestævningen bestred boligforeningen ikke B's krav og gjorde alene en mindre del af sit eget krav gældende, i alt 19.500 kr. Påstanden dækkede således over, at boligforeningen – som en ændring til byrettens dom – ville have tilkendt 19.500 kr., hvilket beløb er modregnet i de anerkendte 97.500 kr., så nettobetalingen ville blive 78.000 kr.

Kringlet, men centralt at forstå, fordi det hermed er klart, at *værdien* af boligforeningens påstand over for B var lidt under 20.000 kr. og således isoleret set (langt) under beløbsgrænsen i retsplejelovens § 368, stk. 1.

Spørgsmålet var derfor, om værdien skulle vurderes isoleret for hver af de indstævnte, eller om det var nok, at sagerne i deres helhed havde en værdi, som væsentligt oversteg 50.000 kr.

Det spørgsmål besvarer retsplejelovens § 368, stk. 1, ikke direkte. Men det fremgår om den tilsvarende situation i § 401 om beløbsberegningen ved vurderingen af, om en sag skal behandles efter den forenkede proces, at der ikke i disse tilfælde skal ske sammenlægning.

Landsretten fandt (i overensstemmelse med U 2022.1606 H), at retsplejelovens § 368, stk. 1, måtte fortolkes i lyset af denne regel, og ankesagen blev derfor afvist i forhold til B.

2.4.3. U 2025.2614 Ø (FM 2025.36) – om retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt.

Årets tredje sag udsprang af et noget atypisk faktum. Det juridiske spørgsmål (og landsrettens løsning) var omvendt helt sædvanlig.

Sagsøgerne i sagen mente, at der var sket uretmæssig flytning af en urne med aske fra en kirkegård til en anden. Det ønskede de en anerkendelse af, ligesom de ønskede, at de sagsøgte skulle afholde udgifter til at flytte urnen tilbage.

Og netop i denne påstand lå kimen til afvisningen.

For bestemmelsen i retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt. gælder kun sager med en økonomisk værdi på højst 50.000 kr.

Reglen gælder med andre ord ikke i sager uden værdi (og ville være tilfældet i en sag kun om anerkendelse af, at flytningen var uberettiget). Men når der under sagen – tillige – nedlægges påstand om afholdelse af udgifter eller betaling af et beløb, skal udgifterne/beløbet overstige 50.000 kr. Det gjorde udgifterne til at flytte urnen ikke, og da appelleranterne ikke havde indhentet en anketilladelse, blev sagen afvist.

Sagen virkede ret ligetil, da jeg første gang læste resumeet. Men der er tilsyneladende en årsag til, at den fandt vej til Ugeskriftet. Appellanten havde nemlig først indleveret en ansøgning til Procesbevillingsnævnet, men havde herfra fået at vide, at sagen kunne ankes uden tilladelse. Så kan man jo godt forstå fremgangsmåden.

Den nærmere begrundelse herfor – som forklaret af appellanten for landsretten – var, at sagen »næsten udelukkende« handlede om anerkendelse af fejlen, og at det i øvrigt var uklart, om der overhovedet var udgifter forbundet med at flytte urnen.

Argumentet bar ikke igennem ved landsretten, og det kan jeg sådan set godt forstå. Som skrevet af landsretten er udgangspunktet for sagens værdi den værdi, der er oplyst af appellanten til brug for retsafgiftens beregning. Og den værdi havde appellanten skønsmæssigt sat til 10.000 kr. Der var – klart – ikke tale om forsøg på omgåelse, og værdien måtte derfor lægges til grund (sml. U 2002.207/2 Ø og U 2016.102 Ø).

Resultatet kunne derfor næppe være anderledes – og så kan man i øvrigt finde trøst i, at appellanten næppe lider noget retstab. Han havde jo søgt Procesbevillingsnævnet, der tilmed i forbindelse med den beskrevne dialog havde anført, at »Hvis landsretten ikke tager anken under behandling med henvisning til, at anke kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse, og du fortsat ønsker, at Procesbevillingsnævnet skal behandle ansøgningen, skal du rette henvendelse til Procesbevillingsnævnet i umiddelbar forlængelse af landsrettens afgørelse.«

Sagen skal derfor nok komme for landsretten, hvis ellers betingelserne – at Procesbevillingsnævnet konkret finder grundlag for at meddele en anketilladelse – er opfyldt.

2.4.4. U 2026.74 V (T:BB 2025.871) – om retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt.

Sagsøger (lejer) ankede en frifindende dom med påstande om, at udlejer skulle (1) anerkende lejers ret til at benytte en have mod at klippe hækken, (2) nedtage et plankeværk, og (3) betale 12.180 kr. Lejer værdiansatte i ankestævningen påstand 2 til 25.000 kr. og angav, at den økonomiske værdi af påstand 1 ikke kunne opgøres. Og heri lå problemet. For værdien af påstand 2 og 3 var tilsammen kun godt 37.000

kr., og så måtte ankeadgangen afhænge af, om påstand 1 skønsmæssigt kunne værdiansættes til (mere end) 13.000 kr.

Landsretten besvarede spørgsmålet benægtende med en begrundelse, der føles lidt dobbelt. For det første anføres, at påstand 1 ikke har nogen økonomisk værdi (og så ville man jo være i mål...). For det andet, at påstanden ikke havde en sådan selvstændig karakter i forhold til de øvrige påstande, at den kunne tages under pådømmelse, idet den måtte anses for et anbringende til støtte for påstand 2 og 3.

Rigtigheden af den sidstnævnte begrundelse kan man ikke mene noget om på baggrund af kendelsen, som i sagens natur ikke gengiver den materielle tvist. Men hvis ellers landsrettens beskrivelse af påstandenes sammenhænge er rammende, er den begrundelse i min bog den »bedre« af de to. Det må således i almindelighed være fremgangsmåden for anvendelsen af retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt., at landsretten foretager en foreløbig vurdering af, om påstandene overhovedet kan prøves; og at landsretten først herefter opgør (og summerer) værdien af de påstande, som faktisk kan prøves.

2.5. Retsplejelovens § 368, stk. 4

Det blev til seks afgørelser om retsplejelovens § 368, stk. 4 (det er den om anke direkte fra Sø- og Handelsretten til Højesteret).

De overordnede præmisser kender vi, så lad os nøjes med at få noteret sagerne, der for overblikkets skyld er lagt i rækkefølge, således at beslutningerne om at *admittere sagen* kommer først.

Blandt afvisningssagerne er det i øvrigt værd at notere sig **U 2025.3394 H** (2.5.4.), fordi den generelt undtager Sø- og Handelsrettens skifteretlige afgørelser fra bestemmelsens anvendelsesområde.

2.5.1. U 2026.394 H – om retsplejelovens § 368, stk. 4

Højesteret tillod anke af en sag, der grundlæggende handlede om berettigelsen af, at en bank havde opkrævet negative renter på bl.a. privatkunders indeståender.

Sagen – som var anlagt af Forbrugerombudsmanden med henblik på en principiel stillingtagen til spørgsmålet – er i min optik et typeeksempel på, hvad reglen bør anvendes på.

Der er således tale om et særegent retligt spørgsmål (der har aldrig før været negative indlånsrenter), hvis afgørelse er af almen, samfundsmæssig betydning, og som må antages at få konsekvenser for alle danske banker og en stor del af alle danske bankkunder.

(Et spørgsmål med visse lighedspunkter har været prøvet af Højesteret i den af Forbrugerombudsmandens omtalte U 2019.3422 H om en banks mulighed for at forhøje bidragssatsen på realkreditlån. Ligheden består i, at der i begge sager er tale om gyldigheden af aftalevilkår mellem en bank og en forbruger om ændringer til ugunst for forbrugeren, men her stopper ligheden umiddelbart også. Selvom afgørelsen fra 2019 sikkert vil indgå i begge parter procedurer, kan den ikke udlægges som en principiel stillingtagen til spørgsmålet om gyldigheden af vilkår om negative indlånsrenter).

2.5.2. Højesterets beslutning af 14. januar 2025

Sag BS-20352/2024

Højesteret fandt, at betingelserne for anke direkte til Højesteret fra var opfyldt i en sag mellem Tryg Forsikring og Forbrugerombudsmanden om førstnævnte selskabs uvarslede prisstigninger for en række forsikringsprodukter.

Det er værd at notere, at begge parter var enige heri – og selvom det ikke binder Højesteret, er det unægtelig i praksis en væsentlig oplysning, når Forbrugerombudsmanden (som i appelsagen var indstævnt) nærmere begrundet, at sagen har væsentlig betydning samfundsmæssig betydning (sml. også den ovennævnte U 2026.394 H).

2.5.3. Højesterets beslutning af 18. marts 2025

Sag BS-30855/2024.

Højesteret tillod direkte anke af en dom om compensation efter ansættelsesklausuloven (den materielle afgørelse er trykt som U 2024.3514 SH).

Det er vel værd at notere sig, at appellantens havde anket til Østre Landsret og efterfølgende modsatte sig indstævntes anmodning om henvisning til Højesteret (oftest er parterne enige i de sager, der admitteres), men i øvrigt kan det blot konstateres, at Højesteret konkret fandt betingelserne opfyldt.

2.5.4. U 2025.3394 – Retsplejelovens § 368, stk. 4, gælder ikke skifteretlige afgørelser

Den første af afvisningssagerne var lidt interessant, fordi der var tale om en konkurssag, og her gælder særlige regler om anke fra Sø- og Handelsretten.

Spørgsmålet var derfor i første række, om reglen om direkte appel til Højesteret overhovedet kan anvendes på sådanne sager (og det er jo et mere principielt spørgsmål end de klassiske afgørelser om, hvorvidt der konkret er eller ikke er grundlag for at tillade direkte anke).

Højesteret svarede nej, og det ligger derfor nu fast, at anke af Sø- og Handelsrettens skifteretlige afgørelser aldrig kan ske direkte til Højesteret.

(At det var udfaldet, havde forfatteren i ET 2023.197 mere eller mindre gættet – artiklen handler om § 368 a, men analysen må være den samme – og vil man vide mere om den retlige ramme, kan man derfor slå op i artiklens afsnit 2.3.)

2.5.5. Højesterets kendelse af 22. august 2025

Sag 10250/2025

Højesteret fandt ikke grundlag for at tillade direkte anke i en sag, hvis hovedspørgsmål var, om der er grundlag for markedsføringsmæssigt at forbyde den ene part at gøre brug af ni konkrete udsagn, som han har fremsat i en mail til en række danske juletræsproducenter.

Begrundelsen er den velkendte; afgørelsen heraf beror på en konkret vurdering, og så skal anke ske til landsretten.

2.5.6. Højesterets kendelse af 12. september 2025

Sag BS-13282/2025.

Højesteret afviste direkte anke i en sag om, hvorvidt der var sket krænkelse af Coop Danmark A/S' rettigheder efter varemærkeloven og ophavsretsloven og om mulige overtrædelser af markedsføringsloven (den materielle afgørelse er trykt i U 2025.2098 SH).

Begrundelsen er den helt sædvanlige, at afgørelsen af sagens spørgsmål overvejende beroede på en konkret vurdering af sagens omstændigheder.

Det kan i øvrigt noteres, at i sagen ikke var enighed om, at betingelserne for direkte anke var opfyldt, idet Coop Danmark A/S som vindende part i Sø- og Handelsretten havde udtalt sig imod anken.

2.6. Retsplejelovens § 368 a

Afvisning af udsigtsløse anker er både de lege lata og de lege ferenda et interessant emne. Sidstnævnte fordi reglen på en helt umiddelbar måde begrænser det grundlæggende 2-instans princip (omtalt i en artikel i »retsplejeloven 100 år«).

Det er der naturligvis mange andre regler, der gør. Det føles blot gennemsnitligt mere indgribende for parterne, når afvisningen begrundes med, at anken er »udsigtsløs«.

Det er samtidig et emne, som tilsyneladende aldrig udtømmes. For selvom reglen nu har været her i ganske mange år, og selvom selve reglens anvendelsesområde – sager som landsretten på et summarisk grundlag kan konstatere, vil få samme udfald – umiddelbart burde tale for, at der kun sjældent var noget at publicere i tidsskrifterne, så vælter det frem med trykte afgørelser. Således også i år, hvor

Ugeskriftet slog rekord i omtaler af § 368 a-sagerne, der i 2025 kom i så stort et antal, at det er en nær umulig opgave at forsøge at sammenfatte dem.

Bestemmelsen har jeg efterhånden skrevet meget om, og navnlig i sidste års Almanak gik jeg løs på tasterne, fordi emnet – der berører nogle helt grundlæggende procesretlige og retssikkerhedsmæssige spørgsmål – ligger mig fagligt meget på sinde.

Det vil jeg spare læserne for i år. Dels har jeg ikke noget nyt at sige. Dels barsler jeg sammen med Simon Kærslund Terp på en artikel om emnet i det nye år, hvor vi har en helt anden mulighed for at komme i bund med analyserne, end hvad Almanakens format tillader.

I modsætning til de tidligere år vil jeg derfor begrænse mig til en gennemgang af årets praksis. Jeg havde i den forbindelse først lagt op til at skrive, at jeg for læsbarhedens skyld ville systematisere afgørelserne sådan, at sagerne om *ikke at afvise* kom først. Dem er der bare ikke rigtigt nogen af.

I stedet har jeg forsøgt at systematisere sagerne efter, hvilken *type vurdering* landsretten skulle foretage (altså om det fortrinsvist var en faktisk eller retlig vurdering, og herunder efter karakteren af det eller de centrale beviser), fordi det siger noget om, hvordan prøvelsen har været tilrettelagt og hvad den har omfattet. (Heri ligger samtidig på sin vis en »grovsortering« af afvisningsafgørelserne i stil med sidste års fordeling efter, hvor vidtgående de for en umiddelbar betragtning fremstod. Sidder man som læser og savner sidste års grundige gennemgang, har man derfor et vist grundlag for at indføre årets praksis i min lange tirade i Almanakken 2024, s. 115 ff.).

Inden vi kommer så langt, skal vi dog forbi en afgørelse fra Højesteret, der siger noget reelt nyt og derfor nødvendigvis må fremhæves. Det er **U 2025.1287 H** (2.6.1.), der fastslog, at retsplejelovens § 368 a ikke kan bruges til *delvist af afvise en anke*. Sagen vedrører kun direkte den situation, at appelindstævnte nedlægger en selvstændig påstand, men jeg gætter i analysen på, at det samme gælder, når det er appellant, der i ankestævningen indtaler flere krav.

Afgørelsen indeholder en ikke helt upraktisk yderligere krølle. For som man kan læse i analysen synes den at indebære, at der kan opstå situationer, hvor en påstand vedrørende sagens omkostninger afvises *sammen med* en påstand vedrørende sagens substans. Hvis det er rigtigt, bør det give advokater anledning til at overveje, om der samtidig hermed bør iværksættes kære af omkostningerne. Den praktiske betydning heraf er formentlig begrænset til tilfælde, hvor det er appelindstævnte, der ønsker en (selvstændig) prøvelse af omkostningerne, og man skal derfor ikke som læser af Almanakken begynde at se spøgelser overalt.

2.6.1. U 2025.1287 H – sager kan ikke afvises delvist

Sagen vedrørte opsigelsen af en almen lejer, og boligselskabet havde ved byretten fået medhold i opsigelsen.

Herefter *ankede* lejer dommen, hvorefter boligselskabet i sit svarskrift nedlagde principal påstand om afvisning, jf. retsplejelovens § 368 a, subsidiært stadfæstelse. Boligselskabet nedlagde *samtidig selvstændig påstand* om forhøjelse af det tilkendte omkostningsbeløb.

Landsretten fandt ikke, at der var hjemmel til at anvende § 368 a i en sådan situation (når appelindstævnte har nedlagt selvstændig påstand) og admitterede allerede derfor sagen.

Højesteret stadfæstede, men med en ændret begrundelse.

For Højesteret var det udslagsgivende, at der ikke i § 368 a fandtes at være hjemmel til en *opdeling* af sagen (man kan ikke med henvisning til bestemmelsen afvise en del af en sag). Og da Boligselskabet ønskede at få prøvet den selvstændige påstand, kunne selskabet ikke få medhold i afvisningspåstanden.

Højesteret tilføjer imidlertid et væsentligt obiter dictum:

»Højesteret bemærker, at retsplejelovens § 368 a ikke er til hinder for, at landsretten af egen drift beslutter at afvise en sag som den foreliggende i sin helhed, dvs. såvel det materielle spørgsmål som sagsomkostningsspørgsmålet, hvis betingelserne herfor i retsplejelovens § 368 a er opfyldt.«

Formuleringen skal ses i sammenhæng med, at § 368 a påses ex officio.

At en part ikke samtidig kan *påstå* afvisning og nedlægge egen påstand, indebærer kun, at landsretten ikke bør afvise *på grund af påstanden*.

Men da spørgsmålet kan prøves uden påstand, kan landsretten alligevel rejse spørgsmålet. Og her udelukker det ikke afvisning, at begge parter har nedlagt påstand (og måske Højesterets præmisser kan læses i den retning, at den konkrete sag burde være afvist...).

Det er i sammenhængen samtidig værd at hæfte sig ved formuleringen »en sag som den foreliggende«, hvormed præjudikatet kun direkte omfatter sager, hvor appelindstævnte har nedlagt selvstændig påstand om omkostninger. Højesteret har dermed udtrykkeligt ikke taget stilling til den situation, at appelindstævnte nedlægger selvstændig påstand om sagens substans.

Mit eget, meget forsigtige, bud er, at det heller ikke er udelukket at anvende § 368 a i den situation. I hvert fald som det principielle udgangspunkt.

Det er i øvrigt i min verden en interessant krølle ved, at § 368 a angives at kunne anvendes i en sag som den pådømte, at bestemmelsen herved de facto kan komme til at omfatte (afskære appel af) sagsomkostninger, der jo normalt ikke ville være underlagt § 368 a (sagsomkostninger kæres, jf. retsplejelovens § 389, stk. 2, og ville derfor ikke normalt være omfattet.).

For at undgå, at § 368 a herved kommer til at afskære kæremål, som klart ikke omfattes af ordlyden, må man efter min opfattelse samtidig acceptere, at parterne kan appellere (kære) sagsomkostninger særskilt og med den virkning, at et sådan kæremål fortsætter, selvom ankesagen afvises (lavpraktisk kan landsretten vel blot udsætte kæremålet, mens spørgsmålet om afvisning af anken prøves. Hvis sagen admitteres, afvises kæremålet. Og hvis sagen afvises, prøves kæremålet).

Dommen bør under alle omstændigheder give advokaterne anledning til at overveje, om det kan være nødvendigt at iværksætte et sådan kæremål sideløbende med en eventuel appel for at sikre denne prøvelsesret (det er naturligvis kun relevant, hvis omkostningerne appelleres inden 14 dage, og således vil det i praksis navnlig være appellanten, der kan have grund til at overveje en sådan fremgangsmåde).

2.6.2. U 2025.576 Ø – sag afvist

Vi går videre til de sager, hvor reglen blev bragt i anvendelse, og her starter vi med en afgørelse, som må siges at vedrøre et regulært typetilfælde.

For af uransagelige årsager er den *sagsgenstand*, der oftest har været på spil i afviste ankesager, *leasingaftaler*.

(Ok, det er ikke helt uransageligt. Det er en forholdsvis simpel sagstype med begrænset bevisførelse, en tilgængelig juridisk ramme og en partskonstruktion, hvor den misligholdende leasingtager vel trods alt ikke helt sjældent kan tænkes at anke for – igen – at udskyde betaling af leasingydelsen...)

Sagen ligner både U 2024.5466 Ø (Almanakken 2024 s. 120) og U 2016.1145/2 H (Og ikke kun i sagens genstand. Godt nok var det et nyt leasingselskab og et nyt bilmærke, men advokaten for leasinggiver var den samme. Hun må have en uofficiel danmarkshistorie i at få afvist sager i medfør af § 368 a...)

Forløbet frem til sagen var lidt anderledes end de to tidligere sager, men det var omvendt ikke svært at få hold på faktum. Leasingtager havde indleveret den leasede bil til forhandleren (og ikke til leasinggiver) og aftalte med denne, at mellemværendet »gik i 0«. Leasingtager mente sig på den baggrund frigjort fra leasingaftalen.

Sådan så byretten ikke på det. Det fremgik klart af leasingdokumenterne, at tilbagelevering skulle ske til leasinggiver (og det var under alle omstændigheder alene leasinggiver, der kunne indgå aftale om et eventuelt udestående).

For landsretten gjorde leasingtager de samme synspunkter gældende og varslede ingen ny bevisførelse, og da landsretten anmodede om leasingtagers bemærkninger til spørgsmålet om afvisning, bestod bemærkningerne (så vidt ses) i en redegørelse for det juridiske synspunkt, der også var gjort gældende i byretten. Her kunne det nok have været hensigtsmæssigt at redegøre for, hvad der var *nyt* i ankesagen, også henset til formålet med § 368 a...

Da faktum var let at klarlægge, da sagens jus næppe voldte store problemer, og da parterne i øvrigt var enige om den økonomiske opgørelse, fandt landsretten grundlag for at afvise sagen.

2.6.3. U 2025.1143 Ø – sag afvist

Året bød på endnu en sag om et leasingopgør – omend i en ny variation.

Sagen var nemlig ikke anlagt af leasingtager, men af to privatpersoner, der havde stillet kaution for leasingaftalen.

På et afgørende punkt lignede sagen imidlertid de andre. Faktum var (relativt) simpelt og velbelyst. Leasingaftalen og kautionsaftalen var skriftlig, og et i sagen omtvistet spørgsmål om leasingselskabets iagttagelse af tabsbegrænsningspligten var belyst ved en skønserklæring. De to selvskyldnerkautionister havde for landsretten gjort de samme påstande, anbringender og beviser gældende, og landsretten fandt på baggrund af byrettens dom og de (skriftlige) beviser i sagen ikke, at der var udsigt til, at sagen kunne få et andet udfald end for byretten.

2.6.4. U 2025.4453 Ø – sag afvist

Vi forlader leasingsagerne, men går ikke længere, end at der også her var tale om en sag vedrørende ren aftalefortolkning.

En advokat anlagde sag mod sine (tidligere) klienter med påstand om betaling af salær svarende til de sagsomkostninger, som klienterne var tilkendt i den af advokaten førte sag.

Klienterne gjorde indsigelse med henvisning til, (1) at de havde indgået en aftale med advokaten om, at salæret ikke kunne overstige 100.000 kr., (2) at det af samme aftale fremgik, at advokaten ikke havde krav på eventuelt tilkendte sagsomkostninger, og (3) at de allerede havde betalt i alt 105.000 kr. og således mere end det aftalte maksimum.

Klienterne fik medhold, advokaten ankede, og landsretten afviste i en sag, der altså – sådan helt simpelt sagt – handlede om fortolkningen af en skriftlig aftale.

2.6.5. U 2025.2080 Ø – sag afvist

Også den næste sag vedrørte betaling for kontraktarbejde.

I denne sag havde byretten afgjort, at et stutteri skulle betale for arkitektarbejde, der var bestilt af stutteriet, og hvor der ubestridt havde været afholdt møder m.v. Tvisten i sagen vedrørte grundlæggende omfanget af og timeprisen for dette arbejde, og byretten fandt efter en konkret vurdering ikke, at der var faktureret med en urimelig pris og/eller for arbejde, som oversteg det bestilte. Stutteriet blev derfor dømt til at betalte godt 86.000 kr.

For landsretten var der ikke nedlagt nye påstande eller fremført nye anbringender eller beviser. Landsretten fandt efter en gennemgang af byrettens dom, sagens beviser og parternes synspunkter, at der ikke var udsigt til, at sagen ville få et andet udfald.

Henset til tvistens art (berettigelsen af regningsarbejde), parter (erhvervsdrivende på begge sider) og størrelse (under 100.000 kr.) har vi i denne sag været inden for bestemmelsens hovedområde.

2.6.6. U 2025.2027 Ø – sag afvist

I denne sag udsprang tvisten af flytteopgør i et erhvervslejemål. Det omtvistede beløb var en lejerestance for tiden mellem udlejers ophævelse (som følge af manglende betaling) og det aftalte opsigelsesvarsel, og uenigheden vedrørte navnlig beregningen af denne periode.

Udlejer blev ved byretten pålagt at betale for en periode på 6 måneder (opsigelsesvarlet) efter lejers faktiske fraflytning (og ikke ophævelsen).

Heller ikke i denne sag var der (væsentligt) nyt for landsretten, og vi var igen inden for bestemmelsens hovedområde: en bevismæssigt simpel sag om betaling i henhold til en skriftlig kontrakt af et mindre beløb (godt 55.000 kr.) mellem parter, som begge kan bære beløbet.

Sammenligner man præmisserne med den ovennævnte, synes landsretten at være gået lidt dybere i materien, men essensen er vel den samme. Faktum var ret let at overskue, og byrettens resultat fremstod (ret klart) korrekt.

2.6.7. U 2025.2843 Ø – sag afvist

Sagen vedrørte påståede mangler ved en terrasse og var i byretten afgjort på baggrund af en skønserklæring og efterfølgende afhjemling af skønsmanden, der som den primære årsag til skader på terrassen pegede på forhold, som ikke kunne tilregnes sagsøgte.

For landsretten var der ikke nedlagt nye påstande eller gjort nye anbringender eller beviser gældende.

Afgørelsen er placeret efter de ovennævnte »kontraktsager«, fordi bevisbedømmelsen var af teknisk karakter, hvor der alt andet lige oftere må være grund til at

tro, at en ankebehandling (med supplerende afhjemling af skønsmanden) kan berige landsretten, men hvor der omvendt (trods alt) er tale om en stillingtagen til et ret simpelt faktum, som skal subsummeres under en velkendt retsregel. På det punkt er afgørelsen er utvivlsomt i tråd med den foreliggende praksis, der netop har bragt reglen i anvendelse også i sager, der kræver en vis bevisvurdering.

2.6.8. U 2025.3006 Ø – sag afvist (og lidt om kære af bevisbeslutninger?)

Året bød på endnu en mangelssag, men med en lille krølle.

Sagen vedrørte betaling for udført arbejde og om mulige mangler (hvis der var mangler, skulle køberen ikke betale...).

Byretten fandt ikke mangelskravet dokumenteret og pålagde derfor køberen at betale den udestående regning. For landsretten gjorde køberen de samme anbringender gældende, og landsretten afviste efter en gennemgang af sagen anken.

Og så til krøllen (der ikke handler om § 368 a).

I byretten havde sagsøger forsøgt at fremlægge nogle tekniske bilag, hvilket byretten afviste. Sagsøger kærede ikke denne afgørelse. I landsrettens præmisser til støtte for afvisningen efter § 368 a hedder det:

»Byrettens beslutning i retsbog af 1. juli 2024 om ikke at tillade bilagene H og I fremlagt i sagen i henhold til retsplejelovens § 341 a, stk. 1, blev ikke kæret til landsretten og er herefter endelig. Bilagene kan derfor heller ikke fremlægges under ankesagen«.

Den sætning er jeg ganske enkelt ikke enig i. Byrettens kendelser er, uanset om de kæres, *ikke bindende for en efterfølgende sag ved landsretten*, og der ville derfor intet være til hinder for, at landsretten særskilt tog stilling til, om de pågældende bilag skulle tillades fremlagt.

2.6.9. U 2025.3626 Ø – sag afvist

Byretten havde efter en konkret vurdering af forholdene omkring tre overførsler fundet, at der var tale om private lån, som långiver derfor kunne kræve tilbage.

For landsretten gjorde låntager væsentligt samme synspunkter gældende, ligesom der ikke blev fremlagt nye bilag.

Landsretten afviste sagen, idet landsretten »på baggrund af bevisførelsen [ikke fandt] grundlag for at fastslå, at overførslerne udgjorde lønudbetaling, som A ikke kan kræve tilbagebetalt.«

2.6.10. U 2025.2634 Ø – sag afvist

Vi fortsætter bevægelsen fra sager, hvis afgørelse (næsten) består af ren fastlæggelse af faktum og over mod sager, der også kræver egentlig fortolkning (af retsregler eller principper).

Det gør vi med en sag, der materielt vedrørte spørgsmålet om negativ retskraft, og om hvilken jeg i nyhedsbrevet fandt anledning til at skrive lidt uddybende om, hvorfor afvisningen fremstod berettiget. Det synes jeg er værd at gentage.

Byretten havde afvist en erstatningssag under henvisning til, at sagsøgte under en tidligere sag anlagt af samme sagsøger var blevet frifundet. I denne sag (sag 1), havde sagsøger faktisk fået medhold i spørgsmålet om erstatningsansvar, men havde ikke dokumenteret sit tab. Sagsøger ankede derfor sag 1 til landsretten, hvor sagen imidlertid blev afvist på grund af manglende rettidig indlevering af ekstrakt.

(Jeg har brugt en del tid på at lede efter afgørelserne i den tidligere sag (sag 1), for det beskrevne forløb er faktisk ikke uinteressant. Det fremgår af den her omtalte dom, at efter sag 1 var afvist, anmodede sagsøger om, at sagen blev taget under fornyet behandling, jf. retsplejelovens § 372, stk. 3, hvilket landsretten afviste. Denne afgørelse blev påkæret til Højesteret, hvor anke- og kæremålsudvalget traf beslutning om, at betingelserne for ekstraordinær anke ikke var opfyldt, jf. retsplejelovens § 399. Det er ikke lykkedes mig at finde afgørelserne).

Under den nye sag (sag 2) gjorde sagsøger en del ud af at forklare forløbet i sag 1. Beskrivelsen, synes jeg, er værd at gengive, for den viser efter min læsning meget godt, hvad sag 2 reelt handlede om:

»Indledningsvis skal rettens opmærksomhed henledes på, at dommen fra Østre Landsret (BS-34855/2019-OLR) er en afvisning af en ankesag. Afvisningen begrundes med, at Sagsøger inden for en fastsat tidsfrist ikke indleverede en ekstrakt. Forsinkelsen skyldtes imidlertid at de bilag som skulle tilføjes ekstrakten af Sagsøger ikke blev sendt til Sagsøger fra Østre Landsret; dette trods adskillige skriftlige anmodninger gennem 2 kalenderår fra Sagsøger til Østre Landsret. Disse anmodninger kan fremlægges i nærværende sag om nødvendigt. Sagsøger bliver derfor i realiteten afskåret fra at overholde fristen for rettidig indlevering af ekstrakt på grund af umulighed.

...

Supplerende gøres det gældende, at selvom retten måtte komme frem til, at den tidligere anlagte sag har retskraft, så bør genanlægges tillades, idet det er helt særlige omstændigheder der gør at Sagsøger ikke har fået erstatningskravets størrelse og sin adkomst til godset prøvet i ankeinstansen.»

Reelt var sagen altså (endnu) et forsøg på at afhjælpe den afvisningsfejl, som havde ført til tvistens afgørelse flere år tidligere.

Efter at have læst parternes anbringender kan man derfor ikke være overrasket over sagens udfald i byretten: Afvisning på grund af retskraft.

For selvfølgelig har Østre Landsrets tidligere afgørelse om afvisning retskraft (afvisningsdomme har – i hvert fald som udgangspunkt og i relation til de prøvede spørgsmål – samme retskraft som andre domme); og selvfølgelig kan man ikke ved at genanlægge en sag komme ud over retsplejelovens regler om udeblivelsesvirkning (og de dermed forbundne regler om, hvornår der undtagelsesvist kan meddeles oprejsningsbevilling). Alt andet ville jo tømme reglerne for indhold.

Og af samme grund – fordi resultatet var så oplagt – og da der ikke for landsretten var nye påstande eller anbringender, og spørgsmålet derfor kunne afgøres *alene på baggrund af byrettens dom*, kan jeg sagtens forstå, at sagen blev afvist i medfør af retsplejelovens § 368 a.

2.6.11. U 2025.1842 Ø – sag afvist

I denne afvisningssag var der tale om, at en tidligere retssag var afsluttet ved retsforlig (indgået efter rettens tilkendegivelse), hvorefter den ene part søgte sagen genoptaget. Da det ikke lykkedes, anlagde den ene part ny sag for at få tilsidesat forliget (efter retsplejelovens §§ 30, 33 og/eller 36).

Byretten fandt ikke grundlag for at tilsidesætte retsforliget, og landsretten fandt det ikke sandsynligt, at en ankesag kunne få et andet udfald.

2.6.12. U 2025.3011 Ø – sag afvist

Sagsøger mente at have et regreskrav som følge af, at han havde indfriet restgælden på en bil, som tilhørte sagsøgte. Det mente byretten ikke af den simple grund, at sagsøger ikke havde været *forpligtet* til at betale banken (og heri lå det reelle spørgsmål i sagen, jf. også landsrettens præmisser).

For landsretten gjorde sagsøgeren de samme synspunkter gældende, men fremlagde et enkelt nyt bilag. Landsretten fandt efter en gennemgang af byrettens dom og begrundelsen (en enkelt personlig bemærkning: ros herfra for de dele af landsrettens præmisser, der tager udgangspunkt i byrettens dom og ikke i »sagen«). Det harmonerer ret godt med § 368 a) ikke grundlag for at admittere sagen.

2.6.13. U 2025.831 Ø (TFA 2025.9) – sag afvist

Sagen vedrørte en tvist mellem arvinger om udbetaling af et arvelod, hvor byrettens dom var begrundet med, at et eventuelt krav mellem arvingerne var forældet.

For landsretten gentog den tabende arving sine påstande og anbringender – men varslede *umiddelbart* ny bevisførelse. Og her skriver jeg umiddelbart, fordi realiteten synes at være, at der intet nyt var. I ankestævningen var anført en række temaer, som ville blive nærmere belyst (men ikke fremlagt nye beviser); og så var det anført, at appellanten *overvejede* bevisførelse, og at man bl.a. ville foretage en række genafhøringer.

Genafhøringer *kan* naturligvis være nye, men det er – navnlig når bevisskridtene ikke præciseres – ofte rimeligt at antage, at de supplerende forklaringer ikke vil ændre helt grundlæggende på, hvad der var forklaret for byretten.

Af præmisserne – som i min optik rammer et »guldlok-punkt« ved på den ene side at vise en reel stillingtagen, men samtidig uden at gå dybt i materien – fremgår, at landsretten var enig i denne vurdering, og da der ikke var fremkommet nyt i sagen, blev den afvist.

(Afgørelsen er ikke den første, hvor afvisning er begrundet med, at landsretten er enig i en forældelsesvurdering, jf. således U 2016.3335 H. Den afgørelse har jeg stedse haft det vanskeligt med, fordi udfaldet i sagen – efter min bedste overbevisning – var materielt forkert. Men til illustration af, at afvisning kan ske, når der er tale om et relativt simpelt retsspørgsmål (og konkret forældelse) i en situation, hvor faktum er overskueligt, og hvor ankestævningen er en gentagelse af sagen for byretten, er den illustrativ).

2.6.14. U 2025.2966 Ø – sag afvist

Vi napper endnu en forældelsessag.

Byretten havde frifundet sagsøgte under henvisning til, at det omtvistede krav var forældet (allerede inden sagsøger havde erhvervet kravet fra et konkursbo), idet skyldneren på intet tidspunkt havde erkendt fordringen (som ret oplagt var stiftet mere end 3 år, før stævningen blev udtaget).

For landsretten fremlagde appellant en nogle enkelte – for mig nærmest uforståelige – sms-beskeder, som skulle vise, at parterne havde indgået suspensionsaftale.

Det havde de næppe (det er i hvert fald min tolkning af beskederne), og landsretten afviste da også. Men altså igen i en situation, hvor afvisningen krævede en selvstændig stillingtagen til nye beviser, hvad præmisserne også viser.

2.6.15. U 2025.3014 Ø – sag afvist

Sagsøger havde påstået Nordnet Bank erstatningsansvarlig for, at han – fordi han på den af banken fastsatte frist ikke havde tilstrækkelige midler på sin konto – ikke fuldt havde udnyttet tegningsretten i en emission.

For landsretten gjorde kunden væsentligt de samme anbringender gældende og henviste supplerende til, at sagen var af principiel karakter. Det fandt landsretten ikke (sådan ser den heller ikke ud...), og da der efter landsrettens gennemgang af byrettens dom og begrundelse ikke var udsigt til, at ankesagen kunne få et andet udfald, blev den afvist.

2.6.16. U 2025.3749 Ø (FED 2025.145) – sag afvist (høj sagsværdi)

Den næste sag har fået en plads sent i rækken, fordi der var tale om betydelige værdier.

I byretten var en direktør fundet erstatningsansvarlig vedrørende et stort millionbeløb, 5,7 mio. kr., og havde samtidig ikke fået medhold i, at kravet var forældet (idet forældelsesfristen først kunne regnes fra det tidspunkt, hvor han var fratrådt, jf. forældelseslovens § 10, der umiddelbart er korrekt anvendt).

Jeg har sidste år omtalt U 2024.5379 Ø (1,2 mio. kr.) og U 2024.4653 Ø (4,5 mio. kr.), der afviste sager om meget store beløb, men vi har med den her omtalte dom fået en ny rekord.

Det giver grundlag for – mine indledende forbehold om, at jeg i år holder mig lidt tilbage i de mere retspolitiske bemærkninger til trods – at gentage en sætning, jeg skrev i Almanakken 2024, og som jeg stadig finder rammende:

Praksis fra landsretterne viser, at sagens genstand ikke i sig selv udelukker afvisning. Det, tror jeg, er rigtigt, men her kan jeg godt være i tvivl – og mere specifikt kan jeg få den tanke, at sagens genstand må kunne indgå ved vurderingen af, om »andre grunde« taler imod afvisning. Det er muligt, at Højesteret har tænkt det samme i U 2024.1923 H, selvom grundlaget for nogen konklusion herom er tyndt. Selv uden et klart præjudikat fra Højesteret, ville det ikke være svært at forene med lovens ord og bestemmelsens formål, hvis man som udgangspunkt admitterede sager om store beløb (i hvert fald når den ene part er en privatperson) eller dog lod sagens værdi indgå med betydelig vægt ved vurderingen.

Jeg skrev tilbage i juni om denne afgørelse, at det er bemærkelsesværdigt, at alle de sager, der kan citeres til støtte for udsagnet om, at sagens værdi ikke afskærer bestemmelsens anvendelse, er fra Østre Landsret.

Den sætning er ikke længere korrekt. For selvom vi ikke har fået trykt praksis fra Vestre Landsret i sammenlignelige sager, så kan jeg på Procesbevillingsnævnets hjemmeside se, at nævnet den 27. november har givet tilladelse til anke af en sag til Højesteret, hvor netop Vestre Landsret afviste en privatpersons anke over for et forsikringsselskab, der var blevet frifundet for et krav på 2,6 millioner (Procesbevillingsnævnets sagsnummer 25/27758).

Sagen kan *ikke* sammenlignes med den her omtalte fra Østre Landsret, idet der alt andet lige er forskel på, om en privatperson dømmes til at betale et millionbeløb eller (kun) får at vide, at et krav om et stort beløb ikke tages til følge.

Desuagtet glæder jeg mig til at se, om Højesteret til næste år finder anledning til at sige noget om betydningen af, at sagen vedrører store værdier (og at den ene part er en privatperson).

2.7. Retsplejelovens § 389

Vi går fra anke til kære, og dermed fra retsplejelovens § 368 (og § 368 a) til § 389 (og straks nedenfor til det væld af afgørelser, der også i år blev trykt om § 389 a).

I 2025 blev det blot til en enkelt afgørelse om § 389. Det er **TFA 2025.59** (2.7.1.), der siger noget om reglens anvendelse på kære af en afgørelse om erstatning til statskassen af boomkostninger, hvor landsretterne tilsyneladende *er uenige*.

Som den skarpe læser vil have set, indeholder afsnittet ikke én men tre afgørelser. Det er fordi, vi også fik to trykte afgørelser om retsplejelovens § 584 a, der er den fagedprocesretlige tvilling til § 389. Og netop det slægtskab gør, at man meget vel kan forestille sig samme fortolkning af de to regler, og at afgørelser fra fagedprocessen derfor også kan være nyttige at kende.

Det gælder så meget desto mere i år, fordi **U 2025.1988 H** (2.7.3.) måske kan fortolkes derhen, at afgørelser efter retsplejelovens § 320 er omfattet af § 389 (og det vil så være en nærliggende mulighed at slutte modsætningsvist til, at de ikke er omfattet af § 389 a, hvilket vil være en ændring i forhold til U 2023.3526 Ø).

2.7.1. TFA 2025.59 – beløbsreglen ved erstatning til statskassen for boomkostninger (uenighed mellem landsretterne)

Det følger som bekendt af retsplejelovens § 389, stk. 2, 1. og 3. pkt., at byrettens kendelser og beslutninger om *sagsomkostninger*, der er fastsat til højst 50.000 kr., kun kan kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Østre Landsret fandt, at denne regel tillige finder anvendelse på afgørelser om, at en part, der er meddelt fri proces efter retsplejelovens § 332, stk. 2, skal erstatte statskassen sin andel af boomkostningerne.

Det fremgår udtrykkeligt af præmisserne, at spørgsmålet om samspillet mellem disse regler er uomtalt i forarbejderne til § 389, stk. 2, og afgørelsen er derfor ikke uinteressant (for selvom det er undtagelsen, at en part pålægges at erstatte statskassens udgifter, er det ikke helt sjældent forekommende).

Den er heller ikke åbenbart rigtig. I hvert fald kan jeg konstatere, at man i litteraturen har haft en anden opfattelse, jf. udtrykkeligt »Appeltilladelser« (2. udgave s. 105 ved og i note 202), der med henvisning til den ældre U 1997.616 V anfører, at »kærebegrænsningsreglerne finder desuden ikke anvendelse på en byrets afgørelse i medfør af § 332, stk. 2, om at pålægge en part, der har fri proces, helt eller delvist at erstatte statskassen dennes udgifter ved den fri proces.«

Den af forfatterne nævnte dom starter præcist samme sted som Østre Landsret – at der ikke står noget i forarbejderne – men når på den baggrund det diametralt modsatte resultat. Selvom afgørelsen er gammel, er der ikke sket ændringer af betydning i lovgrundlaget, og vi har derfor nu uoverensstemmende praksis mellem

øst og vest (og mellem litteraturen og nyere praksis). Henset til emnets praktiske betydning kan man håbe, at spørgsmålet vil blive tilladt indbragt for Højesteret.

2.7.2. *FM 2025.96 – beløbsgrænsen ved kære i fagedprocessen*

Som varslet slutter vi afsnittet i den forkerte del af retsplejeloven. Det gør vi, fordi sager med udspring i fagedprocessen undertiden kan vedrøre spørgsmål, som også opstår i den civile proces. Det er bl.a. tilfældet for afgørelser efter § 584 a, stk. 1, 2. pkt., der grundlæggende er samme regel som § 389.

Den første af de to sager er lige til. Den er i alt sin enkelthed et eksempel på, at kære skal tillades, hvis kærende *påstår sig tilkendt* sagsomkostninger med mere end 50.000 kr.

(Når påstanden ikke er åbenbart uden realitet, sml. U 2017 1692 Ø og U 2023 897 V – begge vedrørende § 389, stk. 2 – der illustrerer, hvorfor det gav mening for landsretten at medtage en sætning om, at »der ikke er grundlag for at fastslå, at der ikke reelt er spørgsmål om tilkendelse af et beløb på mere end 50.000 kr.«)

Resultatet var utvivlsomt blevet det samme, hvis der var tale om en civil sag.

2.7.3. *U 2025.1988 H – om retsplejelovens § 584 a*

Den anden sag er mere interessant.

Efter en fagedsag nedlagde rekvirenten påstand om, at statskassen skulle betale erstatning efter retsplejelovens § 320 (der gælder både i civile sager og fagedsager). Det afslog retten, og rekvirenten indleverede herefter kæreskrift uden at have indhentet Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Kæremålet blev afvist med henvisning til retsplejelovens § 584 a, stk. 1, der som nævnt svarer grundlæggende til retsplejelovens § 389, stk. 2 (beløbsbegrænsningen for kæremål vedrørende sagsomkostninger). Og så bliver det jo lidt interessant med tanke på, at Østre Landsret i U 2023.3526 Ø anså afgørelser efter § 320 for omfattet af § 389 a.

2023-afgørelsen fra Østre Landsret anså jeg på tidspunktet for fuldstændig forventelig, og den kan også stadig være rigtig (§ 389 a gælder jo ikke i fagedprocessen). Men med årets kendelse fra Højesteret er det da værd at overveje, om sådanne sager (i stedet eller tillige) er omfattet af § 389, stk. 1.

2.8. Retsplejelovens § 389 a

Hvis § 368 a fortjener titlen som den vanskeligste og/eller vigtigste appelbegrænsning, må § 389 a løbe med titlen som den letteste.

Det burde være lige til at anvende reglen, men der kommer år efter år nye sager (og ikke kun om de vanskelige emner i bestemmelsens grænseområde).

Allerede tidligt fastslog Højesteret, at det afgørende for bestemmelsens anvendelse er en tidsmæssig vurdering. Er en kendelse afsagt fra tiden efter stævning er udtaget og indtil dom er afsagt, finder bestemmelsen anvendelse.

En opdateret – men ikke udtømmende – liste med illustrative eksempler findes i Almanakken 2024, s. 128 f. Den vil jeg undlade at gentage her, for pointen kan i virkeligheden skrives så kort, som det er gjort i afsnittet ovenfor.

Også kendelser, der (formelt set) afsiges efter dommen, kan være omfattet, hvis der er tale om afgørelser truffet tidsmæssigt (kort) efter hovedforhandlingen men under omstændigheder, hvor det *kan sidestilles med en kendelse truffet under hovedforhandlingen*. (Igen vil jeg for den relevante praksis henvise til gennemgangen i Almanakken 2024. Vi er nu på s. 129).

Dette tidsmæssige aspekt fik vi i år et yderligere eksempel på i form af **U 2025.816 Ø** (2.8.3.), der ikke kan siges at flytte teltpælene.

Ved min beskrivelse ovenfor er det i sagens natur forudsat, at afgørelsen efter sin art er omfattet af § 389 a, og også det spørgsmål har vi gennem årene fået mange afgørelser om. Retspraksis kan på dette område sammenfattes til, at det er rettens kendelser i almindelige civile sager nærmest altid, mens kendelser truffet i specialprocessen (når denne inkorporerer retsplejelovens almindelige regler) ofte er omfattet.

Og netop på det punkt fik vi i år et ganske interessant præjudikat fra Højesteret. Det er **U 2025.2320 H** (2.8.1), der på baggrund af en konkret fortolkning af retsplejelovens § 393, stk. 2, nr. 2 (om journalisters særligt hjemlede adgang til at kære kendelser om dørlukning) og § 389 a fastslår, at kærebegrænsningsreglen i § 389 a ikke gælder for journalisters kære efter § 393.

Også den anden af årets afgørelser fra Højesteret angik bestemmelsens anvendelsesområde (og også her var der tale om, at spørgsmålet skulle besvares ved fortolkning af en *særregel om appel*). At det ved **U 2025.2959 H** (2.8.2.) blev fastslået, at reglen ikke gælder ved kære i medfør af § 389, stk. 3, er på ingen måde overraskende.

De to sidste sager er begge fra Østre Landsret og er begge fuldstændig lige til. Alligevel vil jeg nævne den ene.

Sidste år skrev jeg – som en servicemeddelelse til alle læsere af Almanakken – om den dengang nylige ændring af § 389 a:

»Som den måske eneste egentlige nyhed i år, er det derfor vigtigt afslutningsvist at notere sig, at retsplejelovens § 389 a nu er ændret, så den udtrykkeligt omfatter

kendelser afsagt i sager om isoleret bevisoptagelse, jf. L 2024 661, § 1, nr. 43, der finder anvendelse på afgørelser, som er anlagt efter den 15. juni 2024, jf. ændringslovens § 10, stk. 1 og 6. (Og bemærk altså, at skæringstidspunktet er afgørelsen og ikke begæringen om isoleret bevisoptag. Reglen kommer altså også til at gælde på verserende sager om isoleret bevisoptagelse!).«

Den serviceinformation viste sig at være velbegrundet, al den stund at Østre Landsret i **U 2025.2833 Ø** (2.8.5.) måtte afvise et kæremål i en sag, hvor problemet netop var, at appellanten stadig mente, at retsstillingen var som fastslået af Højesteret i U 2015.37 H (der direkte påberåbes af appellanten. Det var netop den afgørelse, lovgiver sidste år reagerede på, da man ændrede retsstillingen).

2.8.1. *U 2025.2320 H (TfK 2025.127) – om anvendelsesområdet for retsplejelovens § 389 a (dørlukning)*

Afsnittets første sag er ganske interessant, men den kan beskrives helt kort.

Højesteret har efter en nærmere fortolkning af retsplejelovens § 393, stk. 2, nr. 2 (om journalisters særligt hjemlede adgang til at kære kendelser om dørlukning) og § 389 a fastslået, at kærebegrænsningsreglen i § 389 a *ikke gælder* for journalisters kære efter § 393.

Journalister kan således uden Procesbevillingsnævnets tilladelse kære kendelser om dørlukning.

Sagen kan også beskrives lidt længere (men så skal man bare bevæge sig uden for emnet for dette kapitel...)

For efter at have afgjort dette principielle spørgsmål, fik Højesteret lejlighed til at fortolke bestemmelsen i § 393, stk. 2, nr. 2. Der var i sagen tale om en afgørelse om dobbeltlukkede døre, og journalisten havde derfor strengt taget ikke været til stede ved afgørelsen om dørlukning (hvilket umiddelbart er betingelsen for at kunne kære beslutningen).

En sådan situation er imidlertid netop dét, beslutningen om dobbeltlukkede døre skaber, og for at sikre, at bestemmelsen også i sådanne sager har et reelt indhold, er det derfor i forarbejderne til § 393, stk. 2, nr. 2, forudsat, at en journalist kan kære begge kendelser, når journalisten har overværet retsmødet indtil afgørelsen om dobbeltlukkede dør.

Samme resultat nåede Højesteret.

Og dermed kom Højesteret til det tredje spørgsmål: Var det konkret berettiget at lukke dørene.

Her slap journalistens medvind op, idet Højesteret stadfæstede kendelsen om dørlukning under henvisning til retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 2 om hensynet til statens forhold til fremmede magter.

(Højesteret stadfæstede også beslutningen om, at afgørelsen om dørlukning skulle behandles for lukkede døre).

2.8.2. U 2025.2959 H – om retsplejelovens § 389 a og § 389, stk. 3 (a conto-salær)

Sagen vedrørte et kæremål over en afgørelse om a conto-salær, og for Højesteret blev spørgsmålet, om retsplejelovens § 389 a (tillige) finder anvendelse i sager omfattet af den særlige kærebegrænsningsregel i § 389, stk. 3.

Det spørgsmål besvarede Højesteret benægtende.

Resultatet giver intuitivt mening, idet man ellers i mange sager kunne stå i den situation, at Procesbevillingsnævnet skulle vurdere en ansøgning både efter § 389, stk. 3 og § 389 a.

Det er – som jeg læser bogen – også forudsat i »Appeltilladelser« (der dog ikke skriver det direkte), ligesom det i og for sig er forudsat i samtlige de afgørelser, der hidtil er truffet i omkostningskæremål, hvor sagsgenstanden har været højere end beløbsgrænsen, se fra Højesteret f.eks. U 2015.3821 H, der jo burde være afvist, hvis § 389 a fandt anvendelse ved siden af § 389, stk. 3.

2.8.3. U 2025.816 Ø – om anvendelsesområdet retsplejelovens § 389 a (tidsaspektet)

Landsretten fandt at kære af en afgørelse om ikke at admittere en sag, der var anlagt efter udløbet af den almindelige frist (retsplejelovens § 469, stk. 4, der i lighed med mange andre fristregler indeholder en almindelig frist på 4 uger og en længere frist på 6 måneder, hvor retten undtagelsesvist kan tillade sagen), var omfattet af retsplejelovens § 389 a.

Henset til, at bestemmelsen afgrænses tidsmæssigt og i øvrigt er givet et meget vidt anvendelsesområde (groft sagt fra stævning indleveres, og indtil dom afsiges – og nogle gange endda lidt længere), kan afgørelsen ikke overraske mange læsere af Almanakken.

2.8.4. U 2025.2965 Ø – om retsplejelovens § 389 a

Landsretten fandt, at det krævede Procesbevillingsnævnets tilladelse at kære en afgørelse om, hvorvidt en civil sag skulle behandles i den forenklede proces (... fordi den var truffet efter stævningens indlevering og inden hovedforhandlingens afslutning).

2.8.5. U 2025.2833 Ø – om retsplejelovens § 389 a i isoleret bevisoptagelse

Landsretten afviste en kæresag vedrørende en afgørelse truffet under en sag om isoleret bevisoptagelse.

Det kan ikke overraske. Det står jo direkte i loven. Men når det kom dertil – og når sagen er trykt – er det (måske), fordi det er første trykte afgørelse efter ikrafttræden

af lov 2024 661, der netop udvidede reglen til at omfatte sager om isoleret bevisoptagelse (som en reaktion på U 2015.37 H).

Nu er den nævnt her som en (yderligere) påmindelse til procesfolket om, at der ikke er forskel på kendelser og beslutninger afsagt under en civil sag hhv. en sag om isoleret bevisoptagelse. Man skal huske at søge om tilladelse!

2.9. Retsplejelovens § 388

Kapitlets sidste tematiske overskrift er ny i år. Den beskriver en regel, som mange advokater formentlig end ikke vidste eksisterede (før U 2024.3920 Ø kendte jeg den heller ikke selv).

Men som praksis fra de sidste 18 måneder viser, er det en regel, man som advokat bør kende. Den fastlægger det nemlig som en *betingelse for sagens videre eller fortsatte behandling efter en hjemvisning*, at advokaten inden for en frist på 4 uger anmoder herom.

Det spørgsmål fik vi i år to afgørelser om. Den første, **U 2025.1359 H** (2.9.1.) stadfæster netop U 2024.3920 Ø, og indebærer helt overordnet, at reglen gælder enhver hjemvisning (uanset begrundelsen og uanset formuleringen i forbindelse med hjemvisningen).

Den anden, **U 2025.3327 V** (2.9.2.), siger vel grundlæggende noget om, hvilke krav, der stilles til advokatens anmodning efter § 388. Afgørelsen, der bygger på en stringent men også meget streng fortolkning af bestemmelsen, er tilladt indbragt for Højesteret, og jeg tillader mig i analysen af afgørelsen at spå, at sagen her får et andet udfald.

Afgørelsen bør alligevel læses af alle advokater til illustration af vigtigheden af, at man får behandlet fristen efter § 388 på en hensigtsmæssig måde.

2.9.1. U 2025.1359 H – om anvendelsesområdet for retsplejelovens § 388

Afgørelsen stadfæster U 2024.3920 Ø, der kort er omtalt i Almanakken 2024, s. 132 f.

Sagen udspringer af U 2023.2961 Ø (se om denne Almanakken 2023, s. 53), hvor landsretten ophævede en dom om afvisning og hjemviste sagen til fornyet behandling, idet der var dansk værneting efter Bruxelles 1-forordningen.

Når det sker, er reaktionen ikke automatisk – hvad man ellers måske kunne tro – at sagen behandles i byretten. Det er i stedet, at hver af parterne har ret til at begære sagen behandlet på ny, jf. § 388, der fastsætter en frist på 4 uger for parternes meddelelse om, at de ønsker sagen behandlet i underinstansen.

Bestemmelsen omfatter efter sin ordlyd *hjemviste sager*, og fristen på 4 uger er for parternes oplysning om, hvorvidt de ønsker fornyet behandling af sagen. Netop

ordlyden er værd at hæfte sig ved, når man skal forstå, hvorfor der overhovedet var en sag for Højesteret. Spørgsmålet i sagen var nemlig helt overordnet, om reglen også gælder, når der sker hjemvisning til *fortsat behandling* i forbindelse med en ophævelse af byrettens dom (om et formalitetsspørgsmål).

For (med et citat fra appellantens ganske fornuftige anbringender):

»Ved hjemvisning til fornyet behandling skal det materielle spørgsmål prøves af underinstansen på ny. Hjemvisning til fornyet behandling kan således alene ske, hvor et allerede behandlet spørgsmål skal behandles på ny, eksempelvis på grund af rettergangsfejl. I sådanne situationer kan det være relevant for både retten og sagens parter at vide, om nogen ønsker en fornyet behandling, idet en part kan være tilfreds med, at den tidligere dom om realiteten blot er ophævet.

Ved hjemvisning til fortsat behandling ophæves underinstansens afgørelse, og den højere instans' afgørelse træder i stedet. Byretten skal i den foreliggende sag således ikke behandle [det påkærede spørgsmål], og det er åbenlyst, at [den oprindelige sagsøger] fortsat ønsker en retlig afgørelse af sagens realitet, som der aldrig har været afsagt en afgørelse om.«

Argumentet er naturligvis netop det; et anbringende. Og det er derfor formuleret noget bombastisk (beskrivelsen er næppe rammende for enhver hjemvisning til fornyet hhv. fortsat behandling). Men argumentet bringer en relevant forskel på de forskellige hjemvisningstilfælde frem, og citatet viser derfor også, hvorfor sagen fandt vej til Højesteret.

Herfra var svaret imidlertid ganske klart (og præjudikatet er derfor let fremover at anvende). Man tiltrådte nemlig landsrettens sålydende præmisser:

»Retsplejelovens § 388 finder efter ordlyden af bestemmelsens indledning anvendelse i ethvert tilfælde af hjemvisning. Ordlyden giver således ikke anledning til at sondre mellem, om ankeinstansen i en sag, der behandles efter lovens kapitel 36, afsiger dom om hjemvisning til fortsat eller til fornyet behandling.«

Så er den fortolkningstvív afklaret.

2.9.2. U 2025.3327 V (FED 2025.83) – om meddelelsen efter retsplejelovens § 388

Procesbevillingsnævnet har den 30. oktober 2025 under journalnummer 25/16436 meddelt tilladelse til at indbringe sagen for Højesteret.

Den anden sag handler som anført om, hvordan man som part (advokat) iagttager pligten efter § 388, og landsrettens tilgang må her betegnes som streng.

Landsretten havde hjemvist en sag til byretten, og der var efter udløb af de 4 uger ikke indgivet en anmodning om fornyet behandling.

Baggrunden herfor – som man nok må have med for at forstå, hvorfor sagen måtte forbi landsretten – var helt kort som følger:

Kort efter sagen var hjemvist, havde byretten af egen drift fastsat en frist for parternes bemærkninger til sagens videre forløb. Denne frist var fastsat, så den udløb lidt mere end fire uger efter sagens hjemvisning (hvilket selvfølgelig var uheldigt). Inden fristens udløb, men mere end 4 uger efter sagens hjemvisning, svarede den ene part, at denne ønskede sagen behandlet på ny.

Dette forløb rejste for landsretten følgende spørgsmål:

- 1) Om det i sig selv var nok til at anse sagen for undergivet fornyet behandling, at byretten havde bedt om parternes bemærkninger (var sagen herved reelt allerede i gang)
- 2) Om det måtte udsætte fristen efter § 388, at byretten havde fastsat en senere frist
- 3) Om der alternativt skulle ses bort fra den ordinære frist, jf. henvisningen til § 377, stk. 2.

Ingen af spørgsmålene er besvaret direkte i U 2025.1359 H (parterne nævner også U 2024.3920 Ø. Det er den sag, der stadfæstes ved U 2025.1359 H, og henvisningen kan derfor undre lidt).

Landsrettens afgørelse er helt konsekvent i anvendelsen af § 388, 1. pkt., men den er som konsekvens heraf også noget hård ved parten.

Fristen er 4 uger; den skal iagttages ved en anmodning om fornyet behandling; den kan ikke anses for udsat ved byrettens anmodning om bemærkninger inden en senere frist; og byrettens anmodning kan heller ikke i sig selv begrunde oprejsningsbevilling efter § 388, 2. pkt. (der lader § 372, stk. 2, finde tilsvarende anvendelse på fristoverskridelser).

Det resultat kan godt forsvares, men det kan absolut også udfordres (og bliver det altså i 2026, når Højesteret skal se på sagen).

Jeg har både i nyhedsbreve og Almanakker jævnligt skrevet, at domstolene – og særligt Højesteret – er tilbageholdende med at lade parter lide retstab på grund af *fejl* begået af retterne (f.eks. valg af forkert afgørelsesform eller forkert appelvejledning). Men en sådan situation var vi ikke i, sml. også U 2025.500 H (Almanakken 2024, s. 136), og appellants henvisninger til »Festskrift til Palle Bo Madsen« er derfor i min optik ikke helt rammende.

Alligevel mener jeg godt, at man kunne være nået et andet resultat. For mens jeg er enig i den benægtende besvarelse af spørgsmål 1, og også hælder til at være enig i, at spørgsmål 2 skal besvares benægtende, så kan jeg ikke se noget til hinder for, at man i en situation, hvor anmodningen kom få dage efter fristens udløb, og hvor baggrunden herfor var, at retten har taget styringen med den videre proces,

undtagelsesvist så bort fra fristoverskridelsen, jf. § 372, stk. 2, 3. pkt. hvortil reglen henviser – også fordi der ikke er noget stort hensyn at tage til hverken retten (som jo havde fat i sagen) eller modparten (som i kraft af rettens meddelelse måtte forvente, at der kunne ske noget indtil udløbet af den senere frist).

2.10. Øvrige spørgsmål

2.10.1. *U 2025.4573 H – om appel efter Luganokonventionen*

Sagen kan skæres ganske enkelt og præcist til: I hvilket omfang gælder retsplejelo-ovens kæreregler, når den appellerede kendelse er afsagt med hjemmel i Luganokonventionen.

Baggrunden for dette spørgsmål var helt kort, at Tingsretten i Reykjavik havde afsagt to domme om, at M havde et betalingskrav mod A (Island er medlem af Luganokonventionen, men ikke af EU; forholdet omfattes derfor af konventionen og ikke af Bruxelles I-forordningen).

Da M ønskede fuldbyrdelse i Danmark, indgav selskabet begæring til Fogedretten i Horsens, der traf afgørelse efter lov om fuldbyrdelse af visse udenlandske retsafgørelser mv. på det civil- og handelsretlige område (lovens kapitel 2 a indeholder regler om anerkendelse og fuldbyrdelse efter Luganokonventionen).

Disse afgørelser kærede A, hvilket han gjorde (1) efter udløbet af den almindelige frist på 2 uger for kære og (2) uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. retsplejelovens § 389 a. Hvis der var tale om en »sædvanlig« kæresag, skulle sagen derfor afvises.

Den relevante regel for Højesteret er fuldbyrdelseslovens § 8 b, stk. 1, der fastslår, at kære af fogedrettens afgørelser om eksigibilitet sker efter reglerne i retsplejeloven *med de ændringer, der følger af fuldbyrdelsesloven*.

Bestemmelsen skal – hvad Højesterets dom viser – læses i sammenhæng med Luganokonventionen.

(Se hertil lovforslag LFF 2013/202, spec. bem. til § 1, nr. 20, ad § 8 b og lovforslag LFF 2006/46, spec. bem. til § 3, der begge citeres af Højesteret. De nævnte tekststeder peger ret klart på, at kære skal ske inden for fristen i konventionen. Omvendt er lovmotiverne tavse om § 389 a-spørgsmålet, hvilket helt lavpraktisk skyldes, at denne bestemmelse er af nyere dato end fuldbyrdelsesloven).

Højesteret fandt på den baggrund, og da Luganokonventionen indeholder særskilte – og med Højesterets ord udtømmende – regler om appel, at hverken retsplejelovens § 389 a eller § 394, stk. 1, fandt anvendelse, hvorfor kæren skulle afmities.

Kapitel 10

Oprejsningsbevillinger

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Jeg plejer at inddele dette kapitel efter om fristoverskridelsen kan henregnes til »rettens forhold«, eller om der er tale om »andre tilfælde«.

I de førstnævnte sager sidder oprejsningsbevillingerne løst, for som udgangspunkt bør parterne ikke lide retstab på grund af rettens fejl (se hertil U 2015.36 H. Hvornår en ret har givet *vejledning*, er en vanskelig vurdering, hvad U 2025.500 H viser). De sager var der ingen af i år.

De andre sager er – typisk – dem, hvor fristoverskridelsen skyldes partens (i praksis advokatens) fejl (2.1.).

Her er udgangspunktet, at advokatens ekspeditionsfejl ikke en undskyldelig omstændighed, jf. U 2013.507 H, der er fulgt op i U 2015.913 H, U 2016.1868 H og U 2018.2071 H (og fra landsretspraksis f.eks. U 2014.1240 V og U 2014.1589 Ø).

Er der ikke tale om, at advokaten har handlet i tillid til rettens vejledning, gøres der efter min forståelse af praksis (nærmest) kun undtagelse herfra, hvis sagen er af en sådan karakter (typisk fordi den vedrører familieforhold eller andre rent personlige forhold), at partens retstab ikke står mål med advokatens fejl, jf. TFA 2001.81/1 H og fra nyere landsretspraksis TFA 2021.104/2 V og U 2024.1435 V (TFA 2024.144) (nævnes kan også FM 2023.111, der ikke udspringer af familieretten og i øvrigt fremstår »mildere« end de fleste lignende afgørelser). På de nævnte sagsområder er det omvendt min opfattelse, at der netop ofte gives oprejsningsbevilling.

Den lange liste kan i år udvides med en yderligere henvisning; **U 2025.2422 Ø**.

Kapitlets anden afgørelse, **U 2025.806 H**, er så særegen, at jeg har hensendt den til et opsamlingsafsnit (2.2) – og i virkeligheden er det mest interessante ved præjudikatet nok, at Højesteret fastslår, at fristen for betaling af en *retsafgift først er afbrudt, når betalingen er modtaget af retten*.

2.1. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Oprejsningsbevilling i andre tilfælde

2.1.1. U 2025.2422 Ø (TFA 2025.31) – om retsplejelovens § 372, stk. 2 (oprejsningsbevilling)

I årets enlige »typetilfælde« var der tale om overskridelse af fristen for at anke (4 uger fra Procesbevillingsnævnets tilladelse), og fristoverskridelsen skyldtes alene advokatens forhold. Alligevel admitterede Østre Landsret sagen.

At det blev tilfældet, harmonerer fint med den praksis, der er nævnt i indledningen. Der var nemlig tale om en sag om samvær.

2.2. Øvrige spørgsmål

2.2.1. U 2025.806 H – oprejsning ved for sen betaling af kærefgift

I kapitlets anden og sidste sag bestod fejlen i manglende betaling af retsafgift – og når det er tilfældet, er det klare udgangspunkt, at det pågældende retsskridt skal afvises, jf. retsafgiftslovens § 47, stk. 7, 1. pkt., medmindre der konkret er grundlag for at bortse fra overskridelsen, jf. bestemmelsens 3. pkt.

Der var i sagen tale om manglende rettidig betaling af en kærefgift (vedrørende en afgørelse om ikke at afsætte en likvidator og således i en sagstype, der ikke behandles på sagsportalen, og hvor der derfor ikke var tale om (fejl-)brug af betalingsfunktionen på portalen).

Højesteret lagde efter bevisførelsen til grund, at kærende faktisk havde gennemført en straksoverførsel *tre timer inden* fristen udløb, og at betaling var sket til den rette konto (dette på baggrund af en ganske overbevisende bevisførelse, herunder i form af en udtalelse fra kærendes bank).

Det henstod herefter som uklart, af hvilken grund beløbet først var modtaget ved retten dagen efter (og altså for sent). Højesteret fandt, at forsinkelsen derfor skyldtes *ekstraordinære omstændigheder*, og der var derfor undtagelsesvist grundlag for at se bort fra overskridelsen.

(Man kan i øvrigt ved læsning af afgørelsen bemærke, at Højesteret indledningsvist bekræfter, at fristen først er overholdt, når betaling er *modtaget*. Det fremhæver jeg, fordi kærende havde procederet på, at det var en frist for, hvornår betaling skulle være sket/sendt og ikke modtaget. Når der – som her – er tidsforskel på beløbets afsendelse og modtagelse, er det sidstnævnte tidspunkt, der »tæller«, men forholdet kan altså indgå ved vurderingen efter 3. pkt.).

Kapitel 11

Retskraft. Berigtigelse

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Et kort kapitel om et vigtigt emne (retskraft), der i Almanakken suppleres med undertitlen »berigtigelse« for at afspejle, at netop disse emner både juridisk og praktisk har betydelig sammenhæng; inden for rammerne af, hvad retten kan berigtige, kan man næppe helt tale om retskraft.

I år er kapitlet særligt kort. Der kom nemlig kun en afgørelse. Da den samtidig er tilladt indbragt for Højesteret, vil jeg i år begrænse mig til at medtage analysen – og så håber jeg, at der i 2026 bliver anledning til at skrive lidt mere om retskraft og berigtigelse.

Jeg kan så samtidig advarer læseren om, at den konkrete analyse er den længste i årets Almanak, så det er ikke fordi, man intet får med om retskraft i år.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Retskraft

2.1.1. *U 2025.3777 Ø – om negativ retskraft ved udstykning (og om andre processuelle spørgsmål) (meget lang analyse)*

Procesbevillingsnævnet har den 14. november 2025 under journalnummer 25/19379 meddelt tilladelse til at indbringe sagen for Højesteret.

Baggrunden for rettens afgørelse var, at der tidligere var afsagt dom i en sag mellem Rønne Havn og Danske Færger, hvorunder Rønne Havn blev frifundet for en påstand om misbrug af sin dominerende stilling som følge af, at havnen havde anvendt prissystem i perioden frem til den 31. august 2018.

På tidspunktet for denne dom havde Danske Færger overdraget alle aktiviteter til Molslinjen A/S og var fusioneret med Molslinjen som fortsættende selskab.

Umiddelbart efter dommen i den første sag anlagde Molslinjen sag mod Rønne Havn med påstand om misbrug af dominerende stilling vedrørende samme prissystem for perioden efter den 31. august 2018.

I Sø- og Handelsretten blev spørgsmålet om afvisning som følge af den første doms

negative retskraft udskilt til særskilt pådømmelse og afgørelse, og det er altså dette spørgsmål, landsretten i juni afgjorde.

Vurderingen af sådanne sager er altid meget konkret, og den vanskeligste del af øvelsen ligger derfor ofte i vurderingen af, hvad sag nr. 1 faktisk har afgjort hhv. hvad sag nr. 2 i sin essens handler om.

Da afgørelsen fra Østre Landsret kom, var jeg positivt overrasket over, hvor meget præmisserne faktisk sagde, hvilket gav anledning til en for emnet atypisk lang analyse. Med det betydelige forbehold, at sagen som anført er tilladt indbragt for Højesteret, synes jeg faktisk, at den er værd at gengive.

Landsretten startede – efter min opfattelse helt ukontroversielt – med at fastslå, at Molslinjen var succederet i Danske Færgers rettigheder og pligter, og at den første dom derfor principielt kunne have negativ retskraft for Molslinjen.

Herefter vendte landsretten sig mod spørgsmålet om, hvad der faktisk er taget stilling til i den første sag – og herunder, hvad der *kunne være taget stilling til*. Dommens præmisser handler nemlig meget lidt om rækkevidden af den første afgørelse og ganske meget om Molslinjens (Danske Færgers) mulighed for at medtage perioden efter den 31. august 2018 under denne sag.

Det er efter min opfattelse en stringent og korrekt tilgang. For nært beslægtet med reglerne om negativ retskraft er forbuddet mod ulovlig udstykning – der navnet til trods vel blot er et *typetilfælde* af den negative retskraft. Udsagnet, at sagsøger har foretaget *ulovlig udstykning*, retter sig nemlig ikke mod kravets tilskæring i den første sag, men udtrykker det princip, at dommens retskraft udstrækkes til »hele kravet«, også selvom sagsøger kun har nedlagt påstand om en del heraf.

Det centrale præjudikat er U 2010.1431 H:

»Generelle hensyn til procesøkonomi og effektivitet af retskraftreglerne [tilsiger], at en sagsøger som udgangspunkt medtager alle sine forfaldne krav i anledning af en misligholdelse under samme sag.«, og hvis sagsøger har »mulighed for« at »kræve det fulde beløb« under sagen, er sagsøger derfor forpligtet hertil.

Som det fremgår af det citerede, vedrørte dommen fra Højesteret en situation, hvor sagsøger opdelte et økonomisk krav, men der er ingen grund til at anvende reglen anderledes, når en anerkendelsespåstand »udstykses«. Og som jeg læser landsrettens afgørelse, var det samme på spil i årets afgørelse.

Sagens faktum var, skåret helt ind til benet, at Rønne Havn gennem hele den omtvistede periode – dvs. både før og efter 31. august 2018 – havde anvendt samme prismodel. Priserne havde ganske vist ændret sig undervejs, men det skyldtes alene, at modellen indeholdt bevægelige dele.

Da Molslinjen havde overtaget de relevante aktiviteter fra Danske Færger og var

fusioneret med selskabet længe inden afgørelsen af første sag, kunne og burde Molslinjen have udvidet sagen til at omfatte den fulde periode. Det gjorde Molslinjen ikke, og ved denne arbitrære (tidsmæssige) udstykning af parternes uenighed afskar Molslinjen sig fra senere at rejse sag om misbrug af dominerende stilling i andre dele af perioden.

Det beskrev jeg i nyhedsbrevet som en efter min opfattelse både rigtig og velbegrundet afgørelse.

I forbindelse med arbejdet med Almanakken, og nok til dels motiveret af et ønske om at »ramme rigtigt« på en sag, der er tilladt indbragt for Højesteret, har jeg genbesøgt sagen og ikke mindst Sø- og Handelsrettens præmisser til støtte for det modsatte resultat.

Essensen heri er, at sag nr. 2 vedrører ganske betydelige værdier, og at der derfor bør udvides tilbageholdenhed ved anvendelsen af retskraftsbetragtninger. Sø- og Handelsretten fandt på den baggrund, at sag nr. 2 fremstod saglig og velbegrunderet, og ikke som et illoyalt forsøg på at få prøvet parternes tvist på ny.

På et generelt plan har jeg sympati for denne tilgang, der også har støtte i litteraturen. Illustrativ er beskrivelsen i »Civilprocessen« af retskraftens *præjudicielle virkning* (s. 841):

»En fuldbyrdelsesdom kan imidlertid kun antages at have foretaget en sådan indgående prøvelse af, om en rettighed består, at der med rimelighed kan tillægges dommen præjudiciel virkning, hvis sagen har drejet sig om hovedvirkninger af rettigheden. Den præjudicielle retskraft omfatter ikke sager om retsvirkninger, der er væsentlig mere betydningsfulde, og måske efter omstændighederne ej heller om retsvirkninger, der er ligeså betydningsfulde som den eller dem, den tidligere sag angik [...].«

Dette eksemplificeres på det erstatningsretlige område således: »Afgørelsen om culpabetingelsen i en erstatningsdom har ikke retskraft under senere sager om væsentlige krav på yderligere erstatning.«

Der er imidlertid to væsentlige forskelle på de situationer, Kistrup her omtaler, og så årets afgørelse.

For det første er der tale om en sag om *negativ retskraft*, ikke om den præjudicerende virkning. Beskyttelseshensynet er efter min opfattelse mindre i sager om denne præjudicerende virkning, fordi der ikke er tale om, at en part, der har ofret begrænsede ressourcer i den tro, at sagen havde en begrænset genstand, bliver overrumplet af uventede konsekvenser.

For det andet er der, som sagen er tilskåret i landsretten – og heri er jeg enig – strengt taget tale om en udstykningssituation, og her mener jeg faktisk, at det

omtalte præjudikat fra Højesteret er ret klart. Hvis kravstiller har mulighed for at indtale sit fulde krav under en sag, så skal kravstiller gøre det. En afvisning i disse tilfælde handler ikke om at forhindre Molslinjen i at prøve sagen på ny (som man fornemmer i Sø- og Handelsrettens præmisser), men om at imødegå den beløbsmæssige opdeling.

(Forskellen kan illustreres ved, at konsekvensen ville have været den samme, hvis Molslinjen havde vundet den første sag. Også her ville Molslinjen have mistet krav på yderligere betaling).

Sagen indeholdt yderligere to procesretlige krøller. Selvom analysen allerede er blevet lang, fortjener de en omtale i Almanakken.

Den første vedrørte appelfristen:

Sø- og Handelsretten havde vurderet, at den første sag ikke afskar det nye søgsmål, og at Rønne Havn derfor ikke skulle have medhold i afvisningspåstanden.

En sådan afgørelse ville indebære, at sagen skulle fortsætte, og da der var tale om afgørelse af et udskilt spørgsmål, som ikke afsluttede sagen, var rette afgørelsesform derfor kendelse (jeg plejer her at henvise til »Sagen optaget til afgørelse – men i hvilken form« fra festskriftet i anledning af Retsplejeloven 100 år). Sø- og Handelsretten valgte imidlertid domsformen.

Da Rønne Havn *ankede* efter *mere end 14 dage* (men mindre end 4 uger), påstod Molslinjen sagen afvist. Heri fik selskabet ikke medhold, hvilket flugter med – og begrundes som – øvrig praksis på området. Jeg har skrevet det før og kan nu skrive det igen: Medmindre der er tale om forsøg på misbrug eller omgåelse, må en part altid være berettiget til at anvende det appelskridt, der knytter sig til den faktisk anvendte afgørelsesform. (Analyser af praksis på området findes i Almanakken 2023, s. 132 og Almanakken 2022, s. 104. Vil man nøjes med en henvisning til det centrale præjudikat, er det U 2017.1265 H).

Det sidste processuelle spørgsmål opstod som følge af et synspunkt fra Molslinjen om, at Rønne Havn for landsretten havde nedlagt en anden påstand end for Sø- og Handelsretten, og at denne påstand ikke var omfattet af tilladelsen fra Procesbevillingsnævnet (det erindres her, at appel af delafgørelser omfattet af § 253, stk. 3, kræver tilladelse, jf. § 253, stk. 4. En sådan tilladelse havde Rønne Havn indhentet).

På tidspunktet for sagens afgørelse i landsretten havde Rønne Havn endeligt nedlagt samme påstand som for Sø- og Handelsretten, og da den tidligere (omtvistede) påstand ikke gengives i dommen, er det svært at skrive noget begavet om lige præcis den del af parternes uenighed. Men jeg tænker også, at der med ovenstående er skrevet nok om afgørelsen for nu. Fortsættelsen følger næste år, når Højesteret har set på spørgsmålet.

Kapitel 12

Prøvelse af voldgiftskendelser

1. INDLEDNING

Voldgiftsret (og navnlig voldgiftsprocesret) er en særskilt disciplin, der ganske vist låner meget fra – og til tider inspirerer – civilprocessen, men som med god grund behandles i særskilte fremstillinger. Lige så god grund er der imidlertid til, at der i mange fremstillinger af den civile retspleje inddrages en mere overordnet beskrivelse af voldgiftsprocessen.

Dels udgør den et for mange brugere vigtigt alternativ til domstolsprøvelse, dels indeholder den danske voldgiftslov flere steder regler, som overlader en rolle til domstolene.

Håndteringen af den overordnede snitflade – kompetencefordelingen – mellem voldgift og civil retspleje behandler jeg, når der er anledning hertil, i kapitlet om domstolenes saglige kompetence, hvor det naturligt hører til.

Dette kapitel rummer derfor de sager, hvor domstolene på forskellige stadier i processen og i relation til forskellige dele af voldgiftssagen har en *prøvelsesrolle*. Det er sagstyper, som vi ikke ser mange af i Danmark – måske fordi parterne generelt respekterer både voldgiftsprocessen og dens udfald; måske fordi Højesteret har gjort det klart, at domstolene (i hvert fald materielt) ikke er interesserede i at bessermachen voldgiftsdommerne.

Uanset årsagen, så er tendensen fortsat i år. Den eneste voldgiftsretlige sag, jeg har kommenteret, er U 2025.3540 Ø, der handler om rækkevidden af en voldgiftsaftale og derfor er et eksempel på en sag, der hører til i kapitel 2 (og derfor omtales i dette kapitel).

Baggrunden herfor er også, at jeg på tidspunktet fravalgte en omtale af Højesterets dom om tilsidesættelse af en voldgiftskendelse, fordi den ene part ikke havde fået behørig underretning. På det punkt har jeg ombestemt mig. Sagen er ganske vist ikke hverken helt eller delvist (civil)procesretlig, men den har trods alt karakter af en domstolsprøvelse af en voldgiftskendelse, og det underliggende spørgsmål er af en art, som vi også kender i civilprocessen (hvor samme problem dog ikke kan opstå, fordi der i retsplejeloven er udførlige regler om forkyndelse).

Man kan derfor nedenfor finde en (kort) omtale af dommen.

Derudover kan vi notere os, at der igen i år er kommet lidt nyt litteratur om voldgift. Foruden det festskrift, der blev udgivet i forbindelse med voldgiftslovens jubilæum,

drejer det sig for det første om Amstrup Fournais' artikel om EU-sanktioner som ordre public (ET 2024 208 ff.), der konkluderer, at de af EU vedtagne sanktioner mod Rusland (m.fl.) skal anses som ordre public, jf. voldgiftslovens §§ 37 og 39.

Dernæst har Niels Anker Rostock-Jensen i ET 2025 B s. 104 ff. skrevet om voldgiftsrettens facilitering af forlig i et habilitetsperspektiv.

Og endelig har Erik Hørlyck og Kristian Skovsgaards artikel i T:BB 2025.543 behandlet spørgsmålet om den bindende virkning af beslutninger om stillet sikkerhed i AB-systemet. (Den artikel handler selvfølgelig kun direkte om et rent voldgiftsspørgsmål, men det er i min optik et mere alment processuelt spørgsmål, hvordan hybride tvisteløsningsformer skal rubriceres og håndhæves).

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1.1. *U 2025.1922 H – forkyndelse i voldgift*

Sagen var anlagt af den tabende part i en voldgiftssag og handlede helt grundlæggende om, at denne ikke mente, at der var givet behørig meddelelse om sagens anlæg. Parten havde som følge heraf slet ikke givet indlæg i sagen (og så er det selvfølgelig træls at modtage en kendelse om, at man skal betale).

Forløbet endte for Højesteret med at være ganske velbelyst, og navnlig blev det tydeligt, at klageren reelt havde kontaktoplysninger på indklagede (der var korrespondance mellem dem).

Det skal ses i sammenhæng med, at forsøg på varsling var sket ved, at instituttet havde sendt breve til to forskellige adresser, hvor den ene var indklagedes barndomshjem (som han var flyttet fra 20 år tidligere), og den anden var en inaktiv virksomhed, som B stod som ejer af, men som ingen tilknytning havde til sagen.

Der var med andre ord udfoldet skridt, som vel normalt ville blive betegnet som rimelige (hvis der ikke var andre alternativer), men som omvendt klart var inferiøre i forhold til en mere direkte kontakt.

Og samtidig var der tale om, at klageren havde både mulighed for og anledning til *faktisk* at underrette indklagede om sagen.

Det blev udslagsgivende for Højesteret, der nægtede at fuldbyrde voldgiftskendelsen.

Kapitel 13

Øvrige spørgsmål

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

I det sidste kapitel, inden jeg vender mig imod årets mange afgørelser om sagsomkostninger, har jeg samlet alle de afgørelser, som ikke hører til andre steder, og som vedrører emner, der ikke har en tyngde, som kan begrunde et særskilt kapitel.

Det er vanskeligt at lave en dogmatisk gennemgang af en omgang blandede bolsjer, men jeg synes alligevel ikke, at læseren skal snydes for årets highlights »uden for kategori«.

Om dommeres habilitet (2.1.) lærte vi intet nyt, men fik to afgørelser »til bunken« (mere interessant er U 2025.1033 H om retslægerådsmedlemmernes habilitet, der er omtalt i kapitlet om bevisførelse).

Det samme kan siges om opsættende virkning (2.2.), som ellers er et emne, jeg tit får lejlighed til at skrive lidt om. Ret beset fik vi (slet) intet nyt om opsættende virkning efter retsplejeloven, idet årets enlige afgørelse angik opsættende virkning efter den færøske ditto. Det er omvendt i sig selv interessant med en sjælden afgørelse fra den del af Rigsfællesskabet.

Og med risiko for at lyde som en plade, der er gået i hak, så vil jeg sige præcis det samme om sagerne om aktindsigt (2.3.). Dem var der godt nok hele 3 af, men ingen af dem vandt nyt land. Skal man alligevel prøve at sige noget, så må det være, at afgørelserne i år tegner konturerne af en ny hovedgruppe for sådanne begæringer (konkurskarantænesager), men i virkeligheden er det mest interessante næsten den flig af retlig interesse, der var indeholdt i **FM 2024.121**, som man derfor kunne argumentere for (også) hørte til i kapitel 1.

Herefter kommer vi til en afgørelse, som i min verden er værd at kende – måske lige så meget fordi der ikke er megen praksis på området. Det er fra afsnittet om fuldbyrdelse (2.4.), hvor Vestre Landsret i **U 2025.455 V** tager stilling til betingelserne for fuldbyrdelse af en norsk dom. Som skrevet i analysen danner afgørelsen grundlag for en artikel trykt i ET 2025.14, og sidder man med et praktisk problem på området, kan den absolut anbefales som referenceværk.

Kapitlets sidste afsnit omfatter »øvrige spørgsmål« (2.5.), hvor jeg samler de afgørelser, som slet ikke kan indpasses i et tema (»de blandede bolsjers rodekasse«). Dem var der fem af i år, men man kan nok nøjes med at kende én. Det er **U 2025.1794 H**, der tager stilling til de persondataretlige konsekvenser af at optage parternes

navne på offentlige retslistes (når offentlig omtale af sagen gør det muligt at sammenkoble navnet med eksempelvis partens seksuelle forhold), og som samtidig giver mere generelle retningslinjer for, hvornår forbudssager skal optages på retslisten. Det er nok mest interessant for domstolsjurister, men jeg håber også, at nogle af dem læser med i Almanakken.

(Man kunne nok også nævne, at det ved **U 2025.2814 Ø** er fastslået, at der principielt kan gives advokatpålæg til en advokat. Den er spøj, men jeg har svært ved at forestille mig, at det ret ofte er et relevant præjudikat at kende).

Endelig er dette kapitel en god anledning til lige at samle op på den litteratur, som jeg i løbet af året har omtalt i mine nyhedsbreve, men som ikke tematisk kan indpasses i Almanakkens øvrige kapitler.

Det drejer sig i år om en enkelt folkeretlig artikel og så to artikler, der bevæger sig helt ind i dommernes hverdag. Spændende:

Den første artikel er U 2025 B s. 114, hvor Lotte Helms kommer med indspark i diskussionen om de etiske principper for dommere. Det er evigt relevant i et land, der bryster sig af befolkningens store tillid til domstolene.

Den anden artikel er på mange måder tematisk forbundet hermed. Det er en artikel skrevet af landsdommer Bertil Frosell, dommer Niels Juhl og dommerfuldmægtig Nina Brandt Sløgedal, der i U 2025 B s. 186 ff. gør sig nogle meget læseværdige tanker om sammenhængen mellem dommeres løn og den almindelige retssikkerhed.

Den tredje artikel er som nævnt folkeretlig (og altså hverken helt eller halvt procesretlig). Det er U 2025 B s. 27, hvor Louise Halleskov, Michael Hansen Jensen og Ole Terkelsen behandler Højesterets afgørelse i U 2024.4934 H (folkeretligt fundet pligt til at hjemtage en dreng og hans mor fra Roj-lejren). Når jeg alligevel nævner artiklen her, er det fordi artiklen indeholder flere interessante overvejelser om *pligtssubjektet for de processuelle forpligtelser efter EMRK*. Forfatterne drøfter således bl.a., om der i medfør af konventionen påhviler *domstolene særskilte, processuelle forpligtelser* og herunder, om der af konventionen kan udledes krav til domstolenes sagsbehandling og reaktion. Det er praktisk vigtige spørgsmål, som danske procesretsinteresserede nok kunne ofre lidt mere tid på.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Habilitet

2.1.1. U 2025.2631 Ø – om inhabilitet

En dommerfuldmægtig, der tidligere havde taget stilling til, hvorvidt betingelserne for at tage A under konkursbehandling, hvor afgørelsen senere blev hjemvist

af Vestre Landsret på grund af manglende kontradiktion, var inhabil til at behandle den hjemviste sag.

2.1.2. *TFA 2025.46 V – om inhabilitet*

En dommer, der tidligere havde truffet afgørelse om forældremyndighed og samvær var ikke inhabil ved behandlingen af en ny sag om forældremyndighed og samvær (hvor spørgsmålet var, om forholdene havde ændret sig siden den første afgørelse).

2.2. Opsættende virkning (herunder i appel)

2.2.1. *U 2026.349 H – om opsættende virkning på Færøerne*

Sagen var oprindeligt afgjort af Føroya Kærustovnur, der i medfør af den færøske børneværnslov havde truffet afgørelsen om, at et barn, der var anbragt uden for hjemmet, skulle indskrives på en institution i Danmark. Sagen blev herefter indbragt for domstolene, hvor spørgsmålet i første omgang var, om der i retsplejeloven for Færøerne var adgang til at tillægge sagen opsættende virkning.

For Højesteret blev det afgørende, at sagen skulle behandle efter reglerne i kapitel 54 i den færøske retsplejelov (der for en dansk læser med lidt forsigtighed kan sammenlignes med kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, men som har et lidt bredere anvendelsesområde, idet kapitlet bl.a. tillige omfatter afgørelser truffet af Hovedbørneværnsudvalget).

Det fremgår af den første bestemmelse i kapitlet, § 515, at reglerne, »når andet ikke er bestemt ved lov, [finder] anvendelse ved frihedsberøvelse uden for strafferetsplejen, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed«, og Højesterets afgørelse må læses sådan, at den administrative afgørelse om at (tvangs)indskrive barnet var en sådan frihedsberøvelse. Det fulgte derfor af § 517, stk. 3, der indeholder en generel hjemmel til at tillægge sagsanlæg opsættende virkning, at retten efter en konkret vurdering kunne tillægge søgsmålet opsættende virkning.

Højesteret fandt i modsætning til landsretten – uden at jeg på baggrund af præmisserne helt kan forstå mellemregningerne – ikke, at særreglen i børneværnsloven om prøvelse af afgørelser fra Føroya Kærustovnur fraveg den almindelige regel om opsættende virkning, og sagen blev derfor hjemvist til landsretten.

2.3. Dokumentoffentlighed. Aktindsigt

2.3.1. *FM 2024.121 – (ikke) aktindsigt i konkursskarantæneindstilling (og lidt om retlig interesse)*

Kort fortalt var baggrunden, at en journalist havde anmodet om aktindsigt i konkursskarantæneindstillinger vedrørende en række ledelsesmedlemmer i et nu konkursramt selskab. Det gav skifteretten ham med henvisning til retsplejelovens

§ 41 h (om meroffentlighed), bl.a. under henvisning til, at en række af de i indstillingerne indeholdte oplysninger tillige fremgik af offentlige omtaler af sagen.

Herefter blev indstillingerne udleveret.

Afgørelsen blev imidlertid indbragt for Østre Landsret, der så anderledes på det. Fordi indstillingerne indeholdt nærmere oplysninger om de pågældendes personlige og økonomiske forhold, burde de ikke være udleveret.

At landsretten overhovedet behandlede spørgsmålet, er imidlertid i sig selv interessant. For efter indstillingerne var udleveret, var spørgsmålet jo strengt taget ikke længere aktuelt – og sagen ligner derfor (på overfladen) i ganske høj grad U 2024.5457 Ø (om kære af et opfyldt editionspålæg). Den afgørelse behandlede jeg med en vis skepsis i Almanakken 2024, s. 69-70, og en del af det deri anførte kunne man nok gentage i år.

Der er imidlertid den lille faktiske forskel, at den seneste sag vedrørte mere private/personlige interesser, hvor domstolene undertiden har lempet på aktualitetskravet (specielt når der som følge af sagens genstand i praksis aldrig vil bestå en aktuel interesse på tidspunktet for appelsagens pådømmelse), jf. også bemærkningerne i kapitel 1.

Hermed har jeg ikke skrevet, at jeg nødvendigvis ville være nået samme resultat. Jeg er nok grundlæggende en »hardliner«, når det gælder spørgsmål om aktualitet (bortset fra sager af væsentlig samfundsmæssig betydning). Men jeg kan se forskel på sagerne, og jeg kan bedre forstå, at udfaldet i årets sag blev, som det blev.

2.3.2. FM 2024.127 – om retsplejelovens § 41 d

Østre Landsret afviste en begæring om aktindsigt i to bilag fra en konkurskarakteretænesag.

I sagen var der tale om en begæring indgivet på vegne af en kreditor, der havde udlæg i anparterne i det konkursramte selskab og i en lejekontrakt. Baggrunden for begæringen var, at de pågældende anparter ifølge boets oplysninger var solgt, og at boet ikke havde ønsket at udlevere materiale.

Fogedretten, anfører som begrundelse for afvisningen, at kreditor savnede en individuel og væsentlig interesse i vurderingen af et retsspørgsmål – simpelthen fordi der ikke forelå et konkret retsspørgsmål (Landsretten, der tiltrådte i henhold til grundene og med en supplerende bemærkning om, at kreditor var i besiddelse af kurators redegørelse efter konkurslovens § 125, stk. 4 – der vel må antages at indeholde nogle af de relevante oplysninger).

Her får man tanken, at det kunne have ændret udfaldet, hvis kreditor kunne pege på, at den oplyste overdragelse gav anledning til en vindikationssag eller lignende. Det er derfor interessant at læse, at kreditor i kæremålet bl.a. argumenterede for, at aktindsigt var nødvendigt for overhovedet at vide, hvem erhververen var – dvs. for overhovedet at kunne identificere en konkret retstvist. Og så bliver hele analysen jo lidt cirkulær. Man forstår godt kurators frustration, men afgørelsen er efter min opfattelse helt på linje med U 2023.688 Ø.

2.3.3. U 2025.2616 Ø (TFA 2025.36) – om aktindsigt ved bobestyrer

Det er ved afgørelsen slået fast, at retsplejelovens regler om aktindsigt i medfør af dødsboskiftelovens § 114, stk. 3, tillige finder anvendelse på dokumenter, der befinder sig ved en bobestyrer.

(Afgørelsen siger derimod intet spændende om anvendelse af retsplejelovens aktindsigtsregler).

2.4. Fuldbyrkelse (af udenlandske afgørelser)

2.4.1. U 2025.455 V – tvangsfuldbyrkelse efter Luganokonventionen

En lidt interessant afgørelse om kravene til en attest efter Luganokonventionens art 54.

Sagen var den, at den relevante norske ret havde afgivet attesten *inden udløbet* af fuldbyrdelsesfristen og indeholdt en forkert dato for denne frist. Det var imidlertid samtidig ubestridt, at den norske dom efter udløbet af denne frist fortsat ikke var opfyldt, således at betingelserne for tvangsfuldbyrkelse var opfyldt.

Det fik derfor ingen betydning, at attesten indeholdt en datofejl.

Sagen var dernæst den, at den norske dom var appelleret, hvilket rejste spørgsmålet, om tvangsfuldbyrkelsen burde udsættes.

Dommen kunne uanset denne appel fuldbyrdes i Norge, og der var derfor som udgangspunkt grundlag for tvangsfuldbyrkelse ved en dansk ret, kun med forbehold for Luganokonventionens art. 46, stk. 1, der indeholder hjemmel til, at den fuldbyrdende (appel)ret efter en konkret vurdering kan undlade at fuldbyrde en udenlandsk afgørelse, når den udenlandske afgørelse er appelleret. Efter at have foretaget en sådan vurdering fandt landsretten, at rekvirentens interesse i tvangsfuldbyrkelse vejede tungest.

(Det kan supplerende til ovenstående analyse tilføjes, at dommen senere på årets dannede grundlag for en artikel af to af de involverede advokater, Vilhelm Konstantin Poulsen og Claus Juel Hansen, der i ET 2025.14 giver en ganske grundig og lødig gennemgang af det retlige grundlag. Vil man vide mere om emnet, er det et fint sted at fortsætte sin læsning).

2.5. Øvrige spørgsmål

2.5.1. *U 2025.1794 H – om oplysninger på en retsliste*

Højesteret fandt i denne sag ikke, at oplysninger på en retsliste om sagens parter udgjorde en oplysning om den ene parts seksuelle forhold (selvom der på nettet kunne fremsøges visse oplysninger om sagen).

Afgørelsen er ganske grundig og læseværdig; også for jurister, som ikke til hverdag tænker over, at der (naturligvis) ligger jura bag retternes retslistes. (Selv hører jeg til dem, der ikke ligefrem har det som del af morgenritualet at terpe retslistebe-kendtgørelsen).

For det første for Højesterets grundige og generelle præmisser om, hvornår forbudssager skal fremgå af retslisten.

For det andet for Højesterets grundige redegørelse for samspillet mellem retsliste-bekendtgørelsen og databeskyttelsesforordningen.

Og så er der faktisk en »for det tredje«. Der var nemlig også spørgsmål om retlig interesse i sagen. Efter retslisten var offentliggjort, blev den dokumentar, sagen vedrørte, offentliggjort, og de omtvistede oplysninger kom derved offentligheden til kendskab.

Højesteret fandt ikke, at det afskar prøvelse af sagen (men begrundede det ikke nærmere. Man kan efter min opfattelse rimeligvis læse partens egne anbringender, der foruden en henvisning til U 2021.2389 H indeholder en ganske saglig beskrivelse af sagens mulige betydning).

2.5.2. *U 2025.2858 Ø – hjemvisning af sag, der ved en fejl ikke var afgjort*

En lidt spøjst overskrift, men den passer til sagen.

I en flykompensationssag havde det sagsøgende selskab ved en fejl oplyst, at det sagsøgte flyselskab havde taget bekræftende til genmæle, således at sagen alene vedrørte spørgsmålet om renter. På den baggrund afgjorde byretten dette spørgsmål (men ikke sagens hovedspørgsmål).

Flyselskabet havde imidlertid ikke under sagen taget bekræftende til genmæle – eller i øvrigt ændret sin påstand om frifindelse – og realiteten var derfor, at byretten slet ikke havde afgjort parternes materielle tvist. Med den begrundelse blev sagen hjemvist.

Afgørelsen er faktisk også interessant på omkostningsspørgsmålet. Her kunne man tænke, at vi skulle ned i § 320 – byretten havde jo begået en fejl. Men landsretten gik en anden vej. Fordi fejlen skyldtes en fejlagtig angivelse i sagsøgers processkrift, blev sagsøger pålagt at betale omkostninger i kæresagen.

Helt for egen regning var jeg måske gået en anden vej. For selvom fejlen initialt blev begået af sagsøger, var det – bl.a. – fordi sagsøgte på intet tidspunkt korrigerede den fejlagtige angivelse, at det kom så vidt. Det kunne tale for at ophæve sagens omkostninger.

2.5.3. FM 2025.30 – om retsplejelovens § 260, stk. 10

Landsretten afviste et kæreskrift (vedrørende et konkursdekret) indgivet af en person, der ikke var advokat, men som havde fået fuldmagt fra skyldneren.

Afgørelsen følger fuldstændig linjen fra den i præmisserne nævnte U 2016.2747/1 Ø og senest U 2020.31 Ø (der også vedrørte spørgsmålet om repræsentation i skifteretten vedrørende det tvistige spørgsmål og derfor er den mest interessante af de tre).

2.5.4. U 2025.2814 Ø – om advokatpålæg (til en advokat)

Den næste sag er måske i virkeligheden endnu mere særegen.

Under en sag om prøvelse af en advokatnævnsafgørelse var advokaten meddelt advokatpålæg. Det fik ham til – i et udslag af faglig stolthed tænker jeg – at bestride, at der overhovedet er hjemmel i retsplejelovens § 259, stk. 2, til at meddele en advokat advokatpålæg.

Det gode argument for en sådan fortolkning (der ikke har støtte i ordlyd eller forarbejder) er for mig at se, at et (»almindeligt«) advokatpålæg kan opfyldes ved at antage en vilkårlig advokat – og heri ligger en tilkendegivelse af, at alle advokater kan føre alle sager forsvarligt. Den logiske slutning herfra er, at alle advokater kan føre deres egne sager forsvarligt (for hvad skulle forskellen være), og at der derfor aldrig er grundlag for at pålægge en advokat et advokatpålæg.

(Bemærk, at mit argument adskiller sig fra advokatens. Synspunktet er ikke, at der ikke er hjemmel. Synspunktet er, at betingelserne rent definitorisk aldrig vil være opfyldt. Det er samme resultat, men en noget anden vej. Og det er faktisk ikke helt ligegyldigt).

For landsretten opstod spørgsmålet om pålæggets *berettigelse* ikke, fordi § 259, stk. 2, indeholder en særlig prøvelsesbegrænsning, hvori praksis dog har indfortolket en ret for appelinstansen til at prøve hjemmelsgrundlaget, jf. U 2020.1094 Ø.

Landsretten kunne derfor kun udtale, at der var hjemmel (det er der i min verden helt oplagt), og dermed var sagen færdig.

(Og så må ovenstående i øvrigt ikke læses derhen, at der efter min opfattelse aldrig kan være *grundlag* for at meddele en advokat et advokatpålæg. Det er blot et forsøg på at subsumere indsigelsen og dermed sætte konteksten for landsrettens afgørelse).

2.5.5. U 2025.1531 H – om de generelle krav til advokaters uafhængighed

Vi slutter kapitlet i den procesretlige periferi – men med et emne, som jeg alligevel undertiden tager med, når der er praksis herom. Advokatforhold (i bred forstand) har nemlig en betydelig sammenkobling med den almindelige retspleje, hvad de særskilte regler i retsplejelovens kapitel 12 også illustrerer.

Derfor synes jeg også, at det er helt legitimt i Almanakken at nævne, at Højesteret har vurderet, at KPMG Law var integreret i KPMG-netværket på en sådan måde, at der var rimeligt begrundet tvivl om, hvorvidt KPMG Law levede op til de generelle krav om uafhængighed og integritet, der kan udledes af retsplejelovens §§ 124-124 g.

Afgørelsen er værd at læse grundigt af alle, der gerne vil forstå de almindelige krav til advokaters uafhængighed og virke – og selvfølgelig navnlig for enhver, der som advokat måtte påtænke at *samarbejde* med ikke-advokater i mere eller mindre formaliseret form.

Som procesmand er det samtidig værd at notere sig, at Højesteret ikke tillagde nogle af parterne omkostninger. Det forstår jeg umiddelbart i sammenhæng med den af Højesteret anførte begrundelse for ikke at pålægge sanktioner, selvom der efter Højesterets opfattelse var sket en overtrædelse af de advokatetiske regler: Der var tale om et principielt og uafklaret spørgsmål.

Helt lavpraktisk kan resultatet også begrundes med, at ingen af parterne jo dermed kan siges at have vundet. Advokatnævnet fik nemlig (kun) ret i tolkningen af reglerne, men ikke i selve (sanktions-)afgørelsen).

Kapitel 14

Sagsomkostninger

1. INDLEDNING. HIGHLIGHTS

Kapitlet om sagsomkostninger er i år både usædvanligt kort (kun godt 30 »egentlige« omkostningssager) og ualmindeligt highlightsfattig. Det er ikke fordi, vi intet lærte, men der er godt nok langt mellem de rigtig gode snaps. Måske de vigtigste spørgsmål snart er afklaret?

Jeg tvivler. Og jeg vælger at glæde mig over de afgørelser, der faktisk kom. For selvom kapitlet er kortere end normalt, så er det absolut ikke kort. Det er faktisk ganske omfattende.

Årsagen hertil er ikke kun, at godt 30 afgørelser i sig selv er ganske mange. Den er også, at jeg i løbet af året gennemgår alle Højesterets afgørelser relativt systematisk og omtaler de sager, hvor Højesterets omkostningsudmåling giver anledning til en omtale.

Sager, der er fremfundet ved denne gennemgang, skal naturligvis læses med forbehold for, at omkostningsspørgsmålet ikke nødvendigvis har været et selvstændigt procedurepunkt (modsat de kæremål om omkostningsudmålingen, der historisk har udgjort grundlaget for mine analyser). Men omvendt er det vel typisk værd at læse, hvad Højesteret skriver, når de udmåler omkostninger, der fraviger det rent takstmæssige.

I år har jeg så taget endnu et skridt i min iver efter at få skabt opmærksomhed om sagsomkostningsområdet. Jeg har nemlig i forbindelse med udarbejdelsen af Almanakken foretaget en lidt mere sporadisk gennemgang af *alle årets trykte afgørelser fra Ugeskriftet* (helt lavpraktisk har jeg læst overskrifter og i vidt omfang resumeer, og har på den baggrund læst omkostningsafgørelsen i alle sager, hvor det materielle resultat kunne indikere, at der var noget af interesse). Det er samtidig forklaringen på, at der omtales enkelte afgørelser, som læserne af nyhedsbrevene ikke har set før.

Hvad der er sagt om Højesterets afgørelser, gælder så meget desto mere her, og jeg gør det derfor klart i den enkelte analyse, når der ikke er tale om en sag, hvor omkostningsudmålingen var hovedtvistepunktet.

Både på grund af omfanget, og fordi afgørelser om sagsomkostninger altid er meget konkrete (og emnet for mange sikkert opfattes lidt som et »vedhæng«), har jeg i Almanakken helt konsekvent fraveget strukturen fra mine nyhedsbreve ved at sætte emnet sidst.

Det store omfang og afgørelsernes karakter har samtidig betydning for mit valg af fremstillingsteknik. For mange vil afsnittet om sagsomkostninger nok i endnu højere grad end resten af Almanakken være et »opslagsafsnit«, der ikke læses i sammenhæng, men bruges som et register over årets sager og som inspiration, når man sidder med et konkret problem.

Det har jeg forsøgt at tage højde for, og afsnittet er således helt overvejende struktureret med udgangspunkt i, hvilke emner/stikord, jeg selv ville have brug for i et stikordsregister for sagsomkostninger.

Med lidt samme begrundelse har jeg ikke i de enkelte afsnit lavet hverken indledning eller sammenfatning, som det har været tilfældet i de forudgående kapitler.

I stedet har jeg, også for at forsøge at sikre et sammenhængende overblik over det med afstand mest praksisholdige kapitel, forsynet kapitlet med Almanakkens længste gennemgang af highlights. Bare rolig, det er ikke kilometerlangt – men lægger man siderne efter hinanden, kan det nok måles i meter.

Forhåbningen er hermed *dels* at bidrage til overblikket over kapitlet (og dermed øge brugbarheden som opslagsværk), *dels* at sikre, at læseren med en begrænset tidsindsats kan blive opdateret på året der gik med sagsomkostninger.

I afsnit 2.1 har jeg samlet de afgørelser, der vedrører *fri proces*.

Afsnittet omfatter både de tidsmæssige betingelser for at meddele fri proces; rækkevidden af et tilsagn om fri proces og spørgsmålet om udmåling af salær til beskikkede advokater.

Af årets fire afgørelser er den absolut mest interessante **U 2025.3354 V**, hvor landsretten imødekom en anmodning om fri proces, *der var indgivet (kort) inden domsafsigelsen*. Det er navnlig landsrettens præmisser, der peger imod, at skæringstidspunktet alene er, om begæringen er indgivet, der er interessant at læse. Det svarer nemlig ikke fuldstændig til, hvad der har været antaget i litteraturen.

De sidste tre afgørelser handler om hhv. virkningen af fri proces i appelinstansen, vurderingen af en begæring om ophævelse af rejseforbehold og udmålingen af salær (godt nok efter straffuldbyrdsloven, men reglerne er de samme). Ingen af afgørelserne siger noget, vi ikke vidste, men advokater, der jævnligt optræder som repræsentanter fra for parter med fri proces vil nok læse den sidstnævnte, **Højesterets kendelse af 16. april 2025**, og brokke sig over, at *salæret selv efter en forhøjelse blev fastsat så lavt*.

Afsnit 2.2 indeholder årets afgørelser om *opgørelse af sagens værdi* (der som bekendt har betydning både for retsafgiftsberegningen og den takstmæssige udmåling af

sagsomkostninger), mens afsnit 2.3 indeholder afgørelser om det nært beslægtede spørgsmål om netop beregning af retsafgift.

I førstnævnte afsnit finder vi to interessante afgørelser fra Højesteret – **U 2025.1829 H** og **U 2025.1917 H** – som siger noget om, *hvor meget der skal til, før retten i forbindelse med omkostningsudmålingen kan fravige den værdi, der er angivet i stævningen (eller senere)*, og som der derfor er betalt retsafgift af. Analyserne nedenfor er lange, men konklusionen kan skrives kort: Det kan man kun »meget sjældent«.

Også afsnittets tredje afgørelse, **FM 2025.77** er værd at læse. Den handler grundlæggende om, *hvordan værdien af en sag skal opgøres, når domsbeløbet både består af en (kapitaliseret) udbetaling af historiske løbende ydelser og en pligt til at betale fremtidige løbende ydelser for en periode på ca. 18 år*. Som det fremgår af analysen, kunne sagens faktum have båret en anden konklusion, end landsretten nåede, og jeg mener bl.a. derfor ikke, at jeg kan sammenfatte nogen egentlig regel eller udvikling. Jeg vil derfor nøjes med at anbefale alle at læse kendelsen.

Et vanskeligt spørgsmål i alle sager, *hvor ingen af parterne får fuldt medhold, er hvem af parterne, der har »vundet«*. Det spørgsmål har jeg i alle udgaver af Almanakken udskilt til et selvstændigt emne, og igen i år finder man i afsnit 2.4 årets afgørelser om vurderingen efter retsplejelovens § 313. Tæller vi de afgørelser, jeg selv »fandt« i løbet af året med (dem hvor sagen altså ikke direkte handlede om omkostningsudmålingen), blev det i løbet af året til en omtale af 6 afgørelser, der alle er konkrete men alligevel nyttige at kende. Dem har jeg til brug for Almanakken suppleret med yderligere tre afgørelser fra landsretterne (2.4.7-2.4.9), som på samme måde illustrerer aspekter i retsanvendelsen.

Skal man forstå praksis, er det i min optik værd at starte med at acceptere, at afgørelsen ikke kan sættes fuldstændig på formel. De gode (rigtige) afgørelser er dem, hvor retten på et både kvantitativt og kvalitativt grundlag vurderer, hvem der har fået »mest medhold«.

Samtidig kan jeg godt se værdien af udgangspunkter, og for mig er det mest meningsfyldte udgangspunkt at se på sagens resultat (målt i kroner og ører) sammenlignet med parternes påstande. Det var også sådan *Henrik Kirk* så på det, da han skrev dansk rets eneste samlede fremstilling om sagsomkostninger, der indeholder et af mine yndlingscitater (fordi det både formulerer og *begrunder* hovedreglen):

»Når det skal afgøres, hvem der har vundet helt eller delvist, sammenholdes parternes påstande med sagens udfald, jf. U 2004.1313 H og 2009.150 H. Den part, der har fremsat en påstand tæt på sagens udfald, er således nærmere ved at have vundet sagen end den part, der har fremsat en påstand fjernt fra sagens udfald. For parterne er der dermed *en standpunktsrisiko ved fremsættelse af påstande i sagen*.«

En meget grov men også nyttig tommelfingerregel er i den sammenhæng, at hvis sagsøger får medhold for mere end 2/3 af påstanden, så skal sagsøger have omkostninger på baggrund af det vundne beløb. Spejlbilledet herpå er sager, hvor sagsøger får medhold for mindre end 1/3, og hvor meget taler for, at sagsøger pålægges omkostninger (ellers ender man i den arbitrære situation, at udmålingen kommer til at afhænge af, hvem der anlægger sagen...). Og imellem disse punkter kan hver part få lov at dække deres egne udgifter. Et godt (og nyligt) eksempel fra Højesteret er i min verden U 2023.2002 H (Almanakken 2023, s. 175).

Dette udgangspunkt er et »svagt« udgangspunkt i den forstand, at det i mange sager er ret oplagt, at sagen mest har handlet om et eller få bestemte spørgsmål, og at en af parterne – uanset det beløbsmæssige udfald – har fået medhold heri. Er det tilfældet, må det naturligvis medtages i rettens overvejelser.

Man kan i disse sager undertiden tale om sagens »tyngdepunkt« - om end jeg personligt foretrækker at reservere denne formulering til sager, hvor der er tale om et *meget klart hovedtema*. Jeg forstår i den sammenhæng praksis fra Højesteret sådan, at der kan peges på visse typesager, der præsumptivt har et tyngdepunkt, og hvor tyngdepunktet (den kvalitative del af analysen) som udgangspunkt indgår med meget stor vægt. Typeeksemplet herpå er personskadesager, hvor ansvarsspørgsmålet som udgangspunkt anses for sagens tyngdepunkt jf. U 2021.1751 H, U 2021.3615 H og U 2021.4076 H. Den overordnede tilgang, der udtrykkes i disse sager, er almen gyldig, men man skal være forsigtig med at overføre de konkrete resultater på andre sagstyper, hvor tyngdepunktet måske er mindre udtalt.

Min gennemgang af årets praksis er skrevet med disse betragtninger for øje, og jeg har derfor flere steder – herunder i de sager, jeg selv har fundet – kastet mig ned i en ret dyb gennemgang af faktum. Det gør dommene svære at sammenfatte på få linjer, men forhåbentlig mere brugbare for den læser, der sidder med en konkret problemstilling.

Stærkt forsimplet kan man nok sige om de to første afgørelser – **U 2026.93 H** og **U 2026.427 H** – at de bekræfter den sætning, *at en sagsøger ikke (automatisk) får sagsomkostninger, bare fordi sagsøgeren får medhold for et ikke ubetydeligt beløb (og sagens anlæg derfor formelt set har været nødvendig)*. Vil man være lidt mere nuanceret, så kan afgørelserne ses som udtryk for, at Højesteret foretager en helhedsvurdering, hvor det beløbsmæssige udfald indgår som et vægtigt moment, men hvor afgørelsen samtidig træffes efter en samlet vurdering.

Den tredje afgørelse, **U 2025.4307 V**, der tematisk udtrykker den samme tilgang, kan så ses som et eksempel på, *hvornår en sagsøger faktisk skal betale omkostninger, selvom kravet tages delvist til følge*.

Herefter følger tre afgørelser, **FM 2025.75**, **U 2026.61 V** og **U 2025.1832 H**, der i forskellige situationer belyser *den vurdering, retten må foretage, når sagen hæves som følge af parternes forlig (den første landsretsafgørelse) eller en sideløbende*

udvikling (den anden landsretsafgørelse og afgørelsen fra Højesteret). De er alle konkrete, men kan være gode at søge inspiration i, når spørgsmålet opstår.

Og sidst følger som varslet tre konkrete sager fra landsretterne, der alle tre eksemplificerer situationer, hvor en *sagsøger kan få omkostninger, selvom vedkommende kun vinder for mellem 1/5 og 1/3 af sin påstand*.

Når det er afgjort, hvem af parterne, der har vundet (og om det er helt eller delvist), skal omkostningerne fastsættes. Den vanskeligste – og i almindelighed største og derfor vigtigste – post er *udmålingen af advokatomkostninger*. Sagerne herom er en blanding af egentlige omkostningskendelser, hvor spørgsmålet har været særskilt prøvet, og sager, hvor retten har haft fokus på det materielle spørgsmål, men som jeg har fundet værd at omtale på grund af den konkrete udmåling. Fordi det kan have betydning for præjudikatets rækkevidde, om retten har haft fokus på omkostningerne, har jeg i disse afsnit været særligt opmærksom på at oplyse, hvilken type sag, jeg omtaler.

Ved gennemgangen har jeg først udskilt det, man kan kalde de *almindelige sager* (2.5.). Det blev i årets løb til to sådanne sager. Den ene, **U 2025.4530 H**, der er omtalt i afsnittet, er en af de sager, der for Højesteret handlede om noget andet. Udmålingen indeholdt imidlertid så mange elementer (og var så grundigt begrundet), at jeg synes afgørelsen var værd at omtale som en mulig inspirationskilde. Den anden, **U 2026.93 H**, gemmer sig lidt. Den handlede nemlig også (mest) om, hvem der overhovedet havde vundet, og er derfor omtalt i afsnit 2.4. Men analysen indeholder også en ganske omfattende/grundig gennemgang af selve udmålingen.

For at give afsnittet lidt kød har jeg ved min decemborgennemgang af Ugeskriftet valgt tre afgørelser (2.5.1.-2.5.4.), som alle er illustrative på et eller flere punkter (der gerne skulle fremgå af overskriften). Mit håb er hermed at gøre afsnittet *brugbart for det praktiske retsliv*.

Efter de almindelige sager kommer de såkaldt *store sager* (2.6.), som er dem, hvor sagsgenstanden overstiger det øverste interval i de vejledende takster, og hvor omkostningerne »må fastsættes skønsmæssigt efter en vurdering af, hvad der kan anses for rimeligt, også under hensyn til sagens omfang og karakter« og under »hensyn til både arbejdets omfang og det ansvar, der er forbundet med sagens førelse.« (U 2019.2639 H, som Højesteret selv ynder at citere i omkostningskæremål, se særligt tydeligt U 2021.215 H og U 2022.383 H).

Afsnittet indeholder tre sager, og igen gælder det for alle tre, at grundlaget for omtalen er Højesterets konkrete udmåling i en sag, der var indbragt med henblik på prøvelse af et materielt spørgsmål.

I 2025 var der ingen (interessante) omkostningsudmålinger i småsager, og de næste afsnit beskæftiger sig derfor med udmålingen i særlige sagstyper/situationer. Her har jeg valgt en lidt fintmasket emneinddeling (jeg kunne i princippet blot

have samlet dem under en overskrift om særlige udmålingsspørgsmål) for at lette opslag i bogen.

Et særligt problem er, hvordan omkostninger skal udmåles, *når sagen er hævet*. Det spørgsmål er i store træk besvaret i U 2023 B s. 125 ff., men vi får de fleste år et eller to eksempler. Det gjorde vi ikke i år; i hvert fald næsten ikke. For **U 2025.1829 H** er faktisk et rigtig fint eksempel at have liggende. Den handlede bare også (mere) om, hvad sagens genstand var værd, og den er derfor analyseret i afsnit 2.2. – men analysen kommer også ind på udmålingsspørgsmålet.

Det første temaafsnit er afsnit 2.7., der indeholder en enkelt afgørelse om *udmåling efter en deldom*. Det er **U 2025.852 Ø**, hvor Østre Landsret af egen drift så og anvendte *præjudikatet fra U 2005.2884 H*, om at der normalt ikke skal fastsættes omkostninger, før sagen er afsluttet (og derfor ved deldom kun, hvis deldommen slutter sagen).

Derefter følger et afsnit med to kendelser om omkostninger i sager med flere parter (2.8.). Den første udspringer af den særlige proces for *administrativ frihedsberøvelse*, og skal læses med øje herfor. Den anden, **FM 2025.68**, var en flysag (og derfor på sin vis også speciel), men angik et mere alment problem. Den anviser samtidig en løsning, som jeg er meget stor fan af. Den lange analyse kan man læse nedenfor, men kort fortalt fandt både byretten og landsretten, at *den skete opdeling af sagen i 38 individuelle krav (de enkelte passagerer) var kunstig og et forsøg på at øge omkostningerne (navnlig de udenretlige)*. Landsretten behandlede på denne baggrund i omkostningsmæssig henseender sagerne som én, uanset at der formelt var tale om 38 individuelle sager (formelt med hjemmel i § 316). Det er en model, som kan være værd at overveje i andre sagskomplekser, hvor en sagsøger (kunstigt) puster sagsmængden op.

En særlig sagstype, som vi hvert år får nye eksempler på, er de sager, hvor *omkostninger skal udmåles i overensstemmelse med retshåndhævelsesdirektivet (og derfor United Video)*. De er i år samlet i 2.9, og de er begge værd at læse – selvom ingen af dem kan siges at ændre noget. Den første, **U 2025.866 Ø**, er nemlig første gang (i trykt praksis), vi ser *udmåling af omkostninger i en udeblivelsesdom*. Resultatet blev, at United Video også gælder her (men også her med den danske fortolkning; at vi ikke skal udmåle 1:1 men anvende de almindelige danske regler »i lyset af« direktivet). Den anden, **U 2025.3683 Ø**, er på samme måde den første, hvor det udtrykkeligt fremgår, at landsretten *har inddraget en oplysning om, at parten har ført flere sager om samme spørgsmål* (hvilket præsumptivt gør den enkelte sag billigere).

Advokatomkostninger er i de fleste sager den vigtigste udgiftspost, men det er sjældent den eneste. Som vindende part skal man også have dækket sine øvrige omkostninger, der normalt blot dækkes »efter regning«. I år fik vi en enkelt sag om sådanne *positive udgifter*, nemlig **U 2025.1385 Ø** om betaling for en tolk, der omtales i afsnit 2.10.

Også afsnit 2.11. er kort. Det indeholder det eneste eksempel vi i år fik på *fravigelser af de almindelige regler* (altså tilfælde, hvor den vindende part alligevel ikke eller kun delvist får omkostninger). Det er samtidig en sjælden sag, fordi vi her er inde i § 318 (det plejer at være § 312).

I det sidste tematisk bestemte afsnit (afsnit 2.12) har jeg samlet retternes afgørelser om *omkostninger i sager om isoleret bevisoptagelse*.

Det er et i praksis meget vanskeligt spørgsmål, som jeg efter flere års tilløb i Almanakken forsøgte at skrive noget mere klassisk dogmatisk om i år. Det kom der en artikel, **ET 2025.7**, ud af. Den er man samtidig – nærmest – nødt til at læse, hvis man vil lære noget nyt om emnet i år. For vi fik kun én trykt afgørelse, **U 2025.2491 V**, og den gentager noget, vi har vidst i (mindst) 9 år: *byretten kan ikke henskyde spørgsmålet om sagsomkostninger til en senere civil sag*.

Hermed kom vi til enden. Sidste kapitel, sidste afsnit (afsnit, 2.13), hvor jeg har samlet en pose »blandede bolsjer« (der alle smager lidt af omkostninger). Det er i år en meget lille pose – kun tre afgørelser.

Den første af disse, **U 2025.4968 V**, har ikke været omtalt i et nyhedsbrev. Det har jeg fortrudt. Der er tale om et *gruppesøgsmål*, og dem har vi så få af, at det næsten skal nævnes, når der kommer en afgørelse. Det råder jeg i Almanakken bod på.

Den anden, **FM 2025.95**, siger ganske meget om *afgrænsningen af retsplejelovens § 260, stk. 3, nr. 4* – der giver en part ret til at lade sig repræsentere af en person, der er ansat for et tidsrum, der ikke er kortere end 1 måned, og som har betydning for omkostningsudmålingen, hvis den pågældende part er en statslig myndighed, jf. § 316. Det er ikke noget, vi har kunnet læse ret mange ord om tidligere.

Den tredje – og Almanakkens sidste omtale – er **Højesterets kendelse af 21. marts 2025**, der næppe vil være instruktiv for mange læsere. Dertil er forløbet for *outreret*. Men det er en såkaldt »svær to'er« (som de siger i filmbranchen) til **U 2024.3968 V**, der sidste år fik lov at lukke Almanakken, og det føles derfor på sin plads, at netop den kendelse skulle bære den røde lanterne.

2. PRAKSISGENNEMGANG

2.1. Fri proces. Beskikkede advokater

2.1.1. *U 2025.3354 V (TFA 2025.50) – praktisk vigtig sag om anmodning om fri proces efter hovedforhandlingen*

Udgangspunktet for meddelelse af fri proces er som bekendt, at dette bør ske, inden sagen afsluttes. Det indebærer for det første, og som det helt klare udgangspunkt, at anmodningen skal indgives inden sagens afslutning, jf. f.eks. **U 2016.1784 Ø** og **FM 2021.146** – og som konkrete undtagelser **TFA 2019.366/1 V** og **U 2023.2630 V**.

Men det har også været antaget, at det indebærer, at ansøgningen skal indgives i så »rimelig tid« inden, at den behandlende myndighed faktisk kan nå at træffe afgørelsen (se om emnet U 1973B s. 153 (s. 164 nederst) og »Fri Proces« (2012) s. 51.

I år blev der måske pillet lidt ved dette udsagn. Det hedder således helt kort om begrundelsen for at meddele fri proces:

»M's ansøgning om fri proces er indleveret inden domsafsigelsen, og sagen var derfor ikke afsluttet, da ansøgningen om fri proces blev indleveret. Herefter, og da M opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, finder landsretten, at M's ansøgning om fri proces bør imødekommes.«

Afgørelsen skal formentlig forstås præcis, som den er formuleret, og i så fald præciserer den, at skæringstidspunktet for fri proces er dommens afsigelse – og altså hverken hovedforhandlingen eller »rimelig tid før dommens afsigelse«.

2.1.2. U 2025.2493 H – fri proces under appel

Afgørelsen fandt jeg ved min almindelige gennemlæsning af praksis fra Højesteret, og den »siger« da heller ikke udtrykkeligt noget om fri proces.

Alligevel vil jeg nævne den her til illustration af betydningen af, at fri proces først meddeles i senere instanser. Den vindende arbejdstager fik således ved Højesterets dom tilkendt omkostninger for byretten, mens statskassen fik omkostninger tilkendt i lands- og Højesteret. Intet underligt herved.

2.1.3. U 2025.880 V (tFK 2024.512) – om rejseforbehold

Vestre Landsret fandt ikke grundlag for at ophæve et rejseforbehold for en københavnsk bistandsadvokat, der repræsenterede 10 personer (hvoraf den absolutte hovedpart havde bopæl i eller tæt på Horsens).

Fra afgørelsen er det værd at omtale landsrettens sætning om, at det *overhovedet ikke kunne tillægges betydning*, at advokaten under (rets)sagen havde fået et tæt forhold til klienterne. Det giver helt oplagt god mening, da et rejseforbehold ellers i praksis kan udhules ved blot at føre sagen (noget andet er de sager, hvor advokatens forudgående involvering i sagen gør, at det rimeligvis bør være netop den advokat, der beskikkes), men derfor er det jo stadig en rar sætning af kunne citere.

2.1.4. Højesterets kendelse af 16. april 2025 – om salær til beskikket advokat

Sag BS-62851/2024.

Sagen er en straffuldbyrdelsessag, men det fremgår af straffuldbyrdelseslovens § 119, stk. 1, 1. pkt., at salær i disse sager fastsættes efter samme regler, som gælder for beskikkede advokater i sager, hvor parten har fri proces, og afgørelsen er derfor værd at læse for de alment procesinteresserede.

Salær til sådanne advokater fastsættes efter fast praksis (jf. senest U 2023.4816 H) med udgangspunkt i de vejledende salærtakster, dog således at der – tillige – kan tages hensyn til det opnåede resultat, sagens beskaffenhed og arbejdets omfang.

Den her omtalte sag havde ingen økonomisk værdi, og så skal der – i lighed med ved udmålingen af sagsomkostninger til den vindende part – foretages et friere skøn med udgangspunkt i de sidstnævnte faktorer.

Det skøn kan være svært at dissekere, for domstolene giver sjældent et kig ind under motorhjælmen. Kendelsen er derfor primært værd at læse til illustration af rammerne for udmålingen. Vi kan så samtidig konstatere, at advokatens salær blev forhøjet fra de af landsretten fastsatte 10.000 kr. til 20.000 kr. (men i en sag, hvor det var oplyst, at Direktoratet for Kriminalforsorgen havde betalt fakturaer for samlet ca. 108.000 kr.).

2.2. Sagens værdi

2.2.1. U 2025.1829 H – om sagens værdi (i)

Denne sag og den næste kan med fordel læses sammen. De blev afsagt med kort mellemrum og har betydelige overlap i deres faktum. Det har givet mig anledning til en sammenstilling af sagerne, som kommer i forlængelse af omtalen af U 2025.1917 H nedenfor. Nu starter vi lige med den første sag.

Sagen var en arbejdsskadesag, der blev afsluttet ved, at skadelidte (sagsøger) hævde sagen kort inden hovedforhandlingen. Det var herefter uomtvistet, at Ankestyrelsen skulle anses for vindende part. Men det var mindre oplagt, hvad sagens værdi var.

I *stævningen* var værdien ansat til »mindst«¹ lidt over 130.000 kr. for varigt mén med en nærmere (og umiddelbart lodig) begrundelse, men med bemærkning om, at det alene var et skøn – og navnlig at skønnet ikke indeholdt eventuelle krav i form af erhvervsevnetabserstatning.

I *svarskriftet* havde Ankestyrelsen opfordret skadelidte til at forsøge at skønne over det samlede tab. Denne opfordring fandt skadelidte det ikke muligt at besvare.

Ankestyrelsen gjorde herefter under skriftvekslingen gældende, at den reelle værdi måtte være *væsentligt højere* (igen med en umiddelbart lodig begrundelse; skadelidte var på tidspunktet tilkendt førtidspension og mente, at det helt eller delvist skyldtes skaden). Konkret skønnede styrelsen værdien til næsten 2,5 mio. kr.

Det var status, da sagen blev hævet – og det er her gengivet ret grundigt, fordi sagen efter min opfattelse afgør en ganske typisk problemstilling (navnlig i personskadesager; men her både i og uden for arbejdsskadesystemet).

Byretten tog med henvisning til FM 2018.217 og FM 2021.24 udgangspunkt i den i stævningen angivne værdi (afgørelserne er efter min opfattelse ikke helt sammenlignelige. I FM 2021.24 var der ikke under skriftvekslingen gjort bemærkning om værdien, og den sagde derfor alene, at den vindende part ikke »bagefter« kan fremføre det synspunkt, at sagens reelle værdi er højere. Det må oplagt være rigtigt).

Landsretten stadfæstede afgørelsen med ganske grundige præmisser, der vel nok nuancerer vurderingen lidt i forhold til de af byretten nævnte præjudikater (her lægges op til, at stævningsværdien bruges *som udgangspunkt*, men at retten efter et konkret skøn kan tage højde for indsigelser fremsat under skriftvekslingen.)

Denne vurdering tiltrådte Højesteret med en eftersætning om, at der »for byretten og landsretten ikke foreligger andre oplysninger eller beregninger, der kan danne grundlag for at skønne over størrelsen af en eventuel erhvervsevnetabserstatning.« – en sætning der efter min bedste forståelse må læses som en bekræftelse af, at den i stævningen angivne værdi er *udgangspunktet*, men at dette udgangspunkt kan fraviges, hvis skriftvekslingen under sagen giver grundlag herfor.

(Reglen kan mere præcist udtrykkes sådan, at det er »den værdi, der er beregnet retsafgift af, der udgør udgangspunktet«, for hvis der undervejs *nedlægges yderligere påstande*, skal de naturligvis indgå. At reglen er som formuleret her er helt ukontroversielt, jf. f.eks. »Sagsomkostninger i civile sager« s. 98 med henvisning til praksis tilbage fra 1980'erne).

At der *konkret* ikke var grundlag for at fravige udgangspunktet, skal måske også ses i sammenhæng med, at sagsøger selv udtrykkeligt havde begrundet usikkerheden om et eventuelt erhvervsevnetab med, at sagen først skulle forelægges for Retslægerådet, og at sagen var hævet umiddelbart herefter. Der havde således ikke, mens sagen verserede, været noget grundlag for at skønne en højere værdi – selvom der måske ville have været et sådant grundlag, hvis sagen var fortsat).

Det er i øvrigt værd at hæfte sig ved den brøk, der anvendtes ved udmåling af omkostninger. Byretten tilkendte nemlig 50.000 kr., hvilket svarer til fuldt proceduresalær for den omtvistede sagsværdi. Både for landsretten og Højesteret nedlagde skadelidte alene påstand om stadfæstelse, og det blev derfor – og som følge af retternes vurdering af det første spørgsmål – ikke muligt i appelsagerne at vurdere, om denne brøk var for høj.

Læser man Ankestyrelsens bemærkninger – som på dette punkt fremgår noget opportunistiske – får man indtryk af, at udmåling af fuldt proceduresalær var korrekt. Det, synes jeg, kalder på en et kort efterskrift – om ikke andet, så fordi det er et emne, der interesserer mig.

Sagen var som beskrevet skriftvekslet frem til og med Retslægerådet og var på tidspunktet berammet til hovedforhandling. Ankestyrelsen mente – og her gik man efter min opfattelse *meget* aggressivt til værks – at det måtte begrunde *fuldt proceduresalær*. Ankestyrelsen henviste herved til U 2014.2860 H, der imidlertid vedrørte en ankesag, der var hævet en uge før hovedforhandlingen, og hvor hovedforhandlingen tidligere havde været omberammet på den tabende parts forhold.

Mit eget bud ville have været tilkendelse af 1/2, hvilket er et synspunkt, jeg i flere sammenhænge har fremført.

Som beskrevet i U 2023 B s. 125 ff. har Højesteret i særlige tilfælde givet fuldt salær (foruden U 2014.2860 H også U 2008.1848 H og den lidt særegne U 2008.1694 H). Højesteret har herudover givet 2/3 salær, når sagen afsluttes meget tæt på hovedforhandlingen, jf. U 2006.1094 H, der blev hævet en uge inden hovedforhandlingen (uden særlige forhold som dem, der forelå i U 2014.2860 H), hvilket ikke synes at have været tilfældet i årets sag (der var hævet væsentligt mere end en uge før hovedforhandlingen, og inden parterne havde færdigskriftvekslet på baggrund af Retslægerådets udtalelse).

I praksis er der herudover typisk givet mellem 1/3 og 1/2 salær i sager, der hæves under skriftvekslingen (dog oftest 1/3). Det lægger op til overvejelser om, hvad der skiller 1/3 fra 1/2 - og her er et godt bud i sager, der kræver sagkyndig bevisførelse, at det må være efter gennemførelsen heraf.

Sagt lidt forsimplet: Hvis der skal være noget indhold i den graduering, Højesterets praksis har lagt op til, så må det også være et rimeligt udgangspunkt, at der efter gennemførelse af forelæggelse for Retslægerådet (eller syn og skøn) er udført ca. halvdelen af det med sagen forbundne arbejde.

2.2.2. U 2025.1917 H – om sagens værdi (ii)

Vi fortsætter med den anden af de to »søskendeafgørelser«. (Teknisk set kom denne afgørelse *først*. Men det giver systematisk bedre mening at vende rækkefølgen, når man vil beskrive retsstillingen).

Også den anden sag var en arbejdsskadesag, og også denne gang var den anlagt af skadelidte mod Ankestyrelsen.

Men til forskel fra afgørelsen afsagt dagen efter, havde Ankestyrelsen her *anerkendt* arbejdsskaden. Det er væsentligt, fordi der derfor var tale om en tvist om *størrelsen* på erstatningen, hvilket gav anledning til et noget anderledes sagsforløb:

Ved stævningens indlevering blev sagens værdi skønsmæssigt opgjort af skadelidte til 800.000 kr.

Efter forelæggelse for Retslægerådet *genoptog* Ankestyrelsen sagens behandling og hjemviste udmålingsspørgsmålet til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, der traf nye afgørelser om skadelidtes erstatning.

Ved den første af disse afgørelser *hævede* skadelidte sit skøn over sagens værdi til 2,6 mio. kr. og betalte herefter retsafgift af den nye værdi, uden at dette gav anledning til bemærkninger fra Ankestyrelsen.

Efter den anden afgørelse *hævede* skadelidte sagen og *hævede samtidig igen* sit skøn over sagens værdi, nu til 4,7 mio. kr.

Til forskel fra U 2025.1829 H var der altså i denne sag *undervejs* sket en revision af skønnet over sagens værdi, og der var i den forbindelse betalt retsafgift.

Under disse omstændigheder fandt både byret, landsret og Højesteret, at omkostningerne måtte fastsættes ud fra en skønnet værdi på 2,6 mio. kr. (men *ikke* de ved sagens afslutning skønnede 4,7 mio. kr. – og på det punkt ligner afgørelsen således U 2025.1829 H).

De to afgørelser illustrerer efter min forståelse tilsammen ganske godt, hvordan sagens værdi skal fastsættes til brug for omkostningsudmålingen i sager, hvor sagsøger i stævningen har foretaget et foreløbigt skøn, og hvor en eller begge parter under sagen ændrer syn på dette skøn:

Sagsomkostninger skal som udgangspunkt fastsættes efter den værdi, der er betalt retsafgift af. Dette beløb skønnes første gang i stævningen (hvor skønnet i øvrigt kan prøves enten på baggrund af sagsøgtes indsigelser, eller fordi retten finder anledning til det...).

Hvis sagens værdi ændrer sig, har sagsøger (og sagsøgte) både ret og pligt til at revidere værdien, så retten kan (efter)opkræve retsafgift, og sådanne ændringer må normalt slå tilsvarende igennem ved omkostningsudmålingen.

Der er tale om et »stærkt« udgangspunkt, således at fravigelse kræver, at der under skriftvekslingen er etableret et nogenlunde sikkert grundlag for at foretage et andet skøn (U 2025.1829 H, der dog samtidig forudsætningsvist bekræfter, at det kan komme på tale at fravige udgangspunktet).

2.2.3. FM 2025.77 – om sagens værdi til brug for sagsomkostninger ved tvist om løbende ydelser

Afgørelsen er omtalt ovenfor i kapitel 9 i forbindelse med beskrivelsen af reglerne om kontrakære.

Som jeg skrev i den omtale, er den også interessant af en anden grund – nemlig rettens fastlæggelse af sagens værdi i en ikke helt sædvanlig situation.

Sagens baggrund var helt kort, at kærende (et pensionsselskab) ved et forlig havde accepteret at foretage løbende udbetalinger med 50 % for indkæredes tab af er-

hvervsevne fra 2017 og frem til forsikringens udløb i 2035, hvilket beløb samlet ville udgøre lige under 1,4 mio. kr., hvoraf godt 200.000 kom til udbetaling som et kapitalbeløb for tiden forud for forliget, mens det resterende beløb skulle betales med ca. 7.000 om måneden.

Parterne var enige om, at indkærede (den oprindelige sagsøger) hermed havde fået medhold for ca. halvdelen og som følge heraf skulle tilkendes omkostninger. Sagsøger mente, at sagens værdi var det fulde forligsbeløb (1,4 mio.), mens forsikringsselskabet mente, at der måtte tages udgangspunkt i retsafgiftslovens § 3, stk. 2, og ville regne den 10-årige periode fra 2017. Byretten var enig med sagsøger, mens landsretten i sin tiltrædelse formulerede sig meget rundt (men samtidig lidet brugbart for læserne...) ved at sige, at der ikke var grundlag for at tilsidesætte byrettens skøn (altså en tiltrædelse af beløbet, men ikke nødvendigvis mellemregningerne).

(Landsretten henviser til § 312, se tilsvarende FM 2025.75 omtalt i afsnit 2.4. Det er altså en usik, når sagens udfald ligger mellem parternes påstande. Så må man henvise til § 313).

Mit eget take på parternes uenighed er i øvrigt, at pensionsselskabet havde (delvist) ret.

Det følger af en ganske righoldig praksis, at udgangspunktet for omkostningsfastsættelsen er det beløb, der er (eller skulle være) betalt retsafgift af. Og det følger ret klart af retsafgiftslovens § 3, stk. 2, 3. pkt., at værdien i sager om løbende ydelser, der skal betales et bestemt antal gange, ikke kan overstige ti års ydelser.

Men, i sager, hvor påstanden er *sammensat* af et opgjort beløb (de historiske ydelser) og et krav om anerkendelse af en ret til fremtidige beløb (de periodiske ydelser), kan man rimeligvis argumentere for, at den reelle værdi er summen af det opgjorte historiske beløb og 10 gange de fremtidige årlige ydelser (se hertil også U 1992.460/2 H).

Skæringstidspunktet må i så fald efter min opfattelse være *stævningstidspunktet*, idet et senere skæringstidspunkt ville forøge grundlaget for beregning af retsafgift og omkostninger, efterhånden som sagen skrider frem. Det har måske en vis støtte i den særlige beregningsregel stk. 2, 4. pkt., om beregningsgrundlaget i sager med skiftende ydelser.

2.3. Retsafgifter

2.3.1. U 2025.2770 Ø – om retsafgiftslovens § 4 og 5, stk. 2 i ad citationssag vedrørende et patents gyldighed

Som det fremgår af den redaktionelle note, afsagde Østre Landsret samme dag to kendelser om samme emne. Den anden kendelse, i sagen BS-10473/2025, er ikke trykt.

Afgørelsen vedrører fortolkning af retsafgiftsloven, men af den særlige regel i § 5, stk. 2, der kun finder anvendelse på visse immaterialretlige sager, og afgørelsen har derfor ikke almen relevans.

Vi kan dog konstatere, at Østre Landsret i år har fastslået, at retsafgiftsfritagelsen efter § 5, stk. 2, ikke gælder, når den sagsøgte i en sag om krænkelse af immaterialretlige rettigheder anlægger selvstændigt ad citationssøgsmål, jf. retsafgiftslovens § 4, mod indehaveren af de i krænkelsessagen påberåbte rettigheder med påstand om ugyldiggørelse af rettighederne.

2.4. Sagsomkostninger til den vindende part. Vundet eller tabt

2.4.1. *U 2026.93 H (FED 2025.168) – sagsøger pålagt sagsomkostninger ved begrænset medhold (lang analyse)*

Sagen var ikke en »omkostningssag«, men den konkrete omkostningsafgørelse gav mig i oktober anledning til en længere analyse. Den er i det følgende bearbejdet med øje for Almanakkens struktur, idet afgørelsen også her fortjener lidt opmærksom.

Har man læst mit nyhedsbrev, bør man i den forbindelse bide mærke i, at jeg dengang begik en ret væsentligt fejl i gengivelsen af faktum. Jeg fik byttet om på parterne (jeg skrev, at det var skadevolderen, der anlagde sag). Det er ikke ligegyldigt for den forståelsesmæssige ramme, men det er nu rettet.

Sagens baggrund var, at sagsøgte var blevet dømt for vold, og at forurettede som følge heraf havde lidt en betydelig personskade. Civilstyrelsen udbetalte erstatning og anlagde herefter sag mod den domfældte med påstand om betaling af 4.068.535,88 kr. Sagsøgte bestred hverken ansvaret eller opgørelsen, men gjorde helt overordnet gældende, at erstatningen skulle nedsættes i medfør af erstatningsansvarslovens § 24.

Heri havde han betydelig succes, idet Højesteret konkret fandt, at beløbet skulle nedsættes til 250.000 kr. (eller ca. 6 % af Civilstyrelsens påstand). Under disse omstændigheder skulle domfældte (den oprindelige sagsøgte) have sagsomkostninger.

Dette resultat giver både kvantitativt og kvalitativt mening, og i virkeligheden er sagen nok et meget godt eksempel på, at disse anskuelser i praksis ofte smelter sammen. Det bliver således kunstig at tale om, hvorvidt sagen vedrørte »grundlaget« eller »udmålingen«; den handlede om, *i hvilket omfang, der skulle ske nedsættelse*.

Også udmålingen fandt jeg anledning til at skrive lidt om i mit nyhedsbrev, og også denne del af analysen tåler en gentagelse (idet jeg omvendt ikke har fundet grund til at genskrive dette afsnit).

Omkostningerne til dækning af advokat blev udmålt til 78.850 i byretten, 80.718,75 i landsretten og 125.000 kr. i Højesteret, hvor domfældte var meddelt fri proces.

Udmålingen i by- og landsret skal ses i sammenhæng med, at erstatningskravet i disse instanser kun var opgjort til godt 2,3 mio. Byrettens afgørelse skal endvidere læses i sammenhæng med, at byretten udtrykkeligt tog udgangspunkt i »hovedstolen«, hvorved beløbet akkurat blev bragt ned i det næstøverste takstinterval, og hvorefter byretten udmålte til det laveste beløb i intervallet (man har med andre ord tilsyneladende ønsket at lægge beløbet lavest muligt, men har dog fundet sig bundet af intervallerne). Det »skæve« tal i landsretten skal herudover ses på baggrund af, at domfældte var meddelt advokatpålæg, at advokatens salær var fastsat til 80.781,75 kr., og at beløbet foreløbigt var betalt af statskassen.

Ser man alene på sagen i Højesteret kan det konstateres, at domfældte fik »medhold for 3.818.535 kr.«. Det er efter Højesterets praksis dette beløb, der skal danne udgangspunkt for udmålingen (f.eks. U 2012.3303 H, U 2019.939 H og U 2021.1751 H), og sagen lå derfor umiddelbart solidt i takstintervallet fra 126.250 kr. til 323.750 kr. Omkostninger blev altså udmålt (marginalt) lavere end det laveste takstmæssige beløb, hvilket formentlig bl.a. må ses i lyset af sagens forløb (de løbende påstandsændringer), og at sagsøgeren trods alt fik delvist medhold. Afgørelsen er på dette punkt illustrativ for, at taksterne – navnlig i sager med delvist medhold – er en vejledning og ikke en spændetrøje (se i denne retning også mindretallets votum i U 2021.3615 H, der anviser den i mine øjne rigtige tilgang til udmålingen i disse sager)

(Håndteringen af udgifterne til den beskikkede advokat har en yderligere krølle, som nok primært er sjov for feinschmeckere. Landsretten havde bestemt, at sagsøgte skulle erstatte statskassens udgifter til den beskikkede advokat, og beløbet skulle derfor endeligt betales af sagsøgte. Højesteret bestemte derfor, at beløbet skulle indbetales til Højesteret, »der efter dækning af udgifterne for statskassen i forbindelse med advokatbeskikkelsen for landsretten afregner til [domfældte/sagsøgte].«).

2.4.2. U 2026.427 H – ingen omkostninger ved delvist medhold

Heller ikke denne sag er en »omkostningsafgørelse«.

Jeg har tidligere omtalt landsrettens afgørelse i samme sagskompleks (U 2023.5443 V) i Almanakken 2023, s. 186. I år har Højesteret *ændret* afgørelsen og har i den forbindelse udmålt omkostninger, som jeg synes er værd at se nærmere på.

I sagen ved Vestre Landsret blev Region Midtjylland skønsmæssigt pålagt at betale 10 mio. kr. som vederlag for visning af TV på hospitaler, hvilket i omkostningshenseende blev takseret til 1 mio. kr. (udmålt under behørig hensyntagen til United Video).

I Højesteret blev løsningen mere salomonisk i hvert fald på det beløbsmæssige. Højesteret var enig med landsretten i, at den skete brug udgjorde transmission omfattet af ophavsretsloven, og at Region Midtjylland derfor skulle betale et rimeligt vederlag, men fastsatte skønsmæssigt dette til 4 mio. kr. og fradrog heri et beløb på lidt under 1,2 mio. kr., som regionen kunne modregne.

Bundlinjen blev – sådan som jeg læser parternes påstande – at Copydan fik medhold i »ansvarsgrundlaget«, men omvendt kun fik en mindre andel af det påståede beløb – mere præcist 20 %, hvis man medtager modregningen, hvilket må være den rigtige anskuelse.

Havde det været en personskadesag, ville Copydan utvivlsomt have fået tilkendt omkostninger. Og det samme ville Copydan, hvis man fuldt ud adopterede det rationale, der kritiseres i ET 2018.171 (at en sagsøger skal have omkostninger, hvis søgsmålet var nødvendigt). I så fald skulle sagsøgeren (Civilstyrelsen) også have haft omkostninger i den ovenfor omtalte dom om regres for udbetalt voldsoffererstatning.

Skulle man indpasse Copydan-dommen i det i artiklen opstillede skema, ville den ligge i samme »kasse« som U 2009.150 H (ingen omkostninger ved 23 % medhold) og som en modvægt til U 2012.1977 H (tilkendt omkostninger til sagsøger ved 27 % medhold), og netop de to domme er måske meget gode at læse sammen med årets afgørelse.

For mens Højesteret i 2012 netop fremhævede det »nødvendige« i at anlægge sag, var afgørelsen i 2009 en mere ren sammenligning af parternes påstande med sagens resultat.

Det er i min verden også udgangspunktet, men som sagerne også viser, er der herefter plads til en helhedsvurdering af sagens forløb og udfald. Mere rigtigt ville det derfor være at sammenfatte praksis fra Højesteret sådan, at det i sager med en medholdsprocent på omkring 20 % bliver afgørende, om sagsøgeren har fået medhold i et eller flere centrale (under-)spørgsmål, hvis afklaring var nødvendig for overhovedet at få erstatning – og i bekræftende fald hvor stor en tyngde disse havde i sagen.

I den konkrete sag skal man derfor holde for øje, at sagen – uden at være en personskadesag – i betydelig grad handlede om grundlaget for kravet (om berettigelsen af regionens brug), og i dette principielle spørgsmål fik Copydan medhold.

Afgørelsen illustrerer altså meget fint den pointe, at vurderingen af »vundet eller tabt« netop ikke kan sættes på formel, men må foretages ved en helhedsbedømmelse af sagens påstande og anbringender, sagens forløb (og eventuelle tyngdepunkt) og sagens samlede resultat.

2.4.3. U 2025.4307 V (T:BB 2025.791) – vundet eller tabt i en sag uden tyngdepunkt

Den tredje afgørelse om ca. samme tema var en egentlig omkostningssag.

Også denne sag illustrerer, at en sagsøger ikke automatisk får omkostninger, bare fordi kravet tages delvist til følge (det er nok kun tilfældet i personskadesager).

Sagen angik en række erstatningskrav rejst af en erhvervsudlejer mod dennes tidligere lejer, og i påstanden var kravet opgjort til lige under 450.000 kr. Udlejeren fik medhold i et af de mange krav og for et beløb på lidt over 50.000 kr.

Uanset om man alene ser på påstanden (lige under 12 procent) eller tæller »tviste-punkter« (de enkelte krav, som indgik) var det i sagen klart, at udlejer havde tabt mere, end han havde vundet, og så skal man – også selvom man sagsøger – betale sagsomkostninger.

At landsrettens præmisser fremhæver beløbet sammenholdt med påstanden, bifalder jeg personligt. I sager uden et klart kvalitativt tyngdepunkt er det et både velegnet og for parterne forudsigeligt udgangspunkt, at man får omkostninger, hvis man vinder for hovedparten af sin påstand, og at man omvendt skal betale, hvis man kun vinder for en mindre del, jf. også »Sagsomkostninger« s. 27 f., som jeg har citeret i indledningen.

2.4.4. FM 2025.75 – vundet eller tabt ved forlig

Det følger som bekendt af retsplejelovens § 314, at retten, når en sag hæves, pålægger sagsomkostninger ud fra en vurdering af, hvem der efter de almindelige principper i §§ 312 og 313 kan anses for at have fået medhold.

Disse regler var på forskellige måder i spil i denne og de to følgende sager.

Den her omtalte sag handlede om sagsøgerens (en ejerforening) adgang til elevatorinspektion i loftrum hos sagsøgte, samt en eksklusion af sagsøgte fra ejerforeningen. Parterne endte med et forlig, der indebar tinglysning af en servitut om adgangsret på sagsøgtes ejerlejlighed (men ingen eksklusion), og byretten gav herefter ejerforeningen sagsomkostninger.

(I parentes bemærket med udgangspunkt i en forkert sagsgenstand. Det fremgår, at sagens genstand var angivet til godt 2 mio. kr., hvilket nærmest kun kan være værdien af lejligheden. Men i sager om *eksklusion* er retsvirkningen en tvangsmæssig udveksling af ækvivalente ydelser i forbindelse med salget af lejligheden – og værdien er derfor 0 kr., jf. for andelsboliger U 2023.5101 H).

Landsretten ophævede som anført omkostningerne med en lidt spøjs præmis (at tvisten blev »løst ved en forligsaftale, som på væsentlige punkter afviger fra, hvad der under hensyn til parternes påstande ville have kunnet afsiges dom om«) efter-

fulgt af en meget rammende præmis (at »forliget er endvidere kendetegnet ved at tilgodesee såvel indkæredes som kærendes modsatrettede interesser«).

At et forlig afviger fra, hvad der kunne afsiges dom om, kan i min optik ikke i sig selv begrunde en ophævelse af omkostningerne. Man kan sagtens lave et sådant forlig, der klart er udtryk for en »sejr« for den ene part. Men når forliget tilgodeser hver parts interesser (ca. lige meget), er vi i hovedområdet for ophævelse af omkostninger i medfør af retsplejelovens § 313, stk. 1.

(Afgørelsen indeholder også en anden sætning, som man bør læse lidt hurtigt henover. Landsretten henviser nemlig til retsplejelovens § 312 til støtte for vurderingen af, at ingen part har fået overvejende medhold. Det er skævt. Bestemmelsen bruges i sager, hvor den ene part får helt medhold, mens § 313 bruges i alle andre sager; både når den ene part har vundet mest, og når hver part har vundet lige meget.

Derimod er løsningen hvorefter de positive udgifter – i den konkrete sag retsafgiften – ligedeles helt efter bogen, jf. den citerede U 2006.1642 V og f.eks. U 2010.639 Ø, der udmærker sig ved at henvise til de relevante lovmotiver.)

2.4.5. U 2025.1832 H (T:BB 2025.272) – den vindende part nå sagen hæves af andre grunde

Sagen ovenfor krævede en fortolkning af det forlig, der førte til, at sagen blev hævet. Det udgangspunkt havde retten ikke i denne og den næste sag, hvor sagen »bare« blev hævet, og vurderingen måtte derfor foretages med udgangspunkt i årsagen til, at sagen blev hævet.

Sagen for Højesteret udsprang af en lejeaftalte, og vejen til landets øverste domstol var lidt kringlet. Det faktum er nyttigt at kende, hvis man vil forstå omkostningsafgørelsen.

Udlejer havde opsagt to lejere, men havde i opsigelsesskrivelsen ved en fejl ikke udtrykkeligt angivet, at eventuelle indsigelser skulle fremsættes skriftligt. Det skal udlejer oplyse, jf. lejelovens § 176, der gør oplysningen til en gyldighedsbetingelse.

Da lejer gjorde indsigelse på mail, indledtes et forløb ved fogedretten, der afviste en sag om udsættelse af lejeren. Udlejer indbragte sagen for Østre Landsret, der stadfæstede afvisningen. Også denne afgørelse kærede udlejer.

I mellemtiden havde udlejer sendt *endnu* en opsigelse af udlejer på baggrund af en husordensovertrædelse, som udlejer i en sideløbende sag havde fået medhold i. Udlejer trak med henvisning hertil kæremålet om den første udsættelsesanmodning tilbage. Spørgsmålet om sagsomkostninger opstod herefter, fordi udlejer i kraft af det parallelle forløb mente »reelt« at have fået medhold i udsættelses-spørgsmålet.

Det var Højesteret uenig i.

Godt nok var lejerne i mellemtiden sat ud (og udsættelsen var, i lighed med den her omtalte udsættelsessag, begrundet i husordensovertrædelser i form af støj og vold), men det var jo ikke *dén* episode og *dén* opsigelse, som sagen omhandlede, der havde ført til udsættelsen. At lejerne i mellemtiden var fraflyttet kunne derfor ikke i sig selv føre til, at udlejer måtte anses for vindende part.

Herefter følger en præmis, som vel må forstås sådan, at Højesteret skeler til (indirekte prøver) det materielle forhold, formentlig som led i en vurdering af, om udlejer *i øvrigt kunne siges at have fået medhold*.

Rækkevidden af præmisserne er svær at blive kloge på. Dels var spørgsmålet for Højesteret ret let at besvare kort, dels har Højesteret generelt (synes jeg) adopteret den tilgang, at man ønsker at afgøre de indbragte spørgsmål (producere præjudikater) når man har muligheden, og der kan derfor også være tale om et rent obiter dictum, som alene havde til formål at afklare det pågældende retsspørgsmål, når nu Højesteret alligevel havde kigget på det.

Med disse forbehold er det stadig min forståelse af præmisserne som helhed, at det blev udslagsgivende, at udlejer havde hævet sagen uden at have opnået det ønskede resultat, og at der *ikke var andre omstændigheder, der konkret talte for at anse udlejer for helt eller delvist vindende*.

2.4.6. U 2026.61 V (T:BB 2025.869) – sagsomkostninger ved hævet sag

Også afsnittets sidste sag vedrørte en situation, hvor en tvist om udlejers opsigelse blev overhalet af virkeligheden.

Den sag, der lå til prøvelse ved Vestre Landsret, angik materielt berettigelsen af udlejers ophævelse af lejemål på grund af lejers adfærd.

Lejer fortsatte efter opsigelsen sin adfærd, hvilket førte til en afgørelse fra fogedretten (og landsretten) om, at udlejer berettiget havde ophævet lejemålet *med henvisning til adfærden efter den første opsigelse*. Herefter hævede udlejer den første sag.

Landsrettens præmisser beskrev jeg i mit nyhedsbrev som lidt vel bombastiske med henvisning til, at sætningen »da udlejer har hævet boligretssagen, må udlejer derfor anses som den tabende part, jf. retsplejelovens § 314, jf. § 312, stk. 2« bliver for firkantet i sit udgangspunkt.

Nu har jeg genlæst den, og ser den måske i et lidt andet lys (navnlig fordi den citerede sætning loyalt må læses som konklusionen på en længere stillingtagen til den konkrete sag og mindre som en generel regel). Med det sagt, så jeg stadig helst, at sager af denne art blev begrundet som den ovenfor omtalte Højesterets-

sag (eller f.eks. U 2024.4224 V, der netop fremhæver slægtskabet mellem § 314 og både § 312 og § 313 og i øvrigt gør rede for den vurdering, retten har foretaget.).

Resultatet harmonerer under alle omstændigheder fint med den ovenfor omtalte kendelse fra Højesteret.

I den konkrete sag var årsagen til at sagen blev hævet, at lejer i mellemtiden var blevet sat ud som følge af en senere husordensovertrædelse, og så kan man i hvert fald konstatere, at årsagen ikke var, at sagsøger havde fået helt eller delvist medhold i den første sag.

Landsretten efterfølgende formulering om, at sagen blev hævet forud for bevisførelsen, indikerer for mig, at landsretten (i lighed med, hvad jeg tror Højesteret gjorde ovenfor) er villig til at lade det indgå, hvis det *umiddelbart* fremstår klart, at udlejer (sagsøger) ville have vundet (i så fald kan det virke stødende at pålægge udlejer omkostninger, bare fordi lejer har gjort noget endnu værre i mellemtiden). Men det ligger samtidig i formuleringen – og det betydelige fokus på sagens stande – at en eventuel undtagelse formentlig kun kan komme i spil, hvis sagen er rimeligt velbelyst.

2.4.7. U 2025.2977 V (FED 2025.77) – vundet ved medhold (regres) for 1/3

Afsnittets to sidste afgørelser er sager, jeg har fundet og medtaget i Almanakken, fordi landsrettens konkrete udmåling er instruktiv.

Den første vedrørte kort (men præcist) fortalt spørgsmålet, om Falck som følge af mangelfuldt tilsyn med en legeplads var regrespligtig for en kommunes (institutionens) betaling af erstatning til et barn, som var kommet alvorligt til skade.

Byretten sagde ja, for 2/3, mens landsretten sagde ja, for 1/3.

Sagen er en af dem, hvor beløbet er et godt udgangspunkt, men hvor vurderingen nødvendigvis må nuanceres. Der var i sagen ingen uenighed om kravets opgørelse, ligesom der – som jeg læser afgørelsen – reelt var enighed om, at det kunne ende med 1 af 4 brøker (»0/3«, 1/3, 2/3, og 3/3), hvilket afhang af (1) om Falck var ansvarlig og (2) hvordan dette ansvar kunne sammenlignes med kommunens ansvar.

Kommunen vandt altså det første – og tungeste – spørgsmål om Falck var ansvarlig, men vandt kun mere begrænset (men trods alt også lidt) på spørgsmålet om Falcks relative ansvar. I en sådan situation, og når udfaldet trods alt blev betaling af et betydeligt beløb, harmonerer det fint med den ramme, jeg har forsøgt at sammenfatte i indledningen, at landsretten tilkendte kommunen omkostninger (men med et noget begrænset beløb).

2.4.8. U 2026.236 Ø – vundet ved begrænset medhold (tyngdepunktssag)

Sagen angik en lejeretlig tvist, der udsprang af, at lejemålet havde været angrebet af skimmel. Lejer ville derfor have lejen tilbagebetalt. Når man læser dommen, får man indtryk af, at der er sket omfattende bevisførelse om skimmelangrebet, og der er således tale om en sag, som *klart havde et tyngdepunkt* (helt på linje med personskadesagen).

Da lejeren fik medhold heri, gjorde det – i omkostningsmæssig henseende – mindre, at landsretten endte med skønsmæssigt at taksere dette til et forholdsmæssigt afslag på 25 % (og i alt tilkende 25 % af det påståede).

Når man i en sag af den art får medhold for et trods alt ikke ubetydeligt beløb, så skal man have omkostninger. Man har nemlig vundet dét, sagen faktisk handlede om.

2.4.9. U 2025.4776 Ø – vundet ved begrænset medhold

Også afsnittets sidste sag illustrerer muligheden for, at en sagsøger kan få omkostninger, selvom han kun har fået begrænset medhold.

Sagen vedrørte opgøret efter beskæring af en nabos træ, og der var både tvist om, hvorvidt beskæringen var berettiget, og om hvordan erstatningen eventuelt skulle udmåles.

Sagsøger (ejer af træet) fik medhold i, at der var grundlag for erstatning, og denne blev, bl.a. på baggrund af en skønserklæring, udmålt skønsmæssigt til 80.000 kr. mod et påstået beløb på 270.000 kr.

Sagsøgeren fik omkostninger for begge retter, hvilket nok må ses i sammenhæng med, at spørgsmålet om *berettigelsen* – at dømme efter præmisserne i begge instanser – fyldte klart mest, og at spørgsmålet om værdien reelt blev endeligt afklaret ved en skønserklæring (selvom ejeren gentog den høje påstand i landsretten), således at sagens forløb var det samme, som hvis påstanden havde været lavere (man kan her være ret sikker på, at den højere påstand ikke har forøget omkostningerne for modparten).

Med det sagt, så er man i mine øjne her på den absolutte grænse, og jeg ville også have haft sympati for en afgørelse om, at ingen part skulle betale omkostninger.

2.5. Fastsættelse af sagsomkostninger

2.5.1. U 2025.4530 H (FED 2025.152) – sagsomkostninger i sag om grønkortbureaus regreskrav

Der er tale om en dom fra Højesteret, hvor spørgsmålet først og fremmest var det materielle (altså ikke et omkostningskæremål), men som i mine øjne er instruktiv

på flere områder (og derfor principielt kunne være medtaget under flere af dette kapitels delemner).

Sagen var principiel – ellers når den jo ikke Højesteret – og handlede overordnet om regres efter et færdselsuheld i medfør af den såkaldte grønkortaftale. I den konkrete sag havde DFIM (som dansk grønkortbureau) nedlagt påstand om betaling af *i alt godt 33.000 kr.*, som udgjorde udgifter betalt af DFIM til hhv. et tysk og et spansk grønkortbureau. *Det var altså sagens værdi.*

I sagen var der både spørgsmål om lovvalg og – da dette blev truffet til fordel for hhv. tysk og spansk ret – om anvendelsen af fremmed ret. Det fremgår af sagsfremstillingen fra Højesteret, at der til sagen var indhentet erklæringer til belysning af spansk og tysk ret, og Højesteret afgjorde sagen på baggrund af disse.

Udfaldet blev, at DFIM fik medhold i kravet på godt 33.000 kr., hvilket takstmæssigt ville have givet omkostninger til dækning af advokatudgifter på mellem 11.500 og 21.000 kr. eksklusiv moms. I den konkrete sag fik DFIM et markant højere beløb.

For det første havde DFIM som tabende part i landsretten *betalt sagsomkostninger for landsretten* med 100.000 kr., og DFIM havde under ankesagen for Højesteret nedlagt særskilt påstand om tilbagebetaling heraf (jf. vejstribesagen, U 2020.524 H. Der har efterfølgende været mange sager fra Højesteret med denne fremgangsmåde, jf. senest U 2024.4831 H. Se også U 2018 B s. 123 ff.). Dette beløb fik DFIM tilkendt som et sædvanligt domsbeløb.

For det andet havde DFIM afholdt udgifter til oversættelse af dokumenter med godt 75.000. Disse var – må man formode – nødvendige, og DFIM havde derfor som vindende part krav på dækning af disse, jf. retsplejelovens § 316, 1. pkt. (DFIM fik naturligvis også dækket retsafgift).

Og endelig fandt Højesteret under henvisning til »sagernes karakter og betydning«, at omkostninger til advokat skulle fastsættes til 250.000 kr. for begge instanser.

2.5.2. U 2025.2545 Ø (FED 2025.72, MAD 2025.27) – sagsomkostninger efter besigtigelse

Sagen er én af dem, der er fremfundet i forbindelse med Almanakken som et *eksempel på, hvordan omkostninger kan udmåles.*

Den omtales her, fordi der i sagen var sket besigtigelse i forbindelse med hovedforhandlingen, og fordi Østre Landsret udtrykkeligt lod dette indgå ved fastsættelsen af omkostninger (det virker velbegrundet, at man bevæger sig opad i takstintervallet og eventuelt kan fravige dette, hvis hovedforhandlingen er udvidet med en besigtigelse).

I den konkrete sag fik sagsøger 70.000 til dækning af advokatudgifter i begge instanser i en sag, hvor han fik medhold i erstatning for 150.000 kr. – og selvom landsretten fremhæver både besigtigelse og syn og skøn, landede man derfor

»kun« på medianen i hver instans. Det virker ikke højt, men skal måske ses i lyset af, at sagsøgers påstand var noget højere.

2.5.3. *U 2025.2511 V (FED 2025.71) – korrektion af byrettens udmåling*

Endnu én af de afgørelser, jeg har fundet frem til brug for Almanakken.

Det er velkendt, at landsretten træffer afgørelse om sagens omkostninger i begge instanser, hvis sagen får et andet udfald (sagens »endelige« udfald danner da grundlag for udmålingen i begge instanser).

Det sker almindeligvis på en sådan måde, at man ikke kan læse, hvad landsretten måtte mene om byrettens udmåling, og derfor er denne sag værd at læse som et eksempel på en egentlig korrektion. Den udtrykkelig korrektion gør samtidig, at jeg godt tør sige om den konkrete udmåling, at landsretten har interesseret sig herfor, og afgørelsen er af den grund velegnet som et eksempel til inspiration.

En arbejdstager fik i byretten tilkendt erstatning med ca. 1,36 mio. kr. ud af et påstandsbeløb på 1,37 mio. kr. (altså reelt fuldt medhold). I landsretten korrigerede beløbet til 1,356 mio. (og altså reelt samme beløb) og fik igen fuldt medhold.

(Det kan med andre ord diskuteres, om vi reelt var inde i § 315. Det var man formelt, og der må derfor være hjemmel til landsrettens fremgangsmåde, men realiteten synes at være, at det snarere var en reaktion på udmålingen end en ligefrem anvendelse af bestemmelsen).

I byretten havde skadelidte fået 155.000 kr. til at dække sin advokat (i toppen af, men trods alt inden for, intervallet). Landsretten fandt, at et mere rimeligt beløb var 225.000 kr. *for begge instanser* (ret præcist medianen for det pågældende spænd, og det på trods af, at påstanden beløbsmæssigt lå helt i bunden af spændet).

Der havde i sagen været forelæggelse for Retslægerådet.

2.5.4. *U 2026.289 Ø – sagsomkostninger efter sagen blev fremmet skriftligt*

Vi fortsætter med de illustrative landsretsafgørelser.

I denne sag var der tale om tilsidesættelse af aftaler om forkøbsret, der af parterne var estimeret til en værdi på 1,9 mio. kr. (hvilket landsretten synes at have lagt til grund).

Det interessante er, at landsretten som led i udmålingen af omkostninger til 80.000 kr. (det absolut laveste »runde« tal i takstintervallet) lægger vægt på, at sagen »kort før hovedforhandlingen er fremmet på skriftligt grundlag«).

Som jeg læser præmisserne, siger afgørelsen både, at dette forhold (i almindelighed) bør trække ned ved udmålingen, *og omvendt*, at man ikke (automatisk) ryger under spændet, selvom der ikke er mundtlig hovedforhandling.

2.6. Fastsættelse af sagsomkostninger. Store sager

2.6.1. *U 2025.1042 H (SKM 2025.76) – omkostninger i sag med stor værdi*

Der er her tale om en »2-for-1«-sag.

Begge sager vedrørte et materielt (skatteretligt) spørgsmål, men på grund af sagens værdi, fandt jeg det værd at omtale omkostningsudmålingen i mit nyhedsbrev. Den omtale er værd at gengive i Almanakken.

I en skatteretlig tvist fik borgeren (en virksomhed) medhold i, at selskabets skattepligtige indkomst skulle nedsættes med godt 7 mio. for et tidligere indkomstår.

Højesteret udmålte herefter omkostninger for begge instanser med 1.800.000 kr. til dækning af advokatudgifter – eller mere end 3 gange det takstmæssige beløb (selvom værdien kun oversteg det øverste interval med under 50 %). Afgørelsen er på det punkt et fint eksempel på, at udmålingen i de meget store sager netop er både konkret og relativt fri.

(Og så kan det nævnes, at virksomheden – som det vel efterhånden er almindelig praksis i sager om store beløb, hvor modparten er en offentlig myndighed eller på anden måde (meget) solvent – efter at have tabt i byretten betalte det pålagte omkostningsbeløb og nedlagde påstand om tilbagebetaling for herved at opnå renter af beløbet.)

2.6.2. *U 2025.1298 H (SKM 2025.149) – sagsomkostninger i stor sag*

Også den anden sag var skatteretlig; konkret et spørgsmål om avancebeskatning ved salg af aktier i et britisk selskab – og det er altså igen en sag, jeg selv har fundet frem.

Sagens værdi fremgår ikke af dommen fra Højesteret, men det fremgår af den på domsdatabasen offentliggjorte afgørelse fra Østre Landsret, at påstandens værdi var angivet til 390 mio. kr. (hvilket skal ses i sammenhæng med, at det omhandlede selskab blev erhvervet for over 1 mia. kr.).

Som vindende part fik Skatteministeriet 1 mio. kr., og altså kun marginalt mere end sagsøgeren i den foran nævnte sag med en genstand på kun 7 mio. kr.

2.6.3. *U 2025.3835 H – sagsomkostninger i stor sag*

Jeg kunne skrive omtrent det samme om den tredje sag – en skattesag, som blev prøvet materielt i Højesteret, og hvor omkostningsudmålingen er værd at læse på grund af sagens store værdi.

Efter at have fået medhold i en transfer pricingsag om indkomstforhøjelser med i alt mere end 100 mio. kr., fik virksomheden tilkendt sagsomkostninger med 2.000.000 til dækning af advokatombudsninger for begge instanser.

Også dette beløb kan man sammenholde med dommen nævnt ovenfor (1,8 mio. kr. i to instanser for en værdi på 7 mio.), og så kan jeg slutte afsnittet med at gentage, hvad jeg skrev i den første analyse. I de meget store sager handler udmålingen mindre om den konkrete værdi og mere om det udførte arbejde (antal og omfang af bilag, processkrifter, eventuelle særlige bevisskridt, retsdage m.v.).

2.7. Fastsættelse af sagsomkostninger. Sagen delhovedforhandlet

2.7.1. *U 2025.852 Ø – om sagsomkostninger ved deldom*

Byretten havde i en patientskadesag udskilt en række krav (bl.a. om erhvervsevnetab), og havde i relation til disse påstande frifundet Ankenævnet for Patienterstatningen ved »deldom« (heri kan man kun være enig; når sagen afsluttes for et eller flere krav, er afgørelsesformen dom. Se om valget også »Optaget til afgørelse – men i hvilken form« i »Retsplejeloven 100 år«). Samtidig udmålte byretten sagsomkostninger vedrørende de således pådømte krav.

(Landsretssagen er mudret af, at patienten mente sig berettiget til omkostninger, og at kæremålet derfor vedrørte spørgsmålet om »hvem har vundet«. Landsretten så og rejste imidlertid af egen drift det forudgående spørgsmål, om der overhovedet var anledning til at træffe en omkostningsafgørelse).

Afgørelsen blev omgjort af landsretten, der ikke fandt grundlag for at fravige hovedreglen om, at udmåling af omkostninger først skal ske, når sagen afgøres endeligt.

Hovedreglen er formuleret af Højesteret i U 2005.2884 H, der dog vedrørte en delafgørelse om visse spørgsmål (anbringender).

Da omkostningsudmålingen i sager om flere krav må ske på baggrund af en samlet vurdering af sagens udfald, er det nærliggende at anvende samme udgangspunkt ved udskillelse af enkelte krav. Højesteret har ikke sjældent anvendt formuleringen, at »sagsomkostninger for landsretten afgøres af landsretten i forbindelse med sagens fortsatte behandling« - og altså udskudt omkostningsafgørelsen for det påkendte spørgsmål til sagens endelige afgørelse – når udfaldet af en appel er blevet, at sagen er fortsat ved landsretten, jf. U 2002.757 H, U 2003.988 H, 2003.64 H.

Illustrativ er også U 2007.464 H, hvor det fremgår af narratio, at en lignende fremgangsmåde var anvendt, og hvor Højesterets endelige afgørelse i sagen (den trykte) indebar en samlet stillingtagen til sagens omkostninger.

2.8. Sagsomkostninger i flerpartssager

2.8.1. *U 2025.4009 V – om sagsomkostninger ved advokats repræsentation af flere parter (administrativ frihedsberøvelse)*

Ved udmåling af sagsomkostninger til dækning af advokatudgifter skal der efter

fast praksis tages hensyn til – dvs. gives fradrag for – at en advokat har repræsenteret flere parter i samme sagskompleks, jf. U 2013.2103 H og som et nyere eksempel U 2019.1316 V. Størrelsen heraf afhænger af den enkelte sags karakter og af graden af »overlap« i det arbejde, advokaten udfører for hver af sine klienter.

I afsnittet første sag blev dette tema relevant i en sag om administrativ frihedsberøvelse, hvor udmålingen er noget mere skemalagt end i almindelige civile sager (og hvor resultatet derfor ikke nødvendigvis kan overføres 1:1).

Advokaten, der repræsenterede 5 personer, havde i salæranmodningen lagt op til betaling af 6.000 kr. pr. part for forberedelse med tillæg af salær for den samlede hovedforhandling. Heri fik han ikke fuldt medhold, idet landsretten mere rundt fastsatte det samlede salær til 30.000 kr.

2.8.2. FM 2025.68 – 34 sager eller én sag

Sagen udsprang af en flyforsinkelse og angik altså spørgsmålet om kompensation til passagerer. Konkret var der tale om 34 passagerer, der havde købt deres rejse samlet (grupperejse). De 34 passagerer overdrog herefter – og inden retstvisten – deres krav til selskabet Travel Help ApS, der ved overdragelsen blev *fordringshaver* på 34 kompensationskrav efter passagerrettighedsforordningen.

Travel Help ApS sendte herefter *tre individuelle rykkerskrivelser i hver af de 34 sager med særskilte rykkergebyrer og anlagde herefter 34 individuelle sager*.

I alle sagerne tog luftfartsselskabet bekræftende til genmæle på kompensationskravet (hovedfordringen) men bestred de opgjorte rykkergebyrer. Sagen rejste derfor de nært beslægtede spørgsmål, om

- 1) En fordringshaver på flere fordringer ved at sende særskilte rykkere kan få godtgørelse efter rentelovens § 9 b for hver fordring, og
- 2) En fordringshaver, der anlægger individuelle sager om snævert forbundne fordringer, har krav på særskilte omkostninger i hver af sagerne

Kun det andet spørgsmål er direkte procesretligt, men både spørgsmålene og svarene hænger nært sammen. Afgørelsen fra byretten er efter min opfattelse forbilledlig (men for lang til at citere her).

Den fastslår helt overordnet, at der efter rentelovens § 9 b gælder en vis loyalitetspligt, som blandt andet indebærer, at en fordringshaver ikke arbitrært må opsplitte krav til skade for skyldneren. Den pligt indebærer i den konkrete sag – hvor der som anført var tale om krav vedrørende samme flyvning og booking (grupperejse) – at Travel Help ApS kun var berettiget til rykkergebyrer for et rykkerforløb.

Om den omkostningsmæssige del fastslår byretten med samme argumentation, at der »til en vis grad ... består en pligt for en repræsentant til at sambehandle sagerne«.

Sagerne burde derfor være anlagt samlet, og retten bedømte derfor i omkostningsmæssig henseende sagerne som én sag med en værdi svarende til summen af de 34 krav.

Det er et udsagn og et resultat, jeg har stor sympati for – og navnlig i den konkrete sag, hvor realiteten jo var, at alle 34 tvister vedrørte samme køb og rejse, og hvor opdelingen derfor fremstod som et (kunstigt) forsøg på at puste omkostningerne op.

Afgørelsen må (navnlig) læses sammen med U 2018.544 V, som begge parter også procederede på. I den sag fik et flykompensationsselskab særskilte omkostninger i 7 sambehandlede sager. Den her omtalte kendelse er ikke uforenelig hermed. I sagen fra 2018 var der ganske vist tale om kompensation for forsinkelse på samme rejse, men der var (1) tale om markant færre sager og (2) tale om sager med større forskellighed (det var ikke en grupperejse). Og selv i den sag åbnede landsretten udtrykkeligt op for, at der må findes en grænse for, hvor mange sager, flykompensationsselskaberne kan gennemføre som selvstændige sager: » 7 samtidigt anlagte sager er ikke et sådan betydeligt antal sager, at der er grundlag for at reducere i de takstmæssige inkassoomkostninger.«.

Nu fik vi så et eksempel på en sag, som var over grænsen (både af kvantitative og kvalitative grunde).

Postscript:

Landsrettens stadfæstelse skete med omtrent samme begrundelse som i byretten. En enkelt forskel mellem de to afgørelser er imidlertid værd at nævne her, fordi den taler ind i spørgsmålet om hjemlen.

I byretten havde man henvist til retsplejelovens § 318. Den regel vedrører tilfælde, hvor en part »uforsvarligt«, »unyttigt«, eller »overflødigt« giver anledning til udgifter. Jeg kan godt forstå tanken, ikke mindst fordi Vestre Landsret i U 2018.544 V ret direkte serverede hertil: »Uanset at stævningerne blev indleveret af samme advokat og med et næsten identisk indhold, finder landsretten ikke, at indlevering af en stævning pr. gruppe af passagerer kan karakteriseres som en uforsvarlig procesførelse, der kan begrunde, at udgifterne til sagernes førelse skal reduceres i medfør af retsplejelovens § 318«

Men jeg kan også godt forstå, at landsretten valgte præmisser, der ikke citerer bestemmelsen. Den rammer nemlig ikke helt rent på forholdet. I landsrettens begrundelse synes hjemlen i stedet at være fundet i retsplejelovens § 316 om de udgifter, der »har været fornødne«, hvor tanken må være, at det kun var nødvendigt at afholde udgifter til at føre én sag.

Samme model har Højesteret brugt i U 2019.2639 H. Sagen handlede om arbejdsmæssige overlap på sagsøgtes side, men kan rimeligvis læses i den retning, at

retterne ved udmåling efter § 316 i det hele kan tage højde for partens mulighed for at koordinere arbejde på tværs af sager.

Og samme model anvendte Østre Landsret i netop en flykompensationssag i U 2016.3580 Ø, hvor resultatet – igen i en sag med mere forskellige krav og dermed en mindre iøjnefaldende »opportuniste« i sagsførelsen – dog kun blev en mere skønsmæssig nedsættelse af omkostningerne)

2.9. Retshåndhævelsesdirektivet

2.9.1. U 2025.866 Ø – sagsomkostninger efter retshåndhævelsesdirektivet ved udeblivelsesdom (og lidt om sagsøgte i interessentskaber)

Bunken med afgørelser om udmåling efter retshåndhævelsesdirektivet er efterhånden blevet stor, og har man læst med i Almanakken i tidligere år, kender man formentlig rammen.

Vil man selv forstå emnet, kan man – i rækkefølge – sætte sig til at læse

1. U 2019.3930 Ø (den første og vigtigste, der fastslog, at omkostninger skal udmåles efter de almindelige regler, der dog skal fortolkes i lyset af United Video),
2. U 2020.1979 Ø, U 2020.2955 Ø (der sagde lidt om anvendelsesområdet),
3. U 2022.1951 H (hvor Højesteret erklærede sig enig i linjen fra Østre Landsret),
4. U 2022.1914 Ø, U 2023.2178 SH, U 2023.5322 V (om isoleret bevisoptagelse),

Foretrækker man at lade andre tygge maden, er der også hjælp at hente. Man kan så med fordel læse U 2023 B s. 167 ff., og i ET 2023.224.

Har man gjort det, er man godt med, men man bør alligevel notere sig Almanakkens første kendelse. Den er – så vidt jeg ved – den første afgørelse om omkostningsudmålingen ved en *udeblivelsesdom*.

Landsrettens præmisser er grundige og vel også ganske klare i beskrivelsen af, hvad der gælder på området (i hvert fald på det generelle plan). Når en sag afsluttes inden hovedforhandling, skal der efter dansk ret *tages udgangspunkt* i de vejledende satser for fastsættelsen af et passende beløb til dækning af udgifter til advokatbistand i inkassosager.

Det skal der *også i sager efter retshåndhævelsesdirektivet*. Samtidig følger det af en entydig dansk praksis, at der i sager omfattet af retshåndhævelsesdirektivet skal ske en direktivkonform anvendelse af dette udgangspunkt. Det skal der *også i sager, der hæves*.

Den beskrivelse er ikke til at tage fejl af, men det gør den ikke nødvendigvis let at udmønte. Specielt ikke, fordi der i sagen ikke var oplysninger om sagsøgerens faktiske udgifter.

Vi kan med dette forbehold konstatere, at landsretten – i en sag, som sagsøger mente havde en værdi på lidt under 100.000 kr., hvilket landsretten synes at forholde sig skeptisk til – fastsatte (øgede) omkostningerne til 6.750 kr., hvoraf de 6.000 kr. udgjorde dækning af advokatudgifter.

Det beløb er utvivlsomt *lavere*, end sagsøgers faktiske udgifter (men det synes generelt at være linjen). Men omvendt er det højere, end det takstmæssig beløb for inkassosager.

Afgørelsen er herudover værd at læse for landsrettens stillingtagen til to afledte spørgsmål.

Det første af disse har meget nær tilknytning til afsnittets overordnede. For kæresagen var jo også forbundet med omkostninger, og den direktivkonforme fortolkning omfatter også kæremål (jf. U 2022.1951 H). Her fik sagsøger (kærende) ingen stor medvind, hvilket landsretten begrundede som følger:

»Der er imidlertid ikke fra KODA modtaget oplysninger om udgift til advokat eller om dennes tidsforbrug for så vidt angår kæren. Kæreskriftet må endvidere i det væsentlige anses for at indeholde en gentagelse af det, som fremgår af forbudsansøgningen om sagsomkostninger. Kæremålsomkostningerne fastsættes på den baggrund [...]«

Heri kan man ikke være uenig – og selvom det naturligvis er *lettere* for retterne ved manglende oplysninger at fastsætte »normale« omkostninger i et kæremål, der jo ofte vil være forbundet med mere begrænset arbejde, så egner præmissen sig i min verden også til alle andre sager; det er ikke urimeligt at kræve af parterne, at de dokumenterer deres udgifter, hvis de påstår sig tilkendt et større beløb end takstmæssige omkostninger (sml. U 2023.5443 V og min analyse heraf i Almanakken 2023, s. 186)

Det andet spørgsmål handler om noget helt andet – og lidt kringlet. Sagsøgte i sagen var et interessentskab og de to interessenter (kudos til sagsøger for denne fremgangsmåde, som må være den rigtige, hvis man vil have en eksigibel dom over for både selskabet og interessenterne). Men i byrettens dom var forbuddet alene taget til følge over for interessenterne, mens omkostningerne var pålagt interessentskabet. Det korrigerede landsretten, så omkostningerne kom til at påhvile de domfældte interessenter. Begrundelsen herfor er værd at citere, for den siger noget alment om eksigibilitet af afgørelser over for et interessentskab:

»Da en afgørelse, hvorefter det alene er A I/S, der skal betale sagsomkostninger til KODA, ikke vil kunne fuldbyrdes over for interessenterne [...] ændres byrettens sagsomkostningsafgørelse endvidere således, at sagsomkostningerne skal betales in solidum af B og C.«

2.9.2. U 2025.3683 Ø – sagsomkostninger efter United Video

Østre Landsret fandt efter en konkret vurdering ikke grundlag for at forhøje de af Sø- og Handelsretten udmålte sagsomkostninger i en forbudssag (hvor udmålingen skal ske i lyset af United Video).

Afgørelsen er interessant at læse for følgende præmis, der – så vidt jeg lige kan se – er den første fra en trykt afgørelse om betydningen af, at parten har ført flere lignende sager (og derfor antageligt har haft lavere udgifter til den enkelte sag):

»Efter det oplyste har Ganni anlagt flere lignende forbuds- og påbudssager ved Sø- og Handelsretten mod andre forhandlere af Gannis Grand Ave Ballerina. I to af disse sager er der afsagt forbuds- og påbudskendelse, som er kæret til landsretten (landsrettens sager BS-24392/2025-OLR og BS-24394/2025-OLR).

Den advokat, som repræsenterer Ganni i denne sag, har også repræsenteret Ganni i de øvrige forbuds- og påbudssager mod Steve Madden og Steve Maddens forhandlere. ...

På den nævnte baggrund og efter en samlet vurdering af sagens udfald, omfang, forløb og herunder også sammenhængen med de øvrige forbuds- og påbudssager, herunder navnlig sagen mod Steve Madden, finder landsretten, at der ikke er grundlag for at forhøje de af Sø- og Handelsretten tilkendte sagsomkostninger.«

Kort fortalt: Der kan også i forbuds- og påbudssager omfattet af United Video ske »fradrag« ved udmålingen af omkostninger i den enkelte sag, hvis den vindende part har været repræsenteret i flere sager om (væsentligt) samme spørgsmål.

Landsretten fandt i sagen ikke grundlag for præjudiciel forelæggelse. Begæring herom var fremsat af Ganni vedrørende det helt overordnede synspunkt, at den vindende part i medfør af United Video har et absolut krav på dækning af sine faktiske omkostninger, når de er lavere end modpartens ditto, fordi de i sådanne tilfælde automatisk kan anses for rimelige.

Landsrettens udmåling af omkostninger med et væsentligt lavere beløb end de af Ganni opgjorte faktiske udgifter viser i den sammenhæng, at synspunktet ikke er dækkende for dansk ret.

2.10. Håndteringen af visse udgifter

2.10.1. U 2025.1385 Ø – om betaling for tolk (og lidt om § 320)

I en småsag havde det været nødvendigt for den ene part at lade sig bistå af tolk. Den tabende part skulle derfor erstatte udgifterne hertil.

Afgørelsen ligner vel lidt U 2010.1978 H om udgifter til *oversættelse* og er i øvrigt udtryk for den forståelse af § 316, at det som udgangspunkt er alle positive udgif-

ter bortset fra advokatomkostninger, som har været relevante/nødvendige for sagens førelse, der kan kræves erstattet.

Samme resultat nåede Vestre Landsret i afgørelsen omtalt i FM 2008.234, ligesom resultatet er antaget i litteraturen (»Sagsomkostninger« s. 108, der dog indeholder en lidt mærkelig henvisning til § 149, stk. 4, om tolkning i sager med parter fra de andre skandinaviske lande).

Sagen havde herudover den lille krølle, at den oprindelige hovedforhandling var blevet omberammet på dagen på grund af rettens forhold. Det havde nødvendig-gjort en genindkaldelse af tolken og havde affødt en regning for den aflyste dag. Denne udgift måtte i medfør af retsplejelovens § 320 afholdes af statskassen. Læste man forrige år Højesterets afgørelse i U 2023.3054 H, kan man ikke være overrasket over det resultat.

2.11. Retsplejelovens § 318

2.11.1. U 2025.2096 V – om retsplejelovens § 318

Vestre Landsret fandt ikke, at et flyselskab som vindende part skulle pålægges sagsomkostninger i en situation, hvor selskabet først under retssagen havde frem-lagt den relevante dokumentation.

Afgørelsen flugter med hidtidig praksis efter retsplejelovens § 318, hvorefter om-kostninger ikke kan pålægges, *alene fordi* de relevante beviser først fremlægges under sagen, når parten i øvrigt har gjort sit standpunkt klart (se også U2021.4710 V om den situation, at det relevante materiale først fremlægges under anken).

De undtagelser til reglen om, at den vindende part skal tilkendes omkostninger, der de seneste år er trykt, er sager, hvor den vindende part har handlet (klart) culpøst, jf. FM 2020.164 eller direkte svigagtigt forud for sagen, jf. særlig grelt U 2020.768 H samt U 2015.1362 H og U 2017.2706 Ø (endda alle sager, hvor der alene skete ophævelse efter retsplejelovens § 312, stk. 1).

Hvis man – som jeg – mener, at U 2021.4704 Ø lå på vippen (og måske har større sympati for mindretallets votum), passer det i hvert fald fint ind i systemet, at af-gørelsen ikke bragte § 318 i spil.

2.12. Isoleret bevisoptagelse

2.12.1. U 2025.2491 V – om retsplejelovens § 343, stk. 3

Landsretten ophævede byrettens afgørelse om, at ingen af sagens parter skulle betale sagsomkostninger, og hjemviste sagen til fornyet behandling.

Skal man forstå præjudikatet – som i øvrigt slet ikke er overraskende – er det værd lige at læse landsrettens gengivelse af byrettens afgørelse. Der var nemlig ikke tale

om, at byretten konkret havde vurderet, at ingen af parterne havde vundet (det kan man naturligvis sagtens konkludere efter isoleret bevisoptagelse). Som skrevet af landsretten var afgørelsen »således som den er begrundet, reelt ikke en omkostningsafgørelse, men en henvisning af spørgsmålet om sagsomkostninger til afgørelse i forbindelse med den senere anlagte retssag.«

Baggrunden herfor var den ikke helt sjældent forekomne, at der efter gennemførelse af syn og skøn var anlagt sag om samme genstand. Den sag var anlagt så hurtigt, at den verserede, da byretten blev anmodet om at træffe afgørelse om sagens omkostninger i den isolerede bevisoptagelse, og byretten endte altså med at henvise omkostningsspørgsmålet til retssagen.

Det kan virke logisk nok. Under alle omstændigheder skal omkostningerne jo endeligt afgøres i sagen om den materielle tvist. Men det kan man ikke. Det har begge landsretter tidligere fastslået i U 2016.2215 Ø og U 2016.3824 V, og det er altså denne sætning, der nu er gentaget (se herom også U 2017 B s. 407 ff. (s. 411 ved og i note 6), FM 2018.59 (afsnit 7.1.) og de senere afgørelser U 2018.2857 Ø og FM 2018.69).

2.13. Blandede bolsjer

2.13.1. U 2025.4968 V (FED 2025.153) – sagsomkostninger i et gruppesøgsmål

Der er ikke mange gruppesøgsmål, og derfor ikke mange afgørelser om udmålingen af omkostninger. Når der kommer en, bør den derfor nævnes, og jeg er af samme grund glad for, at jeg fandt denne dom ved min afsluttende gennemgang af ugeskriftet.

Sagen var anlagt af en erstatningsforening (altså »bankTrelleborg«-modellen) mod 7 personer (i nogle tilfælde boet) med ledende roller i det tidligere Viborg Fjernvarme med en samlet påstand om betaling af godt 32 mio. kr. til gruppemedlemmerne.

Efter at have frifundet de sagsøgte fastsatte landsretten sagens omkostninger til 8,5 mio. med en ganske lang passus om, at man herved (foruden de ting, som altid nævnes), havde lagt vægt på sagens kompleksitet og den omfattende skriftveksling.

Ved læsning af dommen må det erindres, at der netop er tale om betaling til 7 mennesker, og altså ca. 1,2 mio. til hver.

(Det kan undre mig, at landsretten vælger at udmåle omkostninger som sket – altså tilsyneladende fælles for de 7 sagsøgte. Det kan man godt, jf. f.eks. U 1985.651 V, der samtidig giver retningslinjer for håndteringen af beløbet internt mellem disse, men det må i reglen være at foretrække for sagens parter, at beløbet specificeres ud på de enkelte sagsøgte, når de ikke er (meget) nært forbundne).

2.13.2. FM 2025.93 – om retsplejelovens § 260

Efter retsplejelovens § 316 erstattes som sagsomkostninger en parts udgifter til advokat eller til bistand fra en person som nævnt i § 260, stk. 6, eller stk. 3, nr. 4, når den pågældende repræsenterer en statslig myndighed. Afgrænsningen af § 260, stk. 3, nr. 4, har derfor væsentlig betydning for de (mange) statslige myndigheder, som jævnligt optræder i retssager. Og da reglen er den samme i civil- og fogedprocessen, er afgørelsen værd at læse.

Af bestemmelsen (§ 260, stk. 3, nr. 4) fremgår, at en part kan lade sig repræsentere af en person, der er ansat for et tidsrum, der ikke er kortere end 1 måned. For parter, der ikke er advokat (og altså herunder statslige myndigheder), kræves endvidere, at den pågældende ikke er ansat med det særlige formål at møde i retten – og netop heri ligger reglens væsentligste begrænsning.

(Reglen er velbeskrevet – herunder med en rammende passus om, at den ikke oprindeligt var nærmere motiveret – i LFF 2018/74, afsnit 2.1.2.1. Ved læsning af dette afsnit må det erindres, at den foreslåede ændring faldt ud under behandlingen af lovforslaget, jf. LFB 2019/74, nr. 7 og 8. Imidlertid fastholdtes den samtidigt foreslåede ændring af § 316, der herved kom til at hjemle erstatning for repræsentationsudgifter til statslige myndigheder – men ikke andre – ved repræsentation som nævnt i § 260, stk. 3, nr. 4, jf. de specielle bemærkninger i betænkningen. Det er således reelt denne lovændring, der har givet anledning til spørgsmål som det i sagen omhandlede.)

I den konkrete sag var der tale om en administrativ medarbejder i Gældsstyrelsen, som var mødt under en sag om pantefogedudlæg. Landsretten fandt, at den pågældende medarbejder opfyldte betingelsen og tilkendte derfor omkostninger.

Skal man forstå rækkevidden af resultatet – som jeg i øvrigt har stor sympati for – kan man med fordel skele til præmisserne i byretten, der var nået det modsatte resultat.

»Henset til at *klageadgangen følger direkte af loven, må sagsbehandlingen af klagesager, herunder at give møde i fogedretten, anses for en integreret del af det arbejde, som indklagedes medarbejdere ansættes til at varetage*. Det kan herefter, og på baggrund af de i processkriftet fremsatte bemærkninger, ikke lægges til grund, at betingelserne for at tilkende indklagede sagsomkostninger er opfyldt, idet de ansatte medarbejdere må *antages at være ansat også med det særlige formål at møde i fogedretten i klagesager efter skatteinddrivelseslovens § 6.*«

De citerede præmisser ville reelt føre til, at § 260, stk. 3, nr. 4, mistede det meste af sin betydning – og sammenlignet hermed kan landsrettens kendelse læses som udtryk for, at undtagelsen »med det særlige formål« skal læses ordnært, således at det kun omfatter personer, der konkret er ansat med det formål som deres udtrykkelige (hoved-)opgave.

(Det kan i øvrigt bemærkes til den af Gældsstyrelsen påberåbte U 2022.3115 V (FM 2022.48), at spørgsmålet om den pågældende medarbejders funktion ikke var bragt til prøvelse, og dommen bør derfor næppe udlægges som et egentligt præjudikat i relation til dette spørgsmål).

2.13.3. Højesterets kendelse af 21. marts 2025 – om retsplejelovens § 319

Sag BS-11196/2023

Sidste år omtalte jeg den noget særegne U 2024.3968 Ø, hvor en advokat blev pålagt at betale sagens omkostninger, efter han – uden klientens viden eller accept – havde anlagt en mildt sagt kuriøs erstatningssag mod Retten i Lyngby (Almanakken 2024, s. 200).

I år fik sagen en opfølger (jeg tør godt lægge hovedet på blokken og sige, at det er samme advokat og samme sagskompleks, vi her ser på).

Gengivelsen af forløbet i kendelsen er ganske kortfattet, men det fremgår helt overordnet, at advokaten (der i mellemtiden havde mistet sin bestalling) havde videreført en sag mod Skatteministeriet *i strid med klientens instrukser*, og herunder nedlagt nye påstande og efterfølgende anket sagen til Højesteret *uden klientens vidende*.

Da klienten endelig fandt ud af det, hævdede de sagen, og både klienten og Skatteministeriet gjorde for Højesteret gældende, at omkostningerne burde pålægges advokaten (alene) i medfør af § 319.

Det var Højesteret enig i.

Og hermed kom vi i mål. Det var alt, hvad det kunne blive til fra min hånd fra et år, der igen gjorde os lidt klogere på civilprocessen.

Vi ses næste år!

AFGØRELSESREGISTER

Ugeskrift for Retsvæsen

U 2025.455 V 157	U 2025.2493 H 168	U 2025.4307 V 177
U 2025.576 Ø 128	U 2025.2511 V 183	U 2025.4450 Ø 38
U 2025.673 Ø 34	U 2025.2545 Ø 182	U 2025.4453 Ø 129
U 2025.756 H 80	U 2025.2614 Ø 121	U 2025.4463 V 102
U 2025.806 H 146	U 2025.2616 Ø 157	U 2025.4530 H 181
U 2025.816 Ø 140	U 2025.2631 Ø 154	U 2025.4573 H 144
U 2025.830 Ø 57	U 2025.2634 Ø 132	U 2025.4628 H 35
U 2025.831 Ø 133	U 2025.2770 Ø 173	U 2025.4711 Ø 91
U 2025.852 Ø 185	U 2025.2776 Ø 25	U 2025.4776 Ø 181
U 2025.866 Ø 188	U 2025.2813 V 98	U 2025.4929 Ø 75
U 2025.880 V 168	U 2025.2814 Ø 159	U 2025.4944 V 54
U 2025.933 Ø 92	U 2025.2833 Ø 140	U 2025.4968 V 192
U 2025.948 V 86	U 2025.2834 Ø 45	U 2025.5029 Ø 52
U 2025.1033 H 87	U 2025.2843 Ø 130	U 2026.16 V 27
U 2025.1042 H 184	U 2025.2861 H 114	U 2026.61 V 179
U 2025.1143 Ø 129	U 2025.2863 Ø 45	U 2026.74 V 122
U 2025.1287 H 127	U 2025.2874 Ø 21	U 2026.93 H 174
U 2025.1298 H 184	U 2025.2814 Ø 159	U 2026.168 V 99
U 2025.1359 H 141	U 2025.2858 Ø 158	U 2026.137 H 37
U 2025.1385 Ø 190	U 2025.2959 H 140	U 2026.232 V 76
U 2025.1514 Ø 56	U 2025.2965 Ø 140	U 2026.236 Ø 181
U 2025.1531 H 160	U 2025.2966 Ø 134	U 2026.289 Ø 183
U 2025.1601 Ø 121	U 2025.2977 V 180	U 2026.296 H 49
U 2025.1613 Ø 51	U 2025.3004 V 116	U 2026.331 V 30
U 2025.1794 H 158	U 2025.3006 Ø 131	U 2026.339 V 84
U 2025.1829 H 169	U 2025.3011 Ø 133	U 2026.349 H 155
U 2025.1832 H 178	U 2025.3014 Ø 134	U 2026.354 H 46
U 2025.1842 Ø 133	U 2025.3247 V 32	U 2026.355 H 48
U 2025.1917 H 171	U 2025.3327 V 142	U 2026.394 H 123
U 2025.1922 H 152	U 2025.3354 V 167	U 2026.398 H 83
U 2025.1932 H 113	U 2025.3366 H 62	U 2026.406 Ø 49
U 2025.1988 H 137	U 2025.3373 Ø 82	U 2026.419 H 69
U 2025.2007 Ø 90	U 2025.3386 H 90	U 2026.427 H 175
U 2025.2027 Ø 130	U 2025.3394 H 124	U 2026.582 H 31
U 2025.2080 Ø 129	U 2025.3540 Ø 44	U 2026.588 Ø 103
U 2025.2096 V 191	U 2025.3626 Ø 131	
U 2025.2176 SH 53	U 2025.3683 Ø 190	
U 2025.2262 V 82	U 2025.3695 Ø 38	
U 2025.2320 H 139	U 2025.3742 H 119	
U 2025.2363 H 64	U 2025.3749 Ø 135	
U 2025.2391 Ø 41	U 2025.3777 Ø 147	
U 2025.2413 H 46	U 2025.3835 H 184	
U 2025.2422 Ø 146	U 2025.3985 Ø 99	
U 2025.2491 V 191	U 2025.4009 V 185	
	U 2025.4143 V 22	
	U 2025.4215 V 71	

Fuldmægtigen

FM 2024.121 155
 FM 2024.122 71
 FM 2024.127 156
 FM 2024.130 105
 FM 2024.144 21
 FM 2024.162 117
 FM 2025.30 159
 FM 2025.33 92

FM 2025.34 86
FM 2025.36 121
FM 2025.45 101
FM 2025.46 118
FM 2025.47 84
FM 2025.48 65
FM 2025.62 117
FM 2025.68 186
FM 2025.69 101
FM 2025.75 177
FM 2025.76 66
FM 2025.77 118, 172
FM 2025.93 193
FM 2025.96 137
FM 2025.125 30

Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling

FED 2025.71 183
FED 2025.72 182
FED 2025.77 180
FED 2025.83 142
FED 2025.85 32
FED 2025.145 135
FED 2025.148 53
FED 2025.152 181
FED 2025.153 192
FED 2025.157 54
FED 2025.168 174
FED 2025.171 30

Tidsskrift for Familie- og Arveret

TFA 2025.8 34
TFA 2025.9 133
TFA 2025.31 146
TFA 2025.34 41
TFA 2025.36 157
TFA 2025.46 155
TFA 2025.50 167
TFA 2025.57 38
TFA 2025.59 136
TFA 2025.83 30

Tidsskrift for Kriminalret

TfK 2024.512 168
TfK 2025.127 139
TfK 2025.276 119
TfK 2025.327 99

Miljøretlige afgørelser og domme (MAD)

MAD 2025.27 182

Tidsskrift for Bolig- og Byggeret

T:BB 2025.272 178
T:BB 2025.318 86
T:BB 2025.497 45
T:BB 2025.500 21
T:BB 2025.594 27
T:BB 2025.791 177
T:BB 2025.854 27
T:BB 2025.869 179
T:BB 2025.871 122

Utrykte afgørelser

Højesterets beslutning af 14. januar 2025 124
Højesterets beslutning af 18. marts 2025 124
Højesterets kendelse af 21. marts 2025 194
Højesterets kendelse af 16. april 2025 168
Højesterets kendelse af 20. juni 2025 47
Højesterets kendelse af 22. august 2025 125
Højesterets kendelse af 12. september 2025 125
Højesterets kendelse af 10. november 2025 47

